

: પ્રકાશક :

શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ-મહેસાણા

વતી

ડૉ. મગનલાલ લીલાચંદ શાહ.

વધીસ ચીમનલાલ અમૃતલાલ શાહ.

: પ્રાપ્તિસ્થાન :

૧ શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ

મહેસાણા [ઉ. ગુજરાત]

૨ શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ

પાલીતાણા [સૌરાષ્ટ્ર]

મુદ્રક :

મનિલાલ ઇમનલાલ શાહ.

ધી નવપ્રજાન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ

ચીકાટગેઢા : : અમદાવાદ

૬૦ નિવેદન

સંસારના પ્રત્યેક આત્માની સાથે કર્મનો સંબંધ અનાદિનો છે. અને એ અનાદિનો કર્મસંબંધ તૂટ્યા સિવાય જીવનો મોક્ષ નથી, એટલે જ કર્મના બંધ, ઉદય, ઉદીરણ અને સત્તા તથા લેહ-પ્રલેહાદિકનું સમ્યગ્ રીતે જ્ઞાન મેળવવું જરૂરી છે, શ્રી જૈન શાસ્ત્રોમાં કર્મનું જે સૂક્ષ્મ અને સાગોપાગ સ્વરૂપ અને તેના નાશના ઉપાયો જ્ઞતાવવામાં આવ્યા છે. તેવું સ્વરૂપ કે નાશના ઉપાયો ઈતર શાસ્ત્રગ્રંથોમાં જોવા નહિ મળે વીતરાગદેવતા શાસ્ત્રન અને શાસ્ત્રગ્રંથોની અલોકિતતા સર્વતઃ ઉત્કૃષ્ટ છે.

કર્મ અંગેની હકીકતને કુદૃષ્ટ કરતા ઘણા ગ્રંથો છે. એમાં કર્મગ્રંથો મહત્ત્વનું સ્થાન ધરાવે છે સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાવર્ગમાં કર્મગ્રંથોનું અધ્યયન ચાલુ છે અને તેમાં પણ સંસ્થાદ્વારા પ્રદાશિત થયેલ કર્મગ્રંથોનો જ મોટા ભાગે ઉપયોગ થાય છે. એથી ર જ આવૃત્તિ ખલાસ થતાં આજે આ પાંચમા અને છઠ્ઠા કર્મગ્રંથની ત્રીજી આવૃત્તિ પ્રદાશિત કરવામાં આવે છે

૧ થી ૫ કર્મગ્રંથના રચયિતા શ્રી દેવેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ છે. જ્યારે છઠા કર્મગ્રંથના રચયિતા પૂર્વધર પૂર્વાચાર્ય છે છદો કર્મગ્રંથ દષ્ટિવાદ નામના ગ્રામમાં અંગમાંથી ઉદ્ભૂત છે

અભ્યાસકોને આ ગ્રંથનો સરળતાથી બોધ થાય એ હેતુથી મૂળગાથા, શબ્દાર્થ, ગાથાર્થ, વિવેચન તરીકે ૫૦ શ્રી જીવ વિજયજી મહારાજ કૃત ગ્રાજાવબોધ, કૂટનોટ અને યત્રો વગેરે આપી કર્મગ્રંથના ગહન સ્વરૂપને સરળ કરવા શક્ય પ્રયત્નો કરેલ છે

સંસ્થાના પુસ્તકોનું છાપકામ, બાઈન્ડીંગ અને સંશોધન સુધક અને સુંદર હોવા છતાં ફરેક અભ્યાસકો દાબ ઉઠાવી શકે

એ હેતુથી જ પડતર કિંમતે પુસ્તકોનું વેચાણ થાય છે. પણ આને મોંઘવારી સખત છે. કાગળ અને મુદ્રણ વગેરેના ભાવો બધા વધી ગયા છે. જેથી અગાઉની આવૃત્તિઓ કરતાં આ આવૃત્તિની કિંમત વધુ હોય તે સ્વાભાવિક છે. છતાં કરકસર પૂર્વક આ પુસ્તકનું પ્રકાશન થતું હોવાથી લગભગ ૫૫ કર્મના હિસાબે તે રખાયેલ મૂલ્ય ઓછું છે.

આ નવી આવૃત્તિમાં શ્રી મુક્તિકમલ જૈન મોહનભાણા વડોદરા તરફથી છપાયેલ, પંડિત ચંદુલાલ નાનચંદ સીનોરવાજાએ તૈયાર કરેલ પંચમ કર્મશ્રંથ અંગેના યંત્રો પંચમ કર્મશ્રંથને અંતે આભાર આપવામાં આવી છે. આશા છે કે એ અંત્ર અંશક અખ્યાતકોને વિશેષ ઉપયોગી બનશે.

આ ત્રીજી આવૃત્તિ છપાવતાં પહેલાં આખું મૂળમેટર કાળજી-પૂર્વક તપાસી જવામાં આવ્યું છે અને ઘટતા સુધારા-વધારા કરેલ છે છતાં દષ્ટિદોષ, પ્રેસદોષ કે મતિમંદતા આદિ કોઈ કારણે કોઈ પણ પ્રકારની ભૂલ રહી જવા પામી હોય તો મિથ્યાદુષ્કૃત દેવાપૂર્વક સુસ વાંચકોને જે જે સખલનાઓ જણાય તે તે અમને જણાવવા નમ્ર સૂચન છે.

મહેસાણા
આદ્યપદ મુદ્ર ૨
જાન્ય. ૨૦૦૭.

}

લી અંચાલકો.
શ્રી જન શ્રેયસ્કર મંડળ-મહેસાણા.

अथ शतकनामा पंचम कर्मग्रंथः

नमिअ जिणं धुववंधो-दयसंता घाइपुन्नपरिअत्ता;
 सेअर चउहविवागा, वुच्छं वंधविह सामी अ ॥१॥
 वन्नचउतेअकम्मा,-गुरुलहुनिमिणोवघायभयकुच्छा;
 मिच्छकसायावरणा, विग्घं धुववंधि सगचत्ता ॥२॥
 तणुवंगागिइसंघयण, जाइगइखगइपुव्विजिणुसासं;
 उज्जोआयवपरघा-तसवीसा गोअवेअणिअं ॥३॥
 हासाइजुअलदुगवेअ-आउ तेवुत्तरी अधुववंधी (धा);
 भंगा अणाइसाई, अणंतसंतुत्तरा चउरो ॥४॥
 पढमविआ धुवउदइसु, धुववंधिसु तइअवज्जभंगतिगं;
 मिच्छंमि तिन्नि भंगा, दुहावि अधुवा तुरिअभंगा ॥५॥
 निमिणथिरअथिरअगुरुअ-सुहअसुहतेअकम्मचउवन्ना
 नाणंतरायदंसण, मिच्छं धुवउदय सगवीसा ॥६॥
 थिरसुभिअर विणु अधुव,वंधी मिच्छविणुमोहधुववंधी
 निहोवघायमीसं, सम्मं पणनवइ अधुवुदया ॥७॥
 तसवन्नवोससगतेअ,-कम्म धुववंधिसेस वेअतिगं;
 आगिइतिग वेअणिअं, दुजुअल सगउरलुसासचउ॥८॥

खगईतिरिदुग नीअं, धुवसंता सम्म मीस मणुयदुगं;
 विउव्विक्कार जिणाऊ, हारसगुच्चा अधुवसंता ॥९॥
 पढमतिगुणेषु मिच्छं, निअमा अजयाइअदुगे भज्जं;
 सासाणे खलु सम्मं, संतं मिच्छाइदसगे वा ॥१०॥
 सासणमीसेसु धुवं, मीसं मिच्छाइनवसु भयणाए;
 आइदुगे अण निअमा, भइआ मीसाइनवगंमि ॥११॥
 आहारसत्तगं वा, सब्बगुणे वित्तिगुणे विणा तित्थं;
 नोभयसंते मिच्छो, अंतमुहुत्तं भवे तित्थे ॥१२॥
 केवलजुअलावरणा, पण निदा वारसाइमकसाया;
 मिच्छं ति सब्बघाई, चउनाणतिदंसणावरणा ॥१३॥
 संजलण नोकसाया, विग्घं इअ देसघाइ य अघाई;
 पत्तेयतणुद्धाऊ, तसवीसा गोअदुगवन्ना ॥१४॥
 सुरनरतिगुच्चसायं, तसदस तणुवंग वइरचउरंसं;
 परघातग तिरिआऊ, वन्नचउ पर्णिदि सुभखगई ॥१५॥
 वायाल पुण्णपगई, अपढमसंठाणखगइसंघयणा;
 तिरिदुगअलायनोओ,—ववायइगविगलनिरयति गं ॥१६॥
 धावरदम वन्नचउक्क; वाइ पणयाल सहिअ वासीई;
 पावपयदि ति दोसु वि वन्नाइगहा सुहा असुहा ॥१७॥
 नामधुववंधिनवगं, दंसण पणनाण विग्घ परघायं;
 भयकुच्छमिच्छसासं, जिण गुणतीसा अपरिअत्ता ॥१८॥

तणुअट्ट वेअ दुजुअल, कसाय उज्जोअगोअदुग निहा
 तसवीसाउ परित्ता, खित्तविवागाऽणुपुव्वीओ ॥१९॥
 घणघाइदुगोअजिणा, तसिअरतिगसुभगदुभगचउसासं;
 जाइतिग जिअविवागा, आउ चउरो भवविवागा॥२०॥
 नासधुवोदय चउतणु,—वघायसाहारणिअरुजोअतिगं;
 पुग्गलविवागि वंधो, पयइठिइरसपएस त्ति ॥२१॥
 मूलपयडीण अडसत्त,—छेगवंधेसु तिन्ति भूगारा;
 अप्पतरा तिअ चउरो, अवट्ठिओ न हु अवत्तव्वो॥२२॥
 एगादहिगे भूओ, एगाई ऊणगंमि अप्पतरो;
 तम्मत्तोऽवट्ठियओ, पढमे समए अवत्तव्वो ॥२३॥
 नव छ चउ दंसे दुदु, ति दु मोहे दुइगवीस सत्तरस;
 तेरस नव पण चउ ति दु, इक्को नव अट्ट दस दुन्नि॥२४॥
 तिपणछअट्टनवहिआ, वीसा तीसेगतीस इग नामे;
 छस्सगअट्टतिवंधा, सेसेसु य ठाणमिक्किक्कं ॥२५॥
 वीसयरवोडिकोडी, नामे गोए अ सत्तरी मोहे;
 तीसियरचउसु उदही, निरयसुराउंमि तित्तीत्ता ॥२६॥
 मुत्तुं अकसायठिइं, वार मुहुत्ता जहन्न वेअणिए;
 अट्टट्ट नामगोएसु, सेसएसुं मुहुत्तंतो ॥२७॥
 विग्घावग्गण अत्ताए, तीसं अट्टार सुहुमविगलन्तिगे;
 पढसागिइत्तंघयणे, दस दुसुवरिमेसु दुगवुट्ठी ॥२८॥

चालीस कसाएसुं, मिउलहुनिधुणहसुरहिसिअमहुरे;
दस दोसड्डु समहिआ, ते हालिदंबिलाईणं ॥१९॥

दस सुहविहगइउच्चे, सुरदुगाथिरछक्कपुरिसरइहासे;
मिच्छे क्षत्तरि मण्डुग, इत्थीसाएसु पन्नरस ॥३०॥

भयकुच्छरइसोए, विउव्वितिरिउरलनिरयदुगनीए;
तेअपण अथिरछक्के, तसचउ थावर इग पणिंदी ॥३१॥

नपुक्खगइसासचऊ—गुरुक्खवखडरुक्खसीयदुग्गंधं;

वीसं कोडाकोडी, एवइआवाह वाससया ॥३२॥

गुरु कोडिकोडि अंतो, तित्थाहारण भिन्नमुद्गु बाहा;

लहु ठिइ संखगुण्णा, नरतिरिआणाउ पल्लतिगं ॥३३॥

इगविगल पुव्वकोडी, पलिआऽसंखंस आउचउ अमणा;

निरुक्कमाण छमासा, अवाह सेसाण भवतंसो ॥३४॥

लघुटिड्वंधो संजलण,—लोहपणविघनाणदंसेसु;

भिन्नमुद्गुत्तं ते अद्, जसुच्चे वारस य साए ॥३५॥

दोद्गमासो पक्खो, संजलणतिगे पुमट्ठ वरिसाणि;

सेसाणुकोमाओ, मिच्छत्तठिईह जं लद्धं ॥३६॥

अयमुक्तेसो गिदिसु. पलियाऽमंखंसहीण लह्वंधो;

कमलो पणवीमाण् पन्ना सय सहस संगुणिओ ॥३९॥

विगलमग्निमु जिह्मो, कण्ठिहो पल्लमखभागूणोः

निम्नाः समा दत्त. सहस्र सेसाट खुदुभवं॥३८॥

सव्वाण वि लहुवंधे, भिन्नमुहु अवाह आउजिट्ठेवि;
 केइ सुराउससं जिण,--मंतमुहु विति आहारं ॥३९॥
 सत्तरस समहिआ किर, इगाणुपाणुंमि हुंति खुड्ढभवा;
 सगतीससयतिहुत्तर, पाणू पुण इगमुहुत्तंमि ॥४०॥
 पणसट्ठिसहस पणसय-छत्तीसा इगमुहुत्तखुड्ढभवा;
 आवलिआणं दोसय-छप्पन्ता एगखुड्ढभवे ॥४१॥
 अविरयसम्मो तित्थं, आहारदुगामराउय पमत्तो;
 मिच्छद्विट्ठी वंधइ, जिट्ठट्ठिइं सेस पयडीणं ॥४२॥
 विगलसुहुमाउगतिगं, तिरिमणुआ सुरविउव्विनिरयदुगं;
 एगिदिथावरायव, आईसाणा सुक्कोसं ॥४३॥
 तिरिउरलदुगुज्जोअं, छिवट्ठ सुरनिरय सेस चउगइआ;
 आहारजिणमपुव्वो, -ऽनिअट्ठिसंजलणपुरिसलहुं ॥४४॥
 साय जसुच्चावरणा, विग्घं सुहुमो विउव्विछ असन्नी;
 सन्नी वि आउ वायर-पज्जेगिदी उ सेसाणं ॥४५॥
 उक्कोसजहन्नेअर, भंगा साई अणाइ धुव अधुवा;
 चउहा सग अजहन्नो, सेसतिगे आउचउसु दुहा ॥४६॥
 चउभेओ अजहन्नो, मंजलणावरणनवगविग्घाणं;
 सेसतिगि साइ अधुवो, तह चउहा सेसपयडीणं ॥४७॥
 साणाइअपुव्वंते, अयरंतो कोडिकोडिओ न हिगो;
 वंधो नहु हीणो न य, मिच्छे भव्विरसन्निमि ॥४८॥

जइलहुबंधो वायर, पज्जअसंखगुण सुहुमपज्जऽहिगो;
एसि अपज्जाण लहु, सुहुमेअर अपज्जपज्जगुरु॥४९॥
लहु बिअपज्जअपज्जे, अपजेअरविअगुरुऽहिगो एवं;
तिचउअसन्निसु नवरं, संखगुणो बिअअमणपज्जे ॥५०॥
तो जइजिट्ठो बंधो, संखगुणो देसविरयहस्सिअरो;
सम्मचउ सन्नचउरो, ठिइबंधाणुकमसंखगुणा ॥५१॥
सव्वाणवि जिट्ठिइ, असुभा जं साइसंकिलेसेणं;
इअरा विसोहिओ पुण, मुत्तुं नरअमरतिरिआळं॥५२॥
सुहुमनिगोआइखण-प्पजोग वायर य विगलअमणमणा;
अपज्जलहु पढमदुगुरु, पजहस्सिअरो असंखगुणो॥५३॥
अपजत्ततसुक्कोसो, पज्जजहन्निअरु एव ठिइठाणा;
अपजेअर संखगुणा, परमपजविए असंखगुणा ॥५४॥
पइखणमसंखगुणविरिअ अपजपइठिइमसंखलोगसमा;
अज्झवसाया अहिआ, सत्तसु आउसु असंखगुणा ॥५५॥
तिरिनिरयतिजोआणं, नरभवजुअ सचउपह्ठ तेसट्ठं;
थावरचउइगविगला-यवेसु पणसीइसयमयरा ॥५६॥
अपढममंघयणागिइ-खगईअणमिच्छदुहगथीणतिगं;
निअनपुट्ठि दुतीमं, पणिदिसु अवंधठिइ परमा॥५७॥
विजयाइसु गेविज्जे, नमाढ दहिसय दुतीस तेसट्ठं;
पणसीइ सययबंधो. पट्ठतिगं सुरविउव्विदुगे ॥५८॥

समयादसंखकालं, तिरिदुगनीएसु आउ अंतमुहू;
 उरलि असंखपरदा, सायठिई पुव्वकोड्डणा ॥५९॥
 जलहिसयं पणसीअं, परवुस्सासे पणिदि तत्तचउगे;
 वत्तीसं सुहविहगइ, -पुमसुभगतिगुच्चउरंसे ॥६०॥
 असुखगइजाइआगिइ, -संघयणाहारनिरयजोअदुगं;
 थिरसुभजसथावरदत्त, नपुइत्थीदुजुअलमसायं ॥६१॥
 समयादंतमुहुत्तं, मणुदुगजिणवइरउरल्लुवंगेसु;
 तित्तीसयरा परमो, अंतमुहु लहूवि आउजिणै ॥६२॥
 तिब्बो असुहसुहाणं, संकेसविसोहिओ विवज्जयओ;
 मंदरसो गिरिमहिरय, -जलरेहासरित्तकसाएहिं ॥६३॥
 चउठाणाई असुहो, सुहज्जन्हा विग्घदेसआवरणा;
 पुमसंजलणिगदुत्तिचउ-ठाणरसा सेस दुगमाइ ॥६४॥
 निवुच्छुरसो सहजो, दुत्तिचउभागकडिइक्कभागंतो;
 इगठाणाई असुहो, असुहाण सुहो सुहाणं तु ॥६५॥
 तिब्बमिगथावरायव, सुरमिच्छा विगलसुहुमनिरयतिगं;
 तिरिमणुआउ तिरिनरा, तिरिदुगछेवट्ट सुरनिरया॥६६॥
 विउविसुराहारगदुगं, सुखगइवन्नचउत्तेअजिणसायं;
 समचउपरघातत्तदत्त, पणिदित्तासुच्च खवगा उ ॥६७॥
 तमतमगा उज्जोअं, सम्मसुरा मणुअउरल्लदुगवइरं;
 अपमत्तो अमराउं, चउगई मिच्छा उ सेसाणं ॥६८॥

थीणतिगं अणमिच्छं, मंदरसं संजमुम्मुहो मित्छो,
 विअ तिअकसाय अविरय—देसपमत्तो अरइसोए ॥६९॥
 अपमाइ हारगदुगं, दुनिदअसुवन्नहासरइकुच्छा;
 भयमुवघायमपुव्वो, अनिअट्ठी पुरिससंजलणे ॥७०॥
 विग्घावरणे सुहुसो, मणुतिरिआ सुहुमविगलतिगआउं;
 वेउव्विछक्रममरा, निरया उज्जोअउरलदुगं ॥७१॥
 तिरिदुगनिअंतमतमा, जिणमविरयनिरयविणिगथावरयं;
 आसुहमायव सस्सो व, सायथिरसुभजसा सिअरा ॥७२॥
 तसवन्नतेअचउमणु, खगइदुगपणिंदिसासपरघुच्चं;
 संघयणागिइनपुथी, सुभगिअरतिमित्छचउगइआ ॥७३॥
 चउतेअवन्न वेअणिअ,—नामणुक्कोस सेसधुववंधी;
 घाईणं अजहन्नो, गोए दुविहो इमो चउहा ॥७४॥
 सेसंमि दुहा, इग दुग—णुगाइ जा अभवणंतगुणिआणू;
 खंधा उरलोविअवग्गणा उ तह अगहणंतरिआ ॥७५॥
 एमेव विउव्वाहार,—तेअभासाणुपाणमणकस्से;
 सुहुमा कमावगाहो, ऊणूणंगुलअसंखंसो ॥७६॥
 इत्तिकक्कहिआ सिद्धा—णंतंसा अंतरेसु अग्गहणा;
 सव्वत्थ जहन्नुचिआ, निअणंतंसाहिआ जिद्धा ॥७७॥
 अंतिसयउफामदुगंध,—पंचवन्नरसकम्मखंधदलं;
 म्मज्जिअणंतगुगरस,—अणुजुत्तमणंतयपएसं ॥७८॥

एगपएसोगाढं, निअसव्वपएसओ गहेइ जिओ;
 थोवो आउ तदंसो, नामे गोए समो अहिओ ॥७९॥
 विग्धावरणो सोहे, सव्वोवरि वेअणीइ जेणप्पे;
 तस्स फुडत्तं न हवइ, ठिईविसेसेण सेसाणं ॥८०॥
 निअजाइलद्धदलिआ-णंतंसो होइ सव्वघाईणं;
 वज्झंतीण विभज्जइ, सेसं सेसाण पइसमयं ॥८१॥
 सम्मदरसव्वविरई, अणवीलंजोअ दंसखवगे अ;
 मोहसमसंतखवगे, खोणसजोगिअरगुणसेढी ॥८२॥
 गुणसेढी दलरयणा-णुत्तमयमुदयादसंखगुणणाए;
 एयगुणा पुण कमसो, असंखगुणनिज्जरा जीवा ॥८३॥
 पलिआऽसंखंसमुहू, सात्तणइअरगुणअंतरं हस्सं;
 गुरु मिच्छि वे छसट्ठी, इअरगुणे पुग्गलद्धंतो ॥८४॥
 उच्चारअद्धखित्तं, पलिअ तिहा समयवाससयसमए;
 केसवहारो दीवो-दहिआउतसाइपरिमाणं ॥८५॥
 दव्वे खित्ते काले, भावे चउह दुह वायरो सुहुमो;
 होइ अणंतुस्सप्पिणि, परिमाणो पुग्गलपरट्ठो ॥८६॥
 उरलाइसत्तगेणं, एगजिओ मुअइ फुत्तिअ सव्वअणू;
 जत्तिअकालि स धूलो, दव्वे सुहुमो सगन्नयरा ॥८७॥
 लोगपएसोसप्पिणि, -समया अणुभागवंधटाणा च;
 जहतह कममरणेणं, पुट्ठा खित्ताइधूलिअरा ॥८८॥

अप्पयरपयडिवंधी, उक्कडजोगी अ सन्निपज्जत्तो;
 कुणइ पणसुक्कोसं, जहन्नयं तस्स वच्चासे ॥८९॥
 मिच्छअजयचउआऊ, वित्तिगुणविणुमोहिसत्तमिच्छई;
 छण्हं सतरस सुहुमो, अजया देसा वित्तिकसाए ॥९०॥
 पणअनिअट्टीसुखगइ, नराउसुरसुभगतिगविउव्विदुगं;
 समचउरंसमसायं, वइरं मिच्छो व सम्मो वा ॥९१॥
 निदापयलादुजुअल-भयकुच्छातित्थ सम्मगो सुजई;
 आहारदुगं सेसा, उक्कोसपणसगा मिच्छो ॥९२॥
 सुमुणी दुन्नि असन्नी, निरयतिगसुराउसुरविउव्विदुगं ।
 सम्मो जिणं जहन्नं, सुहुमनिगोआइखणि सेसा ॥९३॥
 दंसणछगभयकुच्छा, वित्तितुरिअकसायविग्घनाणाणं;
 मूलछगेणुक्कोसो, चउह दुहा सेसि सब्बत्थ ॥९४॥
 सेट्ठिअसंखिज्जंसे, जोगट्ठाणाणि पयडिठिइभेआ;
 ठिइवंधज्झवसाया-णुभागठाणा असंखगुणा ॥९५॥
 तत्तो कम्मपणसा, अणंतगुणिआ तओ रसच्छेआ;
 जोगा पयडिपणसं, ठिइअणुभागं कसायाओ ॥९६॥
 चउदसरज्जु लोगो, बुद्धिकओ सत्तरज्जुमाणघणो;
 नदीहेगपणसा, सेट्ठी पयरो अ तव्वग्गो ॥९७॥
 अणदंसनपुंसित्थी, वेअच्छक्कं च पुरिसवेअं च;
 दो दो एगंतरिप्प, सरिसे सरिसं उवसमेइ ॥९८॥

अणमिच्छमीससम्मं, तिआउइगविगलथीणतिगुजोअं;
तिरिनिरयथावरदुगं, साहारायवअडनपुत्थी ॥९९॥

छगपुमसंजलणा दो,—निदाविग्घावरणखए नाणी;
देविंदसूरिलिहिअं, सयगमिणं आयसरणट्ठा ॥१००॥

एए चउवीसगया, बार दुगिक्कंमि इक्कारा ॥२०॥

(पाठांतरं-चउवीसं दुगिक्किमिक्कारा, एतन्मतांतरं)

नवतेसीइसएहिं, उदयविगप्पेहिं मोहिआ जीवा;

अउणुत्तरिसीआला, पयविंदसएहिं विन्नेआ ॥२१॥

नवपंचाणउअसए, उदयविगप्पेहिं मोहिआ जीवा;

अउणुत्तरि एगुत्तरि, पयविंदसएहिं विन्नेआ ॥२२॥

तिन्नेव य वावीसे, इगवीसे अट्टवीस सत्तरसे;

छेव तेरनववं-धएसु पंचेव ठाणाणि ॥२३॥

पंचविहचउविहेसु, छछक्क सेसेसु जाण पंचेव;

पत्तेअं पत्तेअं, चत्तारि अ वंधवुच्छेए ॥२४॥

दसनवपन्नरसाइं, वंधोदयसंतपयडिठाणाणि;

भणिआणि मोहणिज्जे, इत्तो नामं परं वुच्छं ॥२५॥

तेवीस पण्णवीसा, छट्टवीसा अट्टवीसा गुणतीसा;

तीसेगतोसमेगं, वंधट्टाणाणि नामस्स ॥२६॥

चउपणवीसा सोलस, नव वाणउईसया य अडयाला;

एयालुत्तर छाया-लसया इक्किक्क वंधविही ॥२७॥

वीसिगवीसा चउवी-सगा उ एगाहिआ य इगतीसा;

उदयट्टाणाणि भवे, नव अट्ट य हुंति नामस्स ॥२८॥

इक्क विआन्निज्जरम, तितीसा उस्सयाणि तितीसा;

याग्गमत्तग्गमसयाण-हिगाणिविपंचसीईहिं ॥२९॥

अउणत्तोसिक्कारस, सयाणिहिअ सतरपंचसट्ठीहिं;
 इक्किक्कगं च वीसा, दट्ठुदयंतेसु उदयविही ॥३०॥
 तिदुनउई गुणनउई, अडसी छलसी असीइ गुणसीई;
 अट्ठयछप्पन्नत्तरि, नव अट्ठ य नामसंताणि ॥३१॥
 अट्ठ य चारस चारस, वंधोदयसंतपयडिठाणाणि;
 ओहेणाएसेण य, जत्थ जहासंभवं विभजे ॥३२॥
 नवपणगोदयसंता, तेवीसे पन्नवीस छवीसे;
 अट्ठ चउरट्ठवीसे, नव सगि गुणतीस तीसंमि ॥३३॥
 एगेगमेगतीसे, एगे एगुदय अट्ठ संतंमि;
 उवरयबंधे दस दस, वेअगसंतंमि ठाणाणि ॥३४॥
 तिविगप्पपगइठाणेहिं, जीवगुणसन्निएसु ठाणेसु;
 भंगा पउंजियव्वा, जत्थ जहा संभवो भवइ ॥३५॥
 तेरससु जीवसंखेवएसु. नाणंतगायतिविगप्पो;
 इक्कंमि तिदुविगप्पो, करणं पइ इत्थ अविगप्पो॥३६॥
 तेरे नव चउ पणगं, नव संतेगंमि भंगमिक्कारा;
 वेअणिआउयगोए, विभज्ज मोहं परं वुच्छं ॥३७॥
 पज्जत्तगसन्निअरे, अट्ठ चउक्कं च वेअणियभंगा;
 सत्त य तिगं च गोए, पत्तेअं जीवठाणेसु ॥३८॥
 पज्जत्ताऽपज्जत्तग, समणे पज्जत्तअमण सेसेसु;
 अट्ठावीसं दसगं, नवगं पणगं च आउस्त ॥३९॥

अट्टसु पंचसु एगे, एग दुगं दस य मोहबंधगए;
 तिग चउ नव उदयगए, तिग तिग पन्नरस संतंमि^{१०}
 पण दुग पणगं पण चउ, पणगं पणगा हवंति तिन्नेव;
 पण छप्पणगं छच्छ, प्पणगं अट्टट्ट दसगं ति ॥४१॥
 सत्तेव अपज्जत्ता, सामी सुहुमा य वायरा चैव;
 विगलिंदिआउतिन्निउ; तह य असन्नी अ सन्नी अ ॥४२॥
 नाणंतराय तिविहमवि, दससु दो हुंति दोसु ठाणेसु;
 मिच्छासाणे वोए, नव चउ पणनव य संतंसा ॥४३॥
 मिस्साइ नियट्ठीओ, छ चउ पणनव य संतकम्मंसा;
 चउबंध तिगे चउपण, नवंस दुसु जुअल छस्संता ॥४४॥
 उवसंते चउ पण नव, खीणे चउरुदय छच्च चउ संता;
 वेअणिआउअ गोए, विभज्ज मोहं परं वुच्छं ॥४५॥
 चउ छस्सु दुन्नि सत्तसु, एगे चउयुणिसु वेअणिअभंगा;
 गोए पण चउ दो तिसु, एगट्टसु दुन्नि इक्कंमि ॥४६॥
 अट्टच्छाहिगवोसा, सालस वोसं च वारस छ दोसु;
 दो चउसु तीसु इक्कं, मिच्छाइसु आउए भंगा ॥४७॥
 गुणठाणएसु अट्टसु, इक्किं मोहबंधठाणं तु;
 पंच अनिअट्टिठाणे, बंधोवरमो परं तत्तो ॥४८॥
 सत्ताइ दस उ मिच्छे, सासायणमीसए नवुक्कोसा;
 छाइ नव उ अविणए, देसे पंचाइ अट्टेव ॥४९॥

विरए खओवसमिए, चउराई सत्त छच्च पुव्वंमि;
 अनिअट्टिवायरे पुण, इक्को व दुवे व उदयंसा ॥५०॥
 एगं सुहुमसरागो, वेएइ अवेअगा भवे सेसा;
 भंगाणं च पमाणं, पुव्वुद्धिद्वेण नायव्वं ॥५१॥
 इक्क छडिक्कारिक्का-रसेव इक्कारसेव नव तिन्नि;
 एए चउवीसगया, चार दुगे पंच इक्कंमि ॥५२॥
 वारसपणसट्टिसया, उदयविगप्पेहिं मोहिआ जीवा;
 चुलसीई सत्तुत्तरि, पयविंदसएहिं विन्नेआ ॥५३॥
 अट्टग चउ चउ चउरट्टगा य, चउरो अ हुंति चउवीसा;
 मिच्छाइअपुव्वंता, चारस पणगं च अनिअट्टो ॥५४॥
 जोगोवओगलेसा, इएहिं गुणिआ हवंति कायच्चा;
 जे जत्थ गुणट्ठाणे, हवंति ते तत्थ गुणकारा ॥५५॥
 अट्टट्टो वत्तीसं, वत्तीसं सट्टिमेव वावन्ना;
 चोआलं दोसु वीसा, विअ मिच्छमाईसु सामन्नं ॥५६॥
 तिन्नेगे एगेगं, तिग मोसे पंच चउसु तिग पुव्वे;
 इक्कार वायरंमि उ, सुहुमे चउ तिन्नि उवसंते ॥५७॥
 छन्नव छक्कं तिग सत्त, दुगं दुग तिग दुगं ति अट्ट चउ;
 दुग छच्चउ दुग पण चउ, चउ दुग चउ पणग एग चऊ ॥५८॥
 एगेगमट्ट एगे—गमट्ट. छउमत्थकेवलजिणाणं;
 एग चऊ एग चऊ, अट्ट चऊ दु छक्कमुदयंसा ॥५९॥

चउ पणवीसा सोलस, नव चत्ताला सया य वाणउई;
 वत्तीसुत्तर छायाछ—सया मिच्छस्स वंधविही ॥६०॥
 अट्ठ सया चउसट्ठी वत्तीससयाइं स्यासणे भेआ;
 अट्ठावीसाईसुं, सब्बाणऽट्ठहिगछन्नउई ॥६१॥
 इगचत्तिगार वत्तीस, छसय इगतीसिगारनवनउई;
 सतरिगसि गुतीसचउद, इगारचउसट्ठि मिच्छुदया ॥६२॥
 वत्तीस दुन्नि अट्ठय, वासीइसयायपंच नव उदया;
 वारहिआ तेवीसा, वावन्निदारस सया य ॥६३॥
 दो छक्कट्ठ चउक्कं, पण नव इक्कार छक्कगं उदया ।
 नेरइआइसु सत्ता, ति पंच इक्कारस चउक्कं ॥६४॥
 इग विगलिंदिअ सगले, पण पंच य अट्ठ वंधठाणाणि;
 पण छक्किक्कारुदया, पण पण वारस य संताणि ॥६५॥
 इअ कम्मपगइठाणाणि, सुट्ठु वंधुदयसंतकम्माणं;
 गइआइएहिं अट्ठसु, चउप्पयारेण नेयाणि ॥६६॥
 उदयस्सुदीरणाए, सामित्ताओ न विज्जइ विसेसो;
 मुत्तण य इगयालं, सेसाणं सब्बपयडीणं ॥६७॥
 नागंतरायदसगं, दंसणनव वेअणिज्जमिच्छत्तं;
 मम्मत्त लोभ वेआ—उआणि नवनाम उच्चं च ॥६८॥
 नित्थयगहाग्गविरहिआउ, अज्जेइ सब्बपयडीओ;
 मिच्छन्नवेअगो सा—मणोवि गुणवीससेसाओ ॥६९॥
 छायान्ननेम मोमो, अविग्गसम्मो तिआलपरिसेसा;
 तेवस्स देसविग्गो, विरओ सगवन्नसेसाओ ॥७०॥

इगुणट्टिमप्पमत्तो, बंधइ देवाउअस्स इअरोवि;
 अट्ठावन्तमपुव्वो, छप्पन्नं वावि छव्वीसं ॥७१॥
 वावीसा एगूणं, बंधइ अट्ठारसंतमनिअट्ठि;
 सतरस सुहुमसरागो, सायममोहो लजोगुत्ति ॥७२॥
 एसो उ बंधसामित्त,—ओहो गइआइएसु वि तहेव;
 ओहाओ साहिज्जइ, जत्थ जहा पगइसवभावो ॥७३॥
 तित्थयरदेवनिरया-उअं च तिसु तिसु गईसु वोधव्वं;
 अवसेसा पयडोओ, हव्वंति सव्वासु वि गईसु ॥७४॥
 पढमकत्तायचउक्कं, दंसणतिग सत्तगा वि उवसंता;
 अविरयसम्मत्ताओ, जाव निअट्ठित्ति नायव्वा ॥७५॥
 सत्तट्ठ नव य पनदस. लोउन्न अट्ठारसेव गुणवीसा;
 एगाहि दु चउवीसा, पणवीसा वायरे जाण ॥७६॥
 सत्तावीसं सुहुमे, अट्ठावीसं च ओहपयडोओ;
 उवसंतवीअराए. उवसंता हुंति नायव्वा ॥७७॥
 पढमकत्तायचउक्कं, इत्तो सिच्छत्तमीसलम्मत्तं;
 अविरयसम्मे देसे, पमत्ति अपत्ति खीअंति ॥७८॥
 अनिअट्ठिवायरे थीण-गिट्ठित्तिगनिरगतिरिअनामाओ;
 संखिज्जइमे सेने, तप्पाउग्गाओ खीअंति ॥७९॥
 इत्तो हणइ कत्ताय—द्वंगि पच्छा नपुत्तंग इत्थी;
 तो नोकत्तायउक्कं. लुहइ संजलणकोहंमि ॥८०॥
 पुरिसं कोहे कोहं, माणे माणं च लुहइ मायाए;

मायं च लुहइ लोहे, लोहं सुहुमंपि तो हणइ ॥८१॥
 खीणकसायदुचरिमे, निहं पयलं च हणइ छउमत्थो;
 आवरणमंतराए, छउमत्थो चरमसमयंमि ॥८२॥
 देवगइसहगयाओ, दुचरमसमयभविअंमि खीअंति;
 सविवागेअरनामा, नीआगोअंपि तत्थेव ॥८३॥
 अन्नयर वेयणीअं, मणुआउअमुच्चगोअनवनामे;
 वेणइ अजोगिजिणो, उक्कोसजहन्नमिक्कारा ॥८४॥
 मणुअगइजाइतसवायरं च, पज्जत्तसुभगमाइज्जं;
 जसकित्ती तित्थयरं, नामस्स हवंति नव एआ ॥८५॥
 तच्चणुपुव्विसहिआ, तेरस भवसिद्धिअस्स चरमंमि;
 संतंसगमुक्कोमं, जहन्नयं बारन हवंति ॥८६॥
 मणुअगइसहगयाओ, भवखित्तविवागजिअविवागाओ;
 वेअणिअन्नयरुच्चं, चरमसमयंमि खीअंति ॥८७॥
 अहसुइअपयलजगसिहर मरुअनिरुवमसहावसिद्धिसुहं;
 अनिहणमव्वावाहं, तिरयणसारं अणुहवंति ॥८८॥
 दुग्धिगम-निउण-परमत्थ-रुडग्गवहुभंगदिट्ठिवायाओ;
 अत्था अणुग्गिअव्वा, वंधोदयसंतकम्माणं ॥८९॥
 जो जत्थ अग्गिपुत्तो, अत्थो अप्पागमेण वड्ढोत्ति;
 नं गमिऊण बहुमुआ, पूरेऊणं पग्गिहंतु ॥९०॥
 गाह्मणं नयगीणं, चंद्रमहत्तरमयाणुसारीणं;
 टीणाउ निअमिआणं, एणूणा होइ नउईओ ॥९१॥

શ્રી શહેશ્વર-પાર્શ્વનાથાય નમઃ ।

અથ શતકનામા પંચમ કર્મગ્રંથઃ

મંમળ અને અભિધેય

નમિઅ જિણં ધુવવંધો—દયસંતા ઘાહપુત્રપરિઅન્તા;
સેઅર ચડહવિવાગા, વુચ્છં વંધવિહ સામી અ ॥૧॥

નમિઅ=નમસ્કાર કરીને

જિણં=તીર્થંદરને

ધુવવંધ=ધ્રુવબંધી

દય=ધ્રુવદેહી

સંતા=ધ્રુવસન્તા

ઘાહ=ઘાતી-અર્ધઘાતી, દશઘાતી

પુત્ર=પુત્ર્ય પ્રકૃતિ

પરિઅન્તા=પરાવર્તમાન

સેઅર=પ્રતિપક્ષી સહિત

ચડહ=ચાર પ્રકારે

વિવાગા=વિપાક દેખાડનારી

વુચ્છં=હહીશું

વંધવિહ=બંધના ભેદ

સામી=બંધના સ્વામી

અ=ઉપશમત્રેણિ અને ક્ષપકત્રેણિ

અર્થ — તીર્થંદર દેવને નમસ્કાર કરીને ધ્રુવબંધી, ધ્રુવદેહી, ધ્રુવસન્તા, ઘાતી. પુત્ર્ય અને પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ તેની પ્રતિપક્ષી પ્રકૃતિ સહિત, તથા ચાર પ્રકારે વિપાક દેખાડનારી પ્રકૃતિ, ચાર બંધવિધિ, બંધરવાસિત્વ, ઉપશમત્રેણિ અને ક્ષપકત્રેણિ વગેરે હહીશું. ॥ ૧ ॥

વિવેચન — શ્રી જિન પ્રત્યે નમસ્કાર કરીને એટલાં દાર હહીશ હતિ સંબંધ. ધ્રુવબંધી ૧. અધ્રુવબંધી પ્રકૃતિ ૨. ધ્રુવદેહી ૩, અધ્રુવદેહી ૪, ધ્રુવસન્તા ૫. અધ્રુવસન્તા, ૬, ઘાતી ૭ અઘાતી ૮.

* સન્તા મતિ ૫ પ્રાંતે

પુન્ય પ્રકૃતિ ૯, પાપ પ્રકૃતિ ૧૦, પરાવર્તિની ૧૧, અને અપરાવર્તિની ૧૨, એમાં પ્રથમ છ સૂત્રોક્ત અને છ એથી ધતર [પ્રતિપક્ષી] સહિત એવં ૧૨. ચાર પ્રકારે વિપાક તે સ્વશક્તિનું દેખાડવું, તે કઈ? ક્ષેત્રવિપાકી ૧, જીવવિપાકી ૨, ભવવિપાકી ૩, પુણ્યલક્ષવિપાકી ૪, એવં ૧૬. ચાર ભેદે બધવિધિ તે પ્રકૃતિબંધ ૧, સ્થિતિબંધ ૨, રસબંધ ૩ અને પ્રદેશબંધ ૪ એવં ૨૦, તથા અલપતર બંધ, ભૂયસ્કાર બંધ, અવસ્થિત બંધ ને અવક્તવ્ય બંધ, તેની વિધિ અને તેના સ્વામી કોણુ ? તે ૪, એવં ૨૪. ચ શબ્દથી ઉપશમત્રેણિ ૨૫, ક્ષપકત્રેણિ ૨૬, એમ છઠ્ઠીશ દ્વાર કહોશ.

ધ્રુવબંધ—અવશ્ય બંધ હોય જેનો તે ધ્રુવબંધિની કહીએ ૧, જેનો બંધ હેતુ સંભવે પણ બંધ હોય અને ન પણ હોય તે અધ્રુવબંધિની ૨, જેનો નિરંતર સદાય ઉદય હોય જ તે ધ્રુવોદયી ૩, અને જેનો ઉદય વિચ્છેદ જાય અને વળી તથાવિધ કારણ પામીને ફરી ઉદય થાય તે અધ્રુવોદયી ૪, અનાદિ મિથ્યાત્વી જીવને જે નિરંતર સત્તાએ હોય જ તે ધ્રુવસત્તા ૫, અને જે કોઈવાર સત્તાએ હોય કોઈવાર ન પણ હોય તે અધ્રુવસત્તા ૬, સર્વથા પોતાના જ્ઞાનાદિ વિષયને હજી તે સર્વઘાતી અને કાંઈક હજી તે દેશઘાતી ૭, અને જે જ્ઞાનાદિક ગુણને કાંઈ ન હજી તે અઘાતી ૮, શુભ તે પુણ્ય પ્રકૃતિ ૯, અશુભ તે પાપ પ્રકૃતિ ૧૦, અનેરી [બીજી] પ્રકૃતિનો બંધ અથવા ઉદય નિવારીને પોતાનો બંધ તથા ઉદય દેખાડે તે પરાવર્તિની ૧૧, અને જે પરનો બંધ ઉદય વાર્યા વિના જ પોતાનો બંધ ઉદય દેખાડે તે અપરાવર્તિની ૧૨.

યત - વિનિવાનિય જા મચ્છદ્ વંધં ઉદયં ચ જળણપયર્થેવ ।

સા દુ પરિવ્યક્તમાણી અનિવારંતી અપરિચ્છા ॥ ૧ ॥

વિપાક તે ક્ષેત્રાદિક પામીને કર્મની ગત્તિનું દેખાડવું તે ચાર ભેદે છે, એવં ચોળ. ॥ ૧ ॥*

* અ કાશને વિષે જ અપારિગ્રહ ગતિમાં જેનો ઉદય હોય, તે ક્ષેત્ર-વિપાકી પ્રકૃતિ.

અને નિરંતર પોતાની સમિ દેખાડે, તે જીવવિપાકી પ્રકૃતિ

ધ્રુવબંધી ૪૭ પ્રકૃતિ.

વન્નચંડતે^૪અકસ્મા^૧,—ગુરુલ^૧હુનિમિણો^૧વધાય^૧મયકુચ્છા^૧;
મિચ્છ^૧કસાયા^{૧૪}વરણા^{૧૪}, વિગ્ધં^૫ ધ્રુવવંધિ^{૪૭} સગચત્તા ॥૨॥

વન્નચંડ=વર્ણ ચતુષ્ક
તેજ=તૈજસ શરીર
કસ્મા=કામૈષ્ટ શરીર
અગુરુલ=અગુરુલધુ નામકર્મ
નિમિણ=નિર્માણ નામકર્મ
વધાય=ઉપધાત નામકર્મ
મય=ભય મોહનીય
કુચ્છા=લુગુષ્મા મોહનીય

મિચ્છ=મિથ્યાત્વ
કસાય=કપાયો
આવરણા=આવરણો-જ્ઞાનાવરણ
પાંચ અને કશીનાવરણ
નવ મળી ૧૪
વિગ્ધં=પાંચ અંતરાય
ધ્રુવવંધિ=ધ્રુવબંધી પ્રકૃતિઓ
સગચત્તા=સુહતાળીશ.

વિવેચન—ધ્રુવબંધી પ્રકૃતિ કહે છે વર્ણાદિક ચાર તે વર્ણ ૧, ગંધ ૨, રસ, ૩, સ્પર્શ ૪, તૈજસ શરીર ૫, કામૈષ્ટ શરીર ૬, અગુરુલધુ નામ ૭, નિર્માણ નામ ૮, ઉપધાત નામ ૯, ભય ૧૦, નાસ્ત્ર નિર્માદિ ભવને વિષે જ જોતો ઉદય હોય, તે ભવવિપાકી પ્રકૃતિ શરીર પુદ્ગલોને વિષે જ પોતાનો રક્તિ દેખાડે, તે પુદ્ગલવિપાકી પ્રકૃતિ

સ્થિતિ, અનુભાગ અને પ્રદેશનો સમુદાય તે પ્રકૃતિબંધ.

અખ્યવસાય વિગેરે ગદ્ય કવિતા કર્મદલિગને વિષે ગિચ્છિતિશાળતુ મોક્ષસ કંતુ, તે ગિચ્છિતિબંધ

કર્મપદ્ધતિનો જો કારણશુભકે ધાનિ અધાતિ નસ, તે અનુભાગ-રસબંધ.

ગિચ્છિતિ રસની અપેક્ષા વિના જો કર્મપુદ્ગલોતુ જ ગદ્ય કરવું [દલિક-અખ્યાની જ સુખ્યતાએ], તે પ્રદેશબંધ

જેજ નાગ પ્રકૃતિના બધાના વચન તથા ઉત્કૃષ્ટને જો આત્મી તેના નાગ પ્રકૃતિ

‘સ’ સુખ્યતરી ઉપાન કરે, તથા કપાયોનું ન દિ ને પ્રનાર કરી મળી રી હાર કહેવાર

કુચ્છા ૧૧, મિથ્યાત્વમોહનીય ૧૨, સોળ કષાય ૨૮, પાંચ જ્ઞાનાવરણ ૩૩, નવ દર્શનાવરણ ૪૨ અને પાંચ અંતરાય ૪૭; એ સુહતાલીશ દુષ્ટવંધી પ્રકૃતિ જાણવી. એમાં જે ગુણહાણા લગે તેનો બંધ કઢો છે, ત્યાં લગે તે અવશ્ય બંધાય છે તે માટે એ દુષ્ટબંધી કહેવાય છે.

પહેલે ગુણહાણે મિથ્યાત્વનો દુષ્ટબંધ. થીલુદ્ધીનિક અને અનંતાનુબંધી ૪ કષાય, એ સાતનો બીજા ગુણહાણા સુધી દુષ્ટબંધ, અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કષાયનો ચોથા ગુણહાણા સુધી દુષ્ટબંધ. પ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કષાયનો પાંચમા ગુણહાણા લગે દુષ્ટબંધ. બે નિદ્રાનો આઠમાના પહેલા ભાગ લગે દુષ્ટબંધ. વર્ણાદિ ૪, તૈજસ ૧, કાર્મણ ૧, અગુરુલધુ ૧, નિર્માણ ૧ અને ઉપવાત ૧, એ નવ પ્રકૃતિ આઠમાના છઠા ભાગ લગે દુષ્ટબંધી. ભય, કુચ્છા એ બે આઠમાના અંત લગે દુષ્ટબંધી સંજવલન ક્રોધનો નવમાના બીજા ભાગ લગે દુષ્ટબંધ, સંજવલન માનનો ત્રીજા ભાગ લગે, સંજવલની માયાનો ચોથા ભાગ લગે અને સંજવલન લોભનો પાંચમા ભાગ લગે દુષ્ટબંધ. જ્ઞાનાવરણીય ૫, દર્શનાવરણીય ૪, અંતરાય ૫, એ ૧૪ નો દશમા ગુણહાણા લગે દુષ્ટબંધ છે. ॥ ૨ ॥

અદુષ્ટબંધી ૭૩ પ્રકૃતિ.

તણવંગાગિહસંઘયણ, જાહગહ્વગહ્વપુન્નિજિણસાસં;
ઉજ્જોઆયવપરઘા, -તસવીસા ગોયવેઅણિઅં ॥ ૩ ॥

તણ=તણ ગરીગે-આદારિક,

વંદિય, આદારક.

ઉવંગા=તણ અંગેપાંગ.

મગિહ=આદૃતિ-સંસ્થાન છે.

સંઘયણ=અઘયણ

જાર=પાંગે જાતિ

તસ=સાત ગતિ

ગોય=વિદ્યુતગતિ એ

વેજણિઅં=એ વેદનીય કર્મ

જિણ=જિન નામકર્મ

ઉસાસં=ધાસોન્ધાસ નામકર્મ

ઉજ્જોમ=ઉદ્યોત નામકર્મ

આયવ=આતપ નામકર્મ

પરઘા=પરઘાત નામકર્મ

તસવીસા=તસવીસા

ગોય=એ ગાત્ર કર્મ

વેજણિઅં=એ વેદનીય કર્મ

અર્થ:—ત્રણ શરીર, ત્રણ ઉપાંગ, ૭ સંસ્થાન, ૭ સંઘયણ, પાંચ જાતિ, ચાર ગતિ, બે વિદ્યાયોગતિ, ચાર આનુપૃષ્ઠી, જિન નામકર્મ, શ્વાસોન્ધ્વાસ નામકર્મ, ઉદ્યોત નામકર્મ, આતપ નામકર્મ, પરાધાત નામકર્મ, ત્રસવીશક, બે ગોત્રકર્મ, બે વેદનીયકર્મ; ૩

વિવેચન:—અધ્રુવબંધી કહે છે—તૈમ્મસ અને કામંજી ધ્રુવબંધીમાં કયાં તે માટે શેષ ૩ શરીર-અૌદારિક ૧, વૈકલ્પિક ૨, આહારક ૩, એજ ત્રણ શરીરનાં ત્રણ ઉપાંગ ૬, ૭ સંસ્થાન ૧૨, ૭ સંઘયણ ૧૮, એકેન્દ્રિયાદિક પાંચ જાતિ ૨૩ ચાર ગતિ ૨૭, બે વિદ્યાયોગતિ ૨૯, ચાર આનુપૃષ્ઠી ૩૩, જિનનામ ૩૪, ઉન્ધ્વાસનામ ૩૫, ઉદ્યોતનામ ૩૬, આતપનામ ૩૭, પરાધાતનામ ૩૮, ત્રસનો દશકો અને સ્થાવરનો દશકો એ વીશ ૫૮, બે ગોત્ર ૬૦, બે વેદનીય ૬૨, ૥૩૥

હાસાઈજુયલદુગવેઅ,--આડ તેવુત્તરી અધુવવંધી [ધા];
ભંગા અણાઈસાઈ, અણંતસંતુત્તરા ચડરો ॥ ૪ ॥

હાસાર=હાસ્યાદિક

જુયલદુગ=બે શુભલ

વેઅ=ત્રણ વેદ

આડ=ચાર આયુષ્ય કર્મ

તેવુત્તરી=તહોંતેર

અધુવવંધી=અધ્રુવબંધી

ભંગા=ભાંગા

અણાઈસાઈ=અનાદિ અને

સાદિને

અણંતસંતુત્તરા=અનંત અને

સાંત ઉત્તર પદમાં

બેરેલા છે એવા

ચડરો=ચાર ભાંગા

અર્થ — હાસ્યાદિ બે શુભલ, ત્રણ વેદ અને ચાર આયુષ્યકર્મ; એ તહોંતેર અધ્રુવબંધી પ્રકૃતિ છે. [એ ધ્રુવબંધી, અધ્રુવબંધી, ધ્રુવઉદયી અને અધ્રુવઉદયી પ્રકૃતિના બંધને આશ્રીને] અનાદિ અને સાદિને અનંત અને સાંત ઉત્તર પદમાં બેરેલા છે એવા ચાર ભાંગા થાય છે. ॥ ૪ ॥

વિવેચન:—હાસ્ય ૧, રૂતિ ૨ અને અરૂતિ ૧, શોક ૨ એ બે શુભલ ૬૬, ત્રણ વેદ ૬૯, ચાર આયુ ૮૪, એ તહોંતેર પ્રકૃતિ

અધુવંધી હોય. ત્યાં પરાધાત ૧, ઉચ્ચાસ ૨, તે પર્યાપ્ત નામ સાથે જ બંધાય. આતપ તે એકે દ્રિય યોગ્ય પ્રકૃતિ સાથે જ બંધાય. ઉદ્યોત તે તિર્થંગતિયોગ્ય પ્રકૃતિ સાથે જ બંધાય. જિનનામનો બંધ તો સમ્યક્ત્વપ્રત્યયિક જ છે, આહારકદ્રિકનો બંધ તો સંયમ પ્રત્યયિક જ છે. અને શેષ ૬૬ પ્રકૃતિઓ તો માંહેમાંહે પ્રતિપક્ષી પ્રકૃતિ છે તે એક બંધાય ત્યારે બીજી ન બંધાય, એ કારણે એ ૭૩ અધુવબંધી હોય. હવે ધ્રુવબંધી ૧, અધુવબંધી ૨, ધ્રુવોદયી ૩ અને અધુવોદયી ૪ ને વિષે ચાર ભાંગા હોય, તે કયા ? અનાદિ અને સાદિ તેની આગળ અનંત અને સાન્ત શબ્દ જોડીએ, તે આ પ્રમાણે-અનાદિ અનંત ૧, અનાદિ સાન્ત ૨, સાદિ અનંત ૩, સાદિ સાન્ત ૪, એ ચાર* ભાંગા હોય ॥ ૪ ॥

પદમવિઆ ધ્રુવડદસુ, ધ્રુવબંધિસુ તદ્અવજ્જમંગતિંગ;
મિચ્છંમિ તિન્નિ મંગા, દુહાવિ અધુવા તુરિઅમંગા ॥ ૫ ॥

ધ્રુવબંધ્યાદિને વિષે ભાંગા

પદમવિઆ=પહોલો અને બીજો ભાંગા

ધ્રુવડદસુ=ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિને વિષે

ધ્રુવબંધિસુ=ધ્રુવબંધી પ્રકૃતિને વિષે

તદ્અવજ્જ=ત્રીજો ભાંગા વર્ણને મંગતિંગ=ત્રણ ભાંગા હોય

મિચ્છંમિ=મિથ્યાત્વ માહુનીયને વિષે

તિન્નિ=ત્રણ

દુહાવિ=મને પ્રકારે

અધુવા=અધુવ [અધુવબંધી, અધુવોદયી]

તુરિઅમંગા=ચોથા ભાંગાવાળી

મર્પ — ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિને વિષે પહોલો અને બીજો ભાંગા હોય, ધ્રુવબંધી પ્રકૃતિને વિષે ત્રીજો વર્ણને ત્રણ ભાંગા [પહોલો, બીજો,

* જેને પ્રારંભ અને વિચ્છેદ ન હોય, તે અનાદિ અનંત.

જેને પ્રારંભ ન હોય, વિચ્છેદ હોય, તે અનાદિ સાન્ત.

જેને પ્રારંભ હોય, વિચ્છેદ ન હોય, તે સાદિ અનંત.

જેને પ્રારંભ અને વિચ્છેદ બન્ને હોય, તે સાદિ સાન્ત.

ચોથા] હોય, મિધ્યાત્વ મોહનીયને વિષે ત્રણ ભાંગા હોય અને બંને પ્રકારે અધ્રુવપ્રકૃતિ ચોથા ભાંગાવાળી છે. ॥ ૫ ॥

વિવેચન—ધ્રુવોદયી પ્રકૃતિને વિષે પહેલો અને બીજો ભાંગા હોય, ત્યાં અસંખ્યને ધ્રુવોદયી ૨૭ પ્રકૃતિનો અનુદય કોઈ વારે નહીં થાય તે માટે પહેલો અનાદિ અનંત ભાંગા હોય અને સંખ્યને અનાદિનો ઉદય છે પણ આગળ બારમે તેરમે ગુણકાણે ઉદય ટળશે, તે માટે અનાદિ સાન્ત ભાંગા હોય, ધ્રુવબંધી ૪૭ પ્રકૃતિને વિષે ત્રીજો વર્ણને પહેલો, બીજો, ચોથો એ ત્રણ ભાંગા હોય, તે આવી રીતે-અસંખ્યને ધ્રુવબંધી ૪૭ પ્રકૃતિનો બંધ અનાદિનો છે અને કોઈ વારે અબંધ નહીં થાય તે માટે અનાદિ અનંત ભાંગા હોય ૧. તથા સંખ્યને એ ધ્રુવબંધીના અનાદિનો બંધ છે પણ ગુણકાણે ચઢતાં બંધ ટળશે તે માટે અનાદિ સાન્ત બીજો ભાંગા હોય ૨. તથા તેજ ગુણકાણે ચઢતાં અબંધ થઈને પડતાં બાંધે તે વારે સાદિ બંધ અને તે વળી કાળાન્તરે ગુણકાણે ચઢતો અબંધ થશે એટલે તેને સાદિસાન્ત ચોથો ભાંગા હોય ૩ અને પૂર્વે બંધની આદિ છે પણ આગળ અંત નથી એ સાદિ અનંત ભાંગા તો કોઈ પ્રકૃતિને હોય જ નહીં. ધ્રુવોદયીને વિષે તો એ ભાંગા પૂર્વે કદા છે પણ મિધ્યાત્વમોહનીય ધ્રુવોદયીને વિષે ત્રણ ભાંગા હોય, તે આવી રીતે-અસંખ્યને મિધ્યાત્વનો ઉદય અનાદિ અનંત છે ૧, સંખ્યને અનાદિ સાન્ત છે ૨, અને પરિવર્તિયા [સમ-હિતથી પડેલા] ને સાદિ સાન્ત ભાંગા હોય ૩ અધ્રુવબંધી ૩૩ પ્રકૃતિનો તો અધ્રુવપણા માટે જ તેના બંધ ઉદયની આદિ પણ હોય અને અંત પણ હોય. ॥૫॥

ધ્રુવોદયી ૨૭ પ્રકૃતિ

નિમિર્ણધિરઞ્ધિરઅગુરુઞ્, સુહૃદસુહૃતેઞ્કન્મચઽવજ્ઞા
નાણંતરાયદંસળ, મિચ્છં ધ્રુવઽદય સગચીસા ॥ ૬ ॥

નિમિણ=નિર્માણ નામકર્મ
 ધિર=સ્થિર નામકર્મ
 અધિર=અસ્થિર નામકર્મ
 અગુરુઅ=અગુરુલઘુ નામકર્મ
 સુહ=શુભ નામકર્મ
 અસુહ=અશુભ નામકર્મ
 સેવ=તૈજસ નામકર્મ
 કમ્મ=કર્મલેશરીર નામકર્મ

જાતવજ્ઞા=વર્ણ્યતુલ્ય
 નાણંતરાપ=જ્ઞાનાવરણ પાંચ અને
 પાંચ અંતરાય મળી સા
 દંસણ=ચાર દર્શનાવરણ
 મિચ્છં=મિથ્યાત્વ
 ધુવડદય=ધ્રુવોદયી=નિરંતર
 ઉદયવાતી

સગવીસા=સત્તાવીશ

વિવેચન.—હવે ધ્રુવોદયી કહે છે—નિર્માણ નામકર્મ ૧,
 સ્થિરનામ ૨, અસ્થિરનામ ૩, અગુરુલઘુ નામ ૪, શુભનામ ૫,
 અશુભ નામ ૬, તૈજસ શરીર નામ, ૭ કર્મલેશરીર નામ ૮,
 વર્ણ ૧, ગંધ ૨, રસ ૩, રૂપ ૪, એ વર્ણાદિક ચાર સહિત બાર
 પાંચ જ્ઞાનાવરણીય ૧૭, પાંચ અંતરાય ૨૨, ચાર દર્શનાવરણીય ૨૬,
 મિથ્યાત્વ મોહનીય ૨૭, એ સત્તાવીશ પ્રકૃતિના જેટલા ગુણકાણા
 લગે ઉદય કહી છે ત્યાં લગે અવિચ્છિન્નપણે નિરંતર ઉદય રહે. તે
 માટે ધ્રુવોદયી કહીએ મિથ્યાત્વ પહેલેજ ગુણકાણે ધ્રુવોદયી, જ્ઞાના-
 વરણ ૫, દર્શનાવરણ ૪ અને અંતરાય ૫, એ ૧૪ બારમા લગે
 ધ્રુવોદયી અને શેષ નામકર્મની ૧૨ પ્રકૃતિ તેરમા ગુણકાણા લગે
 ધ્રુવોદયી હોય. ॥ ૬ ॥

અધ્રુવોદયી ૯૫ પ્રકૃતિ.

ધિરસુમિઅર વિણ અધુવ, —વંધી મિચ્છવિણમોહધુવવંધી
 નિદોવઘાયમોસં, સમ્મં પણનવડ અધુવુદયા ॥ ૭ ॥

ધિરસુમિઅર=સ્થિર-અસ્થિર,
 શુભ-અશુભ નામ

વિણ=વિના

અધુવવંધી=અધુવચનની પ્રકૃતિ

મિચ્છવિણ=મિથ્યાત્વ વિના

મોહધુવવંધી=મોહનીય કર્મની

[૧૮] ધ્રુવવંધી

નિદા=પાંચ નિદા

વવઘાય=ઉપચાત નામ

મોસં=મિથ્ય મોહનીય

સમ્મં=સમ્યક્ત્વ મોહનીય

પણનવર=પચાણ

અધુવુદયા=અધ્રુવોદયી

અર્થ.—સ્થિર, શુભ અને તેથી ધતર તે અસ્થિર ને અશુભ એ ચાર વિના અધ્રુવબંધી ૬૯ અને મિધ્યાત્મ વિના મોહનીય કર્મની ધ્રુવબંધી ૧૮, નિદ્રા ૫, ઉપઘાતનામ, મિથ્રમોહનીય, સમદિત મોહનીય કુલ ૯૫ અધ્રુવોદયી જાણવી. ॥ ૭ ॥

વિવેચન—હવે અધ્રુવોદયી કહે છે-સ્થિર ૧, અસ્થિર ૨, શુભ ૩, અશુભ ૪. એ ચાર ધ્રુવોદયી માંહે ગણી છે તે મારે તે ચાર વિના અધ્રુવબંધી ૬૯ અને મિધ્યાત્મ છતાં ધ્રુવોદયી માંહે ગણ્યું તે મારે તે વિના મોહનીયકર્મની ધ્રુવબંધી ૧૮ તે છતાં અધ્રુવોદયી જાણવી ૮૭, પાંચ નિદ્રા ૯૨, ઉપઘાત નામ ૯૩, મિથ્રમોહનીય ૯૪, સમ્યક્ત્વ મોહનીય ૯૫, એ પંચાણું પ્રકૃતિ અધ્રુવોદયી હોય. જે પ્રકૃતિનો જેટલા ગુણધાણને વિષે ગુણપ્રત્યયધરી ઉદયનો વ્યુત્પન્ન નથી કર્યો તે છતાં તેજ ગુણધાણે તે પ્રકૃતિ દ્રવ્ય ક્ષેત્રની અપેક્ષાએ ઉદય આવે અથવા ઉદયે ન પણ આવે તે મારે જાણવોદયી કરીએ. ॥ ૭ ॥

ધ્રુવ સત્તા પ્રકૃતિ ૧૩૦.

^{૨૦} ^{૨૦} ^૭ ^{૪૧}
તસવન્નવીસસગતેઅ, —કમ્મ ધ્રુવવંધિસેસ વેઅતિગં;
^{૧૭} ^૨ ^૪ ^૭ ^૪
આગિહિતિગ વેઅણિઅં, દુજુઅલ સગઅરલ્હસાસચલ. ૮

તસવન્નવીસ=ત્રસવીશઃ અને
વર્ણવીશઃ

સગતેઅકમ્મ=તેજસકર્મભિજ્ઞુતું
સમઃ

સેસ=આદીની-વર્ણચતુષ્ઠ અને
તેજસ કર્મણ શિવાયની ૪૧
વેઅતિગં=ત્રણ વેદ.

આગિહિતિગ=આકૃતિત્રિષ્ટ એટલે
૭ સંસ્થાન, ૭ મંથયણ

અને પાંચ જાતિ
વેઅણિઅં=વેદનીય

દુજુઅલ=એ ગુણ

સગઅરલ=આદારિષ્ટ સમઃ

રત્ના=ચલ=ઉદાસચતુષ્ઠ

સર્ગઃ—ત્રસવીશઃ, વર્ણવીશઃ, તેજસ કર્મણ સમઃ. આદીની (૪૧) ધ્રુવબંધી, ત્રણ વેદ, એ વેદનીય, એ ગુણ, આદારિષ્ટ સમઃ, ઉદાસ ચતુષ્ઠ ॥ ૮ ॥

વૈક્રિય એકાદશ, જિનનામકર્મ, ચાર આયુષ્ય, આહારક સમક અને ઉચ્ચગોત્ર; એ [૨૮ પ્રકૃતિ] અધ્રુવસત્તા કહેવાય છે. ૯

વિવેચન:—એ વિદ્યાયોગતિ ૧૨૭. તિર્થંગતિ, તિર્થંગાનુપૂર્વી એ તિર્થંગક્રિ ૧૨૯, નીચૈર્ગોત્ર ૧૩૦, એ એકસોત્રીશ પ્રકૃતિ ધ્રુવ-સત્તા હોય. સમ્યક્ત્વ પામ્યા પાંડુલા સર્વ જીવને સદાય સત્તાએ હોયજ તે માટે ધ્રુવસત્તા કહીએ. હવે અધ્રુવસત્તા કહે છે—સમ્યક્ત્વ મોહનીય ૧, મિશ્રમોહનીય ૨, મનુષ્યગતિ ૧, મનુષ્યાનુપૂર્વી ૨, એવં ૪; દેવગતિ ૧, દેવાનુપૂર્વી ૨, નરકગતિ ૩, નરકાનુપૂર્વી ૪, વૈક્રિય શરીર ૫; વૈક્રિય ઉપાંગ ૬, વૈક્રિય સંઘાતન ૭, વૈં વૈં ૦ બંધન ૮, વૈં તૈજસ બંધન ૯, વૈક્રિય કાર્મભંજ બંધન ૧૦, વૈં તૈં કાં બંધન ૧૧, એ વૈક્રિયેકાદશક ૧૫, જિનનામ ૧૬, ચાર આયુ. ૨૦; આહારક શરીર ૧, આં ઉપાંગ ૨, આં સંઘાતન ૩, આં આં બંધન ૪, આં તૈં બંધન ૫, આં કાં બંધન ૬, આં તૈં કાં બંધન ૭, એ આહારક સમક ૨૭ અને ઉચ્ચ-ગોત્ર ૨૮, એ અસાવીશ પ્રકૃતિ અધ્રુવ સત્તા કહીએ, તે આ પ્રમાણે—સમ્યક્ત્વ મોહનીય ૧, મિશ્રમોહનીય ૨ એ એ તો અભ-બંધને સત્તાએ હોય નહીં, બહુધાસીન લગ્યને પણ ન હોય અને કેટલાએક અલ્પધાસીનને હોય મનુષ્યક્રિ તે ક્રિયા વાયુનાય માંહે મળે ઉવેલે તેને સત્તાએ ન હોય. અનેરા એટલે બીજાને હોય. વૈક્રિયેકાદશક ત્રણપણ ન પામ્યા હોય તેને બંધના અમાવ ધરી અથવા બંધ દરીને સ્થાવર મધ્યે જતાં તે સ્થિતિનો કય થયે સત્તા ન પામીએ, અનેરાને સત્તા હોય પણ ખરી. તથા સમ્યક્ત્વ હેતુ છે તે પણ જિનનામ કોઈને હોય કોઈને ન હોય તથા સ્થાવરને નર-કાય દેવાયુની, અહર્નિદ્ર [નરમૈવેષક અને પાંચ અનુત્તરના દેવો] ને તિર્થંગાયુની સત્તા સર્વથા ન હોય; તે બાંધવાના અભાવ ધરી, અનેરાને તો હોય, તથા સંયમ હેતુ છે તે પણ આહારક સમકની કોઈને સત્તા હોય કોઈને ન હોય. તથા તેએ વાયુ માંહે ગયા સ્થિતિને કયે ઉદ્ધતના પ્રયોગ દરીને ઉચ્ચગોત્રની સત્તા રળે ત્યારે સત્તા ન હોય. તથા તેએ વાયુ માંહેથી નીકળી અન્ય તિર્થંગમાં ગયે અને અપર્યાપ્તપણે ઉચ્ચગોત્રની સત્તા ન હોય, અનેરાને હોય એટલા માટે અસાવીશ પ્રકૃતિની સત્તા બધા કહી છે ત્યાં પણ કોઈ

વારે ન હોય, તે માટે અમુવસત્તા કહીએ, વૈકિયૈકાદશની સાર
એકેન્દ્રિયમાં ગયાંજ ઉવેલે, મનુષ્યદિક અને ઉચ્ચૈર્ગાત્ર સત્તા તે
વાઉ માંહેજ ઉવેલે. ॥ ૯ ॥

ગુણુઠાણે ધ્રુવસત્તા.

પદમતિગુણેસુ મિચ્છં, નિઅમા અજયાઈઅદ્વગે મજ્જં
સાસાણે સ્વલ્લ સમ્મં, સંતં મિચ્છાઈદસગે વા ॥ ૧૦

પદમતિગુણેસુ=પહેલા ત્રણ
ગુણુઠાણા વિષે
નિઅમા=નિશ્ચયે
અજયાઈ=અવિરતાદિ
અદ્વગે=આઠ ગુણુઠાણે
મજ્જં=ભજના
સાસાણે=સાસ્વાદને

સ્વલ્લ=નિશ્ચયે
સમ્મં=સમક્ષિત મોહનીય
સંતં=વિધમાન હોય
મિચ્છાઈદસગે=મિથ્યાત્વાદિ
ગુણુઠાણે
વા=વિકલ્પે હોય

અર્થ:-પહેલા ત્રણ ગુણુઠાણાને વિષે મિથ્યાત્વ મોહનીય નિશ્ચય
હોય. અવિરતાદિ આઠ ગુણુઠાણે ભજના જાણવી. સાસ્વાદન ગુ
ણુઠાણે સમ્યક્ત્વ મોહનીય નિશ્ચયે વિધમાન હોય મિથ્યાત્વાદિ
ગુણુઠાણે વિકલ્પે હોય ॥ ૧૦ ॥

વિવેચન — પહેલાં ત્રણ ગુણુઠાણાં મિથ્યાત્વ ૧, સાસ્વાદન
૨, અને વિષે મિથ્યાત્વમોહનીયની સત્તા નિશ્ચયે હોયજ
અને અવિરતાદિ આઠ ગુણુઠાણે ભજનાએ-હોય અને
પણ હોય. જેણે મિથ્યાત્વ કય કયું હોય તેને સત્તા ન હોય અને
જેણે ઉપગમાયું હોય તેને સત્તા હોય. ૨૪ ની સત્તાવાળ
મિથ્યાત્વ સત્તાયે હોય અને ૨૧, ૨૨, ૨૩ ની સત્તાવાળાને નહો
સાસ્વાદન ગુણુઠાણે નિશ્ચયે સમ્યક્ત્વમોહનીય સત્તાએ હો

* પહેલાં ત્રણ ગુણુઠાણે મોહનીય કર્મનાં ૨૮, ૨૭, ૨૬, અને
નં ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને આ આઠે સત્તામ્યનોમાં મિથ્ય
કર્મનાં છે, તેથી મિથ્યાત્વમોહનીયની સત્તા નિશ્ચયે હોય.

ઉપશમ સમ્યક્ત્વ અતર્ધુહૃત્તુ' છે, તેમાંથી જઘન્યથી ૧ સમય, ઉત્કૃષ્ટ છ આવલી થાકતી-બાકી હોય' ત્યારે સાર્વાદન પામે, ત્યાં તે નિ'એ ૨૮ ની સત્તાવાળોજ હોય તે માટે, અને મિથ્યાત્વ આદિ દહને ઉપશાન્ત મોહ લગે સાર્વાદન વર્જીને દશ ગુણહારે વા- વિષ્ણુ-હોય અને ન પણ હોય, તે આ પ્રમાણે--૬ ની સત્તાવાળા અનાદિ મિથ્યાત્વોને તથા ઉદ્ધલિત સમ્યક્ત્વ પુ'જવાળાને સમ્યક્ત્વ મોહનીય સત્તાએ ન હોય; અનેરા બીજને હોય, તથા મિશ્રમાં પણ સમ્યક્ત્વ ઉવેદ્યે ૨૭ ની સત્તાએ સમ્યક્ત્વ મોહનીય ન હોય અન્યથા હોય. અવિરતાદિક ઉપશાન્તમોહ લગે ૭ પ્રકૃતિને ક્ષયે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વોને સમ્યક્ત્વ મોહનીય ન હોય, અનેરાને હોય. ॥ ૧૦ ॥

સાસળમીસેસુ ધ્રુવં, મીસં મિચ્છાઇનવસુ મયળાણ;
આદુગે અણ નિઅમા, મહા મીસાઇનવગંમિ ॥૧૧॥

સાસળમીસેસુ=સાર્વાદન અને
મિશ્ર ગુણહારે
ધ્રુવં=ધ્રુવ-નિ'ય
મીસં=મિશ્રમોહનીય
મિચ્છાઇનવસુ=મિથ્યાત્વાદિ નવ
ગુણહારે
મયળાણ=વિષ્ણુ

આદુગે=પહેલા બે ગુણહારે
અણ=અનંતાનુબંધી
નિઅમા=નિશ્ચયથી હોય
મહા=ભગવાન
મીસાઇનવગંમિ=મિશ્ર આદિ નવ
ગુણહારે

સાર્વ—સાર્વાદન અને મિશ્ર ગુણહારે નિ'એ મિશ્ર મોહનીય હોય, મિથ્યાત્વાદિ નવ ગુણહારે વિષ્ણુ હોય. પહેલા બે ગુણહારે અનંતાનુબંધી ક્ષય નિશ્ચયે હોય, મિશ્રાદિ નવ ગુણહારે ભગવાન બલુથી. ॥ ૧૧ ॥

વિવેચન—સાર્વાદને અને મિશ્ર ગુણહારે નિ'એ સાર્વે મિશ્ર મોહનીય હોય, તે કેમ? સાર્વાદન નો નિ'એ ૨૮ ની સત્તાવંત હોયજ અને મિશ્ર તો ૨૮ ની સત્તાવંત હોય. સમ્યક્ત્વ

ઉવેદ્યે ૨૭ ની સત્તાવંત હોય અને અનંતાનુષંધી ઉવેદ્યે ૨૪ ની સત્તાવંત હોય, તે મારે એ સત્તાસ્થાનકે અવશ્ય મિશ્રમોહનીય હોય અને ૨૬ ની સત્તા તો મિશ્રે હોયજ નહિ તે મારે સાસ્વાદને અને મિશ્રે નિશ્ચયે અવશ્ય મિશ્રમોહનીય હોય. મિથ્યાત્વથી ઉપશાન્તમોહ લગે સાસ્વાદન મિશ્ર વળીને નવ ગુણુદાણે ભજનાએ-હોય અને ન પણ હોય, જે મિથ્યાત્વથી ૨૬ ની સત્તાવાળો હોય, તેને મિશ્રમોહનીય સત્તાએ ન હોય, અનેરાને હોય, તથા અવિરતાદિ ઉપશાન્તમોહ લગે જે ક્ષાયિક સમ્યગ્દષ્ટિ છે તેને મિશ્રમોહનીય સત્તાએ ન હોય, અનેરાને હોય તે મારે ભજના પહેલે એ ગુણુદાણે અનંતાનુષંધિ ૪ કષાય નિશ્ચયે હોય. પહેલે તો બંધે અને ઉદ્યે છે, બીજે બંધે અને ઉદ્યે નિશ્ચયે હોય તો સત્તાએ તો હોયજ અને મિશ્રાદિક ઉપશાન્તમોહ લગે નવ ગુણુદાણે ભજનાએ કહેવા, ૨૪ ની સત્તાવાળા મિશ્રને ન હોય અને ૨૭, ૨૮ ની સત્તાવાળાને હોય. તથા ચોથાથી ૧૧ માં લગે ૨૧-૨૨-૨૩-૨૪ ની સત્તાવાળાને અનંતાનુષંધો સત્તાએ ન હોય અને ૨૬, ૨૮ ની સત્તાવાળાને હોય, તે મારે ભજના. ॥ ૧૧ ॥

આહારસત્તગં વા, સઘ્વગુણે વિતિગુણે વિના તિત્થં,
નોભયસંતે મિચ્છો, અંતમુહુત્તં ભવે તિત્થે ॥ ૧૨ ॥

આહારસત્તગં=આહારક સમ્પદ

વા=વિકલ્પે દોાય

સઘ્વગુણે=સર્વ ગુણુદાણે

વિતિગુણે=બીજા ત્રીજા ગુણુદાણા

વિના=વિના

તિત્થં=તીર્થંકર નામકર્મ

ન=ન દોાય

અભયસંતે=આહારક સમ્પદ અને

જિનનામ એ બનેલી સત્તા

હતે

મિચ્છો=મિથ્યાત્વ

અંતમુહુત્તં=અંતમુહુત્તં પદ્યંત

મત્તે=દોાય, થાય

તિત્થે=તીર્થંકર નામકર્મ હતે

અર્થ - આહારક સમ્પદ સર્વ ગુણુદાણાને વિષે વિકલ્પે દોાય. બીજા અને ત્રીજા ગુણુદાણા વિના આકીના સર્વ ગુણુદાણાને વિષે તીર્થંકરનામકર્મ વિકલ્પે દોાય. અને [આહારક સમ્પદ અને જિન

નામકર્મ] ની સત્તા હતે મિથ્યાત્વી ન થાય, તીર્થ"કર નામકર્મ સત્તામાં હતે અંતર્મુદ્તર્ત પર્થ"ત મિથ્યાત્વી થાય. ॥ ૧૨ ॥

વિવેચન:—તથા આહારક શરીર ૧, આહારકોપાંગ ૨, આહારક સંઘાતન ૩, આહારક આહારક બંધન ૪, આહારક તૈજસ બંધન ૫, આહારક કાર્મણ બંધન ૬, આહારક તૈજસ કાર્મણ બંધન ૭, એ આહારક સક્ષેક સર્વ [૧૪] ગુણહાણે વા ઇતિ વિહલપથી સત્તાએ હોય, જે અપ્રમત સાધુ સંયમપ્રત્યયિક આહારક સક્ષેકનો બંધ, કરીને ઉપરલે ગુણહાણે ચઢે અથવા હોઠા પડે તેને સર્વ ગુણહાણે સત્તા પામીએ અને જે તેનો બંધ કરેજ નહિ તેને ન હોય. તથા ધીજ ત્રીજ ગુણહાણા વિના શેષ સર્વ ગુણહાણે તીર્થ"કર નામની સત્તા વિહલે હોય; સમ્યક્ત્વપ્રત્યયિક તીર્થ"કરનામ બાંધીને ઉંચો ચઢે ત્યારે ઉપરલે સર્વ ગુણહાણે સત્તા પામીએ અને કોઈક જીવે પૂર્વે નરકાય બાંધ્યું હોય અને પછી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ પામીને તથાવિધ અધ્યવમાયે તીર્થ"કરનામ બાંધીને અંત્ય સમયે સમ્યક્ત્વ વમી મિથ્યાત્વ ગુણહાણે આવી નરકે જાય. ત્યારે મિથ્યાત્વે જિનનામની સત્તા પામીએ અને જે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ હતે પણ જિનનામ ન બાંધે, તેને સર્વ ગુણહાણે જિનનામની સત્તા ન હોય અને જિનનામની સત્તાવાળો જીવ માસ્વાદનમિત્રે તો સ્વભાવેજ ન આવે તે માટે તે નિષેધ્યાં. જિનનામ ૧. આહારકસક્ષેક ૨, એ બેની બેળી સત્તાવાળો જીવ મિથ્યાત્વ ગુણહાણે ન જાય—મિથ્યાત્વી ન હોય તીર્થ"કરનામની સત્તાવાળો જીવને મિથ્યાત્વ આવે તો અંતર્મુદ્તર્તજ રહે, તે આ પ્રમાણે—પૂર્વે નરકહું આગુ બાંધીને પછી ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વ પામીને તીર્થ"કરનામ બાંધે તે જીવ મરતાં સમ્યક્ત્વ વમીને મિથ્યાત્વે આવી નરકે ઉપજે ત્યાં વળી પુરતન-સમ્યક્ત્વ પામે. એટલુંજ—અંતર્મુદ્તર્તજ મિથ્યાત્વ રહે. ॥ ૧૨ ॥

— આ હાલ નિર્ણયિત જિન નામકર્મની સ્થિતિ જે રહે, નિર્ણયિ-
તિનનામની સત્તાવાળે ૧૨૦ ક્રમાંકે મિથ્યાત્વે જાય ત્ય. ૧૦૦ ૨- ૧૦૦-
૧૦૦૦૦ સમ્યક્ત્વ ૧૨૦ જે રહે જો જો રહે જિનનામની સત્તાવાળે
મુદ્તર્ત જે તેમ ૧૦૦ જે.

તિરિદુગ=તિર્યચદ્વિષ

અસાય=અશાતા વેદનીય

નીચ=નીચ ગોત્ર

ઉવઘાય=ઉપધાત નામ

ઇગવિગલ=એકેદ્રિય, વિહલે
દ્રિય,

નિરયતિગં=નરકત્રિક

વિવેચન—એ એંતાલીશ શુભ પ્રકૃતિ છે તે માટે પુણ્ય પ્રકા
કહીએ. હવે પાપ પ્રકૃતિ કહે છે.—પહેલું ટાળીને પાંચ સંસ્થા
પ, પહેલી ટાળીને ખગતિ એટલે અશુભ વિહાયોગતિ ૬, પહે
ટાળીને પાંચ સંઘયણ ૧૧, તિર્યચદ્વિષ ૧૩, અસાતાવેદનીય ૧૪,
નીચેગોત્ર ૧૫, ઉપધાત નામ ૧૬, એકેદ્રિયજાતિ ૧૭, ત્રણ વિ
લેદ્રિય ૨૦, નરકત્રિક ૨૩. ॥ ૧૬ ॥

૧૦

૪

થાવરદસ વન્નચઝક, ઘાઈ પળયાલ સહિઅ વાસીઈ;

૪૫

પાવપયડિ ત્તિ દોસુ વિ, વન્નાઈગહા સુહા અસુહા ॥૧૭॥

૪

થાવરદસ=સ્થાવર દશક

વન્નચઝક=અશુભ વર્ણાદિ

ચતુષ્ક

ઘાઈ=સર્વધાતી અને દેશધાતી

પળયાલ=પીરતાલીશ

સહિઅ=યુક્ત-સહિત

વાસીઈ=ખ્યાસી

પાવપયડિત્તિ=પાપ પ્રકૃતિ એ
પ્રકારેદોસુવિ=પુણ્ય અને પાપ બં
નેને વિષે વળીવન્નાઈગહા=વર્ણાદિકંતુ' ગ્રહણ
કરવાથી

સુહા=શુભ

અસુહા=અશુભ

વિવેચન—સ્થાવરનો દશકો ૩૩, વર્ણાદિક ચાર અશુભ ૩૭,
સર્વધાતીની ૨૦ અને દેશધાતીની ૨૫; એવં ૪૫ ધાતી પ્રકૃતિ
એ સર્વ મળીને ખ્યાસી પાપ પ્રકૃતિ કહીએ, અશુભ માટે એ
અન્નેને વિષે-પુણ્ય પ્રકૃતિને વિષે અને પાપ પ્રકૃતિને વિષે વર્ણાદિ
૪ લીધા તે પુણ્ય પ્રકૃતિને વિષે શુભ કહેવા અને પાપ પ્રકૃતિને
વિષે અશુભ કહેવા, પણ તે એક જ છે. ॥ ૧૭ ॥

૨૯ અપરાવર્તમાન પ્રકૃતિ.

નામ^૬ધ્રુવ^૪વંધિત^૫વગં, દંસ^૫ણ પણના^૫ણ વિ^૫ગ્ધ પર^૫ઘાયં;
ભય^૧કુ^૧ચ્છ^૧મિ^૧ચ્છ^૧સાસં, જિ^૧ણ ગુ^૧ણતો^૧સા અ^{૧૯}પરિયન્તા ॥૧૮॥

નામ=નામધર્મની

ધ્રુવવંધિતવગં=નવ ધ્રુવબંધી

દંસણ=ચાર દર્શનાવરણ

પણ નાણ=પાંચ જ્ઞાનાવરણ

વિગ્ધ=પાંચ અંતરાય

પરઘાયં=પરાધાત નામ

ભય-કુચ્છ-મિચ્છ=ભય, જુગુપ્સા

ને મિધ્યાત્વ

સાસં=ઉચ્ચાસ નામધર્મ

જિણ=જિનનામ

ગુણતોસા=ઓગણુત્રીશ

અપરિયન્તા=અપરાવર્તમાન

વિવેચન—હવે અપરાવર્તમાન પ્રકૃતિ કહે છે—નામધર્મની ધ્રુવબંધી નવ, તે કય? ચતુર્થ ચતુષ્ક ૪, તૈજસનામ ૫, કામધર્મ નામ ૬, અશુરહુનામ ૭, નિર્માણનામ ૮, ઉપધાતનામ ૯, એ નવ; દર્શનાવરણ ચતુષ્ક ૧૩, પાંચ જ્ઞાનાવરણીય ૧૮, પાંચ અંતરાય ૨૩, પરાધાત નામ ૨૪, ભય ૨૫, જુગુપ્સા ૨૬, મિધ્યાત્વ ૨૭, ઉચ્ચાસ નામ ૨૮, જિન નામ ૨૯, એ ૨૯ પ્રકૃતિ પોતાને બંધે ઉઠે વા ઉઠાયે અનેરી પ્રકૃતિને બંધે ઉઠે વા તદુભય નિવારે નહીં તે માટે અપરાવર્તમાન કહ્યોએ. ॥ ૧૮ ॥

તણ^{૨૯}અટ^{૨૯} વે^{૨૯}અ^{૨૯} દુ^{૨૯}જુ^{૨૯}અ^{૨૯}લ. વ^{૨૯}સા^{૨૯}ચ^{૨૯} ઉ^{૨૯}જ્ઞો^{૨૯}અ^{૨૯}ગો^{૨૯}અ^{૨૯}દુ^{૨૯}ગ નિ^{૨૯}દો^{૨૯}
તત્ત^{૨૯}વી^{૨૯}સા^{૨૯}ત^{૨૯}ડ^{૨૯} પરિ^{૨૯}ન્તા. ચિ^{૨૯}ત્ત^{૨૯}વિ^{૨૯}વા^{૨૯}ગા^{૨૯}ણુ^{૨૯}પુ^{૨૯}વ્વી^{૨૯}ઓ ॥ ૧૯ ॥

૯૧ પરાવર્તમાન તથા ૪ ક્ષેત્રવિપાકી પ્રકૃતિ.

ગણુ^{૯૧}જુ^{૯૧}ત^{૯૧}શરી^{૯૧}સા^{૯૧}દિ^{૯૧} અ^{૯૧}ણ^{૯૧}ની ૩૩

વે^{૯૧}વ^{૯૧}દે^{૯૧}ત્ર^{૯૧}ણ

હુ^{૯૧}જુ^{૯૧}ત^{૯૧}એ^{૯૧} શુ^{૯૧}ભ^{૯૧}લ

જસા^{૯૧}ચ^{૯૧}=કોણ ૬૫૫

ગણુજ=દિગ્ગત દિશ

જોજુત=ગતિ—ગત ને દે-
નીશ

જિસા=નિશા

તસવીસ=ત્રસવીશક
આઠ=ચાર આયુ
પરિત્તા=પરાવર્તમાન

ચિત્તવિવાગા=ક્ષેત્રવિપાકી
માણુપુવ્વોઓ=ચાર આયુપૂર્વી

અર્થ:—શરીરાદિ અષ્ટક, ત્રણ વેદ, બે યુગલ, સોળ કપાય, ઉદ્યોતદ્વિક, ગોત્રદ્વિક, પાંચ નિદા, ત્રસવીશક, ચાર આયુષ્ય એ [૧ પ્રકૃતિ] પરાવર્તમાન જાણુવી. ચાર આયુપૂર્વીઓ ક્ષેત્રવિપાકી છે. ॥૧૯૮॥

વિવેચન—હવે પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ કહે છે-તૈજસકર્મણ પૂર્વે કહ્યાં તે માટે તે શિવાયનાં શરીર ૩, ઉપાંગ ૩, સંસ્થાન ૬, સંધ્યણુ ૬, જાતિ ૫, ગતિ ૪, ખગતિ ૨, આયુપૂર્વી ૪, એવં ૩૩, વેદ ત્રણ ૩૬, હાસ્યાદિ બે યુગલ ૪૦, સોળ કપાય ૫૬, ઉદ્યોતનામ ૧, આતપનામ ૨, એ બે મળી ૫૮, બે ગોત્ર અને બે વેદનીય ૬૨, પાંચ નિદા ૬૭, ત્રસનો દશકો, સ્થાવરનો દશકો ૮૭, ચાર આયુ: ૯૧, એ એકાણુ^૧ પ્રકૃતિ અનેરી બીજી પ્રકૃતિને બંધ ઉદ્ય કે તદુલય નિવારીને પોતાનો બંધ ઉદ્ય કે તદુલય તે માટે પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ કહીએ, તિહાં ૧૬ કપાય અને પાંચ નિદા એ ૨૧ પ્રકૃતિ ધ્રુવબંધી છે માટે ઉદ્યે જ પરાવર્તમાન છે. ૧૨થ ૧, અસ્થિર ૨, શુભ ૩, અને અશુભ ૪, એ ચાર બંધે^૨ પરાવર્તમાન છે, રોપ ૬૬ પ્રકૃતિ તદુલયે-બંધ અને ઉદ્યે પા પરાવર્તમાન છે, પરસ્પર વિરુદ્ધ છે માટે.

હવે ચાર પ્રકારે વિપાક કહે છે.-ક્ષેત્ર તે આગામિ ભવેના વચમાં વિમ્બહર્ગતએ વર્તતાં પોતાનો વિપાક દેખાડે-ઉદ્ય આવે ક્ષેત્રવિપાકી કહીએ તે ચાર આયુપૂર્વી જાણુવી. ॥૧૯૮॥

૭૮ ભવવિપાકી તથા ૪ ભવવિપાકી.

ઘ^૧ ણ^૨ ઘા^૩ ઇ^૪ દુ^૫ ગો^૬ અ^૭ જિ^૮ ણા^૯, ત^{૧૦} સિ^{૧૧} અ^{૧૨} ર^{૧૩} તિ^{૧૪} ગ^{૧૫} સુ^{૧૬} ભ^{૧૭} ગ^{૧૮} દુ^{૧૯} ભ^{૨૦} ગ^{૨૧} ચ^{૨૨} ડ^{૨૩} સા^{૨૪}
જા^{૨૫} ઇ^{૨૬} તિ^{૨૭} ગ^{૨૮} જિ^{૨૯} વ^{૩૦} વિ^{૩૧} વા^{૩૨} ગા^{૩૩}, આ^{૩૪} ડ^{૩૫} ચ^{૩૬} ડ^{૩૭} રો^{૩૮} ભ^{૩૯} વ^{૪૦} વિ^{૪૧} વા^{૪૨} ગા^{૪૩} ॥

૧ ડેવર્ડ. અપેક્ષાએ અપ્ય-મિથ સદિન ૯૮.—પ્રતિ શ્રી યજ્ઞોવિજ્ઞા
૨ કર્મપ્રકૃતિ ગતિ

ઘનઘાતી (૪૭)
 દુગોચ=ગોત્રદ્વિષ-ગોત્ર ને
 વેદનીય
 જિણા=જિન નામકર્મ
 તસિચરતિગ=ત્રસત્રિક,
 સ્થાવરત્રિક

સુભગદુભગચર=સુભગ ચતુષ્ક
 અને દુર્ભગ ચતુષ્ક
 સાસં=ઉદ્યાસ નામકર્મ
 જાશતિગ=અતિ ત્રિક
 જિયવિવાગા=અવિવાહી
 ગાઠચરો=ચાર આયુ.
 મર્વાષવાગા=અવિવાહી

અર્થ—૪૭ ઘનઘાતી, ગોત્રદ્વિષ, જિન નામકર્મ, ત્રસત્રિક, સ્થાવરત્રિક, સુભગચતુષ્ક, દુર્ભગચતુષ્ક, શાસોપાસ નામકર્મ, અતિત્રિક એ [૭૮ પ્રકૃતિ] અવિવાહી છે. અને ચાર આયુષ્ય અવિવાહી છે ॥ ૨૦ ॥

વિવેચન—જ્ઞાનાવરણ ૫, દર્શનાવરણ ૯, મોહનીય ૨૮, અંતરાય ૫ એ ૮૭ પ્રકૃતિ ઘનઘાતી કહીએ. એ ગોત્ર, એ વેદનીય ૫૧. છત્રનામ ૫૨, ત્રસત્રિક તે ત્રસ ૧, બાદર ૨, પર્થાસ ૩. ઇતરત્રિક તે સ્થાવર ૧, સુદગ ૨. અપર્થાસ ૩, એવં ૫૮: સુભગ ૧. સુસ્વર ૨. આદેય ૩. યશ ૪, એ સુભગચતુષ્ક ૬૨ દુર્ભગ ૧, હરેવર ૨. અનાદેય ૩, અપર્થાસ ૪, એ દુર્ભગચતુષ્ક ૬૬. ઉન્ન્યાસનામ ૬૭. અતિ ૫, ગતિ ૪. અગતિ ૨. એ ૬૬, એવં ૭૮. એ ૭૮ પ્રકૃતિ અવિવાહી છે, છત્રને જ જ્ઞાન દર્શન આદિત્રાદિ આત્મગુણે વિશે તથા કંઈય ઉન્ન્યાસાદિને વિશે શતાને કહેશે. અનુમદ ઉપધાત દેખાડે તે મારે જીવવિવાહી કહીએ. સર્વે પ્રકૃતિ છત્રને જ વિવાહ દેખાડે છે તે કીત્રાદિ જુદા જુદા વિવાહ કેન કયા ? તત્રોત્તરં-પરપિ સર્વે પ્રકૃતિ વિવાહ તે છત્રને જ દેખાડે તે નો ૫૭ કીત્રાદિના પ્રાધાન્યપણા મારે તે વિવાહપણે કહી ચાર આયુ તે અવિવાહી છે. ૬૬ ભવે પરિણામ વિધિએ જે ભવનોમ્ય આયુ આયુ હોય તે તેજ ભવે અનુભવાય તે મારે મદદિવાહી કહીએ અને અન્દાદિ નો દેરલાએ ભવાંતરકરે ૫૭ હોય તે મારે તે અવિવાહી ॥ ૨૦ ॥

૩૬ પુદ્ગલવિપાકી તથા ૪ પ્રકારનો બંધ.

નામધ્રુવોદય^{૧૨} ચડતણુ^{૧૮}, -વધાયસાહારણિ^૧અરુજોઅતિગં^૧;
પુગલવિવાગિ^૩ વંધો, પચદ્વિઠિરસપણ્ણ^૩ ત્તિ ॥૨૧॥

નામ=નામ કર્મની

ધ્રુવોદય=ધ્રુવોદયી ૧૨ પ્રકૃતિ

ચડતણુ=શરીર ચતુષ્ક

વધાય=ઉપધાત

સાહારણ=સાધારણ નામ

રસપણ્ણ=પ્રત્યેક નામ

અરુજોઅતિગં=ઉદ્યોતત્રિક

પુગલવિવાગિ=પુદ્ગલવિપાકી

વંધો=બંધ

પચદ્વિઠિ=પ્રકૃતિબંધ, સ્થિતિ-
બંધ

રસપણ્ણત્તિ=રસબંધ અને પ્રદેશ
બંધ એ પ્રકારે

અર્થ—નામકર્મની ધ્રુવોદયી બાર પ્રકૃતિ, શરીર ચતુષ્ક, ઉપધાત નામકર્મ, સાધારણ નામકર્મ, પ્રત્યેક નામકર્મ, ઉદ્યોત ત્રિક, એ [૩૬ પ્રકૃતિ] પુદ્ગલવિપાકી જાણવી. પ્રકૃતિબંધ, સ્થિતિબંધ, રસબંધ અને પ્રદેશબંધ એ [ચાર] પ્રકારે બંધ જાણવો. ॥ ૨૧ ॥

વિવેચન—નિર્માણનામ ૧, સ્થિરનામ ૨, અસ્થિરનામ ૩, અચુરકલ્પનામ ૪, શુભનામ ૫, અશુભનામ ૬, તૈજસ ૭, કાર્મણ ૮, વર્જ્યચતુષ્ક ૧૨. એ નામકર્મની ધ્રુવોદયી બાર પ્રકૃતિ અને શરીર ૩, ઉપાંગ ૩, સંસ્થાન ૬, સંઘયજુ ૬, એ ૧૮ તતુચતુષ્કની મળી ૩૭, ઉપધાત નામ ૩૧, સાધારણ નામ ૩૨, ઈતર તે પ્રત્યેક નામ ૩૩, ઉદ્યોતનામ ૧, આતપનામ ૨, પરાધાતનામ ૩, એ ત્રણ મળી ૩૬, એ છત્રીશ પ્રકૃતિ પુદ્ગલવિપાકી છે, શરીરના પુદ્ગલને ૪ અનુપ્રદુ ઉપધાત કરે તે માટે પુદ્ગલવિપાકી કહીએ. દ્વે ચાર (૪) ભેદે બંધ કહે છે—પ્રકૃતિબંધ ૧, સ્થિતિબંધ ૨, રસબંધ ૩ પ્રદેશબંધ ૪, એ ચાર ભેદે બંધનું સ્વરૂપ પ્રથમ કર્મચંદ્રમાં મોઢાને દૃષ્ટાને વર્ણવ્યું છે. ॥ ૨૧ ॥

[illegible][illegible]

ઉણી-ઓણી બાંધે તે અલ્પતર વંચ કહીએ ૨, પૂર્વે બાંધતો હોય
તેટલી જ પ્રકૃતિ જ્યાં લગે બાંધે ત્યાં લગે અવસ્થિત વંચ કહીએ
૩, અને સર્વથા અબંધક યદિને ફરી પ્રકૃતિ બાંધવા માંડે ત્યારે
પહેલે સમયે અવક્તવ્ય વંચ કહીએ* ૪. ॥ ૨૩ ॥

* હવે સામાન્યે ઉત્તર પ્રકૃતિનાં બધરથાનક ઓગણીસ છે, તેનાં
નામ કહે છે—એક, સત્તર, અઠાર, ઓગણીસ, વીશ, એકવીસ, બાવીશ,
છત્વીશ, ત્રેપન, ચોપન, પંચાવન, છપ્પન, સત્તાવન, અડાવન, ઓગણીસઠ,
સાઠ, એકસઠ, ત્રેસઠ, ચોસઠ, પાસઠ, છાસઠ, સડસઠ, અડસઠ, ઓગણીસેતર,
સીતેતર, એકોતેતર, બહોતેતર તહોતેતર, અને ચુમ્મેતેતર, એ ઓગણીસ બધ-
રથાનક છે; ત્યાં બૂયસ્કાર બધ અઠાવીશ હોય તે કહે છે.—

ઉપશાતમોહ ગુણુઠાણે એક વેદનીય બાધીને પડતો દશમે ગુણુઠાણે
જ્ઞાનાં પાંચ દર્શનાં ચાર, અંતરાય પાંચ, ઉચ્ચેર્ગોત્ર અને યશકીર્તિ સાથે
વેદનીય બાધતાં સત્તર પ્રકૃતિને બધે પ્રથમ સમયે પ્રથમ બૂયસ્કાર બધ,
ત્યાંથી પડતો નવમે ગુણુઠાણે સંજવલન લોભ સાથે અઠાર પ્રકૃતિ બાધતાં
બીજો બૂયસ્કાર બધ તે સંજવલનની માયા સાથે ઓગણીસ બાધતાં ત્રીજો
બૂયસ્કાર બધ તે સંજવલન માન સાથે વીશ બાધતા ચોથો બૂયસ્કાર બધ.
તે સંજવલન ક્રોધ સાથે એકવીશ બાધતા પાંચમો બૂયસ્કાર બધ. તે પુરુષ
વેદ સાથે બાવીશ બાધતાં છઠ્ઠો બૂયસ્કાર બધ, તે મધ્યે હાસ્ય, રતિ, ભય અને
જુગુપ્સા એ ચાર પ્રકૃતિનો અધિક બધ કરતા અપૂર્વકરણને સાતમે ભાગે
છત્વીશનો બધ કરતા સાતમો બૂયસ્કાર. તે મધ્યે આઠમાને છટ્ઠો ભાગે
દેવપ્રાયોગ્ય નામકર્મની અઠાવીશ પ્રકૃતિ બાધતા ત્રેપનનો બધ [અહીં
યશકીર્તિ પૂર્વે છત્વીસ પ્રકૃતિ મધ્યે આવી છે તેથી દેવપ્રાયોગ્ય સત્તાવીશને
બધે ત્રેપન પ્રકૃતિ હોય] એ આઠમો બૂયસ્કાર પુનઃ જનનામ સહિત
દેવપ્રાયોગ્ય ઓગણીસ બાધતા ચોપનના બધે નવમો બૂયસ્કાર બધ,
તથા આદારક દ્વિક સહિત અને જિનનામ સહિત ત્રીસ બાધતાં પચાવનના બધે
દસમો બૂયસ્કાર, તે પચાવન જિન નામ સહિત બાધતા છપ્પનના બધે
અગ્નિજ્ઞાનમો બૂયસ્કાર. અપૂર્વકરણના પ્રથમ ભાગે છપ્પનને જિન
નામ સહિત તથા નિદા અને પ્રયત્ન સહિત બાધતાં સત્તાવનના બધે
બારમો બૂયસ્કાર, તે વળી જિનનામ સહિત અઠાવનના બધે તેરમો
બૂયસ્કાર, તે દેવપ્રાય સાથે અપ્રમતે ઓગણીસ બાધતાં ચૌદમો બૂયસ્કાર,
દેવપ્રાય ગુણુઠાણે દેવપ્રાયોગ્યની અઠાવીશ પ્રકૃતિ બાધતાં જ્ઞાનાં પાંચ,
દર્શનાં ચાર, વેદનીય એક, વેદનીય તેર, દેવાયુ એક નામની અઠાવીશ,

અદ્યતર, ત્રણ અવસ્થિત અને બે અવક્તવ્ય બંધ હોય મોહનીય કર્મને વિષે બાવીશ, એકવીશ, સત્તર, તેર, નવ, પાંચ, ચાર ત્રણ, બે અને એક પ્રકૃતિનાં એમ દશ બંધસ્થાન હોય. નવ ભૂયસ્કાર, આઠ અદ્યતર, દશ અવસ્થિત અને બે અવક્તવ્યબંધ હોય. ॥૨૪॥

વિવેચન:— હવે ઉત્તરપ્રકૃતિ આશ્રયી ભૂયસ્કારાદિક કહે છે- દર્શનાવરણીય કર્મની નવ પ્રકૃતિને વિષે ત્રણ બંધસ્થાનક છે, તે કયા ? પહેલે બીજે ગુણકાણે નવે પ્રકૃતિ બાંધે તે પહેલું બંધ સ્થાનક ૧, થીલુદ્ધિત્રિકનો બંધ દળે ત્રીજા થકી આઠમાના પહેલા ભાગસજે છ બાંધે એ બીજું બંધસ્થાનક ૨. તે ઉપરાંત બે નિદાનો બંધ દળે દશમા સજે ચાર બાંધે એ ત્રીજું બંધસ્થાનક ૩. તિહાં શ્રેષ્ઠિથી પડતાં ચાર બાંધે છ બાંધે એ પહેલો ભૂયસ્કાર ૧, છ બાંધે સારવાદને નવ બાંધે એ બીજો ભૂયસ્કાર ૨.

નામની ત્રેવીશ, ગોત્રની એક અને અતરાયની પાંચ, એ સડસડ પ્રકૃતિ બાધતાં પચ્ચીસમો ભૂયસ્કાર ત્યાં નામકર્મની પચ્ચીશ અને આયુ રહિત અડસડ બાધતાં વાવીસમો ભૂયસ્કાર આયુસહિત યોગણોતેર બાધતાં ત્રેવીસમો ભૂયસ્કાર તે વળી નામકર્મની છવીસ પ્રકૃતિ સાથે સીતેર બાધતાં ચોવીસમો ભૂયસ્કાર તે આયુ રહિત અને નામકર્મની અઠાવીસ સાથે એકોતેર બાધતાં પચીસમો ભૂયસ્કાર તે યોગશુત્રીશ નામકર્મની સાથે બેકોતેરના બધે છત્રવીસમો ભૂયસ્કાર. આયુ સહિત તહોતેર બાધતાં સત્તાવીસમો ભૂયસ્કાર તે વળી નામકર્મની ત્રીશ બાધતાં ચાનાં પાંચ, દશનાં નવ, વેદનીય એક, મોહનીય બાવીશ, આયુ એક નામની ત્રીશ ગોત્રની એક અને અતરાયની પાંચ, એવં સુશ્મોતેર બાધતાં અઠાવીસમો ભૂયસ્કાર અત્રીયાં પ્રમાર્ગતે અનેક બંધસ્થાનક સંકલ્પે તે આપણી બુદ્ધિશી રિચારી લેવ એમ અઠાવીશ અત્પત્ર બધ પણુ વિપરીતપણુ લેવા અને એ મનુષ્યે બંધસ્થાનક ભણી અવસ્થિત બધ પણુ યોગશુત્રીસ લેવા અત્રીયા અવક્તવ્ય બધ ન સંકલ્પે, જે ભણી સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિનો અબંધક અને બી ગુણકાણે છવ દેવ; ત્યાંથી પાંચ નથી માટે અવક્તવ્ય બધ ન હોય.

કંતિ જપસોમસૂરિદ્વિત્યાસાવબોધે.

તથા મિધ્યાત્વે નવનો બંધ થકો મિથ્ર તથા સમ્યક્ત્વ પામતો છ બાંધે ત્યાં પહેલે સમયે પહેલો અદ્યપતર બંધ હોય ૧. આઃમે ગુજ્ઞાણે છ બાંધતો ચાર બાંધે ત્યારે પહેલે સમયે બીજો અદ્યપતર બંધ હોય ૨. તથા ત્રણ બંધસ્થાનકે પ્રથમ સમય પછી દ્વિતીયાદિક સમયે ત્રણ અવસ્થિત બંધ હોય. તથા ઉપશાંતભોલે અબંધક થકો પડતો દશમે ગુજ્ઞાણે ચાર બાંધે ત્યારે પહેલે સમયે પહેલો અવક્તવ્ય બંધ હોય ૧. ઉપશાંતભોલે સર્વથા અબંધક થકો કાળ કરી અતુ-તરવિમાને ઉપજે ત્યાં ચોથે ગુજ્ઞાણે પ્રથમજ છ બાંધે ત્યાં પહેલે સમયે બીજો અવક્તવ્ય બંધ હોય ૨. એટલે દર્શનાવરણીય કર્મના ત્રણ બંધસ્થાનકે બે ભૂયસ્દાર બંધ, ત્રણ અવસ્થિત બંધ અને બે અવક્તવ્ય બંધ હોય

મોદનીય વર્મની બંધે ૨૬ પ્રકૃતિ છે તેને વિષે દશ બંધ સ્થાનક છે. તે કયા ? ૨૨, ૨૧, ૧૭, ૧૩, ૯, ૫, ૪, ૩, ૨, ૧ તે કેમ ? મોહનીયની ૨૮ પ્રકૃતિ છે. તેમાંથી સમ્યક્ત્વ મોહનીય અને મિથ્રમોહનીય એ બે બંધે ન હોય, તે ટાળી ૨૬ બંધે હોય તેમાં પણ ત્રણ વેદનો બંધ સમકાળે ન હોય. એકજ વેદનો બંધ હોય. અને હાન્ય ૧, રતિ ૨, નાક ૧. અરતિ ૩ એ બે ગુગલ માંહેથી એકજ ગુગલ એક સમયે બંધાય એટલે ૨૬ માંહેથી ૮ ટાળ્યે ઉત્કૃષ્ટો ૨૨ પ્રકૃતિને બંધ મિધ્યાત્વ ગુજ્ઞાણે હોય ૧. ત્યારપછી મિધ્યાત્વ ટાળ્યે સારુવાદને ૨૬ નો બંધ ૨ મિથ્રે અને અવિરતે અને તાતુબંધી ૪ ટાળ્યા મારે ૧૭ નો બંધ ૩ અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪ ટાળ્યે રંગવિરતિએ ૧૩ નો બંધ ૪. પ્રત્યાખ્યાનાવરણ ૪ ટાળ્યે પ્રમત્ત પદો અપૂર્વદરજા હોય ૯ નો બંધ; યથાપિ કદાં અમતિ દોષ ટાળ્યાં ૧ નો પણ ને હોયે હાન્ય રતિ ૧ તે મારે ૮ નો બંધ બંધ હોય ૫, હાન્ય રતિ. ભય અને ક્રુષ્ટા એ ચાર ટાળ્યે અનિરુદ્ધિને પહેલે કાળે પાંચનો બંધ ૮. બીજો કાળે પુરુષદેહ ટાળ્યે ૪ નો બંધ ૮. ત્રીજો કાળે મંતવલન હોય ૧૦ નો બંધ ૮. ચોથો કાળે મંતવલન માત્ર ટાળ્યે ૩ નો બંધ ૬ પાંચમે કાળે મંતવલની ખાસા ટાળ્યે એક સંવલન હોયનો બંધ ૧૦. એ ૧૦ બંધ સ્થાનકને વિષે નવ ભૂયસ્દાર બંધ હોય. આઠ અદ્યપતર હોય, દશ અવસ્થિત હોય અને બે અવક્તવ્ય હોય. તે કેમ ? એક પ્રકૃતિ

બાંધતો થકો પડતાં બે બાંધે ત્યારે પહેલે સમયે પહેલો ભૂયસ્કાર થાય
 ૧. બે બાંધતો ત્રણ બાંધે ત્યારે બીજો ભૂયસ્કાર ૨. એમ પ્રકૃતિબંધ
 વધતો થકો યાવત ૨૧ થકી ૨૨ બાંધે ત્યારે નવમો ભૂયસ્કાર હોય
 ૯. એમ નવ ભૂયસ્કાર જાણવા. ત્યાં ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬ અને
 ૧૩ બાંધતો કાળ કરે તો દેવતા થાય, ત્યાં ૧૭ નો બંધક થાય
 થયું તે ભૂયસ્કાર ૧૭ નો એક જ જાણવો; જુદા નહીં. તથા મિ-
 થ્યાત્વેરર બાંધતો થકો ચઢતાં મિત્રે અને સમ્યક્ત્વે ૧૭ બાંધે તે પહેલો
 અદ્યતર બંધ ૧, સારવાદન તો પડતાં જ હોય; તે માટે ચઢતાં
 ૨૧ નો બંધ ન હોય. ૧૭ બાંધતો ૧૩ બાંધે એ બીજો અદ્યતર
 બંધ ૨, એમ પ્રકૃતિ ઘટાડતો યાવત એક બાંધે એ આઠમો અ-
 દ્યતર બંધ ૮. એ આઠ અદ્યતર બંધ જાણવા. તથા દશે બંધ
 સ્થાનકે પ્રથમ સમય પછી દ્વિતીયાદિક સમયે દશ અવસ્થિત બંધ
 જાણવા. તથા ઉપશમ શ્રેણિએ મોહનીયના સર્વથા અબંધક થકો
 પડતો નવમે ગુણકાણે સંજવલન લોભ બાંધે ત્યારે પહેલે સમયે
 અવક્તવ્ય બંધ હોય, એ પહેલો અવક્તવ્ય બંધ ૧. તથા ઉપશ-
 મ શ્રેણિએ અબંધક થકો ત્યાં જ કાળ કરી અનુત્તર વિમાને જ
 ત્યાં પ્રથમ જ ચોથે ગુણકાણે સત્તરનો બંધક થાય, એ બીજો અ-
 વક્તવ્ય બંધ ૨ એટલે મોહનીયના દશ બંધસ્થાનકે નવ ભૂયસ્કાર
 બંધ હોય, આઠ અદ્યતર બંધ હોય, દશ અવસ્થિત બંધ હો-
 અને બે અવક્તવ્ય બંધ હોય ॥ ૨૪ ॥

૨૩ ૨૫ ૨૬ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૧
 તિપણઝઅટ્ટનવહિઆ, વીસા તીસેગતીસ ઇગ નામે;
 ઝસ્તગઅટ્ટતિવંધા, સેસેસુ ચ ઠાણમિક્કિકં ॥૨૫॥

તિપણઝઅટ્ટનવહિઆ વીસા=

૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨

અને નવ અધિક વીસા

એટલે ૧૩-૨૫-૨૬-૨૮

૨૯ પ્રકૃતિનાં બંધસ્થાન

તીસ=વીસ પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન

ગતીસ=એક વીસનું બંધસ્થાન

ઇગ=એક પ્રકૃતિનું બંધસ્થાન

નામે=નામકર્મને વિષે

હુ=છ ભુવસ્થાર બંધ	વેદનીય, આયુ, ગાત્ર
સ્સગ=સાત અદ્યતર	અને અંતરાય] હર્મને
જટુ=આઠ અવસ્થિત બંધ	વિષે
તિલંબા=ત્રણ અવસ્થાવ્યબંધ	છાજ=બંધસ્થાન
સેસેતુ=બાકીના જ્ઞાનાવરણ,	દક્ષિણ=એક એક

અર્થ:—ત્રેવીશ, પચીશ, છવીશ, અઠાવીશ, એગણત્રીશ, ત્રીશ, એકત્રીશ અને એક પ્રકૃતિનાં [એમ આઠ] બંધસ્થાન નામ-હર્મને વિષે હોય. છ ભુવસ્થાર, સાત અદ્યતર, આઠ અવસ્થિત અને ત્રણ અવસ્થાવ્ય બંધ હોય અને બાકીના હર્મને વિષે એક એક બંધસ્થાન હોય. ॥ ૨૫ ॥

દિવેચન—નામકર્મની બંધે ૬૭ પ્રકૃતિ છે તેને વિષે ૮ બંધ સ્થાનક છે, તે કયા ? ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧. તે હેમ ? વર્ણચતુષ્ક ૪. તેજસ ૫, કામર્મજી ૬, અગુરુસુષુ ૭, નિર્માણ ૮ અને ઉપદાત ૯ એ નવ પ્રકૃતિ આઠમા ગુણદાણના ક્રદા ભાગ લગે સર્વ છવ સદાય નિશ્ચયે બાંધે તે મારે મુવખંધી ૯, તિર્થ-ગાતિ ૧૦, તિર્થગાનુપૂર્વી ૧૧, એકેન્દ્રિયજનિ ૧૨, ઔદારિક શરીર ૧૩, હુંડક સંસ્થાન ૧૪, સ્થાવર ૧૫. અપર્યાપ્ત ૧૬, અસ્થિર ૧૭, અપૂર્ણ ૧૮, હર્ણગ ૧૯, અનારેય ૨૦, અયગ ૨૧, સદ્મ બાદર માંહેલી એક ૨૨, સાધારણ પ્રત્યેક માંહેલી એક ૨૩, એ ત્રેવીશ અપર્યાપ્તએકેન્દ્રિય પ્રારોગ્ય તે એકેન્દ્રિય, ચિત્તેન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય આયાતવી બાંધે. એ ત્રેવીશનું પહેલું બંધસ્થાનક ૧. તે ૩૩ માંહે ઉદાસનામ ૧. પરાધાન ૨, એ બે ભિજ્જીએ અને અપર્યાપ્ત ૧, અસ્થિર ૨, અપૂર્ણ ૩ અને અપદા ૪. એ ચાલને ટાલે એની પ્રતિપદી પદાર્થ ૧. તિર. ૨. ગુણ ૩ અને સમા ૪, એ ચાલ મહીએ, તે એ પન્નીમા પદાર્થ એકેન્દ્રિય પ્રારોગ્ય તથા અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રારોગ્ય બંધાય. એ બીલું બંધસ્થાનક ૨ એ ૨૫ માંહે હોત તમા અપાન ૩ એ બે મંદની એક ભિજ્જીએ, એ ૨૬ પદાર્થ એકેન્દ્રિય રોગ્ય બંધાય, એ ત્રીલું બંધસ્થાનક ૩. તથા રેવગતિ ૧. રેવગતુપૂર્વી ૨. પંચેન્દ્રિયજનિ ૩, વૈદિક શરીર ૪. વૈદિકોપાંગ ૫. અનુસુન્દર સંસ્થાન ૬, હંદાત ૭. પરાધાન ૮, માલવિકાદિજનિ ૯. અને ૧૦, પાદ ૧૧ પદાર્થ ૧૨ પ્રત્યેક ૧૩.

આઠ કર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિને વિષે બંધસ્થાન તથા ભૂયસ્કારાદિ બંધનું કોષ્ટક.

૮ કર્મ	માનાવરણ	દર્શનાવરણ	વેદનીય	ગોદનીય કર્મ	આયુઃ	નામકર્મ	ગોત્ર	અંતરાય
ઉત્તર પ્રકૃતિ	૫	૯	૨	૨૬	૪	૬૭	૨	૫
ફટલા બંધસ્થાન	૧	૩	૧	૧૦	૧	૮	૧	૧
ફટલી પ્રકૃતિના બંધસ્થાન	૫	૯,૬, ૪	૧	૨૨,૨૧,૧૭,૧૩ ૯,૫,૪,૩,૨,૧	૧	૨૩,૨૫,૨૬,૨૮ ૨૯,૩૦,૩૧,૧	૧	૫
ભૂયસ્કાર બંધ	૦	૨	૦	૯	૦	૬	૦	૦
અદપતર બંધ	૦	૨	૦	૮	૦	૭	૦	૦
અવરિયત બંધ	૧	૩	૧	૧૦	૧	૮	૧	૧
અવગ્રાભ્ય બંધ	૧	૨	૦	૨	૧	૩	૧	૧

પ્રકૃતિ ચાર છે, તે માંહેની એક ભવે એકજ બાંધે અને તે એક જ વાર બાંધે તે બંધને પહેલે સમયે અવજનવ્યબંધ એક હોય, પછી બંધાણ લગે અવસ્થિતબંધ હોય, ભૂયસ્કાર કે અલ્પતર હોય નહીં. તોયકર્મની બે પ્રકૃતિ માંહેથી પણ એક સમયે એક જ બંધાય ત્યાં ભૂયસ્કાર કે અલ્પતર હોય નહીં, સદાય અવસ્થિત હોય. ઉપશાન્ત્યોદે સર્વથા અબંધ થઇ પાછો બાંધે, ત્યાં પ્રથમ સમયે અવજનવ્ય હોય ॥ ૨૫ ॥

૮ મૂળ કર્મનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ.

વીસચરકોલિકોડી નામે ગોષ અ સત્તરી મોદે;
ત્રીસચરચડસુ ઉદહી નિચસુરાડંમિ તિત્તીસા ॥૨૬॥

વીસ=વીસ.

ત્રીસ=ત્રીસ શેડાશેડ સાગરોપમ

ચરકોલિકોડી=શેડાશેડ સા-

ચરચડસુ=આકીના ચાર કર્મને

ગરોપમ.

વિષે

નામે=નામકર્મને વિષે.

ઉદહી=સાગરોપમ

ગોષ=ગોષકર્મને વિષે

નિચસુરાડંમિ=નારદી અને દેવ-

સત્તરી=સિત્તેર શેડાશેડ સાગરો-

તાના આશુષ્યને વિષે

પમ

મોદે=મોહનીય કર્મને વિષે

તિત્તીસા=તેત્રીસ સાગરોપમ

અર્થ—વીસ શેડાશેડ સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ નામ-
કર્મ અને ગોષકર્મની હોય. મોહનીયકર્મની ૭૦ શેડાશેડી
સાગરોપમ હોય આકીના ચાર કર્મને વિષે ત્રીસ શેડાશેડી સાગ-
રોપમ હોય નારદી અને દેવતાના આશુષ્યને વિષે તેત્રીસ સાગ-
રોપમ સ્થિતિ હોય. ॥ ૨૬ ॥

શિલેષ—હવે ચિત્તિવિષય છે એ.—વીસ શેડાશેડી સાગરો-
પમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ નામકર્મ અને ગોષકર્મની હોય. ત્રિને-
[૭૦] શેડાશેડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ મોહનીયકર્મની હોય.
કર્મને તે જ્ઞાનાવરણ ૧. જ્ઞાનાવરણ ૨. જ્ઞાનીય ૩ અને
અંતરાય ૪. એ ચાર કર્મની ત્રીસ શેડાશેડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ

સ્થિતિ હોય. નારદી અને દેવતાના આયુઃકર્મની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ તેત્રીશ સાગરોપમની હોય, એ ૩૩ સાગરોપમ કક્ષાં તે ભાગ્યકાળ આશ્રયી જાણવાં પણ બાંધે તો તે પૂર્વકોટીને ત્રીજે ભાગે અધિક ૩૩ સાગરોપમ બાંધે. ભગવતી સૂત્રે શતક ૬ ટૂંના ત્રીજા ઉદ્દેશે એમ કહ્યું છે, તથા સપ્તવિધ બંધનો કાળ પણ ૩૩ સાગરોપમ પૂર્વકોટીને ત્રીજે ભાગે અધિક અને છમાસે ઊણો કહ્યો છે, તે માટે ૩૩ સાગર પૂર્વ કોટીને ત્રીજે ભાગે અધિક xઆયુઃકર્મની સ્થિતિ જાણવી. ॥ ૨૬ ॥

૮ મૂળકર્મનો જઘન્ય સ્થિતિઅંધ.

મુતું અકસાયઠિડું, વાર મુહુત્તા જહન્ન વેઅણિય;
અદ્દદ્દ નામગોણસુ, સેસણસું મુહુત્તંતો ॥ ૨૭ ॥

મુતું=છાડીને-ત્યાગ કરીને

અકસાય=અકપાયીને

ઠિડું=સ્થિતિ

વારમુહુત્તા=બાર મુહૂર્ત

જહન્ન=જઘન્ય

વેઅણિય=વેદનીયકર્મને વિષે

અદ્દદ્દ=આઠ આઠ મુહૂર્તની

નામગોણસુ=નામકર્મ અને
ગોત્રકર્મને વિષે

સેસણસું=બાકીના પાંચ કર્મને
વિષે

મુહુત્તંતો=અંતમુહૂર્ત

અર્થ:—અકપાયીને x ત્યાગ કરીને [સંકપાયીને] વેદનીય કર્મને વિષે જઘન્ય સ્થિતિ બાર મુહૂર્ત હોય નામ અને ગોત્ર કર્મને વિષે આઠ આઠ મુહૂર્ત જઘન્ય સ્થિતિ હોય. બાકીના પાંચ [જ્ઞાનાચરણ, દર્શનાચરણ, મોહુનીય, આયુ અને અંતરાય] કર્મને વિષે જઘન્ય સ્થિતિ અંતમુહૂર્ત હોય. ॥ ૨૭ ॥

ત્રિવેચન—હવે જઘન્ય સ્થિતિ કહે છે—અકપાયી તે ૧૧, ૧૨, ૧૩, ચુકાસાવાળા, તેની સ્થિતિ વર્ણન [જે બહુ અકપાયીને

x અચુકકર્મને વિષે દેવાયુ અને નરકાયુની સ્થિતિ સર્વ કરતાં વધારે દેવ થી કુદરત સ્થિતિઅધર્મ અંથત્રયવતે માટે તે એની સ્થિતિ કહી છે.

તે વેદનીયની સ્થિતિ બે સમયની જ હોય તે માટે તે વિના] સંપ્રાપ્તિ વેદનીયની સ્થિતિ જઘન્યથી ૧૫૨ મુદ્દતની હોય. નામકર્મ અને જોતકર્મની આઠ આઠ મુદ્દતની જઘન્ય સ્થિતિ હોય. અને શેષ પાંચ કર્મની જઘન્યસ્થિતિ અંતર્મુદ્દતની રહેાય. ૨૭.

૪ પહેલે સમયે બ્રાહ્મણ, બ્રીજ સમયે વેદાય અને ત્રીજે સમયે નાશ પામે

૧ અન્ય ગ્રંથ [ઉત્તરગ્રંથપત્રમાં] અંતર્મુદ્દતની પણ કહી છે

૨ અહીં કર્મનો અભાસ કાળ [અનુષ્ઠાન] ઉત્તર પ્રકૃતિને આશ્ર-
ધીને જ આગળ કહેવામાં આવે, તેથી તેને અનુમાને મૂળ પ્રકૃતિનો
અભાસ કાળ પણ લેવો. એટલે-જાનાવરણ, દર્શનાવરણ, વેદનીય અને
ગાંધાર્ય કર્મનો નવ દળન વર્ષ, મોક્ષનીયનો સાત દળન વર્ષ, નામ તથા
જોત કર્મનો બે દળન વર્ષ અને આયુષ્ય કર્મનો અંતર્મુદ્દત તથા પૂર્વકાલીનો
ત્રીજો લાગ. સ્થિતિમાત્રી અભાસ કાળ પાદ કરતા મેષ રહે તે નિષેધ
કાળ [બ્રાહ્મણ : બ્રાહ્મણ : અભાસ કાળ એટલે દક્ષિણી રમતા વિનાનો
કાળ જે સમયે એટલી સ્થિતિવાદ જે કર્મ સ્પર્શમાં આવે છે અને તેના
બાગમાં તંત્રી કર્મગ્રંથનો આવે તે તે ગ્રંથનો તેટલો કાળ નિષ્પત્ત
મા અભાસ કાળ તેટલો રહે તેની સ્થિતિ રહે તે કદમ્બન. એટલે
પદાનકર્મ તે સ્થિતિ રહે તેની અભાસ કાળ રહે તે આવે છે.
અભાસ કાળ પછી પ્રથમ અભાસ કાળ છે, બીજામાં એક, ત્રીજામાં
મોળા એક સ્થિતિમાત્રીના મળે સમય પૂર્વક દક્ષિણ એટલે તે, તેને
નિષેધ રહે તે કર્મ એટલે મળે એટલી દક્ષિણ સ્થિતિ તે નિષેધ અભાસ
કાળનો એવા નિષ્કર્ષ છે—અન્ય સ્થિતિમાત્રી અંતર્મુદ્દતને અભાસ કાળ,
દક્ષિણી જઘન્ય સ્થિતિમાત્રી કર્મનો નવ દળન વર્ષ અભાસ કાળ રહે
દક્ષિણી જઘન્ય સ્થિતિમાત્રી કર્મનો બે દળન વર્ષ અભાસ કાળ રહે
મે સમય રહે તે અંતર્મુદ્દતને અભાસ કાળ રહે એટલે સ્થિતિમાત્રી
અભાસ કાળ રહે તે અંતર્મુદ્દતને અભાસ કાળ રહે તે અંતર્મુદ્દતને
અભાસ કાળ રહે તે અંતર્મુદ્દતને અભાસ કાળ રહે તે અંતર્મુદ્દતને
અભાસ કાળ રહે તે અંતર્મુદ્દતને અભાસ કાળ રહે તે અંતર્મુદ્દતને

ઉત્તરપ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિમંથ.

વિંધાવરણ^૫ અસા^{૧૪}ણ, તીસં^૧ અઢાર^૩ સુહુમ^૩વિગલતિ^૩ગે;
પદમાગિ^૧ઈસંઘય^૧ણે, દસ^૧ દુસુવરિમેસુ^૧ દુગલુ^૧હી ॥૨૮॥

વિંધાવરણઅસાણ=પાંચ અં-
તરાય, પાંચ જ્ઞાનાવરણ,
નવ દર્શનાવરણ અને
અશાતાવેદનીય કર્મને
વિષે

તીસં=ત્રીશ કોડાકોડી સાગ-
રોપમ

અઢાર=અઠાર કોડાકોડી સાગ-
રોપમ

સુહુમવિગલતિગે=સૂક્ષ્મત્રિક

અને વિકલત્રિકને વિષે
પદમાગિઈસંઘયણે=પ્રથમ સં-
સ્થાન અને પ્રથમ સં-
ઘયણને વિષે
દસ=દશ કોડાકોડી સાગરોપમ
દુસુ=બેને વિષે
વરિમેસુ=ઉપરના સંસ્થાન
અને સંઘયણને વિષે
દુગલુહી=બંને કોડાકોડી સાગ-
રોપમની વૃદ્ધિ જાણવી

મર્થ:—પાંચ અંતરાય, ચૌદ આવરણ અને અશાતાવેદનીયને
વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ હોય. સૂક્ષ્મત્રિક
અને વિકલેન્દ્રિયત્રિકને વિષે અઠાર કોડાકોડી સાગરોપમ હોય.
પાંચેલા સંસ્થાન અને પાંચેલા સંઘયણ એ બેને વિષે દશ કોડા-
કોડી સાગરોપમ હોય અને ઉપરના સંસ્થાન અને સંઘયણને
વિષે બંને કોડાકોડી સાગરોપમની વૃદ્ધિ જાણવી ॥ ૨૮ ॥

વિચેષણ — હવે ઉત્તર પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કહે છે—પાંચ
અંતરાય, પાંચ જ્ઞાનાવરણીય, નવ દર્શનાવરણીય અને એ
અશાતાવેદનીય એવં ૨૦ પ્રકૃતિની ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમન
ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય. સૂક્ષ્મ ૧, અપર્યાપ્ત ૨, સાધારણ ૩.
સૂક્ષ્મત્રિક બેન્દ્રિય ૧, તેન્દ્રિય ૨, ચત્તેન્દ્રિય ૩, એ વિકલત્રિક
એ ૭ પ્રકૃતિની અઠાર કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ
હોય. પ્રથમાકૃતિ તે સમયગુરુ સંસ્થાન અને પ્રથમ સંઘય
ને વચ્ચેના સંઘયણ એ બે પ્રકૃતિની દશ કોડાકોડી
સાગરોપમની સ્થિતિ હોય, ઉપરના બંનેને વિષે બંને સાગરોપ

વધારીએ, તે આ પ્રમાણે-ન્યગ્રાધ અને જાપમનારાયની પાર,
સાધિ અને નારાયની ચૌદ, કુળજ અને અધનારાયની સાળ,
વામન અને કીલિકાની અઘર અને હુંડક તથા છેવડાની વીશ
કાઠાકાઠી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય. ॥ ૨૮ ॥

ચાલીસ કસાણસું, મિડલહુનિહુનહસુરહિસિઅમહુરે;

દસ દોસહૂ સમહિઆ, તે હાલિદંવિલાઈણં ॥ ૨૯ ॥

ચાલીસ=ચાલીસ કાઠાકાઠી સા-
ગરોપમ

કસાણસું=૧૫પાથેને વિષે

મિડલહુનિહુન=મૃદુ, સ્નિ-
ગ્ધરૂપર્શી

જણહુરહિ=ઉપજરૂપર્શી, મુર-
ભિગધ

સિયમહુરે=વેતવર્ણ અને

મહુર રસને વિષે

દસ=૬૫ કાઠાકાઠી સાગરોપમ

દોસહૂસમહિયા=અઘી કાઠાકાઠી

સાગરોપમ સાધિક

તે=તે [૬૫ કાઠાકાઠી સાગરોપમ]

હાલિદંવિલાઈણં=પીતવર્ણ આ-

મલરમ વગેરેની બહુવી.

અર્થ:—૧૬ ૧૫પાથેને વિષે ચાલીસ કાઠાકાઠી સાગરોપમ
હોય; મૃદુ, સ્નિગ્ધ અને ઉપજરૂપર્શી, મુરભિગધ, વેતવર્ણ
અને મધુરરસને વિષે ૬૫ કાઠાકાઠી સાગરોપમ હોય અને તે
[૬૫ કાઠાકાઠી સાગરોપમમાં] અઘી કાઠાકાઠી સાગરોપમ સાધિક
સ્થિતિ પીતવર્ણ અને આમલરસ વગેરેની બહુવી. ॥ ૨૯ ॥

વિશેષ—સાળ, ૧૫પાથની ચાલીસ કાઠાકાઠી સાગરોપમની
બહુવી સ્થિતિ હોય, મુરરૂપર્શી ૧, હુરરૂપર્શી ૨, સ્નિગ્ધરૂપર્શી ૩,
ઉપજરૂપર્શી ૪, મુરભિગધ ૫, વેતવર્ણ ૬ અને મધુરરસ ૭ એ
જાતની ૬૫ કાઠાકાઠી સાગરોપમની કુલપત્ર સ્થિતિ હોય. કાઠાકાઠી
વર્ણ રસને વિષે અઘી અઘી વધારીએ, તે આ પ્રમાણે હોય
[પીતવર્ણ વર્ણ તથા આમલરસની કાઠાકાઠી, ૬૫ કાઠાકાઠી તથા

કપાય રસની પત્રર, નીલવર્ણ^૧ તથા કટુરસની સાડાસતર^૨ અને
કૃષ્ણવર્ણ^૩ તથા તિલ્લરસની વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની
*સ્થિતિ હોય. ॥ ૨૯ ॥

દસ સુહૃદ્વિહગ^૧ઈ^૨ઉચ્ચે^૩, સુરદુગધિર^૪છક્કપુરિસર^૫ઈ^૬હાસે^૭;
મિચ્છે^૮ સત્તરિ^૯ મણુદુગ^{૧૦}, ઇત્થીસાણસુ^{૧૧} પન્નરસ ॥૩૦॥

દસ=દશ કોડાકોડી સાગરોપમ
સુહૃદ્વિહગ=શુભવિહ્વાયોગતિ
ઉચ્ચે=ઉચ્ચગોત્રને વિષે
સુરદુગ=દેવદિક્ષ
થિરછક્ક=સ્થિરપદક
પુરિસ=પુરુષવેદ
રહાસે=રતિમોહનીય અને
હાસ્યમોહનીયને વિષે

મિચ્છે=મિથ્યાત્વે
સત્તરિ=સિત્તેર કોડાકોડી સાગ-
રોપમ
મણુદુગઈત્થીસાણસુ=મનુષ્યદિક્ષ,
સ્રીવેદ અને સાતા વેદ-
નીયને વિષે
પન્નરસ=પંદર કોડાકોડી સાગ-
રોપમ

અર્થ:—શુભવિહ્વાયોગતિ અને ઉચ્ચગોત્રને વિષે તથા સુરદિક્ષ
સ્થિરપદક, પુરુષવેદ, રતિમોહનીય અને હાસ્યમોહનીયને વિષે
દશ કોડાકોડી સાગરોપમ હોય; મિથ્યાત્વને વિષે સિત્તેર કોડાકોડી
સાગરોપમ હોય અને મનુષ્યદિક્ષ, સ્રીવેદ અને સાતાવેદનીયને વિષે
પંદર કોડાકોડી સાગરોપમ હોય ॥ ૩૦ ॥

વિવેચન—શુભવિહ્વાયોગતિ ૧, ઉચ્ચગોત્ર ૨, દેવગતિ ૩,
દેવાનુપૂર્વી^૪ ૪, સ્થિરનામ ૫, શુભનામ ૬, સુભગનામ ૭,
સુસ્વરનામ ૮, આદેયનામ ૯ અને યશ નામ ૧૦, એ સ્થિર

* ને કે વર્ણ, પ્રથ. રમ અને સ્પર્શ એ વર્ણ ચતુષ્કને તેના બે
ગિનામ મધ્યમ મદ્ય કરેલ છે અને કર્મપ્રકૃતિ વગેરેમાં તેની વીશ
કોડાકોડી સાગરોપમ ઉદ્ભૂત થિયત કહી છે, તેપણ વર્ણાદિ ચતુષ્કના વીશ
કર્મની જૂની જૂની સ્થિતિ પચસંબ્રહ્મા કહેલી છે તે અનુસારે અહીં પણ
કહેવામાં આવી છે. અંધને આશ્રયીતે તો વર્ણચતુષ્કને લેવું.

૫૬ ૧૦, પુરુષવે ૧૧, સ્તિ ૧૨ અને હાસ્ય ૧૩, એ તેર પ્રકૃતિની
દસ ઠોડાઠોડી આગરોપમની સ્થિતિ હોય મિથ્યાત્વ મોહનીયની
સિત્તેર ઠોડાઠોડી આગરોપમની સ્થિતિ હોય મનુષ્યગતિ ૬, મનુષ્યાનુ-
પૂર્વી ૨, સ્ત્રીવેદ ૩, અને સાનાવેદનીય ૪, એ ચાર પ્રકૃતિની
૫૫૨ ઠોડાઠોડી આગરોપમની સ્થિતિ હોય ॥૩૦॥

મયકુચ્છઅરહસોષ, વિઝવિતિરિઝરલનિરયદુગનીષ;

તેઅપણ અથિરછક્રે, તસચઝ થાવર ઇગ પર્ણિદી ॥૩૧॥

મયકુચ્છઅરહસોષ=ભય, છુચ્છ-

વિંપ.

પ્રજ્ઞા, અસ્તિ અને નીક

તેઅપણ=તેજસપંચા [અને]

મોહનીયને વિંપ

અથિરછક્રે=અપ્રિય; પદને વિંપ.

વિઝવિતિરિઝરલનિરયદુગનીષ=

તસચઝ=તસપાતુષ્ઠ.

વૈદિયદિઠ, નિર્થયદિઠ.

પાદરસપર્ણિદી=સ્થાવર, એક

અપ્રોદિઠ, તથા નરહ

દિઠ અને પદ્યદિઠ

દિઠ અને નીચ ધાનન

જાનિત વિંપ

સ્ત્રી - ભય, છુચ્છપ્રજ્ઞા, અપ્રિય અને નીક મોહનીયને વિંપ.
વૈદિયદિઠ નિર્થયદિઠ, અપ્રોદિઠ, નરહદિઠ અને નીચ ધાનન
વિંપ; તેજસપંચા અને અપ્રિયપદને વિંપ; વરુચ્છક્ર, સ્થાવર
નામ, એકોદિઠ અને પદ્યોદિઠ જાનિતે વિંપ ॥ ૩૧. ॥

વિદેહન - ભય ૧, પુરુષ ૨, અસ્તિ ૩, પ્રજ્ઞા ૪, વૈદિયદિઠ
૫, નિર્થયદિઠ ૬, અપ્રોદિઠ ૭, નરહદિઠ ૮, નીચોદિઠ ૯
તેજસ ૧૦, હાસ્ય ૧૧, મનુષ્યગતિ ૧૨, નિર્માણ ૧૩ અને ઉપદાન નામ
૧૪, એ તેજસ પંચા ૧૫, અપ્રિય ૧૬, અનુભવ ૧૭, હાસ્ય ૧૮,
૧૯, અપ્રોદિઠ ૨૦, અને અસ્તિ ૨૧, એ અપ્રિય, અનુભવ, હાસ્ય
૧, પ્રજ્ઞા ૨, વૈદિયદિઠ અને અપ્રોદિઠ, એ એક મનુષ્યગતિ, અપ્રોદિઠ
૨૧, એકોદિઠ અને ૨૨, એકોદિઠ અને ૨૩. ॥ ૩૧. ॥

નપુકુલગદ્સાસચક્ર-ગુરુકલ્લહરુલ્લસીયદુર્ગાંધે;
વીસં કોડાકોડી, એવહઆવાહ વાસસયા ॥ ૩૨ ॥

નપુ=નપુંસક વેદ.

કુલ્લગદ્=અશુભ વિહ્વાયોગતિ
સાસચક્ર=ધ્વાસ ચતુષ્ક.

ગુરુકલ્લહરુલ્લસીય=ગુરુ, ક-
ર્કશ, રૂક્ષ, અને શીતરૂપ-
શનિ વિષે.

દુર્ગાંધે=દુર્ગાંધને વિષે.
વીસં કોડાકોડી=વીશ કોડાકોડી
સાગરોપમ.

એવહયા=એટલી
અવાહ=અખાધા.
વાસસયા=સો વર્ષ.

અર્થ:—નપુંસક વેદ, અશુભવિહ્વાયોગતિ, ધ્વાસચતુષ્ક, ગુરુ, કર્કશ, રૂક્ષ અને શીત રૂપશી અને દુર્ગાંધને વિષે વીશ કોડાકોડી સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય. [જેટલા કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય] એટલા સો વર્ષ અખાધા જાણવો. ॥ ૩૨ ॥

વિવેચન.—નપુંસક વેદ ૩૨, અશુભવિહ્વાયોગતિ ૩૩, ઉર્ધ્વાશ ૧, ઉદ્યોત ૨, આતપ ૩, પરાધાત ૪, એ ધ્વાસચતુષ્ક ૩૭ ગુરુ રૂપશી ૩૮, કર્કશ ૩૯, રૂક્ષરૂપશી ૪૦, શીતરૂપશી ૪૧ અને દુર્ગાંધ ૪૨, એ ૪૨ પ્રકૃતિની વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ હોય. આહારક વર્ણને બીજા બંધન સંઘાતનની સ્થિતિ પણ પોતપોતાના શરીરની સ્થિતિ જેટલી જ હોય, તે માટે ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય એમ જાણવું.

હવે અખાધાકાળ કહે છે.—જે મૂળ પ્રકૃતિ તથા ઉત્તર પ્રકૃતિની જેટલા કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ હોય તે પ્રકૃતિની તેટલા શત (સો) વર્ષનો x અખાધાકાળ હોય; બાંધ્યા પછી પણ

x જેમકે પાંચ અતરાય, પાંચ ગાનાવરણ, નવ દર્શનાવરણ અને અસાના વેદનાય, એ વીન પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ મિથિતિય ધ ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ છે તો તેનો ઉત્કૃષ્ટ અખાધાકાળ ત્રીસ શતવર્ષ એટલે ત્રણ હજાર વર્ષનો હોય અને ત્રણ હજાર વર્ષ દીન ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમ કે અસાના વેદ; એ પ્રકારે સર્વ પ્રકૃતિઓને માટે જાણવું.

એટલા ઠાળણે તે કર્મ ઉદય ન આવે તે અપાધાધાણ કહીયે.
તથા ધવાહુણિયા કમ્મટિઈ કમ્મનિસેનો । સ્તિ પ્રજાપનાચામ્ ત્રેવીશમે
પદે પાઠ છે, તન્માર્ચઃ—પાતપાતાને અપાધાધાણે હીન જે કર્મ-
સ્થિતિ તે કર્મનો નિષેદ કહેતાં ભોગ્યધાણ બાણ્યો નિષેદ તે
કર્મના ઉદયધાણે પ્રથમ બહુપ્રદેશાગ્ર ભેળા ઉદય આવે અને પછી
હીન હીનતર ઉદય આવે યાવત્ કર્મની સ્થિતિને છેલ્લે સમયે અન્યંત
અદ્ય પ્રદેશાનો ઉદય હોય એ નિષેદ કહીએ ॥ ૩૨ ॥

00000000 00000000 00000000

एतु कोडिकोडि अंतो, तिस्थाहाराण भिन्नमुद्गु दाहाः
लहु ठिइ संखगुणूणा, नरतिरिआणाड पद्धतिगं ॥३३॥

गुण=६.५२ स्थिति

बोडिवोडिवंतो=अंत:प्राप्ति
आगतेपम

तिरणाकारण=तीर्थक्षेत्रनामभ
 यने व्याख्यातहिन्दी

मिशनरी-२५ तम/६७

STEF=2404121100

लङ्घितः=अप्यन्यस्थिति

लक्षणगुणगण=संख्यातगुणगणोऽपि

नरतिरियाणमभुप्ये न्यने ति
थं यथा

જાલ=૨૫૧૩૫૫૫

पल्लविन=त्रय ५६५।५७

कार्य—तीर्थं मे नामार्थं अने व्याहारहिस्ती हिंसास्थिति
 अंतर्गतमेव साधनापन ते. अथवाचनज अंतर्भूतं होय
 अथवा हिंसांत संस्थातुं होय अतः साधनापन होय
 अथवा अने तिर्थं अना व्याहारहिस्ती हिंसा अथवा अने
 अथवा ॥ ३३ ॥

[illegible]

ਸਰੋਤ - ਰਾਜ ਸਿੰਘਪੁਰੀ, ਸੋਹਿਲਾ, ੪ ਜੁਲਾਈ ੧੯੭੧

દ્વયરંમિ નત્થિ દોલો. ઉવ્વટ્ટણાવટ્ટણાસજ્જે ॥ ૧ ॥ અર્થ:—
 જે તિર્થંચમાં જિનનામની સત્તા નિવેધી છે તે ત્રીજે ભવેજ
 બંધાય એવા નિકાચિતની અપેક્ષાએ જાણવું. તે નિકાચિત કર્મ
 તો સકલ કરણને અસાધ્ય હોય અને નિકાચ્યું ન હોય તે કર્મની
 અપવર્તના [સ્થિતિ રસતું ઘટાડવું]. ઉદ્ધર્તના [સ્થિતિ રસતું
 વધારવું] તથા સંક્રમણ તે પરપ્રકૃતિ માંહે સંક્રમાવવું ઇત્યાદિ
 કરણ સાધ્ય હોય. તે જિનનામ ઘણા ભવ પહેલાં પણ બંધાય.
 તથા અંતઃકોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ પણ અપવર્તનાએ
 ઘટતાં તથા પરપ્રકૃતિમાંહે સંક્રમાવતાં કાંઈ દુષણ નહીં. તથા એ
 આઠ પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ અને જઘન્ય અભ્યાધાકાળ સિત્ત મુહૂર્તનો
 હોય, જે ભણી જિનનામ બાંધ્યા પછી અંતર્મુહૂર્ત પ્રદેશોદય
 અવરય હોય તેણે કરી તેને અન્યજીવની અપેક્ષાએ વિશેષ
 મહિમા પૂજા આદિ મહુત્તવવૃદ્ધિ હોય. તથા અપૂર્વકરણ લગ્ન
 જિનનામનો નિરંતર બંધ કરી પછી અબંધ થઇને અંતર્મુહૂર્ત
 તેરમે ગુણે જિનનામનો ઉદય થાય અને આહારક અપ્રમત્ત
 બાંધીને અંતર્મુહૂર્ત પ્રમત્ત ઉદય આવે તે મારે એ અભ્યાધાકાળ
 ઘટે. તથા એ આઠ પ્રકૃતિની જઘન્ય સ્થિતિ પણ અંતઃકોડાકોડી
 સાગરોપમ પ્રમાણ હોય પણ એટલું વિશેષ જે ઉત્કૃષ્ટ અંત-
 કોડાકોડી થકી જઘન્ય અંતઃકોડાકોડી તે સંખ્યાતગુણ હીન
 [ઓછી] જાણવી જે ભણી અંતર્મુહૂર્તની જેમ અંતઃકોડાકોડીના
 પણ અસંખ્યાના ભેદ હોય, તે મારે ઇડાં વિરૂદ્ધ નહી. મનુષ્યાય
 તિર્થંગાયની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ત્રણ પદ્યોપમની હોય; અહિં અંથ
 અધિક ન હજી તો પણ પૂર્વકોડીને ત્રીજે ભાગે અધિક જાણવી. તેટલે
 આયુ થાકને પરમવાયુ બાંધે તે મારે એટલો અભ્યાધાકાળ ઉત્કૃષ્ટ
 જાણવો અને ત્રણ પદ્યોપમ તે ભોગ્ય કાળ જાણવો. ॥ ૩૩ ॥

ઉત્તર પ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ

લહુઠિદ્વંધો સંજલણ, — લોહપણવિઘ્નનાણદંસેસુ;

મિત્રમુદ્દત્તં તે અદ્ધ, જસુચ્ચે વારસ ય સાપ ॥૩૫॥

લહુઠિદ્વંધો = જઘન્યસ્થિતિબંધ

સંજલણલોહ = સંજવલન લોહ,

પણવિઘ્ન = પાંચ અંતરાય,

નાણવંસેસુ = જ્ઞાનાવરણ અને

દર્શનાવરણને વિષે.

મિત્રમુદ્દત્તં = અંતર્મુદ્દત્તં.

તે અદ્ધ = આઠ મુદ્દત્તં

જસુચ્ચે = ચશકીર્તિ નામકર્મ

અને ગોત્રને વિષે.

વારસ = બાર મુદ્દત્તં.

ય = અને

સાપ = સાતા વેદનીયને વિષે

અર્થ:—સંજવલન લોહ, પાંચ અંતરાય, પાંચ જ્ઞાનાવરણ અને ચાર દર્શનાવરણને વિષે જઘન્ય સ્થિતિબંધ અંતર્મુદ્દત્તં હોય યશ નામકર્મ તથા ઉચ્ચગોત્રને વિષે આઠ મુદ્દત્તં અને સાતા-વેદનીયને વિષે બાર મુદ્દત્તં જઘન્ય સ્થિતિબંધ હોય ॥ ૩૫ ॥

વિવેચન—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ કહે છે. સંજવલન લોહ ૧, પાંચ અંતરાય ૬, પાંચ જ્ઞાનાવરણીય ૧૧ અને ચાર દર્શનાવરણીય ૧૫, એ પંદર પ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ મિત્રમુદ્દત્તનો હોય; સંજવલન લોહનો નવમા ગુણઠાણને છે અને ૧૪ પ્રકૃતિનો દગમાને છે પોતાના બંધને ઉચ્ચ કાળે છેલ્લો બંધ અંતર્મુદ્દત્તનો જ બંધાય તે માટે. યશ નામ અને ઉચ્ચગોત્ર એ બેનો જઘન્ય બંધ આઠ મુદ્દત્તનો દશમા ગુણઠાણને અંતે હોય. સાતાવેદનીયનો સંપરાય [ક્રિયા પ્રત્યયિક] બંધ જઘન્યથી બાર મુદ્દત્તનો દશમાને અંતે હોય ॥ ૩૫. ॥

દોડગમાસો પચ્ચો, સંજલણતિને પુમદ્ધ વરિસાણિ;

સેસાગુકોસાઓ, મિચ્છત્તઠિર્દિજં લહ્ધં ॥ ૩૬ ॥

અને હુંડક સ્થાનની સાતીયા બે ભાગ; હારિદ્રવર્ણ અને આશ્વ-
રસની અઠાવીશીયા પાંચ ભાગ; લોહિતવર્ણ અને કષાયરસની
અઠાવીશીયા છ ભાગ; નીલવર્ણ અને કટુરસની અઠાવીશીયા
સાત ભાગ; કૃષ્ણવર્ણ, તિક્તરસ, દુર્ગંધ, ખર રુપર્શ, ગુરુરુપર્શ,
રૂક્ષરુપર્શ અને શીતરુપર્શ, એ સાતની સાતીયા બે ભાગ; ત્રસ
ચતુષ્ક, અગુરુલઘુ, ઉપઘાત, પરાઘાત, ઉદાસ, અસ્થિરપરક,
ઔદારિકદિક, તિર્થગ્રાદિક, એકેન્દ્રિય, તથા પંચેન્દ્રિય જાતિ, નિર્માણ
નામ, આતપ, ઉદ્યોત, કુખગતિ, સ્થાવર, તૈજસ, કાર્મણ, નીચ
ગોત્ર, અરતિ, શોક, ભય, કુચ્છા અને નપુંસકવેદ, એ ૩૩ પ્રકૃતિની
જઘન્યસ્થિતિ એક સાગરોપમના સાતીયા બે ભાગ હોય, ઇહાં
વર્ણાદિક ૨૦ ની સ્થિતિ હોઈ કહી પણ બંધે સામાન્યપણે
ચાર જ લઘ્યે, એ ૮૫ પ્રકૃતિની એકેન્દ્રિયને વિષે
ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ કહી તે વર્ણી પદ્યોપમને અસંખ્યા-
તમે ભાગે ઓછી કરીએ તેને જઘન્ય સ્થિતિ કહીએ,
એ એકેન્દ્રિયમાં જ પામીએ. પંચસંગ્રહને અભિપ્રાયે પણ એમ
જ વ્યાખ્યા છે, તથા કર્મપ્રકૃતિને અભિપ્રાયે કાંઈક ફેર પડે છે,
પણ તે વિચારવા યોગ્ય છે, જે ભણી પત્રવણા સૂત્રને ત્રેવીશમે
પદે જઘન્ય સ્થિતિ એમ જ કહી છે. ઇહાં પદ્યોપમનો સંખ્યા-
તમે ભાગ હોત નથી કહ્યો પણ આગલી ગાથામાં કહેશે તે માટે
ઇહાં પણ કહેવો, ૨૨ પ્રકૃતિનો જઘન્ય બંધ પૂર્વે કહ્યો, ૮૫ તો
એકેન્દ્રિયને વિષે ઇહાં કહ્યો, વૈકિયાદિક તો અસંખ્યા પંચેન્દ્રિયજ બંધે
તે માટે તેનો જઘન્ય બંધ ત્યાં કહેવો અને આહારદિક જિનનામા
મનુષ્યાય અને તિર્થંગાય એ પાંચનો જઘન્ય બંધ દો જ કહેશે,
એ પ્રમાણે ૧૨૦ પ્રકૃતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ જાણવો. ॥૩૬॥

અયમુક્કોસોગિદિસુ, પલિયાસંખંસહીણ લહુવંધો;
કમસો પળવીસાણ, પન્ના સય સહસ સંગુણિઓ ॥૩૭॥

અય=આ [પૂર્વોક્ત રીતે ગણતાં
આવે તે.]

મુક્કોમો= ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ
ગિરિગુ=એકેન્દ્રિયને વિષે જાણવો.

પલિયાસંખંસહાણ = પદ્યોપમના
અસંખ્યમા ભાગે ઓછા.
લહુવંધો જઘન્ય સ્થિતિબંધ
કમસો=અનુક્રમે.

વિગલઅસન્નિસુ^૧ જિઢો, કણિઢુઓ પહસંઘભાગૂણો;
સુરનિરયાડ સમા દસ, સહસ્ત સેસાડ^૨ ચુઢુમવં ॥૩૮॥

વિગલઅસન્નિસુ=વિકલેન્દ્રિયઅને

અસંજ્ઞા પંચેન્દ્રિયને વિષે

જિઢો=ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ હોય

કણિઢુઓ=જઘન્ય સ્થિતિખંધ

પહસંઘભાગૂણો=પદ્યોપમના

સંખ્યાતમે ભાગે ઓછા

સુરનિરયાડ=દેવાયુ અને નર-

કાયની

સમા=વર્ષ

દસસહસ્ત=૬૨૧ હજાર

સેસાડ=ખાડીના આયુ [મનુષ્યાય

તિર્થ્યાય] ની

ચુઢુમવં=શુદ્ધક ભવ

અર્થ:—વિકલેન્દ્રિય અને અસંજ્ઞા પંચેન્દ્રિયને વિષે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ-
ખંધ [અનુક્રમે] હોય અને જઘન્ય સ્થિતિખંધ પદ્યોપમના
સંખ્યાતમે ભાગે ઓછા હોય. દેવાયુ અને નરકાયની જઘન્ય
સ્થિતિ ૬૨૧ હજાર વર્ષ અને ખાડીનાની શુદ્ધકભવ જઘન્ય સ્થિતિ
હોય. ॥ ૩૮ ॥

વિવેચન:—અનુક્રમે બેઇન્દ્રિય ૧, તેઇન્દ્રિય ૨, ચૌરિન્દ્રિય ૩ અને
અસંજ્ઞા પંચેન્દ્રિયનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધ થાય, એટલે પચીસ ગુણો
કર્મે બેઇન્દ્રિયનો થાય, પચાસ ગુણો કર્મે તેઇન્દ્રિયનો થાય, શતગુણે
ચૌરિન્દ્રિયનો અને સહસ્ત ગુણો અસંજ્ઞા પંચેન્દ્રિયનો થાય, તથા
એ અસંજ્ઞા પંચેન્દ્રિયને નરકદિક અને વૈકિયદિક એ ચારનો સાતીય
એક હજાર ભાગનો ખંધ, ચાર આયુનો પદ્યના અસંખ્યાતમ
ભાગનો ખંધ, એવં ૧૧૭ ખાંધે. એ બેઇન્દ્રિયાદિકનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ
ખંધ તે પદ્યોપમને સંખ્યાતમે ભાગે ઓછા કરીએ ત્યારે તે
જઘન્ય સ્થિતિખંધ થાય.*

હવે ૪ આયુનો જઘન્ય સ્થિતિખંધ કહે છે.—દેવાયુ તથા ન
કાયની સ્થિતિ જઘન્યથી ૬૨૧ હજાર વર્ષની હોય અને શેષ તે
મનુષ્યાય અને તિર્થ્યાય, એ બેની જઘન્ય સ્થિતિ શુદ્ધક ભવ
દોષ. સર્વ ભવયત્રી ન્દાનો ભવ ૨૫૬ આવલિકાનો હોય તે
શુદ્ધક ભવ કહીએ. ॥ ૩૮ ॥

* મનુસંહ્યા અં. ૭૧ પા. ૫૨ ની કુટનોટ.

સઘવાળ વિ લહુવંધે, મિત્રમુદ્ધ અવાહ આઝજિદે વિ;

કેદ મુરાઝસમં જિણ, — મંતમુદ્ધ ચિંતિ આહારં ॥૩૧॥

તજ્ઞાણદિ=સ્વર્ગ પ્રકૃતિના વળી	સ્થિતિ ખંધને વિષે પણ
લહુવંધે=જઘન્ય સ્થિતિખંધને	કેદ=કેટલાએક આચાર્ય
વિષે	મુરાઝસમ=દેવાણી તુલ્ય
મિત્રમુદ્ધ=મંતમુદ્ધ.	જિણ=જિન નામકર્મને.
અવાહ=અપાયા [અનુદય]	અંતમુ =મંતમુદ્ધ.
જાણ.	ચિંતિ=હે છે
આઝજિદેદિ=આશુષ્યના ઉત્કૃષ્ટ	આહારં=આહારકદિ.

તર્ક—સ્વર્ગ પ્રકૃતિના વળી જઘન્ય સ્થિતિખંધને વિષે અપાયા-
ધાજાણ મંતમુદ્ધ હોય. આશુષ્યના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંધને વિષે પણ
અપાયાજાણ મંતમુદ્ધ પળ હોય કેટલાએક આચાર્ય જિનનામ
કર્મને દેવાણી તુલ્ય જઘન્યખંધ વાળુ અને આહારકદિને જઘ-
ન્યથી મંતમુદ્ધ ખંધવાળું હશે છે. ॥૩૧॥

વિરેચના—સ્વર્ગ પ્રકૃતિને જઘન્યખંધે મંતમુદ્ધની અપાયા
હોય અને અપાયા કર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિને વિષે પણ જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ
અપાયા હોય ઉત્કૃષ્ટ નિર્ગમી હોય=જઘન્યજાણ જઘન્યાપાયા ૧.
જઘન્યાપાયા વિષે અપાયા, ઉત્કૃષ્ટ જઘન્યાપાયા ૨ અને ઉત્કૃષ્ટ
ઉત્કૃષ્ટાપાયા ૩ જિનનામ અને આહારકદિની જઘન્ય
સ્થિતિ પૂર્વે હોય છે પણ હા અનાંતરે છે એને ઉત્કૃષ્ટ આચાર્ય
દેવાના અપાયા કેટલી જિનનામનો જઘન્યસ્થિતિ હોય છે જિન-

૧. અપાયા, ૨. ઉત્કૃષ્ટ, ૩. ઉત્કૃષ્ટ, ૪. ઉત્કૃષ્ટ, ૫. ઉત્કૃષ્ટ, ૬. ઉત્કૃષ્ટ, ૭. ઉત્કૃષ્ટ, ૮. ઉત્કૃષ્ટ, ૯. ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦. ઉત્કૃષ્ટ

૧. ઉત્કૃષ્ટ, ૨. ઉત્કૃષ્ટ, ૩. ઉત્કૃષ્ટ, ૪. ઉત્કૃષ્ટ, ૫. ઉત્કૃષ્ટ, ૬. ઉત્કૃષ્ટ, ૭. ઉત્કૃષ્ટ, ૮. ઉત્કૃષ્ટ, ૯. ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦. ઉત્કૃષ્ટ

૧. ઉત્કૃષ્ટ, ૨. ઉત્કૃષ્ટ, ૩. ઉત્કૃષ્ટ, ૪. ઉત્કૃષ્ટ, ૫. ઉત્કૃષ્ટ, ૬. ઉત્કૃષ્ટ, ૭. ઉત્કૃષ્ટ, ૮. ઉત્કૃષ્ટ, ૯. ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦. ઉત્કૃષ્ટ

૧. ઉત્કૃષ્ટ, ૨. ઉત્કૃષ્ટ, ૩. ઉત્કૃષ્ટ, ૪. ઉત્કૃષ્ટ, ૫. ઉત્કૃષ્ટ, ૬. ઉત્કૃષ્ટ, ૭. ઉત્કૃષ્ટ, ૮. ઉત્કૃષ્ટ, ૯. ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦. ઉત્કૃષ્ટ

નામ બાંધ્યા પછી દેવતાનો એક પલ્યાપમનો જઘન્ય ભવ કરીને
અથવા દશ હજાર વર્ષનો નારકીનો જઘન્ય ભવ કરીને જિન થાય
તે મારે. અને આહારકલિકની અંતર્મુહૂર્તની જઘન્ય સ્થિતિ કહે છે.
આઠમા ગુણકાણને પ્રાંતે ચરિમખંધ અંતર્મુહૂર્તનો છે મારે ॥૩૨॥

શુદ્ધકલવ સ્વરૂપ.

૧૭

સત્તરસ સમહિઆ કિર, ઇગાણુપાણુંમિ હુંતિ શુદ્ધમવા;

૩૭૭૩

સગતીસસયતિહુત્તર, પાણૂ પુણ ઇગમુહુત્તંમિ ॥ ૪૦ ॥

સત્તરસ સમહિઆ=કાંધક અધિક

સત્તર.

કિર=નિશ્ચયે.

ઇગાણુપાણુંમિ=એક શ્વાસો-

સ્વાસમાં.

હુંતિ=થાય છે.

શુદ્ધમવા=શુદ્ધકલવો.

સગતીસસયતિહુત્તર=સાડત્રીશ

શે' તહોંતેર [૩૭૭૩]

પાણૂ-પ્રાણુ=શ્વાસોશ્વાસ.

ઇગમુહુત્તંમિ=એક મુહૂર્તમાં.

અર્થ:—એક શ્વાસોસ્વાસમાં કાંધક અધિક સત્તર શુદ્ધક [નાનાં
ભવો નિશ્ચયે થાય છે અને એક મુહૂર્તમાં સાડત્રીશસો તહોંતે
સ્વાસોસ્વાસ થાય છે. ॥૪૦॥

વિવેચન.—હવે શુદ્ધક ભવનું સ્વરૂપ કહે છે—સર્વ ભવ થા
નુદાનો ભવ તે શુદ્ધક ભવ કહીએ. તે એક શ્વાસોસ્વાસ માં
સત્તર ભવ ઝાઝરા થાય; એમ તીર્થંકર દેવોએ કહ્યું છે. અને સાડત્રી
શસો તહોંતેર [૩૭૭૩] શ્વાસોશ્વાસ એક મુહૂર્તને વિષ હો
તથા એક શ્વાસોશ્વાસના ૬૫૫૩૬ ભાગ કહીએ, તેવા ૩૭૭૩ ભા
એક ભવમાંડે જાય; તે મારે ૬૫૫૩૬ ને ૩૭૭૩ વડે ભાગ લી
[ભાગીએ] એટલે લાંબા ૧૭ અને રોપ ૧૩૮૫ વધે તે મારે ૨૩
અંગ ખીન દોષ તો અઠારનો ભવ પૂરો થાય, એટલે સત્તર ૯
ઝાઝરા એક શ્વાસોશ્વાસ માંડે થાય. એ શુદ્ધક ભવ કહીએ. ॥૪

4436

पणतद्विसहस्र पणसय-छत्तीसा इगमुहुत्तखुड्भवा;

244

आत्रलिआणं दोसय-छप्पत्ता एगखुहुभवे ॥ ४१ ॥

पणसदृष्टिसदृश=पांशु लक्ष्मण,

आवलिग्राणं=अवलिग्राणं.

पणस्य सृष्टीसा=पांथसा अने

$\text{दोसयलपन} = \frac{7}{8} \times 10^6 \text{ न.}$

ਭਾਸ਼ਾ

पगलुहमवे=गोष्ठ क्षुद्रिहमवने

पुनः पुनः = १०५ अक्षराणि.

विश्व.

અર્થ—એક સુદૃઢ [બે ઘડી] માં પાંચઠ દહાર પાંચસો અને
 છત્રીસ દુદ્ધા ભરેલા થાય છે અને એક દુદ્ધસક ભરને વિષે બસો
 ઇંપજ આપલિત થાય છે. ॥ ૪૧ ॥

[illegible]

2010-2011

अभिप्रेतको विधि. आह पुनस्तथा च पदयोः ।

निष्कर्षितं च, विज्ञेयं कर्तव्यं, ॥ २॥

સાગરાહમપુર્વંતે=સાસ્વાદનથી
માંડીને અપૂર્વકરણુ ગુણસ્થાન

સુધી

અયંતો કોડિકોડિઓ=અંતઃ

કોડાકોડી સાગરોપમથી

ન દ્વિગાન અધિક [બંધ]

હોય.

ચંદો=બંધ

નહુ=નજ હોય

હાંળો=હીન—ઓછો

ન ય=વળી ન જ હોય

મિચ્છે=મિથ્યાદૃષ્ટિ

મવ્વિયરસન્નિમિ=ભવ્ય

અને અભવ્ય સંજ્ઞિને વિષે

અર્થ—સાસ્વાદનથી અપૂર્વકરણુ ગુણસ્થાન પર્યંત અંતઃ કોડાકોડી સાગરોપમથી અધિક બંધ ન હોય, તેમજ તેનાથી હીન બંધ પણ ન જ હોય. મિથ્યાદૃષ્ટિ ભવ્ય અને અભવ્ય સંજ્ઞિને વિષે પણ હીન બંધ ન જ હોય. ॥૪૮॥

વિવેચન—હવે સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિયને ગુણઠાણે કર્મના સ્થિતિ બંધ કહે છે.—ત્યાં જે ૭૦, ૩૦ અને ૨૦ કોડાકોડી સાગરોપમના સ્થિતિબંધ છે તે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણેજ હોય. ત્યારપછી સાસ્વાદન ગુણઠાણાથકી માંડીને અપૂર્વકરણુ લગે અંતઃકોડાકોડિ સાગરોપમ પ્રમાણજ બંધ હોય. પણ તેથી અધિક ન હોય, અંતઃકોડાકોડી થકી અધિકો તો મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે હોય. તથા સિદ્ધાન્તે એમ કહ્યું છે જે અધિશેઠ કર્યા પછી મિથ્યાત્વે જાય તો પણ અંતઃકોડાકોડિ સાગરોપમથી અધિકી સ્થિતિ ન બાંધે, વંદેણ ન ચોલદ કયાવિ, દત્ત્યાવદ્યકવચનાત્ અને કર્મશ્રંથમતે તો અધિશેઠ કર્યા પછી સાસ્વાદનાદિકેજ અધિકી સ્થિતિ ન બાંધે પણ મિથ્યાત્વે આગ્યો અધિકી બાંધે, યાવત્ ઉત્કૃષ્ટી પણ બાંધે પણ તીવ્રાનુભાગે ન બાંધે, કર્મપ્રકૃતિપ્રયે પણ એમ કહ્યું છે, અને જે એકેન્દ્રિયાકિ સાસ્વાદન ગુણઠાણે સાગરોપમના ભાગ બાંધે છે, તે તો તેથી પણ હીણું બાંધે છે, પણ ઇદાં તે એકેન્દ્રિયાકિની વિવક્ષા નથી; ઇદાં તો સંજ્ઞીપંચેન્દ્રિયની વિવક્ષા છે, માટે તે સંજ્ઞી પંચેન્દ્રિય સાસ્વાદનાદિક અપૂર્વકરણુ લગે અંતઃકોડાકોડી સાગરોપમથી હીણું—ઓછું પણ ન બાંધે; અનિવૃત્તિકરણાદિકે હીણું બાંધે ઇત્યર્થઃ. ઇદાં કોડક પછે જે સાસ્વાદનથી આક્રમા ગુણઠાણુ લગે એ

હોનાવિષ્ણુનું નથી તે। સ્થિતિમંથનું અલ્પબાહુલ્ય કહેશે। ત્યાં
સાધના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિમંથ થશે દશવિરનિતો જગત્ત્ય સ્થિતિમંથ
મંજ્યાત ગુણ, અને તેથી અવિરત સમયગુરુષ્ટિ પર્યાપ્તા અપર્યાપ્તાના
જગત્ત્ય ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિમંથ સંજ્યાત ગુણ દોષ, એ કેમ ઘટે? તરોત્તર-
એમ નવ સમયથી માંડીને સમયોન મુદ્દનું લગે અંતર્મુદ્દર્શના અસં-
ખ્યાના બેદ હોય તેમ સાધના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિમંથથી માંડીને સમયા-
ધિકે પર્યાપ્ત સંજી પંથોદ્રિયના ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિમંથ લગે અસંજ્યાતના
સ્થિતિમંથના બેદ હોય, તે સર્વ અંતઃકોણોડિ કહીએ; તેથી
મંજ્યાત ગુણ કહેતાં કાંઈ કપણ નહીં અને મિથ્યાદૃષ્ટિ
બળ્ય તથા અબળ્ય સંજી પંથોદ્રિયને વિષે અંતઃકોણ-
ોડિ સાગરોપમ થશે ગોળા પાંચ નજ હોય, અસંજી વિષે દ્રિય
અને અંતઃકોણોડિને તે મિથ્યાત્વે પણ ક્ષીણ હોય છ તે કદાં
વિવરણ નહિં. ૥૪૮૧

ગુણ હોય અને સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયનો તેથી વિશેષાધિક હોય. એ [બાહર સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય] ના અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ તેથી વિશેષાધિક; તે થકી સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય, બાહર અપર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય, સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિય અને બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ અનુક્રમે વિશેષાધિક હોય. ॥૪૯॥

વિવેચન:—હવે એકેન્દ્રિયાદિકને વિષે સ્થિતિબંધનું અર્થ બહુત્વ કહે છે.—સર્વથકી થોડા યતિનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ, સૂક્ષ્મ સંપરાયે અંતર્મુહૂર્તનોજ હોય તે માટે ૧, તે થકી બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ અસંખ્યાત ગુણો, સાગરોપમના ભાગનો હોય તે માટે ૨, તે થકી સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક હોય ૩; તે થકી એ એના અપર્યાપ્તાનો સધુ એટલે બાહર અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૪; તે થકી સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તાનો જઘન્ય સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૫; તે થકી સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૬; તે થકી ઈતર તે બાહર અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૭; તે થકી સૂક્ષ્મ પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૮; અને તે થકી બાહર પર્યાપ્તા એકેન્દ્રિયનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ વિશેષાધિક ૯; ॥૪૯॥

^{૧૦}લઘુ ^{૧૧}વિઅપજ્જઅપજ્જે, ^{૧૨}અપજેઅરવિઅગુરુહિગો ^{૧૩}અવં ।

^{૧૭}તિચડ ^{૨૧}અસન્નિસુ ^{૨૫}નવરં, સંઘગુણો વિઅઅમણપજ્જે ॥૫૦॥

લઘુ=જઘન્ય સ્થિતિબંધ,

વિઅ=એકેન્દ્રિય

પજ્જઅપજ્જે=પર્યાપ્તા અપર્યાપ્તા ને વિષે

અપજેઅર=અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા

વિઅગુરુ=એકેન્દ્રિયનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિબંધ

અવં=અવિ

અવં=એ પ્રકારે

તિચડઅસન્નિસુ=તેકેન્દ્રિય

ચૌરિન્દ્રિય અને અસંખ્ય

પંચેન્દ્રિય વિષે

નવરં=એટલું વિશેષ

સંઘગુણો=સંખ્યાત ગુણ

વિઅઅમણપજ્જે=એકેન્દ્રિય

પર્યાપ્તા અને અસંખ્ય

પંચેન્દ્રિય પર્યાપ્તાને વિષે

અર્થ — ઐશ્વર્ય પર્વાપ્તિ અને અપર્વાપ્તિનો જ્યન્ય સ્થિતિ
ભંધને થતી સંજ્ઞાતશુભ અને વિશેષાદિ, તે થતા ઐશ્વર્ય અપર્વાપ્તિ
અને પર્વાપ્તિના ઉત્પન્ન સ્થિતિભંધ વિશેષાદિ; તેષાંદિય, ચૈશ્વર્યદિય
અને અસંજ્ઞા પંચે દિયને વિષે એ પ્રકારે [ઐશ્વર્યદિયમાં દ્વિતી પ્રમાણે]
જાણ્યું. અંતરુ વિશેષ ૬ ઐશ્વર્ય પર્વાપ્તિ અને અસંજ્ઞા પંચે દિય
પર્વાપ્તિને વિષે સંજ્ઞાતશુભ દર્શવા. ॥૫૨॥

તો જઈજિહ્વો વંધો, સંઘગુણો દેસવિરયહસિસઅરો;
 સમ્મચડ સન્નિચડરો, ઠિહ્વંધાઽણુકમ સંઘગુણા. ૫૧

તો=તે થકી.

જઈજિહ્વોવંધો=યતિનો ઉત્કૃષ્ટભંધ.

સંઘગુણો=સંખ્યાત ગુણ.

દેસવિરયહસસ=દેશવિરતિનો

જવન્ય [અને]

દયરો=ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ.

સમ્મચડ=સમ્યગ્દ્રષ્ટિના

ચાર પ્રકારના [સ્થિતિભંધો]

સન્નિચડરો=સંજ્ઞા પચ્ચેદ્રિય

મિથ્યાદ્રષ્ટિના ચાર

ઠિહ્વંધા=સ્થિતિભંધો

અણુકમ=અનુક્રમે.

સંઘગુણા=સંખ્યાત ગુણા.

અર્થ—તે થકી યતિનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ સંખ્યાતગુણ; તે થકી દેશવિરતિનો જવન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ, સમ્યગ્દ્રષ્ટિના ચાર સ્થિતિભંધ અને સંજ્ઞા પચ્ચેદ્રિય મિથ્યાત્વોના ચાર સ્થિતિભંધ અનુક્રમે સંખ્યાતગુણ હોય. ॥૫૧॥

વિવેચન:—તે થકી યાતનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ સંખ્યાત ગુણો છઠ્ઠે પ્રમત્ત ગુણકાણે અંતકોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ બાંધે તે માટે ૨૬, તે થકી દેશવિરતિનો જવન્ય સ્થિતિભંધ સંખ્યાતગુણો ૨૭, તે થકી દેશવિરતિનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ સંખ્યાત ગુણો ૨૮, તે થકી અવિરતિ સમ્યગ્દ્રષ્ટિના ચાર બોલ તે કેમ ? સમ્યક્ત્વો પર્યાપ્તાનો જવન્ય સ્થિતિભંધ સંખ્યાતગુણો ૨૯, તે થકી સમ્યક્ત્વો અપર્યાપ્તાનો જવન્ય સ્થિતિભંધ સંખ્યાતગુણ ૩૦, તે થકી સમ્યક્ત્વો અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ સંખ્યાતગુણ ૩૧, તે થકી સમ્યક્ત્વો પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ સંખ્યાતગુણ ૩૨, તે થકી સંજ્ઞાના ચાર બોલ તે કેમ ? તે થકી સંજ્ઞા પચ્ચેદ્રિય પર્યાપ્તાનો જવન્ય સ્થિતિભંધ સંખ્યાતગુણ ૩૩, તે થકી, સંજ્ઞા પચ્ચેદ્રિય અપર્યાપ્તાનો જવન્ય સ્થિતિભંધ સંખ્યાતગુણ ૩૪, તે થકી સંજ્ઞા પચ્ચેદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ સંખ્યાતગુણ ૩૫, તે થકી સંજ્ઞા પચ્ચેદ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિભંધ સંખ્યાતગુણો, ૭૦ કોડાકોડી સાગરપ્રમાણ છે માટે ૩૬. એ સ્થિતિભંધમાં અનુક્રમે ૨૬ થી માંડીને

૩૬ લગે ૬૬ બોલ સંખ્યાનગુણા કહેવા. ૪૦૬૦ ૨૬ થયી ૩૫ લગે
૬૦ બોલ અંતકેણકેણિ આગર પ્રમાણુ કર્મપ્રકૃતિમાં કયા છે પણ
ને સંખ્યાનગુણા કેમ થાય ? વિશેષાધિકજ છે, એ વિચારવા ૧ થોગ્ય
છે. પછિતે વિચારવું. ૥૫૬૥

કર્મ સ્થિતિનું શુભાશુભપણું.

સવ્યાણવિ જિહ્વિર્દ. અસુભા જં સાદસંકિલેસેણઃ
ફઅરા વિસોદિઓ પુણ. મુત્તું નરઅસરતિગિઆટં. ૫૨.

સવ્યાણવિ=મર્વે [કર્મ પ્રકૃતિ] ની

જિહ્વિર્દ=દિનૃપ સ્થિતિ

અસુભા=અશુભ-અપ્રગસ્ત

જં=જે દારણ થાટ

સાદસં= [દિનૃપ સ્થિતિ]

ફઅરા=કિલેસેણ-તીમ કપાયના

દારણ=જઘન્ય સ્થિતિ

વિસોદિઓ- [વિમુદ્ધિ ૫૩]

પુણ=૧ળી.

મુત્તું=મુખી મનિ-૫૭૦

નરઅસરતિગિઆટં=મનુષ્ય કેવ

અને તિથિ મના અપાણ્યને

વિશુદ્ધિવંત થાય તેમ તેમ તે કર્મની જઘન્ય સ્થિતિ બાંધે. મહા
ધ્યાયુઃ ૧; દેવાયુઃ ૨ અને તિર્થગાયુઃ ૩, એ ત્રણ આયુ પર્ણ
શેષની જ્યેષ્ઠ સ્થિતિ અશુભ જાણવી, પણ એ ત્રણની નહીં. એ
ત્રણ તો વિશુદ્ધિની વૃદ્ધિએ વધે, વળી એ ત્રણ આયુના સ્થિતિર્ન
વૃદ્ધિએ રસ પણ વધે અને તે પણ શુભ હોય. ૥૫૨૥

યોગનું અદપબહુત્વ.

સુહુમનિગોઆદિચ્છણ, ^૧અપજોગ ^૨વાયર ^૪ય ^૬વિગલઅમળમ

અપજ્જલહુ ^૬પદમદુગુરુ, ^{૧૧}પજહસ્તિઅરો ^{૧૩}અસંખગુણો. ૥૫

સુહુમનિગોઽ=લિખિ અપર્યાપ્તા

સૂક્ષ્મનિગોદનો

આદિચ્છણ=[ઉત્પત્તિના] પહેલા

સમયે

અપજોગ=અદપયોગ.

વાયર ય વિગલમળમળામપજ્જ=

બાહરનિગોદ, વિહસેન્દ્રિય,

અસંજિપચેન્દ્રિય અને સંજિ

પચેન્દ્રિય અપર્યાપ્તાનો

લહુ=જઘન્ય યોગ

પદમદુ=પ્રથમદ્વિક [અપર્યાપ્ત

સૂક્ષ્મબાહર નિગોદ] નો

ગુરુ=ઉત્કૃષ્ટ યોગ [અને]

પજહસ્તિઅરો=પર્યાપ્તાનો જઘ

અને ઉત્કૃષ્ટ યોગ.

અસંખગુણો=અસંખ્યાતશુભ

અર્થ.—સૂક્ષ્મ નિગોદ [લિખિ અપર્યાપ્તા] નો પહેલા સમયે
અદપ યોગ હોય. તે થકી અપર્યાપ્તા એવા બાહર એકેન્દ્રિય,
વિહસેન્દ્રિય, અસંજિ અને સંજિ પચેન્દ્રિયનો, પહેલા સમયે જઘન્ય
યોગ [કર્મે] અસંખ્યાત શુભ હોય. તે થકી પહેલા દ્વિકનો ઉત્કૃષ્ટ
યોગ તે થકી પહેલા દ્વિકનો પર્યાપ્તાનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ યોગ
અનુક્રમે અસંખ્યાત શુભ હોય. ૥૫૩૥

વિવેચન:—હવે યોગનું અદપબહુત્વ કહે છે.—xયોગ તે વીર્ય

x મનોયોગ વચનયોગ અને કાવયોગ એમ યોગ ત્રણ પ્રકારે છે. આ
યોગરૂપ વીર્ય તે પશ્ચિમાત્મ આત્મન અને અદ્યત્તુ સાધન છે, તે આ
પ્રકારે—યોગરૂપ વીર્ય વડે ઓનાગિકાદિ શરીર પ્રાયોગ્ય પ્રદૂગલો હવ પ્રથમ

—રથામ—કિન્સાહ—પરકમ—ચાપા—કાન્તિ—સામર્થ્ય—દ્વિગ્ધે. વીર્યાત-
 રાયના ક્ષયોપશમથી ઉપન્યો જે કાયાદિદેનો પરિવર્તન તે ચોગ દ્વિગ્ધે,
 ત્યાં ઉચ્ચ અપર્યાપ્તા આદિ કાન્તિ | ઉપત્તિના પ્રથમ સમયે |
 વર્તતા શુદ્ધ નિગોદનો જલન્ય ચોગ સર્વ થઈ ધારા હોય ૬ તે
 થઈ આદર નિગોદ અપર્યાપ્તાનો જલન્ય ચોગ અસંગ્યાત ગુણ ૬
 તે થઈ બેઠેદિય અપર્યાપ્તાનો જલન્ય ચોગ અસંગ્યાત ગુણ ૭
 ૭. તે થઈ નેઠેદિય અપર્યાપ્તાનો જલન્ય ચોગ અસંગ્યાત ગુણ ૮
 ૮ તે થઈ ચરેદિય અપર્યાપ્તાનો જલન્ય ચોગ અસંગ્યાત ગુણ ૯
 ૯. તે થઈ અમગી પદેદિય અપર્યાપ્તાનો જલન્ય ચોગ અસંગ્યાત
 ગુણ ૧૦ તે થઈ સસા પદેદિય અપર્યાપ્તાનો જલન્ય ચોગ
 અસંગ્યાત ગુણ ૧૧ તે થઈ શુદ્ધ નિગોદ અપર્યાપ્તાનો ૧૨
 ચોગ અસંગ્યાત ગુણ ૧૩ તે થઈ આદર નિગોદના અપર્યાપ્તાનો
 ઉચ્ચ ચોગ અસંગ્યાત ગુણ ૧૪ તે થઈ શુદ્ધ નિગોદના અપર્યા
 પ્તાનો જલન્ય ચોગ અસંગ્યાત ગુણ ૧૫ તે થઈ આદર નિગોદના
 અપર્યાપ્તાનો જલન્ય ચોગ અસંગ્યાત ગુણ ૧૬ તે થઈ શુદ્ધ
 નિગોદના અપર્યાપ્તાનો ઉચ્ચ ચોગ અસંગ્યાત ગુણ ૧૭ તે થઈ
 આદર નિગોદના અપર્યાપ્તાનો ઉચ્ચ ચોગ અસંગ્યાત ગુણ
 ૧૮ || ૫ ||

યોગ તથા સ્થિતિસ્થાનોનું અલ્પખંડુત્તર.

અપજત્તતસુક્કાસો, પજ્જજહન્નિઅરુ એવ ઠિઠ્ઠાણા,
અપજેઅર સંઘગુણા, પરમપજવિણ અસંઘગુણા. ૫૪

અપજત્તતસ=અપર્યાપ્તાત્રસનો

હક્કોસો=ઉત્કૃષ્ટ યોગ.

પજ્જજહન્ન=પર્યાપ્તા ત્રસનો

જઘન્ય યોગ [અને]

ઇયરુ=ઉત્કૃષ્ટ યોગ.

એવ=એ પ્રકારે

ઠિઠ્ઠાણા=સ્થિતિનાં સ્થાનો

[કહેવાં]

અપજેઅર=અપર્યાપ્તા કરતાં
પર્યાપ્તાનાં

સંઘગુણા=સંજ્યાત ગુણાં

પરં=એટલું વિશેષ-પરંતુ

અપજવિણ=અપર્યાપ્તા બેઠાંદ્રિ
યને વિષે.

અસંઘગુણા=અસંજ્યાત ગુણ.

અર્થ—તે થકી અપર્યાપ્તા ત્રસનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ, પર્યાપ્તા ત્રસનો જઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ યોગ સંજ્યાત ગુણ અનુક્રમે હોય. એ પ્રકારે [સૂક્ષ્મ બેઠાંદ્રિયાદિ જીવનાં અનુક્રમે] સ્થિતિનાં સ્થાનો કહેવાં. ત્યાં [પૂર્વોક્ત સૂક્ષ્મમાદર બેઠાંદ્રિયાદિ] અપર્યાપ્તા કરતાં પર્યાપ્તાનાં સંજ્યાત ગુણાં કહેવાં પરંતુ અપર્યાપ્ત બેઠાંદ્રિયને વિષે અસંજ્યાત ગુણ કહેવાં. ૥૫૪॥

વિવેચન—તે થકી ત્રસ પાંચ તે બેઠાંદ્રિયાદિકનો કહેવો, તે કેમ ? તે થકી બેઠાંદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંજ્યાતગુણ ૧૪. તે થકી તેજદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંજ્યાતગુણ ૧૫. તે થકી ચરિરિદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંજ્યાતગુણ ૧૬. તે થકી અસંજીપચેદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંજ્યાતગુણ ૧૭. તે થકી સંજી પચેદ્રિય અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંજ્યાતગુણ ૧૮. તે થકી બેઠાંદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંજ્યાતગુણ ૧૯. તે થકી તેજદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંજ્યાતગુણ ૨૦. તે થકી ચરિરિદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય યોગ અસંજ્યાતગુણ ૨૧. તે થકી અસંજી પચેદ્રિય પર્યાપ્તાનો જઘન્ય

* અસમત દતિ પાડાન્તરે.

યોગ અસંખ્યાતશુભ ૨૨. તે ધરી સંજ્ઞી પંચદ્રિય પર્યાપ્તાનો
 અવન્યયોગ અસંખ્યાતશુભ, ૨૩. દંતર તે પાંચનો ઉત્કૃષ્ટ તે
 આ પ્રમાણે—ને ધરી બેદ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાત-
 શુભ ૨૪. તે ધરી તેદ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતશુભ
 ૨૫. તે ધરી ચતુર્દ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતશુભ
 ૨૬. તે ધરી અસંખ્યાત પંચદ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાત-
 શુભ ૨૭. તે ધરી સંજ્ઞી પંચદ્રિય પર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસં-
 ખ્યાતશુભ હોય ૨૮. પાંચ બોલ- વળી અર્થાંતરે દર્શાવે તે ના
 પ્રમાણે—તે ધરી અનુત્તરવાસી દેવતાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતશુભ
 ૨૯. તે ધરી દ્વિવચનના દેવતાનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતશુભ
 ૩૦. તે ધરી યાગલિંગ તિર્યગ્નરનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતશુભ
 ૩૧. તે ધરી આદ્યાત્મ મારીચીના ઉત્કૃષ્ટ યોગ અસંખ્યાતશુભ ૩૨.
 તે ધરી રાપ દેવતા, નારદ, તિર્યગ્ન અને મનુષ્યનો ઉત્કૃષ્ટ યોગ
 અસંખ્યાત ગદ્ય ૩૩. એ સર્વોચ્ચના યોગનું અલ્પમદુરત્વ બતાવે.
 એ અલ્પમદુરત્વ શ્રી ભગવતીજના ૨૫ માં સંતાના ૬ મેં દર્શાવે
 છે કે ત્યાં પર્યાપ્તાના જ્યન્ય યોગ ધર્મ અપર્યાપ્તાનો ઉત્કૃષ્ટ
 યોગ અધિષ્ઠાત્રી છે. બોલ આવા પાત્ર ઘડા છે તે તો શુ
 બાધીને માં હેતુને દર્શાવે છે. તે બદુરત્વ બતાવે. એમના નાદે
 ઉચ્ચેદે સિદ્ધિતિપાત્રનું અલ્પમદુરત્વ મહેતુ ત્યાં મહેતુ અધર્મ
 ના પાળી પર્યાપ્તાના મહેતુ ધર્મ સંખ્યાત ૬ સિદ્ધિતિપાત્ર
 ૬૦૬૦ ૧ નામ દેવ ૧ ધર્મોપસના અસંખ્યાતના પાત્રનો
 તેમના કમલ હોય એમનાં સિદ્ધિતિપાત્રના અલ્પમદુરત્વે ૨૬૦૦ જે
 અને એમના ૬૦ સંખ્યાત પાત્રો તે ૨૬૦૦ અલ્પમદુરત્વ તે દર્શાવે
 અસંખ્યાત ૨૬૦૦ મહેતુ ૨૬૦૦ તે અલ્પમદુરત્વ અલ્પ-
 મદુરત્વના ૨૬૦૦ તે બતાવે ૨૬૦૦૦ મહેતુ નર્મી એ અલ્પમદુરત્વની
 ૨૬૦૦૦ આ પ્રમાણે —૧૫૪

તિરિનિરયતિજોઆજં=તિયં ચ-

ત્રિક, નરકત્રિક અને

ઉઘોત નામકર્મના

નરમવજુમ=મનુષ્ય ભવો

સહિત

સચડપલ્લ=ચાર પદ્યોપમ

સહિત

તેસદં=ત્રેસકં [અધિક સો સા-
ગરોપમ-૧૬૩]

ચાવરચડગવિગલાયવેસુ=સ્થા-

વર ચતુષ્ક, એકેન્દ્રિય જાતિ,

વિકલેન્દ્રિય અને આતપ

નામકર્મને વિષે

પળસીસયં=એકસો પંચાશી

અચરા=સાગરોપમ

અર્થ.—તિયં ચત્રિક, નરકત્રિક અને ઉઘોત નામકર્મ (એસાત)નો મનુષ્યભવો સહિત ચાર પદ્યોપમ અધિક એકસો ત્રેસકં સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ અમ્બધકાળ જાણવો. સ્થાવર ચતુષ્ક, એકેન્દ્રિય જાતિ, વિકલેન્દ્રિય અને આતપ નામકર્મને વિષે મનુષ્યભવ યુક્ત ચાર પદ્યોપમ અધિક એકસો પંચાશી સાગરોપમ ઉત્કૃષ્ટ અમ્બધકાળ જાણવો. ૧૧૫૬૧

વિવેચન:—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિનો અવંચકાલ કહે છે. ત્યાં સર્વ પ્રકૃતિનો જન્મત્યથી તે એક સમય અમ્બધકાળ અને ઉત્કૃષ્ટ પશુ મિથ્યાત્વ સાસ્વાદને છેડ પામતી ૪૧ પ્રકૃતિનો પંચેન્દ્રિયને વિષે અમ્બધકાળ કહે છે. તિયં ચત્રિક ૩, નરકત્રિક ૩ અને ઉઘોત નામ ૧, એ સાત પ્રકૃતિનો મનુષ્યના પૂર્વકાંડિના ૭ ભવોએ યુક્ત ચાર પદ્યોપમ અને એકસો ત્રેસકં સાગરોપમ એટલો અમ્બધકાળ હોય એટલા દાગડોળે એ સાત પ્રકૃતિ બાંધેજ નહીં, તે આ પ્રમાણે—કોઈક વ્રજુ પદ્યોપમના આઉખાવાળો યુગલિક મનુષ્ય તે ભવે એ ૭ પ્રકૃતિ ન બાંધે, નરક તિયં ચત્રમાં ઉપજતું નથી માટે. તે ભવને અંતે સમ્યક્ત્વ પામીને એક પદ્યની સ્થિતિને સોધર્મ કહેવે દેવતા ઉપજે ત્યાં પણ સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયે એ ૭ પ્રકૃતિ ન બાંધે. ત્યાંથી મનુષ્યમાં ઉપજી દીક્રા પાળી નવમે ગ્રેવેયકે ૩૧ સાગરોપમનો સ્થિતિએ દેવપણે ઉપજે: ત્યાં મિથ્યાત્વ પામે, પશુ ભવ પ્રત્યયેજ એ ૭ પ્રકૃતિ ત્યાં ન બાંધે. અંતે સમ્યક્ત્વ

૧ આ માત્ર પ્રકૃતિ નારક નિર્ણય પ્રાગોગ્યજ અધામ છે અને તે નિર્ણય જરૂર નહીં માટે.

પાત્રી મરીને મનુષ્યનાં ઉપજી દીસા અથવા દેશવિરક્તિપણું પાત્રી ત્રણ વાર અમ્મુને જઈ ને ૬૬ સાગરોપમ પૂજા કરીને મનુષ્યનાં આંતર્મુહૂર્ત મિથ્યાપણું અનુભવો પાણું સમ્યક્ત્વ પાત્રી એ વાર અનુત્તર વિમાને અથવા ત્રણ વાર અમ્મુને ૬૬ સાગરોપમ સમ્યક્ત્વકાળ ફરીથી પૂરે ત્યાં સમ્યક્ત્વ પ્રત્યયે જ એ ૭ પ્રકૃતિ ન બાંધે, એટલે ચાર પદ્યોપમે અધિક અને આંતરે ૭ ભાવ મનુષ્યના કયાં તેણે પણ અધિક ૬૬૩ સાગરોપમ લગે મિથ્યાત્વ સારવાદનના અભાવ થઈ તથા ભવરૂપભાવથી એ ૭ પ્રકૃતિ ન બાંધે.

તત્ત્વ-વર્ણિયાત તત્ત્વિ મોગા વર્ણિમિ મયવત્ત્વયં વર્ણિયમેમ ।

જોદમો સ્વમત્તેણ. નરમયે સ્વવિરર્ષ ॥ ૧ ॥

મિત્તે મયવત્ત્વયો નેલિજો સ્વામરાં તત્ત્વીયં ।

વંતમ્મત્તણાં સ્વમત્ત તમિ ત્તિજણં ॥ ૨ ॥

વિર્યનરમવંતરિયો. જાણુસમરો મ તમરતાવદ્ ॥

મિત્તે મ્મત્તમેમ. વર્ણિય મળ્યો જુનો વિર્યો ॥ ૩ ॥

અપદમસંઘયણાગિહ્-^૫ખગહ્^૫અણમિચ્છ^૧દુહગથી^૪ણતિગં^૧ ।

નિ^૧અનપુ^૧હ્તિ^૨થિ^{૧૩૨} દુતીસં^{૧૩૨}, પણિ^{૧૩૨}દિસુ^{૧૩૨} અવંઘઠિ^{૧૩૨}હ્ પરમા^{૧૩૨} ॥૫૭॥

અપદમસંઘયણાગિહ્ખગહ્=
 . પહેલાને વર્ણને સંઘયણ,
 સંસ્થાન અને વિહાયોગતિ
 અણ=અનંતાનુબંધી કપાય
 મિચ્છ=મિથ્યાત્વ મોહનીય
 દુહગથીણતિગં=દુર્લભગત્રિક
 અને થીણુદ્વિત્રિક
 નિય=નીચ ગોત્ર

નપુહ્તિય=નપુંસક વેદ અને સ્ત્રી
 વેદની
 દુતીસં=નરભવ સહિત એક
 સો બત્રીશ સાગરોપમ
 પણિદિસુ=પંચેન્દ્રિયને વિષે
 અવંઘઠિહ્=અખંધ સ્થિતિ
 પરમા=ઉત્કૃષ્ટ

અર્થ—પહેલાને વર્ણને સંઘયણ સંસ્થાન અને વિહાયો-
 ગતિ, અનંતાનુબંધી કપાય, મિથ્યાત્વ મોહનીય, દુર્લભગત્રિક અને
 થીણુદ્વિત્રિક, નીચગોત્ર, નપુંસક વેદ અને સ્ત્રીવેદ એ [પચીસ
 પ્રકૃતિ] ની અખંધ સ્થિતિ નરભવ યુક્ત એકસો બત્રીશ સાગ-
 રોપમ જાણવી. એ ૪૧ પ્રકૃતિની ઉત્કૃષ્ટ અખંધસ્થિતિ, પંચેન્દ્રિયને
 વિષે જાણવા. ॥૫૭॥

વિવેચન—પહેલું સંઘયણ વર્ણ પાંચ સંઘયણ ૫, પહેલું
 સંસ્થાન વર્ણ પાંચ સંસ્થાન ૧૦, પહેલી શુભ અગતિ ૧૦, બીજી
 અગતિ ૧૧, અનંતાનુબંધી ચાર કપાય ૧૫, મિ-
 થ્યાત્વ મોહનીય, ૧૬, દુર્લભ, દુઃસ્વર અને અનાદેય એ દુર્લભ-
 ગત્રિક ૧૬ થીણુદ્વિત્રિક ૨૨, નીચગોત્ર ૨૩, નપુંસક વેદ ૨૪ અને
 સ્ત્રીવેદ ૨૫; એ પચીસ પ્રકૃતિના એકસો બત્રીશ સાગરો-
 પમનો અખંધગણ હોય. તે આ પ્રમાણે-૪૬ મનુષ્યભવે સમ્યક્ત્વ
 મંદિત ચારિત્ર પાળી ત્રણવાર અપ્યુતાદિતે ૪૬ ૬૬ સામર
 સમ્યક્ત્વનો કાળ પૂરી મનુષ્યભવે અંતર્મુહૂર્ત મિથ્યાપણ પામી ફરી
 સમ્યક્ત્વ પામી ચારિત્ર પાળી ત્રણવાર અપ્યુતે અથવા એ વાર
 વિજયાદિક ૪૬ ૬૬ સાગર સમ્યક્ત્વકાળ પૂરે, એટલે ૧૩૨ સાગર
 અને સમ્યક્ત્વ પ્રત્યે જ એ પચીસ પ્રકૃતિ ન બાંધે. યદુક્તં—

અસુખગદજાહઆગદસંઘયણ=અ-
શુભ વિહાયોગતિ, એકેંદ્રિય
બેધંદ્રિય, તેષંદ્રિય, ચઉર્વિંદ્રિ-
યની જાતિ, પહેલા શિવાયનાં
પાંચ સંસ્થાન અને પાંચ
સંઘયણ.

આહારનિરયજોઅદુર્ગં=આહારક-

અર્થ:—અશુભવિહાયોગતિ, અશુભજાતિ, અશુભ સંસ્થા
અશુભ સંઘયણ, આહારકદ્વિષ્ક, નરકદ્વિષ્ક, ઉદ્યોતદ્વિષ્ક, સ્થિરના
શુભનામ, યશનામ, સ્થાવર દશક, નપુંસકવેદ, સ્ત્રીવેદ, એ યુગ
અને અસાતાવેદનીય ॥૬૧॥

વિવેચન:—અશુભ વિહાયોગતિ ૧; એકેંદ્રિય અને વિકલો
એ ચાર જાતિ ૫, પહેલું વર્ણને પાંચ સંસ્થાન ૧૦, પહેલું ૫૪
પાંચ સંઘયણ ૧૫, આહારકદ્વિષ્ક ૧૭, નરકદ્વિષ્ક ૧૮, ઉદ્યોત અને
આતપ એ ઉદ્યોતદ્વિષ્ક ૨૧, સ્થિરનામ ૨૨, શુભનામ ૨૩, યશનામ
૨૪, સ્થાવર દશક ૩૪, નપુંસકવેદ ૩૫, સ્ત્રીવેદ ૩૬, હાસ્ય રતિ
અરતિ શોક એ બે યુગલ ૪૦ અને અસાતાવેદનીય ૪૧ ॥૬૧॥

^{૪૧}સમયાદંતમુહુત્તં, ^૨મણ્ડુગજિણવંદર^૧રલુવંગેસુ;

તિત્તીસયરા પરમો, અંતમુહુ લહૂવિ આંડજિણે ॥૬૨॥

સમયાદંતમુહુત્તં=સમયથી માં-
ડીને અંતમુહુત્તં પર્વત.
મણ્ડુગજિણ=મનુષ્યદ્વિષ્ક, જિન
નામ.

વરરરલુવંગેસુ=વજ્રકપલના-
રાય સંઘયણ અને ઔદારિક
અગાપાંગને વિષે.

તિત્તીસયરા=તેત્રીશ સાગરોપ
પરમો=ઉત્કૃષ્ટ સતતબંધ.
અંતમુહુ=અંતમુહુત્તં.
લહૂવિ=જઘન્ય સતત બંધ વળ
આંડજિણે=આયુષ્યકર્મ અને
જિન નામકર્મને વિષે

અર્થ:—એ પૂર્વોક્ત ૪૧ પ્રકૃતિનો સમયથી માંડીને અંતમુહુત્તં
પર્વત નિરંતર અંધ દોષ મનુષ્યદ્વિષ્ક, જિન નામ, વજ્રકપલ

માગ્ય સુધાયણ અને સ્વીકારિ શ્રીગણેશ નામકર્મને વિષે નેત્રીશ
 શાસ્ત્રીએ પણ ઉપદેશ આપ્યો. જલન્ય નિરંતર બંધ વળી ચાર
 આયુષ્ય અને જલ નામકર્મને વિષે અત્યંત દુર્લભ હોય. ૫૬૨૫

विवेचन—ये ४१ अङ्गितो जघन्य ओम् अभयधी भांतीने
 उत्पन्न भवतुर्हन्तं तं निरंतर एवं होय. ते पत्नी अभयधी
 ते ने भारे पनायनं नपयय धाय भग्नयद्विह २, जिननाम ३,
 वज्र ४, पगनापुत्र ५, संयय ६, जने ज्वालादि भांतापांग ७, ओ
 पांय अङ्गितो नेत्रीम साभदेवम सज उत्पन्नो निरंतर एवं रहि,
 जिननाम भांतीने अभयर्ष दिमाने वनय त्यां ओम् ८, भाग ओ
 पांय अङ्गित निरंतर भांती, धार भाग जने जिननाम ओं पांयतो
 न नयनी, भवतुर्हन्तं एवंभाग होय, जे वज्री भागुण्य ९ तो
 भवतुर्हन्तं तोय भाग नमयतो न होय, जने जिननाम तो
 भांतीने १०, विभागेति ११, १२, त्या जिननामना नपय १३ धा
 पांय १४, त्यां भवतुर्हन्तं सज जिननाम भांती वज्री वीट्यार
 विभागेति १५, १६, नपय १७, त्यां भवतुर्हन्तं तंज जिन
 नामना वज्री भांतीने भाग १८, नयय नदी १९, जने ओं पांय
 अङ्गित नाम २०, २१, २२, अङ्गित २३, २४, २५, २६, २७, २८, २९, ३०, ३१, ३२, ३३, ३४, ३५, ३६, ३७, ३८, ३९, ४०, ४१, ४२, ४३, ४४, ४५, ४६, ४७, ४८, ४९, ५०, ५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ५९, ६०, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५, ६६, ६७, ६८, ६९, ७०, ७१, ७२, ७३, ७४, ७५, ७६, ७७, ७८, ७९, ८०, ८१, ८२, ८३, ८४, ८५, ८६, ८७, ८८, ८९, ९०, ९१, ९२, ९३, ९४, ९५, ९६, ९७, ९८, ९९, १००, १०१, १०२, १०३, १०४, १०५, १०६, १०७, १०८, १०९, ११०, १११, ११२, ११३, ११४, ११५, ११६, ११७, ११८, ११९, १२०, १२१, १२२, १२३, १२४, १२५, १२६, १२७, १२८, १२९, १३०, १३१, १३२, १३३, १३४, १३५, १३६, १३७, १३८, १३९, १४०, १४१, १४२, १४३, १४४, १४५, १४६, १४७, १४८, १४९, १५०, १५१, १५२, १५३, १५४, १५५, १५६, १५७, १५८, १५९, १६०, १६१, १६२, १६३, १६४, १६५, १६६, १६७, १६८, १६९, १७०, १७१, १७२, १७३, १७४, १७५, १७६, १७७, १७८, १७९, १८०, १८१, १८२, १८३, १८४, १८५, १८६, १८७, १८८, १८९, १९०, १९१, १९२, १९३, १९४, १९५, १९६, १९७, १९८, १९९, २००, २०१, २०२, २०३, २०४, २०५, २०६, २०७, २०८, २०९, २१०, २११, २१२, २१३, २१४, २१५, २१६, २१७, २१८, २१९, २२०, २२१, २२२, २२३, २२४, २२५, २२६, २२७, २२८, २२९, २३०, २३१, २३२, २३३, २३४, २३५, २३६, २३७, २३८, २३९, २४०, २४१, २४२, २४३, २४४, २४५, २४६, २४७, २४८, २४९, २५०, २५१, २५२, २५३, २५४, २५५, २५६, २५७, २५८, २५९, २६०, २६१, २६२, २६३, २६४, २६५, २६६, २६७, २६८, २६९, २७०, २७१, २७२, २७३, २७४, २७५, २७६, २७७, २७८, २७९, २८०, २८१, २८२, २८३, २८४, २८५, २८६, २८७, २८८, २८९, २९०, २९१, २९२, २९३, २९४, २९५, २९६, २९७, २९८, २९९, ३००, ३०१, ३०२, ३०३, ३०४, ३०५, ३०६, ३०७, ३०८, ३०९, ३१०, ३११, ३१२, ३१३, ३१४, ३१५, ३१६, ३१७, ३१८, ३१९, ३२०, ३२१, ३२२, ३२३, ३२४, ३२५, ३२६, ३२७, ३२८, ३२९, ३३०, ३३१, ३३२, ३३३, ३३४, ३३५, ३३६, ३३७, ३३८, ३३९, ३४०, ३४१, ३४२, ३४३, ३४४, ३४५, ३४६, ३४७, ३४८, ३४९, ३५०, ३५१, ३५२, ३५३, ३५४, ३५५, ३५६, ३५७, ३५८, ३५९, ३६०, ३६१, ३६२, ३६३, ३६४, ३६५, ३६६, ३६७, ३६८, ३६९, ३७०, ३७१, ३७२, ३७३, ३७४, ३७५, ३७६, ३७७, ३७८, ३७९, ३८०, ३८१, ३८२, ३८३, ३८४, ३८५, ३८६, ३८७, ३८८, ३८९, ३९०, ३९१, ३९२, ३९३, ३९४, ३९५, ३९६, ३९७, ३९८, ३९९, ४००, ४०१, ४०२, ४०३, ४०४, ४०५, ४०६, ४०७, ४०८, ४०९, ४१०, ४११, ४१२, ४१३, ४१४, ४१५, ४१६, ४१७, ४१८, ४१९, ४२०, ४२१, ४२२, ४२३, ४२४, ४२५, ४२६, ४२७, ४२८, ४२९, ४३०, ४३१, ४३२, ४३३, ४३४, ४३५, ४३६, ४३७, ४३८, ४३९, ४४०, ४४१, ४४२, ४४३, ४४४, ४४५, ४४६, ४४७, ४४८, ४४९, ४५०, ४५१, ४५२, ४५३, ४५४, ४५५, ४५६, ४५७, ४५८, ४५९, ४६०, ४६१, ४६२, ४६३, ४६४, ४६५, ४६६, ४६७, ४६८, ४६९, ४७०, ४७१, ४७२, ४७३, ४७४, ४७५, ४७६, ४७७, ४७८, ४७९, ४८०, ४८१, ४८२, ४८३, ४८४, ४८५, ४८६, ४८७, ४

[illegible]

રાય, દેશઘાતિ આવરણ કરનારી સાત પ્રકૃતિ, પુરુષ વેદ, અને સંઘવલન ૪ કષાયો [એ સત્તર પ્રકૃતિ] એક ઠાણિયા, બે ઠાણિયા, ત્રણ ઠાણિયા, અને ચાર ઠાણિયા રસવાળી છે—રસ યુક્ત બંધાય છે, બાકીની પ્રકૃતિઓ બે ઠાણિયા વગેરે ત્રણ પ્રકારના રસ યુક્ત બંધાય છે. ॥ ૬૪ ॥

વચન:—અશુભ કૃતિનો ચતુઃસ્થાનાદિક રસ બંધાય, તે આ પ્રમાણે—ગિરિરેખા સમાન અનંતાનુબંધી કષાયે કરીને સર્વ અશુભપ્રકૃતિનો યોગાણિયો રસ બંધાય ૧; પૃથ્વીરેખા સમાન અપ્રત્યાખ્યાનીય કષાયે કરીને ત્રિઠાણિયો બંધાય ૨; રજ રેખા સમાન પ્રત્યાખ્યાનીય કષાયે કરીને બેઠાણિયો બંધાય ૩ અને જળરેખા સમાન સંઘવલન કષાયે કરીને એક ઠાણિયો બંધાય ૪. શુભ પ્રકૃતિનો રસબંધ એવી અન્યથા કહેવો. તે આ પ્રમાણે—જળરેખા અને રજરેખા સરખા ંવલન અને પ્રત્યાખ્યાનીય કષાયે શુભ પ્રકૃતિનો રસ યોગાણિયો બંધાય ૧, પૃથ્વીની રેખા સમાન અપ્રત્યાખ્યાનીય કષાયે કરીને ત્રિઠાણિયો બંધાય ૨, ગિરિરેખા સમાન અનંતાનુબંધી કષાયે કરીને બેઠાણિયો રસ બંધાય ૩. એક ઠાણીયો રસ તો શુભપ્રકૃતિને નથી. હવે જે પ્રકૃતિનો જેટલે પ્રકારે રસ બંધાય તે કહે છે.—અંતરાય ૫, દેશ આવરણ તે કેવળદિક વર્ણને ક્ષેપ ચાર જ્ઞાનાવરણીય અને ત્રણ દર્શનાવરણીય મળી ૭, પુરુષવેદ ૧ અને સંઘવલન કષાય ૪, એવં ૧૭ પ્રકૃતિ એક રસયુક્ત-બંધાય. ત્યાં અનિવૃત્તિબાદર શુભઠાણાના સંખ્યાતા ભાગ ગયે થકે એ ૧૭ પ્રકૃતિનો એકઠાણિયો રસ બંધાય. ક્ષેપ ૧૦૩ પ્રકૃતિનો રસ બેઠાણિયો, ત્રિઠાણિયો, ચરિઠાણિયો બંધાય પણ એકઠાણિયો ન બંધાય, જે ભણી અશુભનો એકઠાણિયો રસ તે ત્યાં તો એ સત્તર વર્ણને અનેરી અશુભ પ્રકૃતિનો બંધજ નથી, તે માટે ક્ષેપ ૧૦૩ અશુભ પ્રકૃતિનો એકઠાણિયો રસ ન બંધાય અને જે કેવળ જ્ઞાનાવરણીય ૧, અને કેવલદર્શનાવરણીય ૨, એ બે ત્યાં અશુભ બંધાય છે, પણ તે તો સર્વઘાતી છે માટે ત્યાં બેઠાણીઓ ૪ રસ બંધાય પણ એકઠાણીઓ ન બંધાય, અને

દુષ્ણ પ્રકૃતિને નો એકલા પિયો રસ જ ન મેલ્યો કે મારે મંદિરેશ્વરના-
 નામ જાને વિગુહિરથાના એ જો જાન જાન બેલાકાશ પ્રદેશ
 તુલ્ય જે, તે પણ વિગુહિરથાનાકી રાંડી જાનિયાં જે. હેમકે હેય-
 માથા જેણે વિગુહિરથાનાકે નરે જે ને પરના થા. તેણે સંપૂર્ણ-
 થાનાકે થાજો નિર્મલ જે. જોઈને તે નરો જે. જાને કાંઈ જે વિગુ-
 હાંયવમાયરથાનાકે નર જે નેથી થાજો નિર્મલ નથી ને જો
 એવડાં વિગુહિરથાનાકે અધિયાં જે. જાન જાનિ વિગુહિરથા
 વર્તના દુષ્ણ પ્રકૃતિનો જાણીજો. જાન જાને જાનિ નોડો
 વર્તનાને નો દુષ્ણ પ્રકૃતિ ને થીક નમાવ ના ના વા'થાઈ દુષ્ણ
 પ્રકૃતિ નરો થાજ્ય જાધ તે. નીસારીદા જે. જાણી થાજો જે
 જિયે રસજ જાધિ: તાજના. જાજ્ય જે. જાને જે. જાજ્ય
 જાજ્યનાય રથાનો દુષ્ણ જાજ્ય તે થાજ્ય જાજ્ય જે જાજ્ય તથ
 નેથી દુષ્ણ પ્રકૃતિનો જાણીજો. જાને જાજ્ય. જે થાજ્ય. તાજના

વિવેચન:—હવે અશુભ પ્રકૃતિ અને શુભપ્રકૃતિનો એક ઠાણી-
યાદિકે રસ ઉપર દ્રષ્ટાંત કહે છે, જેમ-નિંબ [લીંબડા] નો રસ
અશુભ તથા ધક્કુ [શેલડી] નો રસ શુભ તે સહજનો હોય તે
પકઠાણિયો કહીએ. તે બે ભાગે કઢી-ઉકાળીને એક ભાગનો
રાખીએ તે વેઠાણિયો રસ, ત્રણ ભાગે કઢી-ઉકાળીને એક ભાગ
રાખીએ તે ત્રિઠાણિયો રસ, અને ચાર ભાગે કઢી એક ભાગનો
રાખીએ તે ચતુઠાણિયો રસ કહીએ, એમ એકઠાણિયાદિકે અશુભ
પ્રકૃતિનો અશુભ રસ હોય અને શુભ પ્રકૃતિનો શુભ રસ હોય,
૧૭ અશુભ પ્રકૃતિના એકઠાણિયા રસનો સ્પર્શક અસખ્યાતા
હોય, તે સ્પર્શક ઉત્તરોત્તર અનંતગુણ રસવંત હોય એમ બે,
ત્રણ, ચાર ઠાણિયા રસના સ્પર્શક પણ જાણવો, તથા એક
ઠાણિયા રસ થકી અનંતગુણ વીર્યવંત બે ઠાણિયો રસ હોય,
એમ બે ઠાણિયાથી ત્રિઠાણિયો, ત્રિઠાણિયાથી ચતુઠાણિયો રસ
પણ અનંતગુણ વીર્યવંત જાણવો. ॥ ૬૫ ॥

ઉત્કૃષ્ટ રસબંધના સ્વામી

તિવ્વમિંગથાવરાયવ, સુરમિચ્છાવિગલસુદુમનિરયતિંગ;

તિરિમણુઆંડ તિરિનરા, તિરિદુગછેવદુ સુરનિરયા ॥૬૬॥

તિવ્વં=ઉત્કૃષ્ટ અનુભાગ

મિંગથાવરાયવ=એકેંદ્રિય જાતિ,

સ્થાપર નામ અને આતપ

નામનો.

સુરમિચ્છા=મિથ્યાદ્રષ્ટિ દેવતા.

વિગલ સુદુમ નિરયતિંગં=વિ-

કેંદ્રિયત્રિક, સદ્ભત્રિક અને

નારકત્રિકનો.

તિરિમણુઆંડ=તિથિ^૩આયુ અને
મનુષ્યાયુનો.

તિરિનરા=મિથ્યાત્વી તિથિ^૩થ
અને મનુષ્યો.

તિરિદુગ છેવદુ=તિથિ^૩અદ્વિક અને
છેવદુ સંઘયણુનો.

સુરનિરયા=દેવતા અથવા
નારકી.

૧ એકઠાણિયા સ્પર્શકો કરતા એકઠાણિયા સ્પર્શકો અનંતગુણ રસ
વંત છે એમ અર્થ સમજવું પણ ઉત્તરોત્તર સ્પર્શક અનંતગુણ રસવાળા
૨ એમ ન સમજવું. કારણ કે કોઈપણ એક સ્પર્શક પછીનું સ્પર્શક
અનંત ગુણ્ય એ અતિક હોય પણ અનંતગુણ સમાયવાળું ન હોય.

અર્થ:—એકેંદ્રિય જાતિ, સ્વામર નામ અને આત્મ નામ-
 હમનો ઉત્કૃષ્ટ સ્વચ્છત્ર મિયાદિદેવતા હરે, વિદ્યેંદ્રિયત્રિ, સૂ-
 દમત્રિ, નરકત્રિ, તિથ્યાચુ અને મનુષ્યાચુ (એ આગ્યાદ પ્રકૃતિ)
 નો ઉત્કૃષ્ટ સ્વચ્છત્ર મિયાત્વી તિથ્યા અને મનુષ્યા હરે, તિથ્યાત્રિ
 અને સ્વચ્છતા સચચાત્રો ઉત્કૃષ્ટ સ્વચ્છત્ર દેવતા અથવા ના-
 સદી હરે. ॥ ૬૬ ॥

^૨ ^૨ ^૨ ^૧ ^૪ ^૪ ^૧ ^૧
 વિઝવિસુરાહારગદુગં, સુલ્લગદ્વન્નચઝતેઝજિણસાયં;
^૧ ^૧ ^{૧૦} ^૧ ^૧ ^૧ ^{૩૨}
 સમચઝપરઘાતસદ્સ, પર્ણિદિસાસુચ્ચ સ્વગા ઝ ॥૬૭॥

વિઝવિસુરાહારગદુગં=વૈકિય-
 દિકં, સુરદિકં, અને આહાર-
 રકદિકને,

સુલ્લગદ્વન્નચઝતેય=શુભ વિ-
 હાધોગતિ, વર્ણ્યતુષ્ક, - તૈજ-
 સ્યતુષ્ક,

જિણસાયં=જિનનામ ક્રમ અને
 સાતાવેદનીયને;

સમચઝપરઘાતસદ્સ=સમચ.

ટુરસ સંસ્થાન, પરાઘાત નામ,
 ત્રસ દશક,

પર્ણિદિસાસુચ્ચ=પંચેદિય જાતિ,
 ઉચ્ચાસ નામક્રમ અને
 ઉચ્ચગોત્રને.

સ્વગા ઝ=કપક [સૂક્ષ્મસંપરાય
 અને અપૂર્વકરણ શુદ્ધ-
 સ્થાનવાળા.]

અર્થ.—વૈકિયદિક, સુરદિક, આહારકદિક, શુભવિહાધોગતિ,
 વર્ણ્યતુષ્ક, તૈજસ્યતુષ્ક, જિનનામ, સાતાવેદનીય, સમચટુરસ
 સંસ્થાન, પરાઘાત નામ, ત્રસ દશક, પંચેદિય જાતિ, ઉચ્ચાસ-
 નામક્રમ અને ઉચ્ચ ગોત્ર [એ ૩૨ પ્રકૃતિ] ના ઉચ્ચ રસખંધ
 [યથાસંભવ] સૂક્ષ્મસંપરાય અને અપૂર્વકરણ શુદ્ધસ્થાનવાળા
 કપક કરે. ॥ ૬૭ ॥

વિવેચન.—વૈકિયદિક ૨, સુરદિક ૪, આહારકદિક ૬, શુભ
 વિહાધોગતિ ૭, વર્ણ્યતુષ્ક ૧૧, તૈજસ-ક્રમશઃ-અશુદ્ધિ, અને
 નિર્માણ એ તૈજસ્યતુષ્ક ૧૫, જિનનામ ૧૬, સાતા વેદનીય
 ૧૭, સમચટુરસ સંસ્થાન ૧૮, પરાઘાત નામ ૧૯ ત્રસ દશક
 ૨૦, પંચેદિય જાતિ ૩૦, ઉચ્ચાસનામ ૩૧ અને ઉચ્ચગોત્ર ૩૨,
 એ ૩૨ પ્રકૃતિ કપક એણિવાળા ઉચ્ચ રસે બાંધે. ત્યાં યથા ૬,
 ઉચ્ચગોત્ર ૨, અને સાતા ૩, એ ત્રણ સૂક્ષ્મસંપરાય ચરિતસમયવર્તી
 ઉચ્ચ રસે બાંધે, તે સર્વથી અતંતશુદ્ધ વિશુદ્ધ હોય તે માટે.

ધોષ રૂઢ પ્રકૃતિ આપૂર્વકરૂં, દેવધાન્ય બાધને ઉચ્છેદ શમં વર્તેના
તોય રૂઢ બાધે, અતિ વિશુદ્ધ હે આદે. ॥ ૬૭ ॥

તમતમતા હજ્જોડં, સમસતુગ મણુઅલગ્નદગદ્દરં,
અપમત્તો અમરાટં; અલગદ્દ મિચ્છા હ મેન્નાર્ણ ॥૬૮॥

અર્થ—તિર્થગૃહિક અને નીચગોત્રને તમસ્તમપ્રભા નારહીના જીવો જઘન્ય રસે બાંધે. અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિ મનુષ્ય જિનનામને જઘન્ય રસે બાંધે. નારહી વિના બાહીના ત્રણ ગતિવાળા જીવો એકેન્દ્રિય જાતિ અને સ્થાવર નામકર્મને જઘન્ય રસે બાંધે. સૌધર્મ અને ઇશાન દેવલોક સુધીના દેવતાઓ આતપ નામકર્મને જઘન્ય રસે બાંધે, સમ્યગ્દ્રષ્ટિ અથવા મિથ્યાદ્રષ્ટિ સાતા વેદનીય સ્થિરનામ, શુભ નામ અને યશનામને તેની પ્રતિપક્ષી સહિત [આઠ પ્રકૃતિને] જઘન્ય રસે બાંધે. ૥૭૨૥

વિવેચન—તિર્થગૃહિક ૨, નીચગોત્ર ૧, એ ત્રણ પ્રકૃતિ તમસ્તમા પૃથ્વીના નારહી સમ્યક્તવાલિમુખ થકા મિથ્યાત્વના ચરિત્ર પુદ્ગલ વેદતા મંદરસે બાંધે. અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિ મનુષ્ય પૂર્વે નરકાયુ બાંધીને પછી જિનનામ બાંધેતા મરતાં મિથ્યાત્વ સન્મુખ વેળાએ સર્વ સંકલિષ્ટ થકો જિનનામ મંદ રસે બાંધે; નારહી વર્ણ શેષ ત્રણ ગતિના જીવ પરાવર્તમાન મધ્યમ પરિણામવંત થકા એકેન્દ્રિયજાતિ ૧, સ્થાવર નામ ૨, એ એ પ્રકૃતિ મંદ રસે બાંધે. સૌધર્મ ઇશાન લોગના સર્વસંકલિષ્ટ આતપ નામ મંદ રસે બાંધે, સમ્યક્ત્વો સમ્યક્ત્વથી પડેતા સાતા ૧, સ્થિર ૨, શુભ ૩, યશ ૪, એ ચાર પ્રકૃતિ મંદરસે બાંધે અને વા શબ્દથી સમ્યક્ત્વ પામતો મિથ્યાત્વો ઇતર તે અસાતા ૧ અસ્થિર ૨, અશુભ ૩, અયશ ૪, એ ચાર પ્રકૃતિ મંદરસે બાંધે.

૧ પ્રમત્તથી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાન સુધી પરાવર્તમાન મધ્યમ પરિણામ અતકોડકોડીયો પંદર કોડકોડી સાગરોપમ સુધીના સ્થિતિબંધના અધ્યવસાયે વર્તતા સાતા અસાતા અંતર્મુહર્ત અંતર્મુહર્ત પરવર્તો મંદરસે બાંધે તે પછી ત્રીસ કોડકોડી સાગરોપમ સુધીના સ્થિતિબંધના અધ્યવસાયે માત્ર અસાતાજ બાંધે પણ ત્યાં મંદ રસ ન હોય. સાતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ૧૫ કોડકોડી સાગરોપમની અને અસાતાની ૩૦ કોડકોડી સાગરોપમની ૩ પ્રમત્તથી આગળ વધતા દશમા ગુણમ્યાન સુધી કેવળ સાતાજ બાંધે, તે બાર મુદર્તના જઘન્ય ગ્થિતિબંધના અધ્યવસાય સુધી બાંધે. ત્યાં પણ

नमःप्रनेअचउमणु—ममहदुमपणिदिमानपरवृचत्रः

संप्रयणानिहमपुत्री, सुभगिअरनिमिउउमहआ॥७३॥

ममहदुमपणिदिमानपरवृचत्रः, व-
मृग्या, मने नमःप्रनेअचउमणु,

मणुमणु मम-ममपुत्री, मणु
निहम,

पणिदि मान परवृचत्रः, मपुत्री
हिय मति, दिमानमान, मपु
मम नम मने निमिउउमह

संप्रयणानिहमपुत्री, मपुत्री, व
मपुत्री,

मपुत्री मपुत्री मपुत्री, मपुत्री,
मममिहमति मपुत्री, मपुत्री,
मपुत्री

मपुत्री मपुत्री

मपुत्री मपुत्री मपुत्री

૩, નિર્મણ ૪, એ તૈજસ ચતુષ્ક ૧૨, મનુષ્યદ્વિ ૧૪, વિદ્યાયોગ
તિદ્વિ ૧૬, પંચેદ્રિયજાતિ ૧૭, ઉચ્ચૈશ્વર્ય ૧૮, પરાધાત ૧૯, ઉચ્ચૈ-
ર્ગત્રિ ૨૦, છ સંઘયણ ૨૬, છ સંસ્થાન ૩૨, નપુંસકવેદ ૩૩, સ્ત્રી
વેદ ૩૪, સુભગ નામ-સુસ્વર નામ-આદેય નામ એ સુભગત્રિ,
૩૭, ઈતર તે દુર્ભાગ-દુઃસ્વર-અનાદેય એ દુર્ભાગત્રક ૪૦, એ
આળીસ પ્રકૃતિનો મંદ રસ ચારે ગતિના મિથ્યાત્વી છવ બાંધે
ત્યાં પણ પંચેદ્રિય જાતિ ૧, તૈજસ ૨, કાર્મણ ૩, શુભવર્ણ
ચતુષ્ક ૬, પરાધાત ૮, અશુભલધુ ૯, ઉચ્ચૈશ્વર્ય ૧૦, ત્રસચતુષ્ક ૧૪
અને નિર્મણ ૧૫, એ ઉત્કૃષ્ટ સંકલેશી મંદ રસે બાંધે અને સ્ત્રીવેદ
નપુંસકવેદનો મંદ રસ તથોચ વિશુદ્ધ હોય તે બાંધે. શેષ ૨૩
પ્રકૃતિનો મંદ રસ મિથ્યાદૃષ્ટિ પણ પરાવર્તમાન મધ્યમ પરિણામી
બાંધે. ॥ ૭૩ ॥

૪   ૪   ૧   ૧   ૪૩

ચડતેઅવન્ન વેઅણિઅ, નામણ્કોસ સેસધુવવંધી,
૪   ૧   ૪૩
વાઈળં અજહન્નો, ગોણ દુવિહો રસો ચડહા ॥૭૪॥

૧ મનુષ્યદ્વિકની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ પંદર કોડકોડી સાગરોપમની અને
શુભ વિદ્યાયોગતિ સુભગ, સુસ્વર, આદેય, ઉચ્ચૈર્ગત્રિ, પ્રથમ સંઘયણ તથા
પ્રથમ સંસ્થાનની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ રથ કોડકોડી સાગરોપમની છે. આ શુભ
પ્રકૃતિઓનો મંદ રસ પોતપોતાની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિથી આરંભીને પ્રતિપક્ષી
પ્રકૃતિઓની સાથે તેઓની જન્ય સ્થિતિ અતઃકોડકોડી સાગરોપમ
સુધીના સ્થિતિબદ્ધના અધ્યવસાય સુધી પરાવર્તમાન મધ્યમ પરિણામે
બધાય, તે અંતર્મુદ્ધત અંતર્મુદ્ધત પરાવર્તે બધાય. હુંડક સંસ્થાન અને
મેવાન સંઘયણની અનુક્રમે વામન સંસ્થાન તથા કીલિકા સંઘયણ સાથે
પોતપોતાની જન્ય સ્થિતિ સુધી પરાવર્તિ લાભે. તેજ પ્રમાણે શેષ સંઘયણ
સંસ્થાનની મંભરના ગેર સવયણ અને મંચ્યાન માથે પોતપોતાની જન્ય
સ્થિતિ સુધી પરાવર્તિ લાભે એ સ્થિતિસ્થાનો વિષે મિથ્યાદૃષ્ટિ પણ
વર્તમાન મધ્યમ પરિણામે મંદ રસ બાંધે. અર્થો ભાવના પોતાની રૂપે
વિચારી લેવો. જુઓ આ ગાથાની ટીકા.

अनेकवचनं=तत्रैव अत्रैव अने
 गुणं पदं अत्रैव नो.
 ऐक्यवचनं=येदानीं यत्रैव अने
 नात्रैव नो.

तत्त्वज्ञानं=अत्रैव इक्ष्वाकु
 तत्त्वज्ञानं=आत्मीय [४२]
 प्रत्यक्षं प्रतीतिना
 साक्षात्=आत्मीय प्रतीतिना

अज्ञानं=अत्रैव इक्ष्वाकु
 मोक्षं=आत्मीय इक्ष्वाकु
 दुष्टिना=अत्रैव अने अत्रैव
 अत्रैव इक्ष्वाकु

तत्त्वज्ञानं
 तत्त्वज्ञानं प्रतीतिना
 अत्रैव अत्रैव

तत्त्वज्ञानं=तत्रैव अत्रैव अत्रैव अत्रैव अत्रैव अत्रैव
 नात्रैव नो अत्रैव इक्ष्वाकु तत्त्वज्ञानं तत्त्वज्ञानं [४२] तत्त्वज्ञानं
 प्रतीति अने [४] आत्मीय प्रतीतिना अत्रैव अत्रैव अत्रैव अत्रैव अत्रैव
 इक्ष्वाकु [अत्रैव अत्रैव अत्रैव अत्रैव अत्रैव अत्रैव अत्रैव अत्रैव अत्रैव
 अत्रैव [साक्षात् साक्षात्] इ. ॥ ४२ ॥

સેસંમિ=ખાકીના ત્રણ પ્રકારના રસખંધને વિષે.

દુહા=એ પ્રકારે-સાદિ, અધ્રુવ રંગ દુગળુગાદ=એકાલુક, દ્વય-લુકથી માંડીને

જા=યાવત

અમવળંતગુણિયાણૂ=અલગ્યથી અનંતગુણુ પરમાણુવાળા

સંઘા=રક્ધેા.

ઊરલોચિયવગ્ગણા=ઔદારિકને લાયક વર્ગીણા
[થાય છે.]

તદ્વ=તથા

સગહળંતરિણા=અહણુયોગ્ય વર્ગીણાની વચ્ચે અમહણુયોગ્ય વર્ગીણા.

અર્થ:—ખાકીની પ્રકૃતિ અને ખાકીના ત્રણ પ્રકારના રસખંધને વિષે એ પ્રકારે [સાદિ-અધ્રુવ] ખંધ હોય. એકાલુક દ્વયલુકથી માંડીને યાવત અલગ્ય જીવો કરતાં અનંતગુણુ પરમાણુવાળા રક્ધેાની ઔદારિકને અહણુ યોગ્ય વર્ગીણા થાય છે, તેમજ એકેક પરમાણુની વૃદ્ધિએ અહણુ યોગ્ય વર્ગીણાના અંતરે અમહણુ યોગ્ય વર્ગીણા હોય. ॥ ૭૫ ॥

વિવેચન:—શેષ અતુલ સર્વ પ્રકારનો રસખંધ તે સાદિ ૧, અધ્રુવ ૨, એ એ ભેદ હોય. હવે એ સર્વ સાંગા અણુવાનો ભાવાર્થ લખીએ છીએ. પ્રથમ તેજસ ૧, કાર્મણુ ૨, અગુરુસ ૩, નિર્માણુ ૪, અને પ્રશસ્ત વર્ણાદિક અતુલ ૮, એ આઠ પ્રકૃતિના અતુલ રસખંધ ચારે ભેદ હોય, તે આ પ્રમાણે-એ ૮ ના ઉત્કૃષ્ટ રસખંધ તો ક્ષપક અપૂર્વકરણુવાળો દેવગતિ યોગ્ય ૩૦ પ્રકૃતિના ખંધને ઉચ્છેદ સમયે કરે, શુભ પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ રસખંધ તે અતિ વિશુદ્ધ કરે; તથોગ્ય અતિ વિશુદ્ધતા ત્યાંજ હોય તે માટે. તે ૮ પ્રકૃતિનો ઉપશમ એણીએ અતુલ રસખંધ પામી ક્ષપક યને ઉપશામક શુભ પ્રકૃતિનો રસખંધ ઓછો કરે તે માટે તે ઉપશાંતમોદે સર્વેયા અમધક થયને પડતો વળી અતુલ રસખંધ ત્યારે તે સાદિ ૧. તે ઉપશાંતપણુ પૂર્વે નથી પામ્યા તે અનુદિ ૨, અમધને ક્રુવ ૩, અમધને અધ્રુવ ૪. સેસંમિ દુહા એ

[illegible]

રસ બંધાય, તેથી અન્ય સર્વ અને ઉપશમત્રેણિએ પણ અજવન્ય બંધ હોય, તે ઉપશાંતભોહાવસ્થાએ સર્વથા અબંધક થકને પડતો વળી બાંધે તે સાદિ ૧, ઉપશમત્રેણિ જેઓ પામ્યા નથી તેને અનાદિ ૨, દ્રુવ અદ્રુવ પૂર્વવત્ ૪. સંજવલન ૪ કપાય ક્ષપક અનિ બૃતિઆદરે પોતપોતાના બંધોચ્છેદને સમયે જવન્ય રસે બંધાય તેથી અન્યને ઉપશમત્રેણિએ અજવન્ય બંધ હોય. તે ઉપશાંતભોહા સર્વથા અબંધક થકને પડતો અજવન્ય રસ બાંધે. ત્યારે સાદિ ૧, એ ઉપશાંતપણું પૂર્વે અપ્રાપ્તને [જે નથી પામ્યા તેને] અનાદિ ૨. દ્રુવ અદ્રુવ પૂર્વની જેમ ૪. બે નિદા, અપ્રશસ્ત વર્ણ્યતુષ્ક, ભ્રુ, ભુશુપ્તિ અને ઉપલાત એ ૯ પ્રકૃતિ ક્ષપક અપૂર્વકરણવાળો પોતપોતાને બંધોચ્છેદ સમયે જવન્ય રસે બાંધે. તેથી અન્ય તે અજવન્ય. તે ઉપશમત્રેણિએ બંધનો ભેદ કરીને પડતો વળી અજવન્ય બાંધે ત્યારે તે સાદિ ૧, તે અબંધકપણું પૂર્વે નથી પામ્યા તેને અનાદિ ૨, દ્રુવ અદ્રુવ પૂર્વવત્ ૪, પ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કપાયનો સંયમસન્નુબ દેશવિરતિ અતિ વિશુદ્ધ પોતાના ગુણહાણને અંત્ય સમયે વર્તીતો જવન્ય રસ બાંધે. તે થકી અન્ય તે સર્વ અજવન્ય, તે સંયમાદિક પામો અબંધક થકને વળી પડતો અજવન્ય બાંધે તે સાદિ ૧, તે સ્થાનક પૂર્વે નથી પામ્યા તેને અનાદિ ૨, દ્રુવ અદ્રુવ પૂર્વવત્ ૪. અપ્રત્યાખ્યાનીય ૪ કપાયનો જવન્ય રસબંધ અવિરતિ ગુણહાણને અતે એમ જ [પૂર્વોક્ત રીતે] કહેવો, ભાંગા ૪ પણ એમ જ જાણના, અનં તાનુબંધી ૪, થીજુદ્ધિનિક અને મિથ્યાત્વ એ આઠ પ્રકૃતિના જવન્ય રસબંધ મિથ્યાત્વ સમ્યક્ત્વ સહિત સંયમને સન્નુબ થકો પોતાના ગુણહાણને ચરમ સમયે બાંધે. તેથી અન્ય તે અજવન્ય. સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થયે તેનો અબંધક થઈ પડતો પામો બાંધે ત્યારે સાદિ ૧, પૂર્વે અબંધકપણું નથી પામ્યા તેને અનાદિ ૨, અમરવ્યને દ્રુવ ૩, ભગ્યને અદ્રુવ ૪. હવે એ ૪૩ દ્રુવબંધિના રાવ જવન્ય, ઉત્કૃષ્ટ અને અવુત્કૃષ્ટ એ ત્રણને વિષે બે ભાંગા હોય, તે આ પ્રમાણે—એ સર્વ પ્રકૃતિના જવન્ય રસબંધનાં સ્થાનક કરી, ત્યાં પ્રથમ જ બાંધવા માંડે તે સાદિ ૧, તેનો અબંધક થાય ત્યારે અદ્રુવ ૨, એ ૪૩ નો ઉત્કૃષ્ટ બંધ મિથ્યાત્વ ઉત્કૃષ્ટ સંકેતેથી સંજો પચસિ પચદિશ બાંધે, તે ૧-૨ સમય

બાંધે. ત્યારપછી અનુદ્યોત બાંધે. કાળાન્તરે યજ્ઞી કિન્દ્રાદ મઃ
 બાંધે; તે ગાદે ગાદિ અધ્યેય, એ એ ભાગા તેાય. તથા ગાનાવ-
 સ્ત્રીય ૧, દર્શનાવસ્ત્રીય ૨, બ્રાહ્મનીય ૩ અને અન્યથા ૪ થા
 આદિ મુખા યાતિ પ્રકૃતિનો અવગમ્ય બાંધ બાદ ભેદે તેાય. તે અપ-
 રનાદે નાદનીયનો અનિવૃત્તિજાતઃ ક્રાપાતે અવન સમય તરુદ
 રૂપે બાંધાય, એમ ૨ દર્શના ક્રાપા મુદ્ધમસંપ્રસાયન અવન ૨ મુદ્ધ
 અવન્ય ૨૪ બાંધાય, તથા અન્યથા પ્રિયમગ્યેતિ ૩ થા ૨ મુદ્ધાવન
 અનુભાગ અવગમ્ય ૪ બાંધાય, ક્રાપા થી પ્રિયમગ્ય વિદ્યા ૧
 અનનનજા, હીન તાય ન ગાદ તે અવગમ્ય અવના પ્રિયમગ્ય
 ગાદે અવગમ્ય થા તે થતો યજ્ઞી બાંધે થાય ત્યાં ગાદ ૨
 તે પ્રિયાન્તય ૧ પૂરે તરી થામ્યા તેન અવગમ્ય ૨, ૧ મુદ્ધાવન

તે માટે અધુવ ૪; જઘન્ય પણ આદિ અંત સહિત માટે સાદિ અધુવ તથા એનો ઉત્કૃષ્ટ રસખંધ ઉચ્ચૈર્ગોત્ર આશ્રયીને ક્ષપ્ત સૂક્ષ્મસંપરાયને અંત્ય સમયે પામીએ અને ત્યાં ઉપશામકને અનુત્કૃષ્ટ રસખંધ હોય. તેનો ઉપશાન્તમોહ અખંધક થઈ પડે તો ફરી અનુત્કૃષ્ટ ખાંધે ત્યારે સાદિ ૧. પૂર્વે ઉપશામકપણ અલુપા-મ્યાને અનાદિ ૨, લગ્યને અધુવ ૩, અલગ્યને નીચગોત્ર આશ્રયી ધ્રુવ ૪ અને ઉચ્ચૈર્ગોત્રનો ઉત્કૃષ્ટ રસ તે સૂક્ષ્મસંપરાયે ક્ષપ્ત ખાંધવા માંડે તે માટે સાદિ, ક્ષીલુમોહ અખંધક થાયો તે માટે અધુવ. હવે શેષ અધુવખંધી ૭૩ પ્રકૃતિ અને આયુ. કર્મ મૂળ પ્રકૃતિ એનો જઘન્ય, અજઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ અને અનુત્કૃષ્ટ એ ચારે પ્રકારનો રસખંધ તે સાદિ અધુવ, એ બેજ ભેદે હોય. અધુવ-ખંધો અને પરાવર્તમાન છે માટે.

હવે એના ભાંગાની સંખ્યા લખીએ છીએ-છ મૂળ પ્રકૃતિના એકેકીના દશ દશ એવં ૬૦, ગાત્રના ૧૨ અને આયુના ૮, એવં આઠે મૂળ પ્રકૃતિના ૮૦ ભાંગા થાય. ધ્રુવખંધી ૪૭ ના એકેકીના દશ દશ એવં ૪૭૦ અને અધુવખંધી ૭૩ ના એકેકીના આઠ આઠ એવં ૫૮૪, એ બને મળી ૧૦૫૪ ઉત્તર પ્રકૃતિના ભાંગા થાય મૂળ ઉત્તર બન્નેના મળી ૧૧૩૪ ભાંગા થાય. એ રીતે અનુભાગખંધ સવિસ્તરપણે વખાણ્યો. હિતિ અનુમાનવંધઃ ॥

॥ પ્રદેશખંધ ॥

હવે પ્રદેશવંધ કહે છે-ત્યાં પ્રથમ ઔદારિકાદિક આઠ વર્ગણા કહે છે. ઇલાં લોકને ત્રિષે એકેકા પરમાણુ જેટલા છે તેટલા સર્વની એક વર્ગણા, એકાકીપણે ફરીને પરસ્પર સગતીય માટે. દ્વયણુક સર્વની એક વર્ગણા, ત્રયણુક સર્વની એક વર્ગણા, ઇત્યાદિ એકેક પરમાણુની વૃદ્ધિએ સંખ્યાત પ્રદેશના અનંતા રક્ધની સગતીયવર્ગરૂપ સંખ્યાતી વર્ગણા, અસંખ્ય પ્રદેશના રક્ધની અસંખ્યાતી વર્ગણા, અનંત પ્રદેશી રક્ધની અનંતી વર્ગણા અને અનંતાનંત પ્રદેશી રક્ધની અનંતાનંત વર્ગણા; સગતીય પ્રવૃત્તિનો સમૂહ તે વર્ગણા કહીએ. એ સર્વ સ્તોત્ર

૧ કર્મગ્રંથની ટીકામાં સગતીય રક્ધતા સમૂહનું નામ વર્ગણા કહે છે, આને કર્મપ્રકૃતિની ટીકામાં રક્ધ અને વર્ગણા એકાર્થક કહ્યા છે.

અર્થમયપણું દર્શાવે તેવું જાણે છે અને પ્રત્યક્ષ દર્શન ન થાય તે
 અર્થ મયપણું યાચ્ય બનેલું જાય. એ સર્વ કલ્પનાની અવગણના
 અનંતગુણ અને ચિદને અનંતને બાળે આપણે જાણીએ એ
 નિષ્પત્તિ સાધે તે આદર્શપણું પ્રાપ્ત થાય. આપણે જાણે
 કે એમ થવાનું જ પરમાણુ યાચ્ય અર્થ પુદ્ગલની અર્થ
 તુલ્ય અને ચિદને અનંતને બાળે આપણે જાણીએ એ અર્થ
 એ સર્વ ને સૌદારિક દામદામય ધર્મણા તથા દર્શન દર્શન
 સંબંધે નિષ્પત્તિ ને આદર્શિત કરીએ, તેની દર્શન ને અર્થ
 પુદ્ગલનો અર્થ, એ આદર્શિતની જ ને ય પર્માણુ, ને ય પર્માણુ
 પર્માણુની દર્શનને જ યમ મહાન યાચ્ય પર્માણુ તથા દર્શન દર્શન
 તે તથા દર્શન તુલ્ય યાચ્ય ને પુદ્ગલ પર્માણુ અને પર્માણુ
 પર્માણુની દર્શનને આદર્શિતને અર્થપ્રાપ્ત, આપણે જાણીએ
 યાચ્ય ને દર્શન

વિગ્ધાવરણે માહે સઘ્વોવરિ વેઅણીઢ જેણપ્પે ॥
તસ્સ ફુહત્તં ન હવઢ, ઠિઢ્ઠિવિસેસેણ સેસાણં ॥ ૮૦ ॥

વિગ્ધાવરણે=અંતરાય, જ્ઞાનાવરણીય અને દર્શનાવરણીય કર્મને વિષે.

માહે=મોહનીય કર્મને વિષે.

સઘ્વોવરિ=સર્વથી અધિક

વેચણીઢ=વેદનીય કર્મને વિષે.

જેણ=જે કારણ માટે.

વપ્પે=થોડાં દલિલ છે.

તસ્સ=તે [વેદનીય કર્મ] નો

ફુહત્તં=સ્પષ્ટ રીતે અનુભવ

ન હવઢ=ન હોય, ન થાય.

* ઠિઢ્ઠિવિસેસેણ=સ્થિતિ વિશેષ રીતે, સ્થિતિની અપેક્ષાએ

સેસાણં=બાકીના કર્મનો

અર્થ—અંતરાય, જ્ઞાનાવરણીય અને દર્શનાવરણીય કર્મને વિષે અધિક અને મોહામોહ સરખો; મોહનીય કર્મને વિષે તેથી અધિક અને વેદનીય કર્મને વિષે સર્વથી અધિક ભાગ પરિણમે જે કારણ માટે થોડાં દલિલ છે તે [વેદનીય] નો સ્પષ્ટ રીતે અનુભવ ન થાય અને બાકીના કર્મનો સ્થિતિવિશેષ કરીને હીનાધિક ભાગ હોય. ॥ ૮૦ ॥

વિવેચન—તે થકી અંતરાય, જ્ઞાનાવરણીય અને દર્શનાવરણીય એ ત્રણનો ભાગ અધિક અને સ્વસ્થાને એ ત્રણેનો ઉલ્લેખ. તે થકી મોહનીયનો ભાગ અધિક; અધિકી સ્થિતિ માટે, સર્વ ઉપર-સર્વથી અધિક વેદનીયનો ભાગ હોય. જે કારણ માટે તે વેદનીયનો ભાગ અલ્પ હોય તો તે વેદનીયના સુખ દુઃખાદિકનો અનુભવ સ્પષ્ટ ન હોય. સ્વભાવે જ વેદનીયનાં પુદ્ગલ ઘણાં મળે ત્યારે સ્વકાર્ય કરવા સમર્થ થાય, વેદનીય ટાળી સાત

જેમ આ પ્રકારના આદારમાં અચન, પાન અને ખાદિમના પુદ્ગલો ધના છતાં પોતાના [વૃત્તિવલ્લભ્ય] કાર્યને કરી શકે છે અને સ્વાદિમના પગમાણ થોડાં છતાં સ્વકાર્યને કરી શકે છે તેમ અદી અચનાદિ પુદ્ગલ વેદનીય અને સ્વાદિમ પુદ્ગલ બાકીનાં સાત કર્મ ગણવા. —પંચમ કર્મ

તેથી જેમ વિગ્ધાવરણે થાય તેમજ મારણાદિ કાર્ય કરી શકે અને તેથી જેમ વિગ્ધાવરણે થાય, તેમ અદી પશુ ઘટાવતું-સ્વોપચ દીક્ષા.

દર્શને રિશભિ વિન્ધ્યે કૃત્તિને દ્વાનાશિ ભાગ જાણ્યા. આદ્યે છે
રિશની આધિનો રિશભિ નેને આધિદો ભાગ ગાને જેની આધી
રિશભિ નેને આધો ભાગ આધ્યે.

[illegible]

અર્થ:—પોતાની મૂળ પ્રકૃતિરૂપ જાતિવડે પ્રાપ્ત કરેલ હસિકો અનંતમો ભાગ સર્વધાતિ પ્રકૃતિને ભાગે આવે અને બાકો રહેલા પ્રદેશામ બાકીની બંધાતી પ્રકૃતિઓને સમયે સમયે વહેંચાય છે. ॥ ૮૧ ॥

વિવેચન:—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિના ભાગ હો છે.—પોતપોતાની મૂળ પ્રકૃતિરૂપ જાતિવડે જે પ્રાપ્ત થયેલ હસિક તેના જે અનંતમો ભાગ સર્વધાતિ રસયુક્ત તેજ સર્વધાતી પ્રકૃતિને ભાગે આવે. જ્ઞાનાવરણીયનો અનંતમો ભાગ કેવળજ્ઞાનાવરણીય અને નિદ્રા પંચકને ભાગે આવે, મોહનીયનો અનંતમો ભાગ મિથ્યાત્વ અને બાર ક્ષયાયને ભાગે આવે, સર્વ પુદ્ગલ માંહે અનંતમો ભાગજ સર્વધાતિ રસવંત હોય અને શેષ અનુક્રમે હીન હીનતર રસવંત હોય. તે અનંતમા ભાગ થકી શેષ પ્રદેશામ-હસિકો રહ્યું તે શેષ દેશધાતિ અધાતી પ્રકૃતિ રહી તે જેટલી તે સમયે બંધાતી હોય તેને વહેંચી આપીએ. પ્રતિ સમયે [સમયે સમયે] એમ બંધાય અને ભાગે વહેંચાય, જે સમયે બંધાય તે સમયે જ તે હસિયાના ભાગ વહેંચાય. તથા જે જે પ્રકૃતિનો જે જે ગુણાણે બંધાએ છે થાય ત્યારે તેના ભાગનું દ્રવ્ય તેની સજાતીય પ્રકૃતિને આવે અને જ્યારે તેની સર્વ સજાતીય પ્રકૃતિનો બંધ ઉઠે છે થાય ત્યારે તેને ભાગે લાધું દ્રવ્ય તે તેની મૂળ પ્રકૃતિ માંહેલી વિજાતીય પ્રકૃતિ હોય તેને ભાગે આવે. સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિનો બંધ ઉઠે છે થાય ત્યારે તેની મૂળ પ્રકૃતિનો પણ બંધ ઉઠે છે થાય, તેથી તે કર્મવર્ગલાગું હસિકો પ્રથમ સાત ભાગે અથવા છ ભાગેજ વહેંચાય, એમ સૂક્ષ્મસંપરાય લગે જાણવું, ઉપશાંતમોહાદિકે તો સમગ્ર કર્મનું હસિકો સાતાવેદનીયપણેજ બંધાય. ધૃતિ કર્મપ્રકૃતિ અંશિક સર્વ ઉત્તર પ્રકૃતિને વિષે કર્મસ્કંધ હસિકનું અલ્પબાહુત્વ આ સાથે આપેલ યંત્રની સ્થાપનાથી જાણવું.

ઉત્તરપ્રકૃતિષુ ઉત્કૃષ્ટવેદે કર્મદાનિકા -

આગામ્યજુરવચંસ્રમ ॥

ગુણસ્થાનપ્રાપ્તિનું અંતર.

૧   ૨   ૧   ૨

પલિઆડસંખંસમુદ્ધ, સાસણઈઅરગુણઅંતરં હસ્સં;

૧૦

ગુરુ મિચ્છિ વે છસદ્ધો, ઇઅરગુણે પુગ્ગલહંતો ॥૮૪॥

પલિઆસંખસમુદ્ધ=પદ્યોપમનો
અસંખ્યાતમો ભાગ અને
અંતર્બુદ્ધતી.
સાસણઈઅરગુણ-સાસ્વાદન અને
બીજાં ગુણસ્થાનોનું
અંતરં=આંતરં.
હસ્સં=જઘન્ય.
ગુરુ=ઉત્કૃષ્ટ

મિચ્છિ=મિથ્યાત્વે
વે છસદ્ધિ=એ વખત છાસઠ સા-
ગરોપમ
ઈઅરગુણે=બીજાં ગુણસ્થાનોને
વિષે.
પુગ્ગલહંતો=કાર્ષક ઉછું અર્થ-
પુદ્ગલપરાવર્ત.

અર્થ:—સાસ્વાદન અને બીજાં ગુણસ્થાનોનું જઘન્ય આંતરે
પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને અંતર્બુદ્ધતી [અતુકમે] હોય.
ઉત્કૃષ્ટ અંતર મિથ્યાત્વે એ વખત છાસઠ સાગરોપમ અને બીજાં
ગુણસ્થાનોને વિષે કાર્ષક ઉછું અર્થ પુદ્ગલપરાવર્ત હોય. ॥ ૮૪ ॥

વિવેચન—હવે ગુણસ્થાનો જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ અંતરકાલ કહે
છે.—સાસ્વાદન ગુણસ્થાને જઘન્યથી પદ્યોપમનો અસંખ્યાતમો
ભાગ અંતર હોય, તે આ પ્રમાણે—જે અનાદિ મિથ્યાત્વો હોય
અથવા સમ્યક્ત્વ અને મિશ્ર પુજ ઉવેદ્યે જે રદ ની સત્તાવાળો
મિથ્યાત્વો હોય તે અંતરકરણાદિકે ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ પામીને
ત્યાંથી અનંતાનુભવોને ઉદયે પડે. સાસ્વાદનપણું પામીને
મિથ્યાત્વે ગયો થકો દૂરીને સાસ્વાદનપણું પામે, તે જઘન્ય
પણ પદ્યોપમના અસંખ્યાતમો ભાગ ઉપરાંતે જ પામે પણ તેથી
અગાઉ ન પામે, તે આ પ્રમાણે—સાસ્વાદન થરી મિથ્યાત્વે ગયે-
શાને પડેલા સમય થકી જ સમ્યક્ત્વપુજ મિશ્રપુજ સત્તાએ
અવરથ હોયજ અને તે સત્તાએ છતે ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ ન

પામે અને તેને ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ વિના સાસ્વાદનપણું સર્વથા ન હોય જ, તે માટે મિથ્યાત્વે ગયો થકો પ્રતિસમયે સમ્યક્ત્વ મિશ્રતા પુનઃ ઉવેલે અને તેનાં ફળિયાં મિથ્યાત્વ માંહે નાંખે; એમ સમયે સમયે ઉવેલેનો થકો પલ્લોપમને અસંખ્યાતમે લાગે સર્વ ફળિયાં ઉવેલી રહે [સમ્યક્ત્વ મિશ્રતા સત્તા રહિત થાય], તે વાર પછી બીજવાર ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ પામીને સાસ્વાદને આને ત્યારે જઘન્ય થકી એટલો કાળ થાય, તથા અનેરા ૧૦ શુદ્ધાણાને અન્તરકાળ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તનો હોય, તે આ પ્રમાણે-કોઈક ઉપશમશ્રેણિએ ચઢીને ત્યાંથી પ.તો સર્વ શુદ્ધાણાં ફરસતો મિથ્યાત્વે આવીને અંતર્મુહૂર્તે જ ફરી શ્રેણિ માંડીને પાછો ચઢતો સાસ્વાદન મિશ્ર વર્ણને શેષ સર્વ શુદ્ધાણાં સ્પર્શે ત્યારે અંતર્મુહૂર્તનું જઘન્ય અંતર થાય ઉપશમશ્રેણિ થકી પડીને ચઢતાને સાસ્વાદન અને મિશ્ર હોય નહીં તે માટે ના કહી અને ઉપરાંત ૩ શુદ્ધાણાને તો પડવાનો અશ્વાવ છે માટે અંતર છે નહીં. અને મિશ્રને તો સહજે જ મિથ્યાત્વ થકી સમ્યક્ત્વ પામતાં તથા સમ્યક્ત્વથી પડતાં મિશ્રપણું આવે ત્યારે જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તનું અંતર પડે, મિથ્યાત્વ શુદ્ધાણાને ઉત્કૃષ્ટ અંતર બે છાસક એટલે એકસો બત્રીસ સાગરોપમનું હોય, તે આ પ્રમાણે-કોઈક જીવ સમ્યક્ત્વ પામ્યો થકો ઉત્કૃષ્ટપણે ૬૬ સાગરોપમ શ્રાયોપશમિક સમ્યક્ત્વપણે રહીને એક અંતર્મુહૂર્ત લગે મિશ્રપણું અનુસરીને ફરી સમ્યક્ત્વ પામીને ૬૬ સાગરોપમ લગે સમ્યક્ત્વ કાળ પાળીને તે ઉપરાંત બે ન સીઝે તો તે નિશ્ચયે મિથ્યાત્વે જાય એટલે ૧૩૨ સાગરોપમનું મિથ્યાત્વને ઉત્કૃષ્ટ અંતર પડે અને અનેરાં ૧૦ શુદ્ધાણાંને ઉત્કૃષ્ટો અન્તરકાળ કોઈક ઊભો અર્ધ પુદ્ગલપરાવર્ત હોય, તે આ પ્રમાણે-સાસ્વાદન આદિ દબને ઉપશાન્તમોહ લગે ૧૦ શુદ્ધાણાવાળા જીવ ત્યાંથી પડયા થકા મિથ્યાત્વ પામીને કંઈક ન્યુન અર્ધ પુદ્ગલપરાવર્ત સંસાર માંહે ભસીને પછી તે શુદ્ધાણાં અવશ્ય સ્પર્શીને મોક્ષે જાય જ, તે ઉપરાંત સંસારમાં ન રહે કાર્યર્થઃ ॥ ૮૬ ॥

પદ્યોપમનું સ્વરૂપ.

૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩
 ઉદ્ધારઅદ્ધલિત્તં, પલિઅ તિહા સમયવાસસયસમય;
 કેસવહારો દીવો-દહિઆડતસાઈપરિમાણં ॥૮૫॥

ઉદ્ધાર અદ્ધ લિત્તં=ઉદ્ધાર,
 અદ્ધા અને દ્વેત્ર

પલિય=પદ્યોપમ

તિહા=ત્રણ પ્રકારે.

સમય વાસસય સમય=સમયે,

સો વર્ષે અને સમયે

કેસવહારો=વાલાઅનું ઉદ્ધરણ
 કરીએ.

દીવોદહિ=દ્વીપ સમુદ્ર,

આડતસાઈ=આયુષ્ય અને ત્ર-
 સાદિ જીવોનું.

પરિમાણં=પરિમાણ ગણતરી

અર્થ—ઉદ્ધાર, અદ્ધા અને દ્વેત્ર એ ત્રણ પ્રકારે પદ્યોપમ બાજુનું. તેમાં [અનુક્રમે] સમયે, સો વર્ષે અને સમયે વાલાઅનું ઉદ્ધરણ કરીએ, તે વડે [અનુક્રમે] દ્વીપસમુદ્ર, આયુષ્ય અને ત્રસાદિ જીવોની ગણતરી થાય છે. ॥ ૮૫ ॥

વિવેચન:—હવે પદ્યોપમનું સ્વરૂપ કહે છે—ઉદ્ધાર તે વાલા-
 અનો અપહાર, તે વાલામાંહેથી સમયે સમયે એકેક વાલાઅ અપહરતાં
 પાલો ખાલી થાય તે ઉદ્ધાર પદ્યોપમ ૧. અદ્ધા તે કાળ,
 તે તો સો સો વર્ષે એકેક વાલાઅ અપહરતાં પાલો ઠાલો થાય
 તે અદ્ધાપદ્યોપમ ૨. દ્વેત્ર તે આકાશ, તે સમયે સમયે વાલાઅ
 રૂપે અરૂપે આકાશપ્રદેશ એકેક અપહરતાં પાલો ઠાલો
 થાય તે દ્વેત્ર પદ્યોપમ ૩. ઉદ્ધાર પદ્યોપમે કરીને દ્વીપ સમુદ્ર
 મપાય છે, ૨૫ કોડકોડિ પદ્યોપમના જોડણા સમય તેડણા દ્વીપ
 સમુદ્ર છે ૧. અદ્ધા પદ્યોપમે કરીને કેવતા, નારકો, મનુષ્ય અને
 નિર્ધનનાં આઉખાં મપાય છે ૨. દ્વેત્ર પદ્યોપમે કરીને દૃષ્ટિવાદે
 ત્રસાદિ પૃથિવ્યાદિના જીવ માપ્યા છે ૩

એ ત્રણ પદ્યોપમના બાહર અને સૂક્ષ્મ એવં છ ભેદ હોય.

તેનું સ્વરૂપ કાંઈક વિચિત્ર થઈ લખીએ છીએ. અનંતે પરમા-
ણુએ એક ત્રસરેણુ થાય, આઠ ત્રસરેણુએ ૧ રથરેણુ થાય,
આઠ રથરેણુએ ૧ વાલાત્ર થાય, તે આઠ વાલાત્રે ૧ સિક્ષા થાય,
આઠ સિક્ષાએ ૧ યુક્ત, આઠ યુક્તએ ૧ યવ અને આઠ યવે ૧
ઉત્સેષ અંગુલ થાય એ ૨૪ ઉત્સેષાંગુલે ૧ હાથ, ૪ હાથે ૧ ધનુષ,
એ હનુષ ૧ ગાઉ અને ૪ ગાઉએ એક ઉત્સેષાંગુલનું યોજન
થાય. એવા ૧ યોજનનો લાંબો પાહોળો અને ઉંડો પાલો
કદપીએ, તે પાલામાં દેવકુર ઉત્તરકુરના યુગલિયાંના મોંથાના
વાળના એક ખંડનો બીજો ખંડ ન થાય એવા સૂક્ષ્મખંડ કરીને
ભરીએ. તે અગ્નિએ બળે નહી, વાયરે ઉડે નહી અને પાણી
તેને ભેદે નહી એવા ઠાંરી ઠાંરીને ભરીએ. તેમાંથી સમયે સમયે
એકેક ખંડ કાઢીએ, કાઢતાં તે પાલો નિર્લેપ-હાલો થાય ત્યારે
એક શ્વેતર ઉદ્ધાર પલ્લોપમ સંખ્યાતા જ સમયનું થાય. તેવા
દશ કોડકોડિ પદ્યોપમે એક બાદર ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય. એ
બાદર ઉદ્ધાર પદ્યોપમ સાગરોપમ કહેવા માત્ર જ છે પણ કામના
નથી ૧. તથા તે વાલાત્રના એકેકા ખંડના અસંખ્યાતાએ પર્યાપ્તિ
સ્પૂળ પૃથિવીકાય જીવનાં શરીર જેવડા અસંખ્યાતા ખંડ કદપીએ તે
ખંડ પ્રતિ સમયે એકેકો કાઢીએ, કાઢતાં પાલો ખાલી થયે એક સૂક્ષ્મ
ઉદ્ધાર પલ્લોપમ સંખ્યાતા કોડિ વરસનું થાય. તેવા દશ કોડકોડિ
પદ્યોપમે એક સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય. તેવા અઢી સાગ-
રોપમના જેટલા સમય થાય તેટલા જંબૂદ્વીપ આદિ કદને સ્વયં-
ભૂરમણુ લગે દ્વીપ સમુદ્ર છે. ૨. તથા તે વાલાત્ર સો સો ભરસે
એકેકો કાઢીએ, કાઢતાં પાલો હાલો થાય ત્યારે એક શ્વેતર
ઉદ્ધાર પલ્લોપમ સંખ્યાતા કોડકોડિ વર્ષ પ્રમાણુ થાય તેવા દશ કોડકો-
ડિ પદ્યોપમે એક બાદર અઢી સાગરોપમ થાય એ બાદર
પદ્યોપમ સાગરોપમ કહેવા માત્ર જ છે પણ કામના નથી ૩.
તથા એકેકા વાલાત્રના અસંખ્યાતા ખંડ કદપવા અને તે ખંડ સો

૧ એક ખંડનો બીજો ખંડ ન થયે આ કદીકત દીકામાં નથી.
દીકામાં તો ચિરનું મુકન કરી લીધા પછી એક દિવસથી માંડી સાત
દિવસ સુધીમાં જેવડો વાળ ઉગે તેવડા વાલાઓથી કૂવો ભરવાનું કહ્યું છે
જુઓ દીકા ગાથા ૮૫.

સો વરસે એકેકો કાઠતાં પાલો ઠાલો થાય ત્યારે એક સૂક્ષ્મ મદ્દા
 પલ્લોપમ અસંખ્યાતી કોડાકોડિ વર્ષ પ્રમાણ થાય. તેવા દશ
 કોડાકોડિ પલ્લોપમે એક અદ્ધા સાગરોપમ થાય. એ પલ્લોપમ
 સાગરોપમે કરીને જીવનાં આઉખાં, કાયસ્થિતિ, કર્મસ્થિતિ અને
 પુદ્ગલસ્થિતિ એ સર્વ [માપીએ] જેમકે-મનુષ્ય તિર્થંચતું
 ઉત્કૃષ્ટાયુઃ ત્રણ પલ્લોપમનું હોય, દેવતા નારકીનું ઉત્કૃષ્ટાયુઃ
 તેત્રીસ સાગરોપમનું હોય ૪, તથા તે પાલાના વાલાએ સ્પૃષ્ટ જે
 આકાશપ્રદેશ તે સમયે સમયે એકેકો અપહરતાં સ્પૃષ્ટ પ્રદેશ
 સર્વને અપહારે વાદર ક્ષેત્ર પલ્લોપમ અસંખ્યાતી ઉત્સર્પિણી
 પ્રમાણ થાય તેવા દશ કોડાકોડિ પલ્લોપમે બાહર ક્ષેત્ર સાગરોપમ
 થાય, એ બાહર ક્ષેત્ર પલ્લોપમ સાગરોપમનું કાય નથી ૫.
 તથા તે પાલાને વાલાએ ફરસ્યા અને અણફરસ્યા સર્વ આકા-
 શપ્રદેશને સમયે સમયે એકેકો અપહરતાં પાલાના સર્વ પ્રદેશ
 અપહરણ રહે ત્યારે એક સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર પલ્લોપમ થાય. તે બાહર-
 થકી અસંખ્યાતગુણ કાળમાને હોય. તેવા દશ કોડાકોડિ પલ્લોપમે
 એક સૂક્ષ્મ ક્ષેત્ર સાગરોપમ થાય એ પલ્લોપમ સાગરોપમે કરીને
 દ્રષ્ટિવાદને વિષે પૃથિવી, અપ્, તેઉ, વાયુ, પ્રત્યેક વનસ્પતિ અને
 ત્રસ એ છ કાયના જીવનું પરિમાણ કહ્યું છે. પ્રશ્ન- સૂક્ષ્મ વાલા-
 અને આંતરે અસ્પૃષ્ટ આકાશ પ્રદેશ કેમ હોય ? ઉત્તર-કુખાંડ
 [કોણું] ભૂત માંચાને વિષે તે કુખાંડને આંતરે ન્હાનાં બીજી-
 રાહિનાં ફળ ઘણાં રહે, તે ફળને આંતરે વાલ પ્રમુખના ઢાણ
 ઘણાં રહે, તે ફળને આંતરે વળી સરસવના ઢાણ ઘણાં રહે, એમ એ
 દૃષ્ટાંતે વાલાઅથકી આકાશપ્રદેશ અતિ સૂક્ષ્મ છે તેથી ઠાંસીને
 ભરેલા વાલામને^૧ આંતરે પણ અસંખ્યાતા આકાશપ્રદેશ અસ્પૃષ્ટ
 હોય એ છ પ્રકારે પલ્લોપમ સાગરોપમનું સ્વરૂપ શ્રી અનુયોગ-
 દ્વારસત્ર થકી કહ્યું ॥ ૮૫ ॥

૧ ફરેક વાલામની અદર પણ અસંખ્ય અસ્પૃષ્ટ આકાશપ્રદેશ હોય

પુદ્ગલ પરાવર્તનું સ્વરૂપ.

દૃવે^૧ ચિત્તે^૩ કાલે^૩, ભાવે^૪ ચઢહ^૪ દુહ^૪ વાયરો^૪ સુહુમો^૪;
હોઈ^૪ અણંતુ^૪સ્સપ્પિણિ-પરિમાણો^૪ પુદ્ગલપરદો^૪ ॥૮૬॥

દૃવે=દ્રવ્ય વિષયક.

ચિત્તે=ક્ષેત્ર વિષયક.

કાલે=કાળ વિષયક.

ભાવે=ભાવ વિષયક.

ચઢહ=ચાર પ્રકારે.

દુહ=બે પ્રકારે.

વાયરો=બાહર

સુહુમો=સૂક્ષ્મ

હોઈ=હોય.

અણંતુસ્સપ્પિણિપરિમાણો=અ-

નંત ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી

પ્રમાણ.

પુદ્ગલપરદો=પુદ્ગલપરાવર્ત

અર્થ—દ્રવ્ય વિષયક, ક્ષેત્રવિષયક, કાળવિષયક અને ભાવ વિષયક. એમ ચાર પ્રકારે પુદ્ગલપરાવર્ત બાહર અને સૂક્ષ્મ એ બે બે ભેદે હોય, તે દરેક અનંત ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી પ્રમાણ હોય છે. ॥ ૮૬ ॥

વિવેચન—દ્રવ્યથી પુદ્ગલપરાવર્ત ૧, ક્ષેત્ર થઈ પુદ્ગલ પરાવર્ત ૨, કાળ થઈ પુદ્ગલપરાવર્ત ૩ અને ભાવ થઈ પુદ્ગલ પરાવર્ત ૪, એમ ચાર ભેદે પુદ્ગલપરાવર્ત છે. તે વળી દરેક બાહર અને સૂક્ષ્મ એમ બે બે ભેદે હોય એટલે આઠ ભેદે પુદ્ગલ પરાવર્ત હોય. એ આઠ માંહેનું એકેક પુદ્ગલપરાવર્ત અનંતી ઉત્સર્પિણી ૧ અવસર્પિણી ૨ પ્રમાણ હોય. ॥ ૮૬ ॥

૧ જેમાં સમયે સમયે પ્રાણીઓના શરીર તથા આયુષ્યના પ્રમાણા-
દિની અપેક્ષાએ વૃદ્ધિ અનુભવાય તે ઉત્સર્પિણી.

૨ જેમાં સમયે સમયે પ્રાણીઓના શરીર તથા આયુષ્યના પ્રમાણા-
દિની અપેક્ષાએ હાનિ અનુભવાય તે અવસર્પિણી.

લોગપસા=લોકક્ષેત્રના પ્રદેશો.

ઉત્સર્પિણી=ઉત્સર્પિણી

અવસર્પિણીના સમયો

અણુભાગધંધાના=રસબંધનાં

સ્થાનો.

જહતહ=જેમ તેમ-આડાઅવળા

કમ=અનુક્રમે.

મરણેનં=મરણ વડે.

પુટ્ટા=સ્પર્શ કરેલા.

સ્થિત્તાદિ=ક્ષેત્રાદિક.

શૂલિચરા=ખાદર અને સૂક્ષ્મ

પુદ્ગલપરાવર્ત.

અર્થ:—લોકક્ષેત્રના પ્રદેશો. ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણીના સમયો અને રસબંધના સ્થાનો જેમાં તેમ [ક્રમ વગર] અને અનુક્રમે મરણ વડે સ્પર્શ કરાય ત્યારે ક્ષેત્રાદિ ખાદર અને સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત અનુક્રમે થાય ॥ ૮૮ ॥

વિવેચન:—હવે ક્ષેત્રાદિક ૩ પુદ્ગલપરાવર્ત કહે છે.—ચૌદ રાજલોકના સર્વ આકાશપ્રદેશ ૧, ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણીના સર્વ સમય ૨ અને અણુભાગધંધાનાં સ્થાનક એટલે રસબંધના હેતુ ૩૫ અધ્યવસાયનાં સ્થાનક ૩, એ ત્રણે જેમ તેમ-આઘા પાછા [ક્રમોત્ક્રમ] મરણ કરીને ફરસી રહે ત્યારે ક્ષેત્રાદિક એટલે ક્ષેત્રથી, કાળથી અને ભાવથી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત અનુક્રમે થાય; અને એ ત્રણે અનુક્રમેજ મરણ કરીને ફરસે ત્યારે ક્ષેત્રથી, કાળથી અને ભાવથી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય. તે આ પ્રમાણે—

ચૌદ રાજલોકના આકાશપ્રદેશ સર્વ મરતી વેળાએ એવી રીતે ફરસે કે એક મરણે એક આકાશપ્રદેશ લેખાય અને પૂર્વે જે આકાશ પ્રદેશ મર્યા હોય તે આકાશપ્રદેશ ફરી મરે તે લેખામાં આવે નહીં, એમ કોઈ આકાશપ્રદેશ મરણ કરી ફરસ્યા વિના ન રહે ત્યારે ક્ષેત્રથી યાદર પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૩. મેરૂ પર્વતના મધ્યે ૮ રચક પ્રદેશ છે તે માંહેલા એક પ્રદેશ પ્રથમ મરે ત્યાર પછી વળી કોઈક કાળાંતરે તે પ્રદેશની પાસેના બીજા પ્રદેશ મરે તે લેખાય. ત્યાર પછી વળી કોઈક કાળાંતરે તેને અડકતાં [નજીકના] ત્રીજે પ્રદેશ મરે તે લેખાય. તેના ગાળામાં આવે પાછે પ્રદેશ મરે તે લેખામાં નહીં. એમ અનુક્રમે મરતાં એક એક પ્રદેશ ફરસનો સમય ચૌદ રાજલોકના આકાશપ્રદેશ ફરસી રહે ત્યારે

૧ 'જમ તેમ, અનુક્રમ' આ શબ્દો પહેલા પુ. પરા. માં કહ્યા નથી તેનું કારણ કે સુ. ૬૦ પુ. પરા. કોઈ પણ એક જ વર્ગીયાવડે પૂર્ણ ગણાય છે.

લેખથી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૪. ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી એ બે-મળીને વીશ કોડકોડિ સાગરોપમે એક કાળચક્ર કહેવાય, તેના સર્વ સમય જીવ મરણ કરીને ફરસે એટલે જે સમયે પૂર્વે મર્યા હોય તેજ સમયે ફરી મરે તે લેખાય નહીં અનેરે સમયે મરે તે લેખાય. એમ કાળચક્રના સર્વ સમય મરણ [વડે] ફરસી રહે ત્યારે કાલચક્રી ચાત્ર પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૫. તે કાળચક્રને પહેલે સમયે મરે ત્યાર પછી વળી ક્યારેક કાળચક્રને બીજે સમયે મરે તે લેખાય ત્યાર પછી વળી ક્યારેક કાળચક્રને ત્રીજે સમયે મરે તે લેખાય. વચ્ચે વચ્ચે આધે પાછે સમયે મરે તે લેખામાં નહીં; એમ અનુક્રમે મરતો કાળચક્રના સર્વ સમય ફરસી રહે ત્યારે કાલ ચક્રી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૬. એક સમયના ઉપજેલા સૂક્ષ્મ તેઉકાય જીવ અસંખ્યાતા લોકાકાશ પ્રદેશપ્રમાણ છે, તે થકી સર્વ તેઉકાય જીવ અસંખ્યાતગુણ છે, તે થકી તે તેઉકાય જીવની કાયસ્થિતિ અસંખ્યાતગુણી છે, તે થકી સંયમનાં સ્થાનક અસંખ્યાતગુણ છે, તે થકી રસબંધના અધ્યવસાયસ્થાનક તીવ્રમંદાદિ ભેદે અસંખ્યાતગુણ છે. તે રસબંધને સ્થાનકે મરતો જીવ ક્યારેક મંદાધ્યવસાયે મરે, કોઈ વારે તીવ્રે અને કોઈવારે અતિ તીવ્રે મરે, એમ મરતો સર્વ રસબંધનાં અધ્યવસાયસ્થાનક ફરસી રહે ત્યારે માવચક્રી ચાત્ર પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૭, અને બ્યારે પ્રથમ અતિ મંદ સ્થાનકે વર્તતો મરે, પછી કોઈક કાળાંતરે તેથી ચક્રને બીજે અધ્યવસાય સ્થાનકે વર્તતો મરે, તે પછી વળી કોઈક કાળાંતરે તેથી ચક્રને ત્રીજે અધ્યવસાયસ્થાનકે વર્તતો મરે, વચમાં આધે પાછે સ્થાનકે મરે તે લેખામાં નહીં, એમ અનુક્રમે રસબંધના અધ્યવસાયસ્થાનકે મરતો સર્વ સ્થાનક ફરસી રહે ત્યારે માવચક્રી સૂક્ષ્મ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૮. તથા પ્રકારાંતરે વર્ણ ૫, ગંધ ૨, રસ ૫, સ્પર્શ ૮, અગુરૂંસધુ ૧ અને ગુરૂંસધુ ૧, એ બાવીશ ભેદે કરીને સર્વ લોકના પરમાણુ ફરસીને મૂકે ત્યારે બાદર ભાવ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય, એ ૨૨ માંહેથી એકેકાપણે સર્વ પુદ્ગલ ફરસી રહે ત્યારે સૂક્ષ્મ ભાવ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય. એમ ૨૨ ભેદે પણ સૂક્ષ્મ ભાવ પુદ્ગલપરાવર્ત થાય ૧૧ ઇતિ પુદ્ગલપરાવર્તસ્વરૂપં જ્ઞેય. ૧૧ ૮૮ ૧૧

ઉત્કૃષ્ટ જઘન્ય પ્રદેશબધક.

અપ્પયરપયડિવંધી, ઉક્કડજોગી અ સન્નિપજ્જતો;
કુળઈ પપ્પસુક્કોસં, જહન્નયં તસ્સ વચ્ચાસે ॥ ૮૯ ॥

અપ્પયરપયડિવંધી=અલ્પતર

પ્રકૃતિનો બંધક

ઉક્કડજોગી=સર્વોત્કૃષ્ટ યોગવાળો

સન્નિપજ્જતો=સંજ્ઞિપર્યાપ્તો

કુળઈ=કરે છે.

પપ્પસુક્કોસં=પ્રદેશોના ઉત્કૃષ્ટ

પ્રદેશબંધ

જહન્નયં=જઘન્ય પ્રદેશબંધ

તસ્સ=તેના.

વચ્ચાસે=વિપરીતપણે.

અર્થ—અલ્પતર પ્રકૃતિનો બંધક, સર્વોત્કૃષ્ટ યોગવાળો અને સંજ્ઞિપર્યાપ્તો પ્રદેશોના ઉત્કૃષ્ટ બંધ કરે અને તેથી વિપરીતપણે જઘન્ય પ્રદેશબંધ કરે ॥ ૮૯ ॥

વિવેચન—હવે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ બંધક અને જઘન્ય પ્રદેશબંધક કેવા હોય તેનું સ્વરૂપ કહે છે.

જે મૂળ પ્રકૃતિ અને ઉત્તર પ્રકૃતિ થોડી બાંધે તે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરે: કર્મદલિયાના ભાગ થોડા થાય તેથી કરેકને પ્રદેશ ઘણા આવે માટે અલ્પતર પ્રકૃતિનો બંધક અને સર્વોત્કૃષ્ટ યોગવંત એવો અસંજ્ઞી અપર્યાપ્તો હવે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશવંધ કરે. તેને વિપર્યાસે એટલે બહુ પ્રકૃતિના બાંધનારને કર્મદલિક ઘણે ભાગે બહેંચાતા હોવાથી કરેકને પ્રદેશ થોડા આવે માટે ઉત્કૃષ્ટ પ્રકૃતિનો બંધક અને મંદયોગવંત એવો અસંજ્ઞી અપર્યાપ્તો હવે જઘન્ય પ્રદેશવંધ કરે. ॥ ૮૯ ॥

પ્રદેશબધના સ્વામી

મિચ્છ^૧અજયચ^૪ઉઆઝ, વિતિયુણવિણુમોહિસત્તમિચ્છાઈ^૭
છણ^{૧૭}હં સતરસસુદુમો, અજયા^૧ દેસા^૨ વિતિકસાણ^૧ ॥ ૯૦ ॥

૧-૨-૩ ઉત્કૃષ્ટ યોગે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ બધાય, અને સંજ્ઞી તથા પર્વા માને જ ઉત્કૃષ્ટ યોગ હોય તેથી એ પદ્ય ત્રણ વિશેષણ સાર્યક છે.

અસાતાવેદનીય ૧૨, અને વજ્રપલનારાય સંઘયજી ૧૩, એ તેર પ્રકૃતિ મિથ્યાત્વી અથવા સમ્યક્ત્વી ઉત્કૃષ્ટ યોગે વર્તીતો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશથી બાંધે. તે ઉપરાંતનાં બંધક નામની પ્રકૃતિ અધિકી બાંધે, તે માટે ત્યાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ હોય નહીં. ॥ ૯૧ ॥

નિહાપયલાદુજુઅલ-મયકુચ્છાતિત્થ * સમ્મગો સુજઈ;
આહારદુગં સેસા, ઉક્કોસપણસગા મિચ્છો ॥ ૯૨ ॥

નિહાપયલા=નિદ્રા, પ્રયસા
દુજુઅલ=બે યુગલ
મયકુચ્છાતિત્થ=ભય, જુગુપ્સા
અને તીર્થંકર નામકર્મને
સમ્મગો=સમ્યગ્દ્રષ્ટિ
સુજઈ=અપ્રમત્તયતિ અને

અપૂર્વંકરણ ગુણકાણાવાળા
આહારદુગં=આહારકદ્ધિને
સેસા=બાકીની ૬૬ પ્રકૃતિ.
ઉક્કોસપણસગા=ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ
બંધવાળી.
મિચ્છો=મિથ્યાદ્રષ્ટિ કરે.

અર્થ.—સમ્યગ્દ્રષ્ટિ નિદ્રા, પ્રયસા, બે યુગલ, ભય, જુગુપ્સા અને તીર્થંકર નામને, રૂડો સાધુ આહારકદ્ધિને, અને મિથ્યાદ્રષ્ટિ બાકીની [૬૬] પ્રકૃતિઓને ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધવાળી કરે.

ચિત્રેચ્છત—^૧નિદ્રા ૧; પ્રયસા ૨, હાસ્ય રતિ, શોક અરતિ એ બે યુગલ ૬, ભય ૭, જુગુપ્સા ૮ અને તીર્થંકર નામ ૯, એ નવ પ્રકૃતિનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ સમ્યક્ત્વી કરે. ઉત્કૃષ્ટયોગી સક્ષ-વિધ બંધક મુપતિ અપ્રમત્ત તથા અપૂર્વંકરણે વર્તીતો નામની ૩૦

* સમ્યગ્ ગચ્છતિ જ્ઞાનાદિમોક્ષમાર્ગે હતિ સમ્યગ્ ।

૧ નિતરાં તદન દ્રાતિ-કુતિસતત્ત્વ-અવિસ્પષ્ટત્વં ગચ્છતિ આચ્છા-દનપણાને પામે સેતન્યં ચેતના જનયા હતિ નિદ્રા જે વડે તે નિદ્રા.

x આ બે ગુણકાણાવાળા પ્રમાદરહિત હોવાથી તેઓ મુપતિ છે, માટે મુપતિ (રૂડો સાધુ) જાહેરે આ બે ગુણસ્થાનકવાળા લીધા.

પ્રદેશબંધના ભાંખા

દંસણછગમયકુચ્છા, વિતિ^૬તુરિ^૧અકસાયવિ^૪ઘના^૪ણા^૫ણં;
મૂલછગે^૬ણુકોસો, ચઢહ^૬ દુહા^૬ સેસિ^૬ સઘ્વત્થ^૬ ॥ ૧૪ ॥

દંસણછગમયકુચ્છા=દર્શન-

પદ્ક, ભય, જુગુપ્સા,

વિતિતુરિયકસાય=ખીજ, ત્રીજ

અને ચોથા કપાયો

વિઘનાણાણં=પાંચ અંતરાય

અને પાંચ જ્ઞાનાવરણનો

મૂલછગે=મોહનીય અને આયુ

વર્ણને મૂળ છ પ્રકૃતિને વિષે.

અણુકોસો=અતુલ્ય પ્રદેશબંધ.

ચઢહ=ચાર પ્રકારે [જાણવો.]

દુહા=બે પ્રકારે સાદિ, અધુવ.

સેસિ=ખાડીના ત્રણ પ્રકારના

બંધને વિષે

સઘ્વત્થ=અધે.

અર્થ:—દર્શનપદ્ક, ભય, જુગુપ્સા, ખીજ ત્રીજ ચોથા કપાયો, પાંચ અંતરાય અને પાંચ જ્ઞાનાવરણનો તથા મોહનીય અને આયુ વર્ણને છ મૂળ પ્રકૃતિને વિષે અતુલ્ય પ્રદેશબંધ ચાર પ્રકારે [સાદિ અનાદિ વગેરે] જાણવો ખાડીના ત્રણ પ્રકારના પ્રદેશબંધને વિષે અને ખાડી રહેલ પ્રકૃતિના સર્વ પ્રકારના પ્રદેશબંધને વિષે સર્વત્ર બે ભેદે [સાદિ અધુવ] બંધ હોય. ॥ ૧૪ ॥

વિષેષન—હવે એ પ્રદેશબંધને વિષે માંગા દહે છે.—ચાર દર્શનાવરણીય અને બે નિદ્રા એવં ૬, ભય ૭, જુગુપ્સા ૮, ખીજ-અપ્રત્યાખ્યાનીય ૯, ત્રીજ-પ્રત્યાખ્યાનીય ૮ અને ચોથા સંતવલન ૪ કપાય એવં ૧૨ કપાય મળીને ૨૦, પાંચ અંતરાય ૨૫ અને પાંચ જ્ઞાનાવરણીય, એ ૩૦ ઉત્તર પ્રકૃતિનો અને મોહ તથા આયુ વર્ણને છ મૂળ પ્રકૃતિનો બે અતુલ્ય પ્રદેશબંધ તે સાદિ ૧, અનાદિ ૨, ધ્રુવ ૩ અને અધુવ ૪, એ ચારે ભેદે હોય એ [૩૦=૬] પ્રકૃતિઓને વિષે ખાડીના બંધ અને શેષ સર્વ પ્રકૃતિને

વિષે પણ સર્વ બંધ તે સાદિ અને અધુવ એ બે ભેદે હોય

એહની ભાવના આ પ્રમાણે-જ્યાં સર્વ થકી ઘણા કર્મ-
સ્કંધ ગહે તે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કહીએ; ત્યાંથી ઉતરતા યાવત સર્વથી
થોડા ગહે ત્યાં લગે તે સર્વ અનુત્કૃષ્ટ કહીએ; એ બે પ્રકાર માંહે
સર્વ પ્રદેશબંધ આવ્યા તથા જ્યાં સર્વથી થોડા પ્રદેશ બંધાય તે
જઘન્ય પ્રદેશબંધ અને ત્યાંથી અનુક્રમે ચઢતાં યાવત સર્વથી
ઘણા કર્મસ્કંધ બાંધે ત્યાં લગે સર્વ અજઘન્ય કહીએ; એ બે
પ્રકાર માંહે પણ સર્વ પ્રદેશબંધ આવ્યા. ત્યાં ચાર દર્શનાવ-
સ્થોયનો ક્ષપક અને ઉપશામક સૂક્ષ્મસંપરાયે ઉત્કૃષ્ટ યોગવંત
એક અથવા બે સમય લગે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરે; ઉત્કૃષ્ટ યોગની
સ્થિતિ એટલીજ છે તે માટે. એમ ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરીને ઉપ-
શાન્તાવસ્થાએ અબંધક થઈને પડતો વળી એક અથવા બે સમય
લગે ઉત્કૃષ્ટ બંધ કરીને પછી અનુત્કૃષ્ટ બંધ કરે ત્યારે તે અનુત્કૃષ્ટ
બંધ સાદિ ૧, એ અવસ્થા નથી પામ્યા તેને અનાદિ ૨, અભવ્યને
ધ્રુવ ૩, ભવ્યને અધ્રુવ ૪. તથા નિદ્રા, પ્રયત્ના, ભય અને કુચ્છા
એ ચારનો તો અવિરતાદિક અપૂર્વકરણ લગેના ઉત્કૃષ્ટ યોગી સમ-
વિધ બંધના બે એક અથવા બે સમયલગે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરે.
એ અવિરતાદિક જ્યારે ઉત્કૃષ્ટ યોગ થઈ અથવા બંધોચ્છેદ થકી
પડીને અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરે ત્યારે તે સાદિ ૧. એ અવસ્થા
નથી પામ્યા તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ અધ્રુવ પૂર્વવત્ ૪. તથા અપ્ર-
ત્યાજ્યાનીય ૪ કષાયનો તો અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ઉત્કૃષ્ટ યોગી
સમવિધબંધક ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરે. ત્યાંથી પડતો અનુત્કૃષ્ટ બંધ
કરે ત્યારે તે સાદિ ૧, તે ઉત્કૃષ્ટપણું નથી પામ્યા તેને અનાદિ ૨,
ધ્રુવ, અધ્રુવ, પૂર્વવત્ ૪. એમ પ્રત્યાજ્યાનીય ૪ કષાયનો દેશ-
વિરતિએ કહેવો, સંજ્વલન ૪ કષાયનો અનિવૃત્તિભાદરે પુરૂષ
વેદનો બંધોચ્છેદ કર્યા પછી ચોતરોતાના બંધોચ્છેદ અગાઉ એક
અથવા બે સમય પર્થોત ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ કરે, તે જ્યારે બંધોચ્છેદ
થકી અથવા ઉત્કૃષ્ટ બંધ થકી પડતો અનુત્કૃષ્ટ બંધ કરે તે સાદિ
૧, એ સ્થાનક પૂર્વે નથી જ પામ્યા તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ અધ્રુવ
પૂર્વવત્ ૪. તથા જ્ઞાનાવસ્થોય ૫ અને અંતરાય ૫, એ દશ
નો સૂક્ષ્મસંપરાયે ઉત્કૃષ્ટયોગી એક અથવા બે સમય ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશ-

ખંધ કરે, જ્યારે બધે રહેદ કરીને પડતો તથા ઉત્કૃષ્ટ ખંધ થકી પણ પડતો અનુત્કૃષ્ટ ખંધ કરે ત્યારે તે સાદિ ૧, તે સ્થાનક નથી પામ્યા તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ અધ્રુવ, પૂર્વવત ૪. એટલે એ ૩૦ ઉત્તર પ્રકૃતિનો અનુત્કૃષ્ટ ખંધ ચારે ભેદે કહ્યો. હવે “દુહા સેસિ સવ્વત્થ ત્તિ” શેષ જઘન્ય અજઘન્ય અને ઉત્કૃષ્ટ એ ત્રણ ખંધને વિષે સાદિ અધ્રુવ એ ભેદ હોય. ત્યાં એ ૩૦ પ્રકૃતિનો પૂર્વે ઉત્કૃષ્ટ ખંધ કહ્યો તે પ્રથમજ ખાંધવા માંડે તે માટે સાદિ ૧, અને પછી અખંધક થાય તથા અનુત્કૃષ્ટ ખંધક થાય તે માટે અધ્રુવ ૨. હવે એ ૩૦ નો જઘન્ય પ્રદેશખંધ સૂક્ષ્મનિગો દિયા અપર્યાપ્તને સર્વ થકી મંદ વીર્યવાળાને ભવને પહેલે સમયેજ પામીએ, દ્વિતીયાદિક સમયે અજઘન્ય ખાંધે, વળી સંજ્યાતે કાળે જઘન્ય યોગ પામીને જઘન્ય પ્રદેશખંધ કરે વળી અજઘન્ય કરે, એમ એ બેને પરાવર્તે સાદિ અધ્રુવ એ બે ભાંગા હોય. હવે શેષ ૯૦ નો ચારે પ્રકારનો પ્રદેશખંધ તે સાદિ અધ્રુવ એ બે ભેદે હોય. ત્યાં થીણુદ્વિત્રિક ૩, મિથ્યાત્વ ૧, અનંતાનુખંધો ૪, એ આઠનો મિથ્યાત્વી ઉત્કૃષ્ટ યોગી સત્તવિધખંધક એક અથવા બે સમય લગે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે, પછી તે ઉત્કૃષ્ટ યોગ થકી પડનો અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે વળી ઉત્કૃષ્ટ કરે એમ એ બેના સાદિ અધ્રુવ એ બે ભાંગા ઉપજે; અને એ આઠ પ્રકૃતિનો જઘન્યખંધ તો સૂક્ષ્મ નિગોદ અપર્યાપ્તો સર્વથી જઘન્ય વીર્યવંત ભવને પ્રથમ સમયે વર્તતો કરે, તે પછી દ્વિતીયાદિક સમયે અજઘન્ય ખંધ કરે, કાળાંતરે વળી જઘન્ય કરે, એમ એ બે ખંધ સાદિ અને અધ્રુવ હોય એમ વર્ણુ ચતુષ્ક ૪, તૈજસ ૫ કાર્મણુ ૬, ઉપધાત ૭, નિર્માણુ ૮ અને અગુરુલધુ ૯, એ નવ પ્રકૃતિનો ચારે પ્રકારનો ખંધ તે સાદિ અધ્રુવ એ બે ભેદે કહેવો. પણ એનો ઉત્કૃષ્ટખંધ તે મિથ્યાત્વી ઉત્કૃષ્ટ યોગી સત્તવિધ ખંધક નામની ૨૩ નો ખંધક કરે શેષ પૂર્વવત; તથા અધ્રુવખંધો ૭૩ નો ચારે પ્રકારનો ખંધ તે તો અધ્રુવખંધો છે માટે સાદિ અધ્રુવ એ બે ભેદેજ હોય.

હવે મૂળ પ્રકૃતિના ભાંગા કહે છે-મૂલછને ત્તિ-મોહનીષ અને આયુ વર્ણુ શેષ ૬ મૂળ પ્રકૃતિનો અનુત્કૃષ્ટખંધ ચારે ભેદે

હોય; તે આ પ્રમાણે-એ છતો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ ક્ષપક અથવા ઉપશામક સૂક્ષ્મસંપરાયે ઉત્કૃષ્ટયોગી એક અથવા બે સમય લગે કરે, પછી ઉપશાન્તમોહો અખંધક થકને પડતો અથવા ઉત્કૃષ્ટ યોગ થકી પણ પડતો જ્યારે અનુત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે ત્યારે તે સાદિ ૧, પૂર્વે એ સ્થાનક પામ્યો નથી તેને અનાદિ ૨, ધ્રુવ અધ્રુવ પૂર્વવત ૪, અને શેષ ૩ ખંધ બે ભેદે હોય. ત્યાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ સૂક્ષ્મ સંપરાયે કહ્યો તે માટે સાદિ ૧, ત્યારપછી ઉપશાન્તમોહો ઉદ કરે તથા પડતો અનુત્કૃષ્ટ કરે તે માટે અધ્રુવ ૨. એ ૬ નો જવન્ય પ્રદેશખંધ તો સૂક્ષ્મ નિગોહ અપર્યાપ્તો સર્વથી મંદ વીર્યવંત ભવને આધ સમયે કરે, તેજ દ્વિતીયાદિક સમયે અજઘન્ય પ્રદેશ-ખંધ કરે વળી કાળાન્તરે જવન્ય કરે, તે માટે એ બંને બન્ધ સાદિ અધ્રુવ એ બે ભાંગે હોય. હવે મોહના તથા આયુના ચારે પ્રકારના પ્રદેશખંધને વિષે બે ભેદે હોય ત્યાં મિધ્યાત્વી અથવા સમ્યક્ત્વી અનિવૃત્તિભાદરના અંતલગે સ્પર્શવિધખંધ વેળાએ ઉત્કૃષ્ટ યોગી છતો મોહનીયતો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશખંધ કરે પછી અનુત્કૃષ્ટ, વળી ઉત્કૃષ્ટ, એમ એ બે ખંધ સાદિ અધ્રુવ હોય. અને જઘન્ય અજઘન્ય તો સૂક્ષ્મ નિગોહમાંહે પૂર્વની ધેરે દહેવા. આયુકર્મ તો અધ્રુવખંધી છે માટે તેના ઉત્કૃષ્ટાદિ ચાર ખંધ સાદિ અધ્રુવ હોય.

હવે એ ભાંગાની સંખ્યા-મૂળ ૭ પ્રકૃતિના એકેકીના દશ દશ એવં ૬૦ તથા બેના આઠ આઠ એવં ૭૬ અને ૩૦ ઉત્તર પ્રકૃતિના દશ દશ એવં ૨૦૦, અને ૬૦ પ્રકૃતિના આઠ આઠ એવં ૭૨૦ બે મળી ૧૦૨૦. મૂળ પ્રકૃતિના ૭૬ સહિત ૧૦૮૬ પ્રદેશ-ખંધના ભાંગા થાય ॥ ૯૪ ॥

સેદિઅસંખિજ્જંસે, જોગઠાણાણિ પચઢિઠિદ્ધમેઆ;

ઠિદ્ધવંધજ્જવસાયા-ણુમાગઠાણા અસંખગુણા ॥૧૫॥

સેદિમસંલિજ્જંસે=શ્રેણિના અ- સંખ્યાતમે ભાગે	ઠિદ્વઘજ્ઞવસાયા=સ્થિતિખંધ ના અધ્યવસાયસ્થાનો.
જોગઢાણાણિ=યોગસ્થાનો	અણુમાગઠાણા=રસખંધના અ ધ્યવસાયસ્થાનો.
પયઢિઠિદ્દમેયા=પ્રકૃતિભેદો, સ્થિ તિભેદો.	અસંસગુણા=અસંખ્યાતગુણા.

અર્થ — શ્રેણિના અસંખ્યાતમે ભાગે યોગસ્થાનો છે, તેથી પ્રકૃતિ ભેદો, સ્થિતિભેદો, સ્થિતિખંધનાં અધ્યવસાયસ્થાનો અને રસખંધના અધ્યવસાયસ્થાનો અનુક્રમે અસંખ્યાત ગુણા છે. ॥ ૬૫ ॥

વિવેચન:—હવે પૂર્વેકિત યોગસ્થાનક વિગેરે સાત બાલવું અદ્યપ્યહુત્ય કહે છે-ઘનીકૃત લોકની સાત રાજ લાંબી એક પ્રદેશની આકાશશ્રેણી તેના અસંખ્યાતમા ભાગને વિષે જેલો આકાશપ્રદેશ હોય તેટલાં યોગસ્થાનક [વીર્યના સૂક્ષ્મ વિભાગ] છે. અહીં જીવ અનંતા છે અને યોગસ્થાન અસંખ્યાતાં છે, તે એકેકે સરખે યોગસ્થાને અનંતા સ્થાવર જીવ છે મારે વળી સર્વ સૂક્ષ્મ અપર્યાપ્તા એક સમય સગે એક યોગસ્થાને હોય, બીજે સમયે અસંખ્યાતગુણો યોગ વધે, ત્યારે જૂદે જૂદે સ્થાનકે હોય અથવા એક સ્થાને પણ હોય અને ત્રસ જીવો તો સરખે યોગસ્થાને અસંખ્યાતા હોય, તે મારે અસંખ્યાતાંજ યોગસ્થાનક છે પણ અનંતા નહીં. વળી પર્યાપ્તા સર્વ જીવ સ્વપ્રાયોગ્ય સર્વ જઘન્ય યોગસ્થાને જઘન્યથી ૧ સમય, અને ઉત્કૃષ્ટપણે ૪ સમય સગે રહે અને સ્વપ્રાયોગ્ય ઉત્કૃષ્ટ યોગસ્થાને જઘન્ય ૧ સમય, તથા ઉત્કૃષ્ટ પે સમય રહે. મધ્યમ યોગસ્થાને જઘન્ય ૧ સમય, ઉત્કૃષ્ટ ૩-૪થી યાવત ૮ સમય પણ રહે, પછી વધેઘટે [યોગાન્તર થાય] એ યોગ પત્તર ભેદ છે તે પૂર્વે ચોથા કર્મપ્રથમાહે વિસ્તારે કહ્યા છે. તે યોગ સ્થાનયથી મૂલપ્રકૃતિ અને ઉત્તર પ્રકૃતિના મેદ અસંખ્યાતગુણા છે. મૂળ પ્રકૃતિ ૮ અને ઉત્તર પ્રકૃતિ તો ૧૫૮ જ છે, પણ ક્ષેત્રાદિ સંબંધે કરીને ખંધના વિચિત્રપણા થકી અને ઉદ્યના વિચિત્રપણા

૧. એક એક યોગસ્થાને વર્તતાં નાના જીવો વડે અથવા કાળ ભેદે એક જીવડે સર્વ પ્રકૃતિઓ બધાય છે તેથી.

થકી અસંખ્યાતા લેઈ થાય છે. તેનું સ્વરૂપ સવિસ્તરપણે આવશ્યકવૃત્તિ થકી જાણવું ચાર આનુપૂર્વીનાં બ ધોષ્યને વિચિત્રપણે કરીને લોકને અસંખ્યાતમે ભાગે જોડલા આકાશપ્રદેશ હોય તેટલા અસંખ્યાતા [આનુપૂર્વીના લેઈ] છે, એમ બૃહચ્છતકત્યૂર્ણિને વિષે કહ્યું છે. તે પ્રકૃતિલેઈથકી સ્થિતિમેદ અસંખ્યાતગુણા છે. અન્તર્મુહૂર્તની સ્થિતિ ૧, સમયાધિક અન્તર્મુહૂર્તની સ્થિતિ ૨, દ્વિસમયાધિક અન્તર્મુહૂર્તની સ્થિતિ ૩, એમ યાવત્ ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ ભગે એકેકી પ્રકૃતિ અસંખ્યાતે સ્થિતિવિશેષે કરીને બંધાય. તે માટે અસંખ્યાતગુણા ૩, તે થકી સ્થિતિવંધના અધ્યવસાયસ્થાનક અસંખ્યાતગુણા^૧ છે; ક્ષાયજનિત જીવપરિણામવિશેષ^૨ તે અધ્યવસાયસ્થાનક એકેકું અન્તર્મુહૂર્તમાન હોય ૪, તે થકી અનુભાગવંધના અધ્યવસાયસ્થાનક અસંખ્યાતગુણા હોય; એકેકું અનુભાગબંધાધ્યવસાયસ્થાનક જઘન્ય એક સમય, ઉત્કૃષ્ટ ૮ સમયનું તે માટે એકેકા સ્થિતિબંધાધ્યવસાયસ્થાનકને વિષે એક જીવ તથા અનેક જીવને આશ્રયીને અસંખ્યાત લોકાકાશપ્રદેશપ્રમાણ અનુભાગર બંધાધ્યવસાયસ્થાનક હોય ૫, ॥ ૬૫ ॥

તત્તો કમ્મપણ્ણસા, અણંતગુણિઆ તત્તો રસચ્છેઆ;
જોગા પયડિપણ્ણસં, ઠિઙ્ઘાણુમાગં કસાયાઓ ॥૧૬॥

૧ પ્રત્યેક સ્થિતિસ્થાનક અસંખ્ય લોકાકાશપ્રદેશ પ્રમાણ અધ્યવસાયસ્થાને બંધાય છે તેથી.

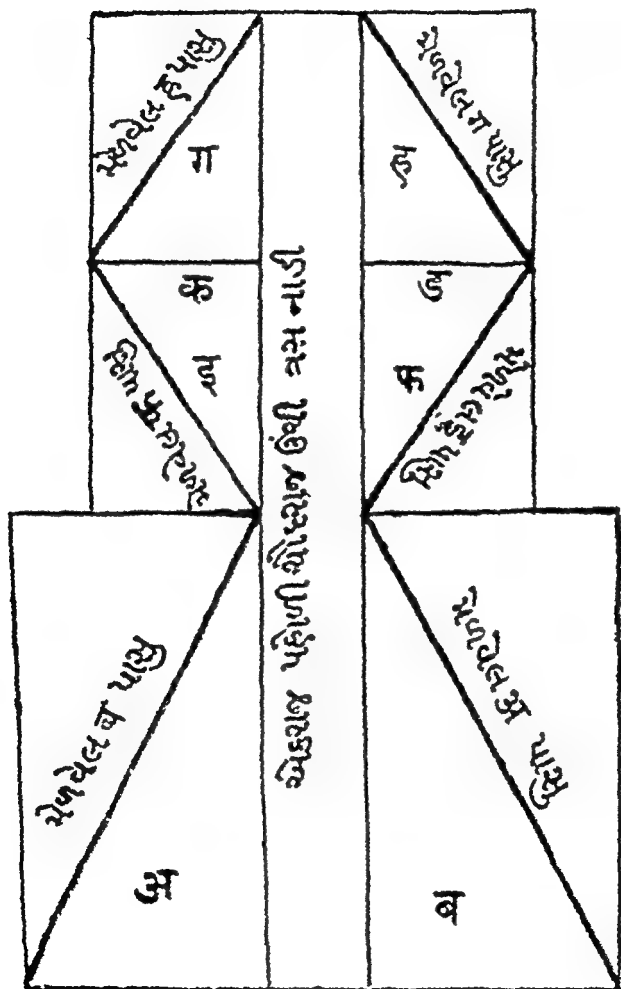
૨ ક્ષાયજન્ય તેમજ લેશ્યાજન્ય આત્મપરિણામોની તરતમતાને લીધે સ્થિતિ સરખી બંધાવા છતાં રસમાં અસંખ્ય પ્રકારની (અસંખ્ય લોકાકાશપ્રદેશ પ્રમાણની) તરતમતા થાય છે, તેથીજ સ્થિતિબંધાધ્યવસાયસ્થાનક થી રસબંધાધ્યવસાયસ્થાનક અસંખ્યગુણા છે. સ્થિતિબંધ થવામાં ક્ષાયજન્ય આત્મપરિણામ કારણ છે ન્યારે રસબંધ થવામાં ક્ષાય તેમજ લેશ્યા બંને કારણ છે.

ઉત્તરનો ઉપર એક રાજ પહોળો છે; તે બુદ્ધિએ-કલ્પનાએ કીધો થકો સાતરાજ ઘન થાય.

હવે તે બુદ્ધિએ કીધો [કલ્પનાએ કલ્પ્યો] થકો સાત રાજ ઘન કેમ થાય ? તે લખીએ છીએ. તે લોકના મધ્યભાગે ઉભી ચૌદ રાજ ઉંચી અને એક રાજ પહોળી ત્રસનાડી છે. ત્રસજીવ સર્વ તે માંહે છે તે માટે ત્રસનાડી કહીએ. તે ત્રસનાડી થકી દક્ષિણ દિશિનો અધોલોકનો ખંડ હેઠે ત્રણ રાજ પહોળો, ઉપર સાંકડો અને સાત રાજ ઉંચો છે તે ઉપાડીને ત્રસનાડીની ઉત્તર દિશિએ વિપરિતપણે બેડીએ એટલે ઉપરનો સાંકડો હેઠે અને હેઠેલો પહોળો ઉપર આણીએ ત્યારે એ અધોલોક સાત રાજ ઉંચો અને ચાર રાજ પહોળો સઘળે સરખો થાય. તથા ઉર્ધ્વ લોકે ત્રસનાડી થકી દક્ષિણ દિશિનો ખંડ એ રાજ પહોળો, સાત રાજ ઉંચો, તેના બ્રહ્મ દેવલોકના મધ્યથકી હેઠેલો ઉપરલો એ ખંડ કરીને ત્રસનાડીને ઉત્તર પાસે વિપરિતપણે એટલે પહોળપણું હેઠે ઉપર ને સાંકડાપણું વચ્ચે આણીને સ્થાપીએ, એમ કીધે ઉર્ધ્વલોક ત્રણ રાજ પહોળો અને સાત રાજ ઉંચો સઘળે સરખો થાય કોઇ ઠંકાણે થોડું ઘણું અધિકું ઓછું હોય તે પોતાની બુદ્ધિએ અધિકું ઓછામાં ભેળી સરખું કરીએ. ત્યાર પછી તે લોકવું ઉપરલું અર્ધ ઉપાડીને સંવર્તિત અધોલોકને દક્ષિણ પાસે બેડીએ એટલે સાત રાજ પહોળો, સાત રાજ લાંબો અને સાત રાજ ઉંચો સમચતુરસ ઘન લોક થયો. હવે લોક તો વૃત્ત છે અને એ ઘન તો સમચતુરસ થયો તેથી વૃત્ત કરવાને માટે તેને ૧૯ ગુણ કરી બાવીશે ભાગ હરીએ-લાંગીએ ત્યારે કંઈક ન્યૂન સાત રાજ વૃત્ત લાંબો પહોળો થાય પણ વ્યવહારથકી સઘળે સાત રાજનો જ ચતુરસ ઘનલોક જાણવો. ઇહાં રાજમાન તે સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રની પૂર્વ દિશાની વેદિકા થકી દક્ષિણ વેદિકા ભગે અસંખ્યાતી કોડકોડિ યોજન પ્રમાણ જાણવું. એ ઘન ચતુરસ લોકનાં એકેક રાજનાં ઘન ચતુરસ ખંડકે ૩૪૩ થાય અને ઘનવૃત્ત લોકનાં ઘનચતુરસ ખંડકે ૩૮૭ થાય. इति घनलोक स्वरूपम् ।

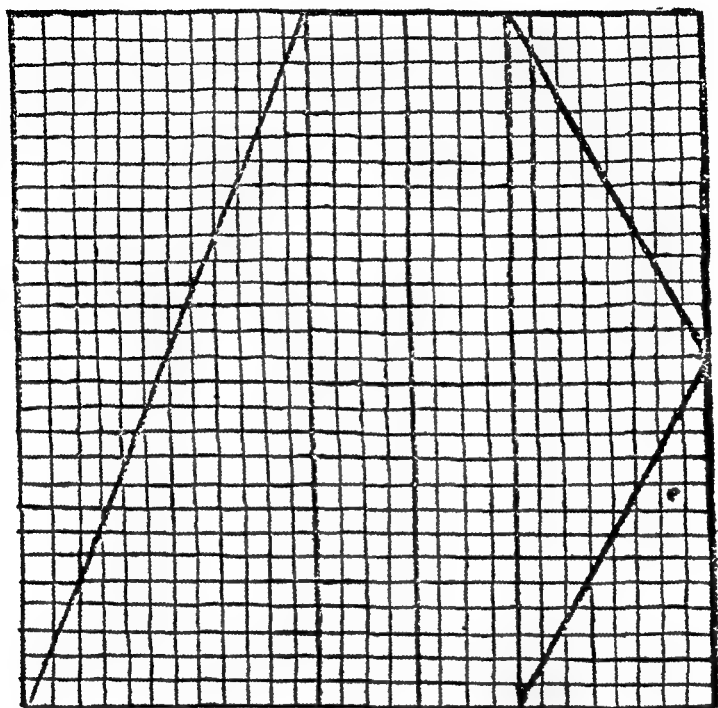
તે ઘનલોક જેવડી લાંબી એટલે સાત રાજ લાંબી અને એક પ્રદેશની પહોળી એજિ જ્યાં કહી છે ત્યાં એ

चतुर्दशरज्वात्मकलोकस्यस्थापना

સ્થપના.—આ પાછળ બતાવેલ ચૌદ રાજલોકની
 સ્થાપનામાં ખલેક લાઈન [કાળી લીંટી] વચ્ચે આવેલ
 લોકક્ષેત્ર છે. નીચે સાતમી નારકીના તળે સાત રાજ,
 વચ્ચે સમભૂતળ આગળ એક રાજ, બ્રહ્મદેવલોક પાસે
 પાંચ રાજ અને ઊંચે ઐવેયક પાસે એક રાજ પહોળાઈ
 છે એ વ પાસાની નીચેની પહોળાઈ દેશે ઊણી ત્રણત્રણ રાજની
 છે. ક હ લાઈનની પહોળાઈ બળે રાજની છે. જ પાસુ
 ઠાળી તરફ મેળવીએ અથવા ઈ પાસુ જમણી તરફ મેળ-
 વીએ એટલે ચાર રાજ પહોળો અને સાત રાજ ઊંચો
 લોક થાય. તે પ્રમાણે દ અને ગ પાસા જમણી તરફ મેળ-
 વીએ અથવા ક અને હ પાસા ઠાળી તરફ મેળવીએ ત્યારે
 ત્રણ રાજ પહોળો અને સાત રાજ ઊંચો લોક થાય. તે
 અઘો અને ઉર્ધ્વલોકના બંને વિભાગને એક સાથે મેળવીએ
 એટલે સાત રાજ ધનલોક થાય. તેની સ્થાપના આ સા-
 થેજ આપી છે. આ પ્રમાણે કરવાથી સર્વત્ર સાત રાજ થઈ
 શકેતું નથી પરંતુ અપૂર્ણને પૂર્ણ ગણી લેવાને ન્યાયે સાત
 રાજ ગણેલ છે.

बुद्ध्या धनीकृतलोकस्यस्थापना *

* सातरा पहोणो, सातराज लांजां अने सातराज ठिंयो ओवो

सातरा धनलोक कल्पनावडे करीओ त्यारे थाय तेना
ओकरा पहोणा, ओकराज लांजा अने ओकराज ठिंया ओवा
समथोस धनोभंडुक करीओ त्यारे उरउ थाय. उपरनुं हरेक
भानुं शिराज लांजुपहोणुं समजवुं.

उपशमश्रेणिक्रमस्य यंत्रम्

उपशमयति	
संज्वलनलोभं २८	
अप्रत्याख्यानलोभं २६	प्रत्याख्यान लोभं २७
संज्वलनमायां २५	
अप्रत्याख्यान- मायां २३	प्रत्याख्यानमायां २४
संज्वलनमानं २२	
अप्रत्याख्यान मानं २०	प्रत्याख्यानमान २१
संज्वलनक्रोधं १९	
अप्रत्या० क्रोधं १७	प्रत्याख्यानक्रोधं १८
<div>पुंवेदं १६</div> <div>हास्यादिपट्कं १५</div> <div>स्त्रीवेदं ९</div> <div>नपुंसकवेदं ८</div>	
मिथ्यात्व १ मिथ्र २ सम्यक्त्वमोहान् ७	
अनंतानुबंधि क्रोध १ मान २ माया ३ छोभान् ४	

છગપુમસંજલના દો,^{૬ ૧ ૪ ૨ ૫ ૯}—નિદાવિગ્ધાવરણસ્વ નાળી;
 દેવિંદસૂરિલિહિઅં, સયગમિણં આયસરણદ્વા ॥૧૦૦॥

છગ=હાસ્યપદક.

પુમ=પુરૂષવેદ

સંજલના=સંજવલન કપાયો,

દોનિદા=બેનિદા [નિદા પ્રચલ્લા]

વિગ્ધાવરણસ્વ=પાંચ અંતરાય

અને નવ આપરણના ક્ષયે

નાળી=કેવળી.

દેવિંદસૂરિ=દેવેન્દ્રસૂરિએ,

લિહિઅં=લખ્યો.

સયગં=સો ગાથા પ્રમાણુ શતક-

નામા ત્રયને

દ્વાનં=આ

આયસરણદ્વા=પોતાને સંભારવા

માટે.

અર્થ:—હાસ્યપદક, પુરૂષવેદ, સંજવલન કપાયો, બે નિદા,
 પાંચ અંતરાય અને નવ આપરણના ક્ષય થયે છતે કેવળી થાય.
 શ્રી દેવેન્દ્રસૂરિએ આ શતકનામા કર્મત્રય પોતાને સંભારવા માટે
 લખ્યો. ॥ ૧૦૦ ॥

વિવેચન:—ત્યારપછી હાસ્યપદક બેપવે, તે પછી પુરૂષવેદના
 ત્રણ ખંડ કરીને બે ખંડ સમકાળે બેપવે, ત્રીજો ખંડ સંજવલન
 કોષ માંડે નાંબે. પુરૂષ આરંભે ત્યારે એ અનુક્રમ જાણવો. શ્રી
 પ્રારંભે ત્યારે પ્રથમ નપુંસકવેદ, પછી પુરૂષવેદ પછી હાસ્યપદક, અને
 તે પછી સ્ત્રીવેદ બેપવે, નપુંસક પ્રારંભે ત્યારે અનુદિત પણ પ્રથમ
 સ્ત્રીવેદ, તે પછી પુરૂષવેદ, તે પછી હાસ્યપદક, અને તે પછી નપુંસક
 વેદ ક્ષય કરે, ત્યારપછી સંજવલન કોષ બેપવે, તેના અંશ રહે તે
 માનમાં નાંબે. તે પછી સંજવલન માન બેપવે, તેના અંશ માયામાં
 નાંબે. તે પછી સંજવલની માયા બેપવે; તેના અંશ રહે તે
 લોભમાં નાંબે. તે પછી સંજવલન લોભ બેપવે, તે લોભનો છેલ્લો
 અંશ તેના અસંખ્યાતા ખંડ કરીને પૃથક્ પૃથક્ કાળભેદે બેપવે.
 તેના વળી છેલ્લો ખંડ તેના અસંખ્યાતા ખંડ કરીને પ્રતિસમયે
 એકેક ખંડ બેપવે. એમ અસંખ્યાતી વાર કરીને મૂળથી લોભ
 બેપવે, ત્યાર પછી બે નિદા બેપવે તે પછી ક્ષીણમોહને અતે
 પાંચ જ્ઞાનાવરણીય, ચાર દર્શનાવરણીય અને પાંચ અંતરાય, એ

ચૌદ પ્રકૃતિ ક્ષય કરીને કેવળજ્ઞાની-કેવલદર્શની થાય. એ સર્વ મોહપ્રકૃતિ અંતર્મુહૂર્તે પ્રત્યેક ખેપવે; અને શ્રેણિનો કાળ પણ અંતર્મુહૂર્તનો હોય, અંતર્મુહૂર્તના અસંખ્યાતા ભેદ છે તે માટે. એ પ્રમાણે ક્ષપકશ્રેણિનું સ્વરૂપ કહ્યું.

શ્રી તપાગચ્છાધિરાજ ભટ્ટારક શ્રી દેવેન્દ્રસૂરીશ્વરે એ શતક-નામા પાંચમો કર્મગ્રંથ પોતાના આત્માને સંભારવાને અર્થે લખ્યો -પુસ્તકન્યાસ કર્યો. એકસો ગાથાનો છે તે માટે તેનું શતક એવું નામ આપ્યું ॥ ૧૦૦ ॥

એ પ્રમાણે શતકનામા પાંચમા કર્મગ્રંથનો સ્તબ્ધકાર્થઃ સંપૂર્ણઃ

એ પાંચમો કર્મગ્રંથ કેવો છે? અક્ષરે અલ્પ છે છતાં મહા અર્થવંત છે- ગાંભીર્ય છે. તપાગચ્છાધિરાજ ભટ્ટારક શ્રી જગ-અન્દ્રસૂરિપદપૂર્વાચલસહસ્રકરભટ્ટારક શ્રી દેવેન્દ્રસૂરિએ રચ્યો છે.

માયો-શ્રીમદ્કર્મગ્રંથો, સ્તબ્ધકાર્થો વૃત્તિતઃ સુગમરીત્યા ।

બુધજીયવિજયવિદિતઃ શતકાચ્છસ્યાસ્ય પૂર્તિમગાત્* ॥૧॥

॥ इति शतकनामा पञ्चम कर्मग्रंथ संपूर्ण ॥

* શ્રી કર્મગ્રંથને વિશે આ શતકનામા પચમકર્મગ્રંથનો દીકા થઈ સુખમ રીતે પડિત જીવવિજયજીનો દરેક દબ્બાર્થ સંપૂર્ણ થયો.

॥ अष्टकर्मसु प्रत्येकामुत्तरप्रकृतिं समाश्रित्य बंधस्थानानि भूयस्कारबंधानि च ॥

पृ. ३ ७०

१६४

८ कर्म	अ. वा. ती उत्तर- प्रकृति	अ. व. स्थान संख्या	हेतुला हेतुला प्रकृतिनां अ. व. स्थानां ?	अ. व. दोषदोषादि	अ. व. दोषदोषादि	अ. व. दोषदोषादि	अ. व. दोषदोषादि
ज्ञानावरणं	५	१	५ प्रकृतिवृत्ति	०	०	१	२
दर्शनावरणं	६	३	६-६-४ नं.	२	२	३	२
वेदनाय	२	१	१ नं.	०	०	१	०
आदिनाय	२६	१०	२२-२१-१७-१३-६-५-४-३-२-१ नं.	६	८	१०	२
आश्रिण्य	४	१	१ नं.	०	०	१	१
नामधर्म	६७	८	२३-२५-२६-२८-२९-३०-३१-१ नं.	६	७	८	३
शोचकधर्म	२	१	१ नं.	०	०	१	१
अन्तराय	५	१	५ नं.	०	०	१	१

અનિ. દેશોન જોડે
પદ્ધતિપત્રો અસંખ્યા-
તમે ભાગીદાર સમજાવો

પત્ર ૪ થી

॥ સ્થિતિવંધ, અવાધા અને સ્થિતિવંધસ્વામિનું ચંત્ર ॥

આ ચંત્રમાં ૧૨૦ બંધ
પદ્ધતિને બદલે ૧૬ વર્ષ
અધિક ગણવાથી ૧૩૬
બંધ પ્રકૃતિ ગણાવી છે.

પદ્ધતિનો.	ઉદ્દેશ સ્થિતિવંધ (સાગરોપમ)	ઉદ્દેશ અભાધા.	જઘન્ય સ્થિતિવંધ	જઘન્ય અભાધા.	ઉદ્દેશ સ્થિતિવંધના સ્વામી.	જઘન્ય સ્થિતિવંધના સ્વામી.
સાનાવરણ ૫ ..	૩૦ કોણકોડી	૩૦૦૦ વર્ષ	અત્યંત	અત્યંત	મિથ્યાદ્રષ્ટિ ૪ ગતિનાજીવ	૧૦ માનતે ,
દરિનાવરણ ૪...	"	"	"	"	"	"
નિદ્રા ૨ ...	"	"	દેશોન હો સાં	"	"	બાહરપથાંત એકેન્દ્ર્ય
સ્થાનદ્વિવિધ ...	"	"	"	"	"	"
સાતાવેદનીય ...	૧૫ કોણકોડી	૧૫૦૦ વર્ષ	૧૨ સૂક્ષ્મ	"	"	૧૦ માનતે
અમાતાવેદનીય	૩૦ કોણકોડી	૩૦૦૦ વર્ષ	દેશોન હો સાં	"	"	૧૦ માનતે
(અપાત્ય ...	૭૦ કોણકોડી	૭૦૦૦ વર્ષ	દેશોન ૧ સાં	"	"	બાં ૫૦ એકે

અનંતાનુ ૪ ...	૪૦ કિાં કિાં	૧૦૦૦ વર્ષ	દેશાન હુ સાં	અનંતરૂત્ત	મિથ્યાદ્રાં ૪ ગતિના જવ	બાં ૫૦ એકે
અપ્રત્યાં ૪ ...	"	"	"	"	"	"
પ્રત્યાં ૪ ...	"	"	" કોષ ૨ માસ, માન ૧ માસ, માયા ૦૧ માસ.	"	"	"
મંજર ૩ ...	"	"	અનંતરૂં	"	"	૬ માન
" લોભ ...	"	"		"	"	"
દાશ્ય-ચંતિ ...	૧૦ કિાં કિાં	૧૦૦૦ વર્ષ	દેશાન હુ સાં	"	"	બાં ૫૦ એકે
દોષ-અરંતિ ...	૨૦ કિાં કિાં	૨૦૦૦ વર્ષ	દેશાન હુ સાં	"	"	"
ભય-કૃત્સા ...	"	"	"	"	"	"
ગ્રીવં ૬ ...	૧૫ કિાં કિાં	૧૫૦૦ વર્ષ	દેશાન હુ સાં	"	"	"
નપુંસકવં ૬ ...	૨૦ કિાં કિાં	૨૦૦૦ વર્ષ	દેશાન હુ સાં	"	"	"
પ્રેય વં ૬ ...	૧૦ કિાં કિાં	૧૦૦૦ વર્ષ	૮ વર્ષ	"	"	૬ માન
રવંદ્ર ૨ ...	૧૦ કિાં કિાં	૧૦૦૦ વર્ષ	દેશાન ૨૮૫૫૫૫	"	મિથ્યાં તિર્થંગ-નર	પર્યાપ્ત અસંખ્યા પંચે ૦ તિર્થંગ

મનઃપદ્ધિ ૨ ...	૧૫ કો ૧૦ કો ૧૦	૧૫૦૦૦૦	દેશોન ૧૪ સાં	અન્તર્મુ	મિથ્યાં ઋગતિ	આ. ૫. એકે.
તિષ્ઠેન્નદિ ૨ ...	૨૦ કો ૧૦ કો ૧૦	૨૦૦૦૦૦	" ૬ સાં	"	" દેવનારક	"
નરકદિ ૨ ...	"	"	" ૨૮૫૫ સાં	"	" તિયંગે-નર	પર્યાસિ અસંજિ
એકેન્દ્રિય ...	"	"	" ૬ સાં	"	મિથ્યાં ઋગતિ	તિં પ એ
વિદ્યે ૩ ...	૧૮ કો ૧૦ કો ૧૦	૧૮૦૦૦૦	" ૩૫ સાં	"	મિ તિયંગે નર	આ. ૫ એકે.
પદ્યેન્દ્રિય ...	૨૦ કો ૧૦ કો ૧૦	૨૦૦૦૦૦	" ૬ સાં	"	મિથ્યાં ઋગતિ	"
અપોદારિક ૨ ...	"	"	"	"	મિ. દેવનારક	"
વૈદિકિય ૨ ...	"	"	" ૨૮૫૫ સાં	"	" તિયંગે-નર	પર્યાસિ અસંજિ
આશ્વાસ ૨ ...	અન્ત-કો ૧૦ કો ૧૦	અન્ત-મુક્તિ	લક્ષિ અન્ત: કો ૧૦ કો ૧૦	"	અપ્રમત: (૭ મ:)	તિયંગે પ એ
તેજ-અમૃત ...	૨૦ કો ૧૦ કો ૧૦	૨૦૦૦૦૦	દેશોન ૬ સાં	"	મિ. ઋગતિ	૮ મે પદ્માગાન્તે
વજ્રપદ્માનારાય	૧૦	૧૦૦૦૦૦	" ૬ સાં	"	"	આ. ૫. એકેન્દ્રિય.
અપદ્માનારાય ...	૧૨	૧૨૦૦૦૦	" ૬ સાં	"	"	"

નારાય	...	૧૪ ફોન ફોન	૧૪૦૦૫૫	ફોન રૂપે સા.	અનુભવ	મિથ્યા ધર્મ	યા.	પ. એકે.
અમીનારાય	...	૧૬	"	૧૬૦૦	"	"	"	"
કીલિયા	...	૧૮	"	૧૮૦૦	"	"	"	"
મેવાત	...	૨૦	"	૨૦૦૦	"	"	"	"
સમચવરસ	...	૨૦	"	૨૦૦૦	"	"	"	"
ન્યઓ	...	૧૨	"	૧૨૦૦	"	"	"	"
સાદિ...	...	૧૪	"	૧૪૦૦	"	"	"	"
ફળ...	...	૧૬	"	૧૬૦૦	"	"	"	"
વામન	...	૧૮	"	૧૮૦૦	"	"	"	"
ફુડે...	...	૨૦	"	૨૦૦૦	"	"	"	"
ફળવર્ણ	...	૨૦	"	૨૦૦૦	"	"	"	"
નીલવર્ણ	...	૧૭૫	"	૧૭૫૦	"	"	"	"

...	૧૫ ફાં ૬૧૦	૧૫૦૦ વર્ષ	દરેક ૧ ફાં	અન્તર્મું	મિથ્યાબોધગતિ	બાં ૫૦ અંક
રક્તચર્મ	...	૧૨૫૦	"	૨૫	"	"
પીતલચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
ચતુરચર્મ	...	૨૦૦૦	"	૫	"	"
દરેકિગમ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
ચૈત્રિચર્મ	...	૨૦૦૦	"	૫	"	"
તિમિરચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
મદ્યચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
મયાચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
આચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
મદ્યચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
ગીત-ચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
ગદ્ય-ચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
ઉચ્ચ-ચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
અર્ધ-ચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
ચૈત્રિચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"
આચર્મ	...	૧૦૦૦	"	૫	"	"

પર્યાપ્ત ચતુરિન્દ્રિયનો	જઘન્યયોગ	અસંખ્યગુણ
„ અસંજિ પંચેન્નો	„	„
„ સંજિપંચેન્દ્રિયનો	„	„
„ દ્વીન્દ્રિયનો	ઉત્કૃષ્ટયોગ	„
„ ત્રીન્દ્રિયનો	„	„
„ ચતુરિન્દ્રિયનો	„	„
„ અસંજિ પંચેન્નો	„	„
અનુત્તરકેવનો	„	„
ત્રિવેયકેવનો	„	„
યુગલિકેવનો	„	„
આહારક શરીરનો	„	„
*શેષકેવનો	„*	„
નારકેવનો		
શેષ તિયજ્યાનો		
શેષ મનુષ્યાનો		

*ઉપર કહેલા યોગના અપખંડત્વ પ્રમાણે અપર્યાપ્ત અને પર્યાપ્ત જીવસ્થાનોમાં સ્થિતિસ્થાનોનું પણ અપખંડત્વ સંખ્યગુણ કહેવું, પરંતુ અપર્યાપ્તદ્વીન્દ્રિયમાં અસંખ્યગુણ કહેવું તેનું કાળક આ પ્રમાણે:—

યંત્ર ૯ મું

અપર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ ઓકેન્દ્રિયના	સ્થિતિસ્થાનો	સર્વથી અદ્ય	પર્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલાં
પર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ		સંખ્યાતગુણ	
પર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ		"	
પર્યાપ્ત સૂક્ષ્મ		"	
અપર્યાપ્ત દ્વીન્દ્રિયનાં		અસંખ્યાતગુણ ^૨	
પર્યાપ્ત		સંખ્યાતગુણ ^૩	
અપર્યાપ્ત ત્રીન્દ્રિયનાં		"	
પર્યાપ્ત		"	
અપર્યાપ્ત ચતુરિન્દ્રિયનાં		"	
પર્યાપ્ત		"	
અપર્યાપ્ત અસંજિપંચોનાં		"	
પર્યાપ્ત		"	
અપર્યાપ્ત સંજિપંચોનાં		"	
પર્યાપ્ત		"	

૧ શરણુ કે ઓકેન્દ્રિયના બહુન્યસ્થિતિયધથી ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિયધ પર્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલો અધિક છે, તેથી તેટલા સમયો પ્રમાણુ સ્થિતિસ્થાનો હોય છે.

૨-૩ શરણુ કે દ્વીન્દ્રિયના બહુન્યસ્થિતિયધથી દ્વીન્દ્રિયના ઉત્કૃષ્ટ-સ્થિતિયધ પર્યોપમના સંખ્યાતમા ભાગ જેટલો અધિક છે અને તે પર્યોપમનો સંખ્યાતમા ભાગ ઓકેન્દ્રિયના પર્યાસ ખદેખલાગ (જેટલા સ્થિતિસ્થાનો) થી અસંખ્યગુણુ મોટો છે.

ચંત્ર ૧૦ મું : અવંધકાલ

(૭) તિથિ ૩-નરક ૩-ઉદ્યોતનો-૧૬૩ સાગરોપમ-
પદ્યો-૭ પૂર્વકોડવર્ષ.

(૮) સ્થાવરાદિ ૪, કૃત્તિ ૪, આતપ-૧૮૫ સાગરોપમ-
પદ્યો-૮ પૂર્વકોડવર્ષ.

૨૫ { ૫ કુસંધયલુ-૫-કુસંસ્થાન-
૧ કૃત્તિ-૪ અનંતાનુ-
૧ મિથ્યા-૦-દૌર્ભાગ્યાદિ ૩- } - ૧૩૨ સાગરોપમ-૦ પદ્યો-૦
સ્થાન-૦-૩, ૧-નીચગોત્ર-
૧ નપુંવે-૧-સીવેદ }

શેષ ૭૬ નો અવંધકાલ કહ્યો નથી.

૧૨૦

૧ ૫૮ માં ગાથામાં ૪ પ્રકૃતિઓનો, ૫૬ માં ૯ નો, ૬
૧૪ નો, ૬૧ માં ૪૧ નો અને ૬૨ માં ૫ નો એ પ્રમાણે સર્વ મળી
પ્રકૃતિઓ ને અનુવર્ણન છે, તેનો સતતઅવધાન કહ્યો. ૪૭ ધ્રુવ
દેવાથી સતતઅવધ કહ્યો નથી, કારણ કે ધ્રુવઅવધ તેજ સતતઅવધ છે

ચંત્ર ૧૧ મું

*૭૩ અધ્યવર્ણધિતો સતતઅંધ.

- ૧૨ { દેવ૦ ૨ વૈક્રિય૦ ૨—૩ પદ્યોપમ
 તિર્થંગ ૨-નીચ૦ —અસંખ્ય કાળચક્ર
 આચુષ્ય ૪ —અન્તર્મુઠ
 ઐદાઠશરીર —અસંખ્ય (આવલિકામંજયેય ભાગ-
 મિત સમય પ્રમાણ) પુદ્ગલપરાવર્ત:

(૧) શાતાવેદનીય —દેશોત્પૂર્વકોડવર્ષ.

(૭) પરાંઉચ્ચાસ-પંચેત્રસાદિ ૪— { ૧૮૫ સાગરો-૪
 પદ્યો-૮ પૂર્વકોડવર્ષ.(૭) મુખગતિ-પુવેદ-ઐભાઠ૩-ઉચ્ચ-સમય૦— ૧૩૨ સાગરો
 ૬ પૂર્વકોડવર્ષ.

કુખગતિ-કુખાતિ ૪-કુસંઘયણ ૫
 -કુસંઘયાન ૫-આહાઠ૨-નરક ૨- -૧ સમયથી અન્તર્મુઠ
 ૪૧ ઉદ્યોત-આતપ-સ્થિર-શુભ-યશ- મુધી (-જલ૦ ૧ સમય
 સ્થાવ૦ ૧૦-તપું૦ ૨૨૦-હાસ્યાદિ ૪. ઉત્કૃષ્ટ અન્તર્મુઠ)
 -અશાતા

(૫) નારક ૨-જન-વજ્ર૦-ઐદાઠઉપાંગ-૩૩ સાગરોપમ

*૪૭ પુરુષધિ તો સતતઅંધ ન હોય તેનો સતતઅંધ દેવતાની
 આવરણતા નથી, તથા અધિ નરક સતતઅંધ સ્વર્ગ ૧ સમય મુધી છે

યંત્ર ૧૨ સુ' ॥ ઉત્કૃષ્ટ રસળ'ધે સ્વામી યંત્ર ॥

(૩) એકેન્દ્રિય-સ્થાવર-આતપ. ધશાન સુધીના મિથ્યાદષ્ટિ દેવો.

(૧૧) { વિકલ ૩-સૂક્ષ્માદિ ૩-
નરકાદિ ૩-તિર્થ'ચાચુ-નરાચુ } મિથ્યાદષ્ટિ તિર્થ'ચ અને
મિથ્યા૦મનુષ્ય (અચુ-
ગતિક).

(૩) તિર્થ'ચ ૨-સેવાતી

મિથ્યાદષ્ટિ દેવ અને
મિથ્યા૦ નારક

(૨૯) વૈક્રિય ૨-દેવ-૨-આહ્વા ૨
સુખગતિ-શુભવર્ણાદિ ૪
તૈજસાદિ ૪ (તૈઠકા૦અગુ૦
નિર્માણુ)-જિન-સમય૦-પરાધાત-
ત્રસાદિ ૯-પ'ચે૦ઉચ્છ્વાસ } ક્ષપકત્રેણિવંત ૮ મા
ગુણસ્થાને

(૩) શાતા-ઉચ્ચ-યશ.

ક્ષપકત્રેણિવંત ૧૦ માંતે

(૧) ઉધાત

સાતમી પૃથ્વીનો નારક
મિથ્યાત્વાન્ત્યસમયે
(અનિવૃત્તિકરણાન્તે)

(૫) નરક ૨-ઐદા૦૨-વજ્રપીં

સમ્યગ્દષ્ટિ દેવો

(૧) દેવાચુ:

અપ્રમત.

૬૮ શેષ પ્રકૃતિ

૪ ગતિના મિથ્યાદષ્ટિ

૧૨૪ (વર્ણાદિ ૪ શુભાશુભમાં બે વાર ગણવાથી: ૪ અધિક છે.)

યંત્ર ૧૩ મું ॥ જઘન્યરસ બંધ સ્વામી-યંત્ર ॥

- (૮) સ્થાનદ્વિ ૩-અનંતાનુ૦૪-મિધ્યાત્વ-સંયમાસિમુખમિધ્યાદષ્ટિ.
 (૪) અપ્રત્યાખ્યાની કપાય— સમ્યગ્દષ્ટિ
 (૪) પ્રત્યાખ્યાની કપાય— દેશવિરત
 (૨) અરતિ-શોક— અપ્રમત્તાસિમુખ પ્રમત્ત
 (૨) આહારકદ્ધિક— પ્રમત્તાસિમુખ અપ્રમત્ત

(૧૧) { નિદ્રા ૨-અશુભવર્ણાદિ ૪-હાસ્ય- } -અપૂર્વકરણ ક્ષપક
 { રતિ-ભય-ભુગુ-ઉપધાત

(૫) પુરૂષવેદ-૪ સંજવલનકપાય— ક્ષપકશ્રેણિવંત ૯ મે.

(૧૪) ૫ વિધન-૬ આવરણ— ૧૦ માન્તે.

૧૬ { સ્ફમાદ ૩-વિકલે ૩ } -મનુષ્ય અને તિર્થંચ.
 { આયુ ૪-વૈદ્ય ૬

૧૦ { ઉદ્યોત-અમૌદા૦૨ -દેવ-નારકા
 તિર્થંચ ૨-નીચગોત્ર-સાતમી પૃથ્વીના નારકા (મિધ્યાત્વાન્તે)
 જનનામ -અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ
 એકેન્દ્રિય-સ્થાવર. અનારકા (નારક સિવાય ૩ ગતિના છેવે)
 આતપ -ઇશાનાન્ત દેવો

૮ { શાતા-સ્થિર-ગુણ-યશ. } (પરાવર્તમાન પરિણા-
 { અશાતા-અસ્થિર-અશુભ-અયશઃ } મી) સમ્યગ્દષ્ટિઓ
 અને મિધ્યાદષ્ટિઓ

ત્રસાદિ ૪-શુભવર્ણાદિ ૪-તૈજસાદિ ૪. (પરાવર્તમાન
 મનુ૦૨-અગતિ ૨-પંચેન્દ્રિયવાસ- પરિણામી) ૪
 ૪૦ પરાધાત-ઉચ્ચ ૦ સંઘ ૦ ૬-સસ્થાન ૬- ગતિના મિધ્યા-
 નપું-૦-ગ્રી-સૌભા ૦ ૩-દૌર્ભાગ્યાદિ ૦ ૩ દષ્ટિઓ.

૧૨૪ (વર્ણાદિ બે વાર મણવાધી ૪ આધક છે).

કર્મની ઉત્તરપ્રકૃતિની સંખ્યા

પંચનવદુન્નિઅઘા-વીસા ચરો તહેવ વાયાલા;
 દુન્નિ અ પંચ ય મળિયા, પયડીઓ આણપુઠ્ઠીય ॥૬॥

પંચ=પાંચ.

નવ=નવ.

દુન્નિ=ખે.

અઘાવીસા=અઘાવીશ.

ચરો=ચાર.

તહેવ=તેમજ

વાયાલા=ખેંતાળીશ.

દુન્નિ=ખે.

પંચ=પાંચ.

ય=અને

મળિયા=કહી છે.

પયડીઓ=પ્રકૃતિઓ.

આણપુઠ્ઠીય=અનુક્રમે.

અર્થ.—પાંચ, નવ, ખે, અઘાવીશ, ચાર તેમજ ખેંતા-
 ળીશ, ખે અને પાંચ પ્રકૃતિઓ અનુક્રમે આઠ કર્મની કહેલી
 છે. ॥ ૬ ॥

વિવેચન:—હવે ઉત્તર પ્રકૃતિ આશ્રયીને બંધ ઉદય તથા
 સત્તાનો સંવેધ અને સ્વામીપણું કહે છે. ત્યાં પ્રથમ ૮ કર્મની
 ઉત્તરપ્રકૃતિની સંખ્યા કહે છે. જ્ઞાનાવરણીયની પાંચ, દર્શનાવર-
 ãણીયની નવ, વેદનીયની ખે, અને મોહનીયની સત્તાદિકે અઘાવીશ
 અને બંધે ૨૬, આયુઃકર્મની ૪ અને નામકર્મની ખેંતાળીશ
 પ્રકૃતિ હોય: તે બંધ અને ઉદયે ૬૭ હોય અને સત્તાએ ૯૩
 અથવા ૧૦૩ હોય ગોત્રકર્મની ખે પ્રકૃતિ હોય અને અંતરાય
 કર્મની પાંચ પ્રકૃતિ હોય. એ અનુક્રમે આઠ કર્મની ઉત્તર
 પ્રકૃતિ કહી. હવે એના બંધ, ઉદય અને સત્તા સંવેધે ભાંગા
 કહે છે. ॥ ૬ ॥

ઉત્તરપ્રકૃતિનો બધોદયસત્તા સંવેધ.

વંધોદયસંતંસા, નાળાવરણંતરાઈય પંચ;
વંધોવરમેવિ 'ઉદય, સંતંસા હુંતિ પંચેવ ॥ ૭ ॥

વંધોદયસંતંસા=બંધ, ઉદય અને
સત્તાઈય અંશો.

નાળાવરણંતરાઈય=જ્ઞાનાવરણ
અને અંતરાય કર્મને વિષે.

પંચ=પાંચ પ્રકૃતિના.

વંધોવરમેવિ=બંધના અભાવે
પણ

ઉદય સંતંસા=ઉદય અને સત્તા
હુંતિ=હોય.

પંચેવ=પાંચ પ્રકૃતિ રૂપે.

અર્થ—જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાય કર્મને વિષે બંધ, ઉદય
અને સત્તાઈય અંશો પાંચ પ્રકૃતિના હોય. બંધના અભાવે પણ
ઉદય અને સત્તા પાંચ પ્રકૃત્યાત્મકજ હોય. ॥ ૭ ॥

વિવેચન—જ્ઞાનાવરણીયની પાંચ અને અંતરાયની પાંચ મળી
દશ પ્રકૃતિ મુવબંધી છે મારે ચક્ષુષસંપ્રાય લગે સર્વ જીવ પાંચે
ભેગી બાંધે તે મારે પાંચનો બંધ, પાંચનો ઉદય અને પાંચની
સત્તા એ એક ભાંગે જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાયનો ચક્ષુષસંપ્રાય
શુભ્રહ્માણી લગે સર્વ જીવને હોય એ બે કર્મનો બંધ દળે થકે
પણ પાંચનો ઉદય અને પાંચની સત્તા, એ ભાંગે ઉપશાન્તનોહ
અને ક્ષીણનોહ પામીએ એમ એ જ્ઞાનાવરણીય અને અંતરાય
કર્મનો બંધોદયસત્તા સંવેધે બે બે ભાંગે હોય ॥ ૭ ॥

જ્ઞાનાવરણાંતરાયયોઃ સંવેધભંગૌ

ભંગ	વંધ	ઉદય	સત્તા	ગુણઠાણે	જીવમેદે
૧	૫	૫	૫	૧૧૨૩૪૫૬૭ ૮૧૧૧૦	૧૪
૨	૦	૫	૫	૧૧૧૨	૧ સંક્ષિ- પર્વાં

દર્શનાવરણુના સંવેધભાંગા.

વંધસ્સ ય સંતસ્સ ય, પગ્ગદ્ધાણાદ્ધ તિણ્ણ તુલ્લાદ્ધં;
ઉદયદ્ધાણાદ્ધં દુવે, ચડ પળગં દંસણાવરણે ॥ ૮ ॥

વંધસ્સ=બંધનાં.

સંતસ્સ=સત્તાનાં.

પગ્ગદ્ધાણાદ્ધ=પ્રકૃતિસ્થાનો.

તિણ્ણ=ત્રણ [૯-૬-૪]

તુલ્લાદ્ધં=સરખાં.

ઉદયદ્ધાણાદ્ધં=ઉદયસ્થાનો.

દુવે=બે [હોય.]

ચડ=ચાર.

પળગં=પાંચ.

દંસણાવરણે=દર્શનાવરણુને વિષે

અર્થઃ—દર્શનાવરણુને વિષે બંધનાં અને સત્તાનાં પ્રકૃતિ
સ્થાનો ત્રણ [૯-૬-૪] સરખાં હોય. ઉદયસ્થાનો ચાર તથા પાંચ
પ્રકૃતિનાં એમ બે હોય. ॥ ૮ ॥

વિવેચન—હવે દર્શનાવરણીય કર્મના સંવેધભાંગા કહે છે—
દર્શનાવરણીયને વિષે બંધના અને સત્તાનાં સ્થાનક ૯, ૬, ૪, એ
ત્રણ સરખાં હોય. ત્યાં પહેલું નવનું બંધસ્થાનક મિથ્યાત્વે અને
સાસ્વાદને પામીએ; તે અભવ્યને અનાદિ અનંત હોય, ભવ્યને
અનાદિસાન્ત હોય અને સમ્યક્ત્વ થકી પડીને મિથ્યાત્વે ગયેલાને

સાદિસાન્ત હોય, તે જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત લગે હોય અને ઉત્કૃષ્ટ દેશે ઊણા અર્ધ પુદ્ગલપરાવર્ત લગે હોય. તે નવ માંહેથી ધીજુદિ ત્રિકનો બંધ ૨૭યે છ તું બંધસ્થાનક મિથ્રગુણાણાધી માંડીને અપૂર્વાદરણ ગુણાણાના પહેલા ભાગ લગે હોય, તે જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત લગે હોય અને ઉત્કૃષ્ટ એકસો બત્રીશ સાગ-રાપમ અધિક લગે રહે, તે પછી કોઠક ક્ષપકશ્રેણિ પડિવજ્રે-પ્રાસ કરે, અને કોઠક મિથ્યાત્વ પામતો નવવિધ બંધ થાય, તે છ માંહેથી નિઠાદિકનો બંધ ૨૭યે ચારતું બંધસ્થાનક અપૂર્વાદરણના બીજા ભાગથી માંડીને સ્વશ્રમણપરાય લગે હોય, તે જઘન્ય એક સમય અને ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુહૂર્ત લગે રહે હવે દર્શનાવરણીયનું નવ પ્રકૃતિતું સત્તાસ્થાનક મિથ્યાત્વથી માંડીને ઉપશાન્તમોહ લગે હોય. તે ઉપશમશ્રેણિએ અને ક્ષપકશ્રેણિએ નવમાના પહેલા ભાગ લગે હોય. તે અલબ્યને અનાદિ અનંત અને લબ્યને અનાદિ સાન્ત હોય પણ સાદિસાન્ત ન હોય, કેમકે નવતું સત્તાસ્થાનક તો ક્ષપકશ્રેણિએ જ ૨૭યે અને તે ક્ષપકશ્રેણિ થકી તો પડે નહીં તે માટે. તે માંહેથી ધીજુદિત્રિકની મત્તા ૨૭યે છ પ્રકૃતિતું સત્તાસ્થાનક અનિવૃત્તિ બાદર ગુણાણાના બીજા ભાગ થકી માંડીને ક્ષીણમોહના દ્વિચરમ સમયલગે હોય તે જઘન્યથી અને ઉત્કૃષ્ટપણે પણ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ હોય. તે માંહેથી વળી બે નિઠાની સત્તા ૨૭યે ચાર પ્રકૃતિતું સત્તાસ્થાનક ક્ષીણમોહને ઉલ્લે સમયે હોય, તે એક સમય રહે. હવે દર્શનાવરણીયનાં ઉદયસ્થાનક બે હોય, ચારતું અને પાંચતું; ત્યાં અધુર્દર્શનાવરણીય પ્રમુખ ચાર ધ્રુવોદયો છે, તે માટે ચારતું ઉદયસ્થાનક મિથ્યાત્વથી માંડીને ક્ષીણમોહના રજા લગે હોય તથા નિઠા પાંચ માંહેથી એક માળે એકનો જ ઉદય હોય પણ બે ત્રણનો ઉદય ન હોય, અધુર્વોદયો માટે. પૂર્વોક્ત ૪ માંહે એક નિઠા લગે ત્યારે પાંચતું ઉદયસ્થાનક હોય, તે ક્યારેક હોય, ક્યારેક ન હોય. એ પ્રકારે દર્શનાવરણીયનાં બંધ ઉદય અને સત્તાનાં સ્થાનક ૨૮માં, હવે સર્વેષે તેના ભાગા રહે છે ॥ ૮ ॥

વીઆવરણે નવવંધણ(ગે)સુ, ચડપંચડદય નવસંતા;
છચડવંધે ચેવં, ચડવંધુદય છલંસા ય ॥ ૧ ॥

વીઆવરણે=ખીજ દર્શનાવરણને
વિષે.

નવવંધણસુ=નવવિધ બંધકને વિષે

ચડપંચ=ચાર અથવા પાંચનો.

ડદય=ઉદય.

નવસંતા=નવ પ્રકૃતિની સત્તા.

છચડ વંધે=છ અને ચારના બંધે.

ચેવં=પૂર્વોક્ત પ્રકારે ઉદય સત્તા.

ચડવંધુદય=ચારના બંધ અને

ચારના ઉદયને વિષે.

છલંસા=છની સત્તા [હોય].

ય=પણ.

અર્થ:—દર્શનાવરણને વિષે નવવિધ બંધકને વિષે ચાર
અથવા પાંચનો ઉદય અને નવ પ્રકૃતિની સત્તા હોય. છ અને
ચારના બંધે પૂર્વોક્ત પ્રકારે ઉદય સત્તા હોય. ચારના બંધ અને
ચારના ઉદયને વિષે છની સત્તા પણ હોય ॥ ૯ ॥

વિવેચન—દ્વિતીયાવરણ તે દર્શનાવરણીય કર્મ તેને વિષે
નવવિધબંધક એવા મિથ્યાત્વી અને સાર્વાદનીને ચાર તથા પાંચનો
ઉદય હોય અને નવની સત્તા હોય એટલે એ બે ભાંગા દેખાડ્યા,
તે આ પ્રમાણે—નવનો બંધ, ચારનો ઉદય અને નવની સત્તા એ
ભાંગો નિદ્રાનો ઉદય ન હોય ત્યારે હોય. તથા નવનો બંધ,
પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા એ ભાંગો નિદ્રાની ઉદયાવસ્થાએ
હોય. એ બીજા ભાંગા માંહે પાંચ ભાંગા થાય તે આ પ્રમાણે—
એક કાળે પાંચ નિદ્રા માંહેલી એક નિદ્રાનો ઉદય હોય તે
એકેકી નિદ્રાતું નામ લઇને ગણીએ ત્યારે પાંચ ભાંગા [વિકલ્પ] થાય,
તથા છને બંધે અને ચારને બંધે પણ એમજ બે બે ભાંગા હોય.
છનો બંધ મિશ્ર ગુણદાણાથી માંડીને અપૂર્વકરણના પહેલા ભાગ
લગે હોય, ત્યાં બે ભાંગા હોય, તે આ પ્રમાણે—છનો બંધ, ચારનો
ઉદય અને નવની સત્તા એ ભાંગો નિદ્રાનો ઉદય ન હોય ત્યારે
હોય, અને છનો બંધ, પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા એ
ભાંગો નિદ્રાને ઉદયે હોય. એ ભાંગા માંહે પણ એકેકી નિદ્રાતું
નામ લઈ ઉદયઃકહીએ ત્યારે પાંચ વિકલ્પ પ્રમત્ત લગે થાય, અ-

પ્રમત્ત થકી તો ધીજીદિત્રિક્તો ઉદય ટળ્યો તે માટે એ ભાંગા
ધાય, એ નિદ્રાના ઉદયના ભાંગા ક્ષપક્રોણિવાળાને હોય નહિ,
ક્ષપક્રોણિવાળો અતિ વિશુદ્ધ છે માટે તેને નિદ્રા અને પ્રયસાનો
ઉદય ન હોય. યદ્યપિ કર્મસ્તથે દ્વીજુભોદના દ્વિચરમ સમય લગે
નિદ્રા અને પ્રયસાનો ઉદય કલો છે પણ તે સંભવે નહીં. તથા
અતુર્વિધખંધ તે અપૂર્વકરણના બીજા ભાગ થકી માંડીને સૂક્ષ્મ-
સંપરાય લગે હોય; ત્યાં ચારનો ખંધ, પાંચનો ઉદય અને નવની
સત્તા એ ભાંગા ઉપશમ શ્રેણિવાળાનેજ હોય તેના પણ એ
નિદ્રાનો ઉદય ગણતાં એ વિષ્ણુ ધાય; અને ચારનો ખંધ, ચારનો
ઉદય અને નવની સત્તા એ ભાંગા ઉપશામક અને ક્ષપક્ર એને
હોય, ત્યાં ક્ષપક્રને. અનિવૃત્તિબાદરના પહેલા ભાગ લગેજ હોય
અને ઉપશામકને સૂક્ષ્મસંપરાય લગે હોય. તથા ક્ષપક્રને અનિ-
વૃત્તિબાદરના સંખ્યાતા ભાગ ગયા પછી ધીજીદિત્રિક્તની સત્તા
પણ ટળે ત્યારે ચારનો ખંધ, ચારનો ઉદય અને છનો સત્તા એ
ભાંગા સૂક્ષ્મસંપરાયના છેલ્લા સમય લગે હોય, પછી ખંધ ટળે
એ પ્રકારે ચારનો ખંધના ત્રણ ભાંગા થયા. અહીં અષ્ટ શબ્દે
સત્તા કહીએ. ॥ ૯ ॥

ઉવરયવંધે ચડ પળ, નવંત ચડરુદય છચ્ચચડસંતા:
વેઅણિઆડયગોણ, વિમજ્જ મોહં પરં વુચ્છં ॥ ૧૦ ॥

ઉવરયવંધે=ખંધના વિષ્ણુ ધયે

સંતા=સત્તા.

છને.

ચડપળ=ચાર અપવા પાંચનો

વેઅણિયાડ ચમોણ=વેદનીય, અષ્ટ-

ઉદય

શુદ્ધ અને ગોત્રકર્મને વિષે.

નવંત=નવની સત્તા

વિમજ્જ=ખંધાદિસ્થાન અને સં-

ચડરુદય=ચારનો ઉદય.

વેદના ભાંગા કહેવા.

ત=છની

મોહં=મોહનીય કર્મને.

ચ્ચચ્ચ=અને ચારનો.

પરં=દેવે પછી.

વુચ્છં=કોઈનું.

અર્થ—બંધનો વિચ્છેદ થયે છતે ચાર અથવા પાંચનો ઉદય અને નવની સત્તા [એ જે ભાંગા] તેમજ ચારનો ઉદય અને છ અથવા ચારનો સત્તા હોય. વેદનીય, આયુષ્ય અને ગોત્રકર્મને વિષે [સંવેધ આશ્રયીને બંધાદિ સ્થાનના] ભાંગા કહીને મોહનીય કર્મના ભાંગા હવે પછી કહીશું ॥ ૧૦. ॥

વિવેચન—તથા બંધ ૮૭યે થકે ચારનો ઉદય નવની સત્તા અને પાંચનો ઉદય નવની સત્તા એ જે ભાંગા ઉપશાન્તમોહ ગુણુઠાણેજ પામીએ; ઉપશમત્રેણિએ નિદ્રા પ્રચલાનો ઉદય સંભવે અને સ્થાનદ્વિત્રિક પશુ સત્તાએ હોય તે માટે. તથા ચારનો ઉદય છની સત્તા એ ભાંગા ક્ષીણક્રપાયના દ્વિચરમ સમય લગે પામીયે તથા ચારનો ઉદય ચારની સત્તા એ ભાંગા ક્ષીણક્રપાયને છેદ્ને સમયે હોય; ત્યાંજ નિદ્રા પ્રચલાની સત્તા ૮૭ે તે માટે. એ પ્રમાણે દર્શનાવરણીયના અગ્યાર ભાંગા હોય, તે વળી જ્યાં જેટલી નિદ્રા ઉદયે હોય તેટલીનાં નામ લઈને જૂઠા જૂઠા ભાંગા કરીએ ત્યારે ૨૧ ભાંગા થાય, અને વળી કર્મસ્તવે કહ્યા પ્રમાણે ક્ષપકને નિદ્રાદ્વિકનો ઉદય કહીએ ત્યારે ચારનો બંધ, પાંચનો ઉદય અને છની સત્તા એ ભાંગા નવમે-દશમે ગુણુઠાણે વર્તતા ક્ષપકને હોય. તથા બંધને અભાવે પાંચનો ઉદય અને છ ની સત્તા એ ભાંગા ક્ષીણમોહે દ્વિચરમ સમય લગે હોય; એમ ૧૩ ભાંગા થાય. નિદ્રાને પૃથક્ નામ ગ્રહી કહીએ ત્યારે ૨૫ ભાંગા થાય. એ પ્રકારે દર્શનાવરણીય કર્મના બંધોદયસત્તા સંવેધે ભાંગા કહ્યા.

હવે વેદનીય કર્મ, આયુઃ કર્મ અને ગોત્ર કર્મ એ ત્રણના બંધોદયસત્તા સંવેધના ભાંગા થોડા માટે તેને પૂર્વે કહીને મોહનીય કર્મના બંધોદયસત્તા સંવેધના ભાંગા ઘણા છે માટે પછી કહીશું. ॥ ૧૦ ॥

ગોત્ર, વેદનીય અને આયુઃકર્મના સંવેધે ભાંગા.

ગોઅંમિ સત્ત મંગા, અદ્વય મંગા હવંતિ વેઅણિણ ।

પણ નવ નવ પણ મંગા, આડચડકે વિ કમસો ડ-૥૧૧॥

ગોઅંમિ=ગોત્રકર્મને વિષે,
સત્ત મંગા=સાત ભાંગા
અદ્વ=આઠ.
મંગા=ભાંગા
હવંતિ=હોય.
વેઅણિણ=વેદનીયકર્મને વિષે.

પણ નવ નવ પણ મંગા=પાંચ.
નવ, નવ અને પાંચ ભાંગા.
આડચડકેવિ=આયુષ્યચતુષ્કને
વિષે વળી.
કમસો=અનુક્રમે.
ડ=તો.

અર્થ:—ગોત્રકર્મને વિષે સાત ભાંગા, અને વેદનીય કર્મને વિષે આઠ ભાંગા હોય. ચારે આયુષ્યને વિષે તો અનુક્રમે પાંચ, નવ, નવ અને પાંચ ભાંગા હોય.

વિવેચન.—ગોત્રકર્મને વિષે બંધોદયસત્તા સંવેધે સાત ભાંગા થાય, તે આ પ્રમાણે—ગોત્રત્વ બંધસ્થાનક એકજ હોય. પહેલે બીજે ગુણકાણે નીચ ગોત્ર અથવા ઉંચ ગોત્ર બાંધે પણ સમકાળે બે ગોત્ર ન બાંધે, પરસ્પર વિરુદ્ધ છે માટે, અને મિત્ર થકી દશમા ગુણ-સ્થાન સંગે તો ઉચ્ચૈર્ગોત્રજ બાંધે, અને ઉદયસ્થાનક પણ એકજ હોય મિત્રાત્મ થકી માંડીને દેશવિરત સંગે નીચ અથવા ઉંચ એ બે ગોત્ર ઉદયે હોય પણ સમકાળે એકજ ઉદયે હોય, પરસ્પર વિરુદ્ધ માટે, અને પ્રમત્ત થકી અયોગી સંગે તો ઉચ્ચૈર્ગોત્રનોજ ઉદય હોય. તથા સત્તાસ્થાનક બે હોય, બેતુ અને એકતુ; તે આ પ્રમાણે—ઉચ્ચૈર્ગોત્ર અને નીચૈર્ગોત્ર એ બેની સત્તા સમકાળે સાથે સર્વ ગુણકાણે હોય તથા તેઉકાય વાયુકાયની અવસ્થાએ ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ઉદયે એક નીચૈર્ગોત્રની સત્તા હોય અથવા અયોગી કેવળીને નીચૈર્ગોત્રની સત્તા ગયે છેલ્લે સમયે એક ઉચ્ચૈર્ગોત્રની સત્તા હોય, હવે એનો સંવેધ કહે છે—નીચૈર્ગોત્રનો બંધ નીચૈર્ગોત્રનો ઉદય અને નીચૈર્ગોત્રની સત્તા, એ ભાંગા તેઉકાય અને વાયુકાય માંડે પામીએ; ત્યાં ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ઉદયે તે માટે. તથા તેઉકાય

અને વાયુકાયના સવ થઈ નીકળ્યા એકેન્દ્રિય, બેઈન્દ્રિય, તેઈન્દ્રિય, ચૈરિન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય તિયન્ન માંહે ક્રિયત્કાલ લગે પણ એ ભાંગો પામીએ તથા નીચેગોત્રનો બંધ, નીચનો ઉદય અને ઉચ્ચ નીચની સત્તા, અથવા નીચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય અને બેની સત્તા, એ બે ભાંગો મિથ્યાત્વથી તથા સાસ્વાદનીને વિષે હોય. તથા ઉચ્ચનો બંધ, નીચનો ઉદય અને બેની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વથી માંડીને દેશવિરતિ લગે પામીએ; તે પછી નીચનો ઉદય નથી તે મારે. તથા ઉચ્ચનો બંધ, ઉચ્ચનો ઉદય અને બેની સત્તા, એ ભાંગો મિથ્યાત્વ-થઈ માંડીને સુદ્ધમસંપરાય લગે પામીએ. તે પછી બંધનો અભાવ હોવા થઈ ઉચ્ચનો ઉદય અને બેની સત્તા, એ ભાંગો ઉપશાન્ત મોહથી માંડીને અયોગી કેવળીના દ્વિચરમ સમય લગે પામીએ. ઉચ્ચનો ઉદય ઉચ્ચની સત્તા, એ ભાંગો અયોગી કેવળીને ચરમ સમયે હોય એ સર્વ મળી સાત ભાંગો ગોત્રકર્મના જાણવા.

વેદનીય કર્મને વિષે બંધોદયસત્તા સંવેધે આઠ ભાંગો હોય. ત્યાં વેદનીયનું બંધસ્થાનક અને ઉદયસ્થાનક પણ એકેકી પ્રકૃતિનું એકેકુંજ હોય, યદપિ છઠ્ઠા શુભાષ્ટકા લગે બેનો બંધ છે અને પછી એક સાતાનો બંધ છે તે પણ પરસ્પર વિરોધી છે મારે સમકાળે બે ન બાધે પણ એકજ બાધે, અને ઉદયે નર્વ શુભાષ્ટકે બે હોય તે પણ એક કાળે એકજ ઉદય આવે. તથા સત્તાસ્થાનક બે હોય, એકનું અને બેનું. જ્યાં લગે એક સત્તા થઈ રહ્યું ન હોય ત્યાં લગે બેની સત્તા હોય અને એક રહ્યે એકની સત્તા રહે. હવે એનો સંવેધ કહું કે અસાતાનો બંધ, અસાતાનો ઉદય અને બેની સત્તા ૧, તથા અસાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય અને બેની સત્તા ૨, એ બે ભાંગો મિથ્યાત્વથી માંડીને પ્રમત્ત શુભાષ્ટકા લગે પામીએ. તે પછી અસાતાનો બંધ ન હોય તે મારે નહીં. સાતાનો બંધ અસાતાનો ઉદય અને બેની સત્તા ૩, સાતાનો બંધ, સાતાનો ઉદય અને બેની સત્તા ૪, એ બે ભાંગો મિથ્યાત્વથી માંડીને સુયોગી કેવળી લગે હોય તે પછી બંધને અભાવે અસાતાનો ઉદય અને બેની સત્તા ૫, સાતાનો ઉદય બેની સત્તા ૬, એ બે ભાંગો અયોગીને દ્વિચરમ સમય લગે પામીએ અસાતાનો ઉદય અને અસાતાની સત્તા ૭, સાતાનો ઉદય અને સાતાની સત્તા ૮, એ બે ભાંગો અયોગી કેવળીને ચરમ સમયે એક સમય લગે પામીએ. એ સર્વ મળીને વેદનીય કર્મના આઠ

सांगा होय. ते साधेना यंत्रथी जाणवा.

गोत्रकर्मणः वंधोदयसत्तासंवेधे भंगाः ७

भांगा ७	वं०	उ०	स०	गुणस्थानेषु.
१	नीच	नीच	नीच	१ तेजोवायुषु तदागततिर्यक्षु वाक्रियत्कालं
२	नी	नी	२	१।२
३	नी	उ	२	१।२
४	उ	नी	२	१।२।३।४।५
५	उ	उ	२	१।२।३।४।५।६।७।८।९।१०
६	०	उ	२	११।१२।१३।१४मानाद्विचरमसमयपर्यंत
७	०	उ	उ	१४ चरम समये.

वेदनीयस्य वंधोदयसत्तासंवेधे भंगाः ८

सां०८	वं०	उ०	स०	गुणस्थानेषु
१	अ	अ	२	१।२।३।४।५।६
२	अ	सा	२	१।२।३।४।५।६
३	सा	अ	२	१ थो १३ लगे
४	सा	सा	२	१ थो १३ लगे
५	०	अ	२	१४ द्विचरम समय पर्यंत
६	०	सा	२	१४ "
७	०	अ	अ	१४ चरम समये
८	०	सा	सा	१४ चरम समये

આયુઃકર્મને વિષે બધોદયસત્તા સંવેધે નરકને વિષે પાંચ, તિર્થંગને વિષે નવ, મનુષ્યને વિષે નવ અને દેવતાને વિષે પાંચ ભાંગો એમ ચારે મળીને આઠાવીશ ભાંગો થાય. આયુઃકર્મનું બંધ સ્થાનક એક છે, કેમકે એક ઘણે પરસ્પર વિરોધી છે માટે ચાર માંહેણું એકજ આયુ બાંધે છે. એમ ઉદયસ્થાનક પણ એકજ; એક ભવે એકજ આયુનો ઉદય હોય તે માટે સત્તા સ્થાનક બે હોય, એકનું અને બેનું. પરભવાયુર્બંધકાળ થકી પૂર્વે એકનું સત્તા-સ્થાનક અને પરભવાયુર્બંધપછી તે પરભવે ન ઉપજે ત્યાં લગે બેનું સત્તાસ્થાનક હવે સંવેધ કહે છે.—આકેખાની ત્રણ અવસ્થા છે, પરભવાયુર્બંધકાળ થકી પૂર્વ પૂર્વાવસ્થા ૧, પરભવાયુર્બંધ વળાગે બંધાવસ્થા ૨, અને પરભવાયુ બાંધ્યા પછી પરાવસ્થા ૩. ત્યાં નારકીને પૂર્વાવસ્થાએ બંધને અગાવે નરકાયુનો ઉદય અને નરકાયુની સત્તા એ ભાંગો ચારે ગુણકાણે હોય ૧. બંધાવસ્થાએ તિર્થંગાયુનો બંધ, નરકાયુનો ઉદય અને નરક તિર્થંગાયુની સત્તા, એ ભાંગો ત્રિધાત્વે અને સાર્વાદને હોય ૨, અથવા મનુષ્યાયુનો બંધ, નારકાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય નારકાયુની સત્તા, એ ભાંગો ત્રિધાત્વ, સાર્વાદન અને અવિરત એ ત્રણ ગુણકાણે હોય ૩, તથા બંધકાળ પછી નારકાયુનો ઉદય અને નારક તિર્થંગાયુની સત્તા એ ચારે ગુણકાણે હોય ૪, અથવા નારકાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય નારકાયુની સત્તા એ ભાંગો પણ ચારે ગુણકાણે હોય ૫. એમ એ નારકી માંહે આયુ કર્મના પાંચ ભાંગો હોય. દેવતાને વિષે પણ પાંચ ભાંગો એમજ કહેવા, તિર્થંગને વિષે પરભવાયુર્બંધ થકી પૂર્વે તિર્થંગાયુનો ઉદય અને તિર્થંગાયુની સત્તા, એ ભાંગો દુરલે પાંચ ગુણકાણે પામીએ ૨, બંધકાળે નરકાયુનો બંધ, તિર્થંગાયુનો ઉદય અને તિર્થંગ નારકાયુની સત્તા, એ ભાંગો ત્રિધાત્વ ગુણકાણે ૪ હોય ૨, અથવા તિર્થંગાયુનો બંધ, તિર્થંગાયુનો ઉદય અને બે તિર્થંગાયુની સત્તા, એ કુરિલે બે ગુણકાણે હોય ૩ અથવા મનુષ્યાયુનો બંધ, તિર્થંગાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય તિર્થંગાયુની સત્તા, એ ભાંગો પણ ત્રિધાત્વે અને સાર્વાદને હોય ૪, અથવા દેવાયુનો બંધ તિર્થંગાયુનો ઉદય અને દેવ તિર્થંગાયુની સત્તા, એ ભાંગો ત્રિધાત્વ, સાર્વાદને, અવિરતે અને દેશવિરતે હોય. ત્રિધે

આયુર્બ્રંધ ન હોય ૫, એ ચાર ભાંગા પરભવાયુર્બ્રંધકાળે જાણવા
તથા બ્રંધકાળ પછી તેા તિર્યગાયુનો ઉદય અને નારક તિર્યગાયુની
સત્તા ૬, અથવા તિર્યગાયુનો ઉદય અને બે તિર્યંચાયુની સત્તા ૭,
અથવા તિર્યંચાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય તિર્યંચાયુની સત્તા ૮, અથવા
તિર્યંચાયુનો ઉદય અને દેવ તિર્યંચાયુની સત્તા ૯, એ ચારે ભાંગા
ધુરિલે પાંચે ગુણકાણે પામીએ. એ પ્રમાણે તિર્યંચને વિષે નવ ભાંગા
હોય, મનુષ્યને વિષે પરભવાયુર્બ્રંધ થકી પૂર્વે મનુષ્યાયુનો ઉદય
અને મનુષ્યાયુની સત્તા એ ભાંગા ચૌદે ગુણકાણે હોય ૧, પરભ
વાયુર્બ્રંધકાળે નારકાયુનો બ્રંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય નાર
કાયુની સત્તા એ ભાંગા મિથ્યાત્વેજ હોય ૨, તિર્યંચાયુનો બ્રંધ,
મનુષ્યાયુનો ઉદય અને તિર્યંચ મનુષ્યાયુની સત્તા એ ભાંગા
મિથ્યાત્વે અને સાર્વાદને હોય ૩, મનુષ્યાયુનો બ્રંધ, મનુષ્યાયુનો
ઉદય અને બે મનુષ્યાયુની સત્તા, એ પણ મિથ્યાત્વે અને સાર્વાદને
હોય ૪, દેવાયુનો બ્રંધ, મનુષ્યાયુનો ઉદય અને દેવ મનુષ્યાયુની સત્તા,
એ ભાંગા મિથ્યાત્વથી માંડીને મિત્રવર્જને અપ્રમત ગુણકાણે લગે
હોય ૫, તથા બ્રંધકાળ પછી તેા મનુષ્યાયુનો ઉદય અને નારક
મનુષ્યાયુની સત્તા ૬, અથવા મનુષ્યાયુનો ઉદય અને તિર્યંચ
મનુષ્યાયુની સત્તા ૭, અથવા મનુષ્યાયુનો ઉદય અને બે મનુષ્યા-
યુની સત્તા ૮, એ ત્રણ ભાંગા મિથ્યાત્વથી માંડીને અપ્રમત
ગુણકાણે લગે પામીએ. તથા મનુષ્યાયુનો ઉદય અને દેવ મનુષ્યા-
યુનો સત્તા એ ભાંગો મિથ્યાત્વથી માંડી ઉપશાન્તમોહ ગુણકાણે
લગે પામીએ ૯, એ પ્રકારે મનુષ્ય માંહે નવ ભાંગા હોય સર્વ
મળીને આયુઃકર્મના ૨૮ ભાંગા થાય એ પ્રકારે આયુઃકર્મના
ભાંગા કહ્યા. ॥ ૧૧ ॥

आयुःकर्मणः वंधोदयसत्तासंवेधे भंगाः २८ ।

तद् यंत्रकमिदम् ।

नरकगतौ आयुःसंवेधे भंगाः ५

भा०	व०	उ०	स०	गुणद्वारे	भंगावस्था.
१	०	न	न	१।२।३।४	बंधकालात्पूर्वम्
२	ति	न	न,ति	१।२	बंधावस्थायां
३	म	न	न,म	१।२।४	बंधावस्थायां
४	०	न	न,ति	१।२।३।४	बंधकाल पत्नी
५	०	न	न,म	१।२।३।४	बंधकाल पत्नी

तिर्यग्गतौ आयुःसंवेधे भंगाः ९

१	०	ति	ति	१।२।३।४।५	बंधकालात्पूर्वम्
२	न	ति	न,ति	१	बंधावस्थायां
३	ति	ति	ति,ति	१।२	बंधावस्थायां
४	म	ति	म,ति	१।२	बंधावस्थायां
५	दे	ति	दे,ति	१।२।४।५	बंधावस्थायां
६	०	ति	ति,न	१।२।३।४।५	बंधकाल पत्नी
७	०	ति	ति,ति	१।२।३।४।५	बंधकाल पत्नी
८	०	ति	ति,म	१।२।३।४।५	बंधकाल पत्नी
९	०	ति	ति,दे	१।२।३।४।५	बंधकाल पत्नी

પ્રત્યાખ્યાનો ચારનો બંધ ૮૭યે પ્રમત્ત, અપ્રમત્ત અને અપૂર્વકરણે
 નવનું બંધસ્થાનક, ઈહાં અરતિ શોકનો પણ બંધ ૮૭ે છે પણ
 તેને ઠેકાણે હાસ્યરતિ રહે છે માટે ૫. આગળ હાસ્ય, રતિ, ભય
 અને ક્રુદ્ધા એ ચારનો બંધ ૮૭યે અનિવૃત્તિબાદરને પ્રથમ ભાગે
 પાંચનો બંધ ૬ બીજે ભાગે પુષ્પવેદનો બંધ ૮૭યે ચારનો બંધ
 ૭, ત્રીજે ભાગે સંજવલનના ક્રોધનો બંધ ૮૭યે ત્રણનો બંધ ૮,
 ચોથે ભાગે સંજવલનના માનનો બંધ ૮૭યે બેનો બંધ ૯. પાંચમે
 ભાગે સંજવલનની માયાનો બંધ ૮૭યે એક સંજવલન લોભનો
 જ બંધ હોય ૧૦, તે પછી દશમે ગુણકાણે મોહનીયનો અબંધક
 થાય, એ દશ બંધસ્થાનક કહ્યાં. ॥ ૧૨ ॥

મોહનીયકર્મમાં ૯ ઉદયસ્થાન.

एगं व दो व चउरो, एत्तो एगाहिआ दसुक्कोसा;
 ओहेण मोहणिज्जे, उदयट्ठाणाणि नव हुंति* ॥१३॥

एगं=એક.

दो=બે,

च=અથવા.

चउरो=ચાર

एत्तो=એ (ચાર) થી આગળ.

एगाहिया=એકેક પ્રકૃતિએ
 અધિક.

दस=દશ સુધી

उक्कोसा=ઉત્કૃષ્ટથી,

ओहेण=ઓધે-સામાન્યે.

मोहणिज्जे=મોહનીય કર્મને
 વિષે.

उदयट्ठाणाणि=ઉદયસ્થાનો.

नव=નવ.

हुंति=હોય છે.

અર્થ—એક, બે, ચાર, એ (ચાર) થી આગળ એક એક
 પ્રકૃતિએ અધિક ઉત્કૃષ્ટ દશ પ્રકૃતિ સુધીનાં (એમ) નવ ઉદય
 સ્થાનકો મોહનીય કર્મને વિષે સામાન્ય હોય છે ॥ ૧૩ ॥

* उदयट्ठाणा नव हवंति इति पाठान्तरे

વિવેચન—હવે મોહનીયનાં ઉદયસ્થાનક કહે છે—૧, ૨, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦ એ ૯ ઉદયસ્થાનક છે. એ સુશ્રમસંપ્રસાયથી માંડીને પશ્ચાતુર્ધ્વીએ કહે છે. સંબંધન ચાર કપાય માંડેથી એકને ઉદયે એકનું ઉદયસ્થાનક ૧, તે સાથે એક વેદને ઉદયે એનું ઉદયસ્થાનક ૨, તે માંડે હાસ્ય રતિ સહયે ચારનું ઉદયસ્થાનક ૩, ભય સહયે પાંચનું ૪, જીરુશ્ચા સહયે છનું ૫, પ્રત્યાખ્યાનીય એક કપાય સહયે સાતનું ૬, અપ્રત્યાખ્યાનીય એક સહયે આઠનું ૭, અનંતાનુબંધી એક સહયે નવનું ૮, તેમાં વળી મિધ્યાત્વને ઉદયે દશ પ્રકૃતિનું ઉદયસ્થાનક ૯, એ નવ ઉદયસ્થાનક સામાન્યપણે દશાં, વિરોધ થકી તે આગળ કહેશે. એ મોહનીયનાં ઉદયસ્થાનક જાણવાં, ॥ ૧૩ ॥

મોહનીય કર્મનાં સત્તાસ્થાન.

૨૮ ૨૭ ૨૬ ૨૪ ૨૩ ૨૨ ૨૧
અટ્ટ ય સત્ત ય છ ચ્ચડ, તિગ દુગ ઇગાદિઆ ભવે વીસા
૧૮ ૧૭ ૧૬ ૧૫ ૧૪ ૧૩ ૧૨ ૧૧
તેરસ ચારિકારસ, રૂતો પંચાદ્દ ઇગૂળા ॥ ૧૪ ॥

સંતસ્સ પચડિટાણાણિ, તાણિ મોહરસ હુંતિ પન્નરસઃ
વંપોદચસંતે પુણ, મંગવિગપ્પે વહુ જાણ ॥ ૧૫ ॥

ઘટ્ટ ય સત્ત ય સ્વચ્ચડતિગદુ-

ગપગાદિચાલીસા=આઠ.

માત, ૪, ચાર, ચણ, બે

અને એા અર્થિષ્ઠ વીગ

[૨૮ ૨૭ ૨૬ ૨૪ ૨૩ ૨૨ ૨૧

૨૧] પ્રકૃતિના

મને હોય

તેરસનેર પ્રકૃતિનું.

દાર-આર પ્રકૃતિનું

તાગસ=અચાર પ્રકૃતિનું.

રૂતો=એ પાલી આગળ

પઠાર-પાચ પ્રકૃતિથી માંડીને

ઇગૂળા=એ પાલી એક એાલી

પ્રકૃતિનું.

સંતસ્સ-સંજાના.

વંપોદચાવિ=પ્રકૃતિસ્થાનો.

તાણિ=તે.

મોહસ્સ=મોહનીય કર્મનાં.

હુંતિ=હોય છે.

પન્નરસ=પંદર.

ઘંઘોદ્યસંતે=બંધ, ઉદ્ય અને
સત્તાસ્થાનને વિષે.

પુણ=વળી.

મંગલિગળ્પે=ભાંગાના વિક-
લ્પે.

વહુ=ઘણા.

જાળ=જાણ.

અર્થ:—૨૮, ૨૭, ૨૬, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧, એથી આગળ પાંચથી માંડીને એક એક આછી પ્રકૃતિ [૫-૪-૩-૨-૧] નાં; તે મોહનીય કર્મનાં સત્તાનાં પ્રકૃતિ સ્થાનો પંદર હોય છે બંધ, ઉદ્ય, અને સત્તાસ્થાનને વિષે વળી ભાંગાના વિકલ્પે ઘણા [થાય છે તે] જાણો. ॥ ૧૪-૧૫ ॥

ચિવેચન—હવે મોહનીયનાં સત્તાસ્થાનક કહે છે. મોહનીયનાં ૧૫ સત્તાસ્થાનક છે, તે આ પ્રમાણે-૨૮, ૨૭, ૨૬, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧. ૫, ૪, ૩, ૨, ૧; ત્યાં મોહનીયની સર્વ પ્રકૃતિની સત્તાએ ૨૮નું સત્તાસ્થાનક હોય તે સમ્યક્ત્વ પામીને પડયાને હોય તેવાર પછી સમ્યક્ત્વમોહનીય ઉવેદ્યે ૨૭, તે માંહેથી વળી મિશ્રમોહનીય ઉવેદ્યે ૨૬, અનાદિ મિથ્યાત્વીને પણ એ સ્થાનક હોય તથા અઘ્રાવીશની સત્તાવંતને અનંતાનું બંધી ચારને ક્ષયે ૨૪, તે માંહેથી મિથ્યાત્વને ક્ષયે ૨૩; તેમાંથી મિશ્ર ક્ષયે ૨૨, તેમાંથી સમ્યક્ત્વમોહનીય ક્ષયે ૨૧, એ સ્થાનકે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ થાય, એ આગળનાં સ્થાનક તે ક્ષયકનેજ હોય. તેમાંથી અપ્રત્યાખ્યાનીય અને પ્રત્યાખ્યાનીય મળી ૮ ને ક્ષયે અનિવૃત્તિને ત્રીજે ભાગે ૧૩ ની સત્તા હોય, તેમાંથી નપુંસકવેદને ક્ષયે એથે ભાગે ૧૨ ની સત્તા, પાંચમે ભાગે સ્ત્રીવેદને ક્ષયે ૧૧ ની સત્તા, છકે ભાગે હ્રાસ્વાદિક છને ક્ષયે ૫ ની સત્તા, સાતમે ભાગે પુરુષવેદને ક્ષયે ૪ ની સત્તા આઠમે ભાગે સંજ્વલન કોવંને ક્ષયે ૩ ની સત્તા, નવમે ભાગે સંજ્વલન માનને ક્ષયે ૨ ની સત્તા, મુક્તમસંપરાયે સંજ્વલની માયાને ક્ષયે એક સંજ્વલન લોકની સત્તા હોય.

બાવીશને બંધસ્થાનકે છ ભાંગા હોય, તે કેમ ? હાસ્ય
રતિ યુક્ત ૨૨, તથા શોક અરતિ યુક્ત ૨૨, એમ બે ભાંગા એકે
વેદ યુક્ત ૨૨ હોય, તે માટે તે બે ભાંગા ત્રણ વેદ સાથે ગુણતાં
૬ ભાંગા થાય. એકવીશને બંધસ્થાનકે ચાર ભાંગા હોય, તે આ
પ્રમાણે-અહીં નપુસકવેદ ન બાંધે તે માટે બે યુગલને બે વેદ
સાથે ગુણતાં ચાર ભાંગા થાય, તથા સત્તર અને તેરને બંધસ્થાનકે
બે બે ભાંગા હોય. તે આ પ્રમાણે-છહાં મિશ્રાદિક ગુણતાં એક
પુરુષવેદનોજ બંધ હોય તે માટે બે યુગલના બે બે ભાંગા
હોય. નવને બંધસ્થાનકે પણ બે ભાંગા હોય, તે આ પ્રમાણે-
નવનો બંધ પ્રમત્ત ગુણતાં હોય ત્યાં બે યુગલ સાથે બે ભાંગા
થાય, અને અપ્રમત્તાદિક ગુણતાં પણ નવનો બંધ હોય, ત્યાં
અરતિ શોક ન બાંધે, એકજ યુગલ બાંધે, તે માટે એકેકોજ
ભાંગો હોય. તેવાર પછી પંચાદિક બંધસ્થાનકે એકેકોજ ભાંગો
હોય, એવં સર્વ મળીને દશ બંધસ્થાનકે થકને એકવીશ ભાંગા
થાય. ॥ ૧૬. ॥

મોહનીયના બંધસ્થાને ઉદયસ્થાન.

દસ વાવીસે નવ ઇગવીસે, સત્તાઈ ઉદયકર્મમંસા;
છાઈ નવ સત્તરસે; તેરે પંચાઈ અટ્ટેવ ॥ ૧૭ ॥

દસ=દશ પર્યાંત.

વાવીસે=બાવીશ પ્રકૃતિના બંધે

નવ=નવ પર્યાંત

ઇગવીસે=એકવીશ પ્રકૃતિના

બંધે.

સત્તાઈ=સાતથી માંડીને

ઉદયકર્મમંસા=ઉદયસ્થાનો.

છાઈનવ=છથી નવ પર્યાંત

સત્તરસે=સત્તર પ્રકૃતિના બંધે

તેરે=તેર પ્રકૃતિના બંધે

પંચાઈ=પાંચથી.

અટ્ટેવ=આઠ પ્રકૃતિ પર્યાંત.

અર્થ—આવીશ પ્રકૃતિના બંધે સાતથી દશ પર્યંત, એક-વીશના બંધે સાતથી નવ પર્યંત, સત્તરના બંધે છ થી નવ પર્યંત અને તેરના બંધે પાંચથી આઠ પર્યંત ઉદયસ્થાનો હોય. ॥ ૧૭ ॥

વિવેચન—હવે એજ બધસ્થાનક માંહે ક્યાં ક્યાં બધસ્થાનકે કેટલાં કેટલાં પૂર્વેજન ઉદયસ્થાનક હોય તે કહે છે —

આવીશને બધસ્થાનકે સાતથી માંડીને દશ લગે એટલે સાત, આઠ, નવ અને દશનું એ ચાર ઉદયસ્થાનક હોય. ત્યાં કોઈક જન પૂર્વે સમ્યગ્ પ્રકૃતિ થકે અનંતાનુબંધી ક્યાયની વિશ્વધાજના કરીને એટલે જ થાક્યો તથાવિશ્વ સામગ્રીને આભાવે મિથ્યાનાદિકનો ક્ષય કરવા ન માંડે તે માળાંતરે મિથ્યાત્વ પામીને કરી અનંતાનુબંધી બાંધે ત્યારે મિથ્યાત્વે પણ બંધાવણિદા લગે અનંતાનુબંધીનો ઉદય ન હોય. અહીં કોઈક કહે છે કે અનંતાનુબંધીનો જન્મ્ય અંતર્મુદ્ધત્ત અને દિવ્યુદ ચાર હજાર વરસનો અભાવાગળ કહ્યો છે, તો તે પૂરા થયા પિતા એક આવણિદાએજ ઉદયે કેમ આવે? તજોત્તર બંધ અમયથી માંડીને તેની સત્તા હોય, તે સત્તા છત્રે રોપ મમાન જાતીય આપ્ર ધાગ્યાનાદિક રૂમ પ્રકૃતિના દસિયાં અનંતાનુબંધીપણે તે માંહે નાંકમે-તંપણે પરિણમે, તે સંક્રમાવણિદા ગયે તેનો ઉદય થાય, તે મારે અનંતાનુબંધીનો બંધાવણિદા પહોં ઉદય કહીએ, હાં વિશ્વ નહોં તે મારે મિથ્યાત્વે પણ બંધમરમાવણિદા લગે અપ્રત્યાગ્યાનીચારિત્ર પ્રજા ક્યાયનોજ ઉદય હોય એક વેદાતાં વેદવાનાં વ્યાં ઉદય હોય તેરલા મર્ચ વેદના કહીએ: મગન જાતીય મારે, પરંતુ હાવાતિ ચાર માંડલા એકજ સમગળે હોય: પરંપર વિશ્વ મારે, તે મારે ત્રણ દરાય ૭, ત્રણ વેદ મારેલા એક ને ૮, બે ગુણ માંહેલુ એક ગુણ ૮, અને નિર્ધાત્વ ૯, એ સાત પ્રકૃતિનો રૂપ આવીશના બધા નિર્ધાત્વને નિર્ધારે હોય ૧૬૫ મારે ક્યાયને બે કુનકલી ગુણ કરીએ ત્યારે ૮ થાય, તેને ત્રણ

વેદ સાથે ગુણીએ ત્યારે ૨૪ ભાંગા થાય-એક ચોવીશી ઉપજે. તે સાતના ઉદયમાંહે ભય લેળવીએ અથવા જુગુપ્સા લેળવી-એ અથવા અનંતાનુષંધી ૪ માંહેલો એક કપાય લેળવીએ ત્યારે ૮ નો ઉદય થાય. તેને પૂર્વોક્ત પ્રકારે ૪ કપાય, ૨ યુગલ અને ૩ વેદ સાથે પરસ્પર ગુણતાં ભાંગાની ચોવીશી ઉપજે, તેમાં એક ભય લેળ્યે અથવા એક જુગુપ્સા લેળ્યે અથવા એક અનંતાનુષંધી લેળ્યે આઠને ઉદયે ત્રણ ચોવીશી ઉપજે. તથા તે સાતમાંહે ભય અને જુગુપ્સા લેળવીએ અથવા ભય અને અનંતાનુષંધી લેળવીએ અથવા જુગુપ્સા અને અનંતાનુષંધી લેળવીએ ત્યારે એ ત્રણ પ્રકારે નવનો ઉદય થાય. ત્યાં પૂર્વોક્ત પ્રકારે ત્રણ ચોવીશી ભાંગા થાય. તથા તે જ સાત માંહે ભય, જુગુપ્સા અને અનંતાનુષંધી એ ત્રણ લેળ્યે દશનો ઉદય થાય, ઇહાં એક ચોવીશી ઉપજે. એમ બાવીશને બંધે ચારે ઉદયસ્થાનકે થઈને આઠ ચોવીશી ભાંગા થાય, તથા એકવીશને બંધસ્થાનકે સાત આદિ દઈને નવ લગે [૭, ૮, ૯.] ત્રણ ઉદયસ્થાનક હોય એકવીશનું બંધસ્થાનક તે સાસ્નાને જ હોય, ત્યાં અનંતાનુષંધીનો ઉદય નિશ્ચયે હોય તે માટે કોવાદિક એકના અનંતાનુષંધિયાદિક ૪, ત્રણ વેદ માંહેલો એક વેદ ૫, અને એક યુગલ ૭ એ સાત પ્રકૃતિનો અહીં દ્રુવ ઉદય હોય, ત્યાં પૂર્વોક્ત પ્રકારે ચોવીશ ભાંગા ઉપજે. તે સાત માંહે ભય લેળ્યે અથવા જુગુપ્સા લેળ્યે આઠનો ઉદય હોય, ત્યાં બે ચોવીશી ઉપજે. તે સાત માંહે ભય અને જુગુપ્સા બે લેળ્યે નવનો ઉદય હોય, ઇહાં એક ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. સર્વ મળી એકવીશને બંધે ત્રણ ઉદયસ્થાનકે થઈને ચાર ચોવીશી ઉદયભાંગા થાય. તથા સત્તરને બંધસ્થાનકે ૭ આદિ દઈને નવ લગે [૬, ૭, ૮, ૯.] ચાર ઉદયસ્થાનક હોય, સત્તરના બંધક મિશ્રદૃષ્ટિ અને અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ એ બે હોય; ત્યાં મિશ્રદૃષ્ટિને ૭, ૮, ૯, એ ત્રણ ઉદયસ્થાનક હોય ઇહાં અનંતાનુષંધીનો ઉદય ન હોય, તે માટે કોવાદિક એકના અપ્રત્યાખ્યાનીયાદિક ૩, એક વેદ ૪, એક યુગલ ૬ અને મિશ્રમોહનીય ૭, એ સાતનો ઉદય દ્રુવ હોય, ત્યાં પૂર્વોક્ત પ્રકારે એક ચોવીશી ઉપજે. તે સાતમાંહે ભય અથવા

જુગુપ્સા ભેગ્યે આહનો ઉદય હોય. અહીં ૧ ચોવીશી ઉપજે. તે સાતમાંહે ભય જુગુપ્સા એ જે ભેગ્યે નવનો ઉદય હોય, ત્યાં ૧ ચોવીશી ઉપજે એમ મિશ્રદૃષ્ટિને સતરને અંધે ત્રણ ઉદય-સ્થાનકે થઈને ચાર ચોવીશી ઉપજે. હવે અવિરતસમ્યગ્દૃષ્ટિ સતરના અંધકને ૬, ૭, ૮, ૯, એ ચાર ઉદયસ્થાનક હોય. ત્યાં ત્રીકાદિક એકતા અપ્રત્યાખ્યાનીયાદિક ૩, એક વેદ ૪ અને એક યુગલ ૬, એ ૭ નો ધ્રુવ ઉદય હોય. ત્યાં એક ચોવીશી ઉપજે. એ ૭ માંહે ભય ભેગરીએ અથવા જુગુપ્સા અથવા વેદ ૧ સમ્યક્ત્વ ભેગરીએ ત્યારે સાતનો ઉદય હોય, છતાં પ્રત્યેકે એકેથી ચોવીશી એમ ત્રણ ચોવીશી ઉપજે તથા તેજ ૭ માંહે ભય, જુગુપ્સા ભેગરીએ અથવા ભય વેદ સમ્યક્ત્વ ભેગરીએ અથવા જુગુપ્સા, વેદ સમ્યક્ત્વ ભેગરીએ ત્યારે પ્રત્યેકે આહનો ઉદય થાય છતાં પણ ત્રણ ચોવીશી ઉપજે તથા તે ૭ માંહે ભય, જુગુપ્સા, વેદ સમ્યક્ત્વ એ ત્રણે ભેગર્યે નવનો ઉદય થાય. છતાં એક ચોવીશી ઉપજે એમ અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિને ચારે ઉદય સ્થાનકે આહ ચોવીશી ઉપજે, એમ સર્વ મળીને સાતને અવ સ્થાનકે ચાર ચોવીશી હોય, મિત્રે અને અવિરતે ઉદયસ્થાનક તે તે જ છે પણ ત્યાં પ્રકૃતિ જુદી છે તે માત્ર જેવારે સીવાં છે તથા તેને અંધસ્થાનકે પાંચથી માંડીને આહ લગે [પ. ૬, ૭, ૮] ચાર ઉદયસ્થાનક હોય એ સ્થાનકે દશવિશિને હોય તે માટે અપ્રત્યાખ્યાનીયનો ઉદય રાખે પ્રત્યાખ્યાનીય અને સજ્વલન એ જે કપાય ૨, એક વેદ ૩ અને એક યુગલ ૫, એ પાંચનો ઉદય ધ્રુવ હોય છતાં એક ચોવીશી સાંગા થાય તે પાંચ માંહે ભય ભેગર્યે અથવા જુગુપ્સા ભેગર્યે અથવા વેદ સમ્યક્ત્વ ભેગર્યે હનો ઉદય થાય, ત્યાં ત્રણ ચોવીશી ઉપજે તથા તે પાંચમાં ભય જુગુપ્સા ભેગર્યે અથવા ભય, વેદ સમ્યક્ત્વ ભેગર્યે અથવા જુગુપ્સા વેદ સમ્યક્ત્વ ભેગર્યે સાતનો ઉદય થાય, છતાં પણ ત્રણ ચોવીશી ઉપજે તે પાંચ માંહે ભય જુગુપ્સા અને વેદ સમ્યક્ત્વ એ ત્રણે ભેગર્યે આહનો ઉદય થાય, ત્યાં એક ચોવીશી ઉપજે. એમ

સર્વ સંખ્યાએ તેરને બંધસ્થાનકે ચારે ઉદયસ્થાનકે થઇને આઠ
ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. ॥ ૧૭ ॥

ચત્તારિઆઠ નવવંધણસુ ઉક્તોત્ત સત્તમુદયંસા;
પંચવિહવંધગે પુણ, ઉદઓ દુળહં મુળેઅઠ્ઠો ॥૧૮॥

ચત્તારિઆઠ=ચારથી માંડીને
નવવંધણસુ=નવ પ્રકૃતિના બંધ
કેને વિષે,
સત્ત=સાત પર્યંત.
ઉદયંસા=ઉદયસ્થાનો.
પંચવિહવંધગે=પાંચ પ્રકૃતિના

બંધકે.
પુણ=વળી.
ઉદઓ=ઉદય.
દુળહં=બે પ્રકૃતિનો.
મુળેઅઠ્ઠો=બાણવો.

અર્થ—નવ પ્રકૃતિના બંધકેને વિષે ચારથી માંડીને ઉત્કૃષ્ટ
સાત પર્યંત ઉદયસ્થાનો હોય. પાંચ પ્રકૃતિના બંધકેને વિષે વળી
બે પ્રકૃતિના ઉદય બાણવો ॥ ૧૮ ॥

વિવેચન—નવને બંધસ્થાને ચાર આઠિ દહને સાત ભગે [૪,
૫, ૬, ૭] ચાર ઉદયસ્થાનક હોય એ બંધસ્થાનક છકે.
સાતમે અને આઠમે ગુણઠાણે હોય ત્યાં પ્રત્યાખ્યાનીય કુપાયનો
પણ ઉદય ન હોય તે માટે એક સંબંધન કોવાદિક ૧, એક વેદ
૨, અને એક યુગલ ૪, એ ચારનો ઉદય ક્ષાયિક તથા ઔપશમિક
સમ્યક્ત્વને ધ્રુવ હોય, ત્યાં એક ચોવીશી ભાંગા થાય. એ ચાર
માંહે ભય ભેળવે અથવા જુગુપ્સા ભેળવે અથવા વેદક સમ્યક્ત્વ
ભેળવે પ્રત્યેકે પાંચનો ઉદય હોય, ત્યાં ત્રણ ચોવીશી ભાંગા ઉપજે.
તે જ ચાર માંહે ભય, જુગુપ્સા ભેળવે અથવા ભય, વેદક સમ્ય
ક્ત્વ ભેળવે અથવા જુગુપ્સા, વેદક સમ્યક્ત્વ ભેળવે પ્રત્યેકે છનો
ઉદય હોય, ત્યાં પણ ત્રણ ચોવીશી ઉપજે. તથા તે ચાર માંહે
ભય, જુગુપ્સા અને વેદક સમ્યક્ત્વ એ ત્રણે ભેળવે સાતનો ઉદય

મોહનિયતા બંધોદય સવેધ ભાંગા.

હોય, ત્યાં એક ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. એ પ્રકારે નવને બધ
સ્થાનકે ચારે દિવ્યસ્થાનકે થકને આઠ ચોવીશી ભાંગા થાય.

તથા પાંચને બંધસ્થાનકે એ જ પ્રકૃતિના દિવ્ય હોય એટલે એ
પ્રકૃતિનું એક જ દિવ્યસ્થાનક હોય, ત્યાં ચાર સત્ત્વજન માંડેલો
દોષાદિક ૧, અને એક વેદ ૨, એ બેના જ દિવ્ય હોય. પાંચનો
બધ નવમા ગુણહાજારને પરેલે ભાગે હોય. ત્યાં દ્વાબ્યાદિ પદ્ધતો
દિવ્ય યજ્ઞો છે તે મળે, કહ્યાં ચાર સત્ત્વજન ધ્યાયને ગ્રણુ વેદે
ગુણીએ ત્યારે બારજ ભાંગા ઉપજે ॥ ૧૮ ॥

इतो चउबंधाई, इक्किक्कुदया हवति सव्वेवि;
बंधोवरमे वि तहा, उदयाभावे वि वा हुज्जा ॥१९॥

इतो=એ (પાચનાબધ) પડી
चउणभाई=ચાર પ્રકૃતિ વિગે-
બેના બંધો.
इक्किक्कुदया=એક એક પ્રકૃ-
તિના દિવ્યગાળા.
हवति=હોય છે
सव्वेवि=સર્વ

बंधोवरमेवि=બંધના અભાવે
पण
तहा=તેમજ
उदयाभावेवि=ઉદયના અભાવે
या=વિષય
हुज्जा=હોય

ર્થ - એ (પાચ પ્રકૃતિના બધ) પડી ચાર પ્રકૃતિ વગેરે
[૪-૩-૨-૧]ના બધો સર્વ એક પ્રકૃતિના દિવ્યગાળા હોય તે
બંધના અભાવે પણ તેમજ (એક પ્રકૃતિના દિવ્યો હોય ઉદયના
અભાવે પણ મોરની ની મના વિષય હોય ॥ ૧૯ ॥

વિદેશ - જ્યાં પાંચ હોય ચતુર્થ તોફાન એક મોરનો બધ.
ચતુર્થ બધ. બેના બધ અને એકનો બધ એક મોરનો
સ્થાનક વિષય એક પ્રકૃતિના દિવ્ય ઉદયના અભાવે હોય.
તે આ પ્રમાણ - પૂરવેલો બધ તે સર્વ સત્ત્વજન દેવો.

ઉદયભાંગા તથા પદવૃદ્ધ.

નવતેસી^{૯૮૩}ઈસણ્હિં ઉદયવિગપ્પેહિં મોહિઆ જીવા,
અ^{૬૬૪૭}ઉણુત્તરિસીઆલા, પયવિંદસણ્હિં વિન્નેઆ ॥૨૧॥

નવતેસીઈસણ્હિં=નવસો ગ્યાસી

[૯૮૩]

ઉદયવિગપ્પેહિં=ઉદયના વિઠ્ઠપે

મોહિયા=મુઝાયેલા

જીવા=સંસારી જીવો.

અઉણુત્તરિસીઆલાપયવિંદસ-

ણ્હિં=૬૬૪૭ પદ [પ્રકૃતિ]

ના સમૂહો,

વિન્નેયા=જાણવા.

અર્થ—નવસો ગ્યાસી ઉદયના વિઠ્ઠપે તેમજ ૬૬૪૭ પદ
[પ્રકૃતિ]ના સમૂહ સંસારી જીવો મુઝાયેલા જાણવા, ॥ ૨૧ ॥

વિવેચન—હવે એજ ભાંગાની વિશિષ્ટપણે સંખ્યા અને તેનાં
પદનાં સંખ્યા પોતાને મતે કહે છે—૬૬૪૭ ૧૦, ૯, ૮, ૭, ૬, ૫, ૪ એ
સાત ઉદયસ્થાનકે થઈને ૪૦ ચોવ શી લાવી, તે માટે તે ચાકી-
શને ચોવીશ ગુણા કર્યે ૯૬૦ થયા, તે માટે એના ઉદયસ્થાનકના
૧૨ ભાંગા અને એના ઉદયસ્થાનકના ૧૧ ભાંગા, એવં ૨૩
ભાંગા ભેળવાએ એટલે નવશે ગ્યાસી ભાંગા થયા, એટલા
માહનીયકર્મના ઉદયના વિઠ્ઠપે-ભાંગે કરીને સર્વ સંસારી જીવ
માથા છે-મુઝાણા પડ્યા છે, એ ૯:૩ ભાંગાને વિષે ૬૬૪૭ પદના
વૃદ્ધ [સમૂહ] હોય ૬૬૪૭ એકકો પ્રકૃતિનું નામ તે એકેકું પદ
કહીએ. તે જાને ઉદયે એકેકા ભાંગા માટે દશ દશ પદ હોય,
નવને ઉદયે એકેકા ભાંગા માટે નવ નવ પદ હોય, એમ યાવત
એકને ઉદયે એકેકા ભાંગા માટે એકેક જ પદ હોય, તે માટે
દશોદયના ભાંગા દશગુણા કરીએ, નવોદયના ભાંગા નવગુણા
કરીએ, એમ સર્વનો ગુણાકાર કરીને એનું અક્ય કાંધે ૬૬૪૭

બોદનીયના ઉદય ભાંગા.

પદવુંદ થાય. એટલા બોદનીયના પદવુંદે દરીને રાવં અંગારી
 જીવ મુંઝાએલા ભાંગવા. ઓવીની ઉદય ગળી દરીએ તે પદ
 દરીએ, પદ તે ઉદયનાં સ્થાનક દરીએ. ઓવીની ઓવીશ ગળી
 દરીએ તે ભાંગા થાય એકેક પદ માંહે ઓવીશ ભાંગા પામીએ
 તે મારે પદ ઓવીશ ગળા દરીએ. તથા એકેક ભાંગા માંહે
 ઉદય બેટલાં પદ હોય, તે મારે ભાંગા ઉદય ગળા દરીએ તે પદ-
 વુંદ અંગારા થાય. યથા દ્યોદ્યે એકેક ભાંગા માંહે દ્યો દ્યો પદ
 હોય પદ તે પ્રકૃતિ દરીએ. ॥ ૨૧ ॥

અન્ય મતે ઉદયભાંગા અને પદવુંદ.

નવપંચાણ^{૬૬૫}અસત્ત્વઃ, ઉદયવિગપ્પેહિ^{૬૬૫} મોહિલા જીયા:
 અરુણુત્તરિ^{૬૬૫} ઇગુત્તરિ. પયવિંદત્તણિ^{૬૬૫} વિન્નેઆ ॥૨૧॥

સવર્ણિ-૬૬૫૧ પાના ૨૨૫૧
 ૫૨૧.

નવપંચાણકામવ-તવશે
 અંગારા
 અરુણુત્તરિગુત્તરિવિવિદ-

નવ અને આઠ પ્રકૃતિનાં એમ નામકર્મનાં ઉદયસ્થાનો
[ખાર] હોય. ॥ ૨૮ ॥

વિવેચન.—વીશનું ઉદયસ્થાનક ૧, એકવીશ પ્રકૃતિનું
ઉદયસ્થાનક ૨, ચોવીશ થકી માંડીને એકેકે અધિકાં નિરંતર એક-
ત્રીશ લગે આઠ ઉદયસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે—ચોવીશનું
૩, પચ્ચીશનું ૪, છવીશનું ૫, સત્તાવીશનું ૬, અઠ્ઠાવીશનું ૭,
ઓગણત્રીશનું ૮, ત્રીશનું ૯, એકત્રીશનું ૧૦, નવપ્રકૃતિનું ૧૧,
અને આઠ પ્રકૃતિનું ૧૨, એ ખાર નામકર્મનાં ઉદયસ્થાનક હોય

નામકર્મનાં ખાર ઉદયસ્થાન છે તે માંહેષ્ઠદ્વિયને ૨૧, ૨૪,
૨૫, ૨૬, ૨૭, એ પાંચ ઉદયસ્થાનક હોય ત્યાં તેજસ ૧, કર્મજ
૨, અગુરુલઘુ ૩, સ્થિર ૪, અસ્થિર ૫, શુભ ૬, અશુભ ૭,
વર્ણચતુષ્ક ૧૧ અને નિર્માણ ૧૨ એ ખાર પ્રકૃતિ તેરમા ગુણો-
ણાલગે ઉદય આશ્રયીને સર્વને હોય તે માટે ધ્રુવોદયો છે. અને
તિથિઅદિક ૧૪, સ્થાવર ૧૫ એકેદ્વિયગતિ ૧૬, બાહર સૂક્ષ્મ
માંહેથી એક ૧૭, પર્યાપ્ત અપર્યાપ્તમાંથી એક ૧૮, દુર્ભાગ ૧૯,
અનાદેય ૨૦ અને યશ અયશ માંહેથી એક ૨૧, એ એકવીશનું
ઉદયસ્થાનક ભવને અપાંતરાલે વર્તતા એકેદ્વિયને હોય ઇહાં ભાંગા
૫ ઉપજે, તે આ પ્રમાણે—બાહર પર્યાપ્તા ૧, અપર્યાપ્તા ૨, સૂક્ષ્મ
અપર્યાપ્તા ૩, પર્યાપ્તા ૪, એ ચારે અયશ સહિત કહેવા અને
એ ચાર માંહેલો એક બાહર પર્યાપ્તો તે યશ સહિત પણ કહેવો
૫. એ પાંચ ભાંગા જાણવા ઇહાં જે આગળ પોતાને યોગ્ય સર્વે
પર્યાપ્ત પૂરી કરશે તેને યોગ્યપણે લબ્ધિ આશ્રયીને ભવાંતરાલે
પણ પર્યાપ્તો કહીએ ઇહાં લબ્ધિપર્યાપ્તાનોજ વિવક્ષા જાણવી.
ત્યાર પછી તે ગરીરસ્થને ૨૧ માંહે અૌદારિક ૧, હુંડક ૨, ઉપઘાત
૩, પ્રત્યેક સાધારણ માંહેલી એક ૪, એ ચાર ભેળવીએ અને
તિથિ ચની આનુપૂર્વીક કાઢીએ ત્યારે ૨૪ નો ઉદય હોય. ઇહાં
પૂર્વોક્ત ૫ ભાંગાને પ્રત્યેક સાધારણ સાથે એ ગુણો ક્યે ૧૦ થાય.
અને વાકેકાયને વૈક્રિય કરતાં અૌદારિકને ઠામે વૈક્રિય કહીએ, ત્યારે
તેને ૨૪ નો ઉદય હોય ઇહાં કેવળ બાહર, પર્યાપ્ત, પ્રત્યેક, અયશ

અપાંતરાસ ગતિએ વર્તતા બેઠદ્રિયને પામીએ, ઇહાં ભાંગા ૩ હોય. અપર્યાપ્તાને ઉદ્યે વર્તતાને અયશ સાથે ૧ ભાંગા, પર્યાપ્તાને ઉદ્યે વર્તતાને યશ અયશ સાથે બે ભાંગા એમ ૩ ભાંગા હોય. તે પછી તેજ શરીરસ્થને ઔદરિકદ્વિક ૨, હુંડક સંસ્થાન ૩, છેવડું સંઘયણ ૪, ઉપધાત ૫, પ્રત્યેક ૬, એ છ ૨૨ માંહે ભેળવીએ અને તિર્યંચાનુપૂર્વક કાઢીએ ત્યારે ૨૬ નો ઉદ્ય હોય. ત્યાં પણ ભાંગા ૩ પૂર્વક્ષીયેરે હોય. તે પછી શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને અપ્રશસ્ત વિહાયોગતિ ૧, પરાધાત ૨, એ બે ૨૬ માંહે ભેળવ્યે ૨૮ નો ઉદ્ય હોય. ઇહાં યશ અયશે કરીને ૨ ભાંગા થાય તે પછી શ્વેતોચ્છવાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ૨૮ માંહે ઉચ્છવાસ ભેળવ્યે ૨૯ નો ઉદ્ય હોય ઇહાં પણ તેજ બે ભાંગા થાય અથવા શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છવાસને અનુદ્યે અને ઉદ્યોતને ઉદ્યે ૨૯ નો ઉદ્ય હોય, ઇહાં પણ તેજ બે ભાંગા થાય. એમ ૨૯ ને ઉદ્યે ૪ ભાંગા થાય. તે પછી ઉચ્છવાસ સહિત ૨૯ માંહે સુસ્વર દુઃસ્વર માંહેલી એક ભેળવ્યે ૩૦ નો ઉદ્ય થાય. ઇહાં સુસ્વર દુઃસ્વરે અને યશ અયશે ભાંગા ૪, અથવા પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને સ્વરને અનુદ્યે અને ઉદ્યોતને ઉદ્યે ૩૦ નો ઉદ્ય હોય; ઇહાં યશ અયશે ભાંગા ૨, એમ સર્વ મળી ૩૦ ને ઉદ્યે ભાંગા ૬ થાય. તે પછી ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ૩૦ માંહે ઉદ્યોતને ભેળવ્યે ૩૧ નો ઉદ્ય હોય. ત્યાં યશ અયશે અને સુસ્વર દુઃસ્વરે ભાંગા ૪ થાય, એમ સર્વ મળીને છએ ઉદ્યસ્થાનકે થકને બેઠદ્રિયને વિષે ૨૨ ભાંગા થાય. એમ તેઠદ્રિય અને ચઉરિંદ્રિયને પણ પ્રત્યેકે છ છ ઉદ્યસ્થાનકે ૨૨ ભાંગા હોય. એમ સર્વ મળીને વિકલેદ્રિય માંહે ૬૬ ભાંગા હોય.

હવે સામાન્ય પંચેદ્રિયતિર્યંચને ૬ ઉદ્યસ્થાનકે હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ત્યાં બાર દુરવોદ્યો ૧૨, તિર્યંચદ્વિક ૧૪, પંચેદ્રિય જાતિ ૧૫, ત્રસ ૧૬, બાદર ૧૭, પર્યાપ્ત અપર્યાપ્ત માંહેલી એક ૧૮, મુક્તગ દુર્લભ માંહેલી એક ૧૯, આદ્ય અનાદ્ય માંહેલી એક ૨૦, યશ અયશ માંહેલી એક ૨૧, એ ૨૧ નું ઉદ્યસ્થાનક ભવને અપાંતરાસે વર્તતા પંચેદ્રિય તિર્યંચને જાણવું. ઇહાં પર્યાપ્તનામને ઉદ્યે વર્તતાને મુક્તગ દુર્લભ, આદ્ય અનાદ્યે અને યશ અયશે કરીને ૮ ભાંગા થાય, અને

અપાંતરાસ ગતિએ વર્તતા બેઇંદ્રિયને પામીએ, ઇહાં ભાંગા ૩ હોય. અપર્યાપ્તાને ઉદયે વર્તતાને અયશ સાથે ૧ ભાંગા, પર્યાપ્તાને ઉદયે વર્તતાને યશ અયશ સાથે બે ભાંગા એમ ૩ ભાંગા હોય. તે પછી તેજ શરીરસ્થને ઔદારિકદિક ૨, હુંડક સંસ્થાન ૩, છેવડું સંઘયણ ૪, ઉપધાત ૫, પ્રત્યેક ૬, એ ૭ રૂ માંહે ભેળવીએ અને તિર્થયાનુપૂર્વક કાઢીએ ત્યારે ૨૬ ના ઉદય હોય. ત્યાં પણ ભાંગા ૩ પૂર્વલીયેરે હોય. તે પછી શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને અપ્રશરત વિહાયાગતિ ૧, પરાધાત ૨, એ બે ૨૬ માંહે ભેળવ્યે ૨૮ ના ઉદય હોય. ઇહાં યશ અયશે કરીને ૨ ભાંગા થાય. તે પછી આસોઽશ્વાસ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ૨૮ માંહે ઉચ્છવાસ ભેળવ્યે ૨૯ ના ઉદય હોય ઇહાં પણ તેજ બે ભાંગા થાય અથવા શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ઉચ્છવાસને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૨૯ ના ઉદય હોય, ઇહાં પણ તેજ બે ભાંગા થાય. એમ ૨૯ ને ઉદયે ૪ ભાંગા થાય. તે પછી ઉચ્છવાસ સહિત ૨૯ માંહે સુસ્વર દુઃસ્વર માંહેલી એક ભેળવ્યે ૩૦ ના ઉદય થાય. ઇહાં સુસ્વર દુઃસ્વરે અને યશ અયશે ભાંગા ૪, અથવા પ્રાણાપાન પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને સ્વરને અનુદયે અને ઉદ્યોતને ઉદયે ૩૦ ના ઉદય હોય; ઇહાં યશ અયશે ભાંગા ૨, એમ સર્વ મળી ૩૦ ને ઉદયે ભાંગા ૬ થાય. તે પછી ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તાને ૩૦ માંહે ઉદ્યોતને ભેળવ્યે ૩૧ ના ઉદય હોય. ત્યાં યશ અયશે અને સુસ્વર દુઃસ્વરે ભાંગા ૪ થાય, એમ સર્વ મળીને છએ ઉદયસ્થાનકે અને બેઇંદ્રિયને વિષે ૨૨ ભાંગા થાય. એમ તેઇંદ્રિય અને ચઉરિંદ્રિયને પણ પ્રત્યેકે ૭ ૭ ઉદયસ્થાનકે ૨૨ ભાંગા હોય. એમ સર્વ મળીને વિકલેંદ્રિય માંહે ૬૬ ભાંગા હોય.

હવે સામાન્ય પંચેંદ્રિયતિર્થસ્થને ૬ ઉદયસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે-૧૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ત્યાં બાર ધ્રુવોઢ્યી ૧૨, તિર્થચક્રિક ૧૪, પંચેંદ્રિય ગતિ ૧૫, ત્રસ ૧૬, બાદર ૧૭, પર્યાપ્ત અપર્યાપ્ત માંહેલી એક ૧૮, સુભગ દુર્ભગ માંહેલી એક ૧૯, આદેય અનાદેય માંહેલી એક ૨૦, યશ અયશ માંહેલી એક ૨૧, એ ૨૨ નું ઉદયસ્થાનક ભવને અપાંતરાસે વર્તતા પંચેંદ્રિય તિર્થસ્થને ગણવું. ઇહાં પર્યાપ્તનામને ઉદયે વર્તતાને સુભગ દુર્ભગ, આદેય અનાદેય અને યશ અયશે કરીને ૮ ભાંગા થાય, અને

પર્યાપ્તને સુસ્વર સહિત ૨૯ માંહે ઉઘોત લેજાવ્યે ૩૦ નો ઉદય
 ઇહાં પણ ૧ ભાંગો સર્વ મળીને આહારકશરીરી મનુષ્યને ૫
 ઉદયસ્થાનકે થકને ૭ ભાંગો ઉપજે. કેવળી મનુષ્યને ૧૦ ઉદય
 સ્થાનક હોય. તે આ પ્રમાણે-૨૦, ૨૧, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦,
 ૩૧, ૯, ૮. ત્યાં મનુષ્યગતિ ૧, ૫ ચૈદ્રિયજાતિ ૨, ત્રસ ૩, બાદર
 ૪, પર્યાપ્ત ૫, મુલગ ૬, આદેય ૭, યશઃકીર્તિ ૮. બાર ધ્રુવોદયો
 ૨૦, એ વીશ પ્રકૃતિનો ઉદય અતીર્થકર કેવલીને કેવલીસમુદ્ધાતે
 કાર્મણ કાયયોગે વર્તતાં જાણવો ત્યાં ભાંગો ૧. તીર્થકરને જિન-
 નામ લેજાવ્યે ૨૨ નો ઉદય, ઇહાં પણ ભાંગો ૧ એ
 તીર્થકરને કેવળીસમુદ્ધાતે કાર્મણ કાયયોગે વર્તતાં હોય તે
 વીશ માંહે ઔદારિકદ્વિ ૨, ૭ માંહેલું એક સંસ્થાન ૩,
 વજ્રઋષભનારાય સંઘયણ ૪, ઉપધાત ૫, પ્રત્યેક ૬, એ ૭
 લેજાવ્યે ૨૬ નો ઉદય, એ અતીર્થકર કેવળીને કેવળીસમુદ્ધાતે
 ઔદારિકમિશ્ર કાયયોગે વર્તતાં હોય. ઇહાં ૭ સંસ્થાને ૭
 ભાંગો હોય પણ તે સામાન્ય મનુષ્યને પણ હોય છે, તે
 માટે પૃથક્ ન ગણીએ. એજ ૨૬ ને તીર્થકરનામ સહિત
 કરતાં ૨૭ નો ઉદય તીર્થકર કેવલીને કેવળી સમુદ્ધાતે
 ઔદારિકમિશ્ર કાયયોગે વર્તતાં હોય, ત્યાં સંસ્થાન
 સમચતુરસ્રજ હોય, તે માટે ભાંગો ૧ જ હોય. તથા તે ૨૬
 માંહે પરાધાત ૧, ઉચ્ચવાસ ૨, બે વિહાયોગતિ માંહેલી એક ૩,
 બે સ્વર માંહેલો એક ૪, એ ચાર લેજાવ્યે ૩૦ નો ઉદય અતી-
 થકર સયોગિકેવલી ઔદારિકકાયયોગે વર્તતાને હોય, ઇહાં ૭
 સંસ્થાનને બે વિહાયોગતિએ અને સુસ્વર દુસ્વરે ગુણતાં ૨૪
 ભાંગો થાય, તે સામાન્ય મનુષ્યને ઉદયસ્થાનકે પણ પામીએ તે
 માટે પૃથક્ ન ગણીએ. એ ૩૦ ને જિનનામ સહિત કરતાં ૩૧
 નો ઉદય તીર્થકર સયોગી કેવળી ઔદારિકકાયયોગે વર્તતાને
 જાણવો. ઇહાં સમચતુરસ્ર સંસ્થાન, પ્રશસ્ત વિહાયોગતિ અને
 સુસ્વરનોજ ઉદય હોય, તે માટે ભાંગો ૧ જ હોય. એ ૩૧ માંહેથી
 વચનયોગ ૩૦ તો ઉદય તીર્થકરને હોય, ભાંગો ૧. તેમાંથી
 ઉચ્ચવાસ ૩૦ તો ઉદય તીર્થકરને હોય તેના ભાંગો ૧.
 અતીર્થકર કેવલીને પૂર્વેક્રિ ૩૦ માંહેથી વચનયોગ ૩૦ તો
 ઉદય, ઇહાં પણ ૭ સંસ્થાન અને બે વિહાયોગતિએ ૧૨ ભાંગો

પંચેન્દ્રિય તિર્થંચ અને મનુષ્ય પ્રાયોજ્ય ૨૫ તો દેવતા બાંધે તહીં, ત્યાં અપર્યાપ્તા માંહે દેવતા ઉપજે નહિ તે માટે.

તથા ૨૮ ના બંધકને આઠ ઉદયસ્થાનક હોય, તે આ પ્રમાણે -૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ઇહાં ૨૮ નો બંધ બે ભેદે છે-દેવગતિ પ્રાયોજ્ય અને નરકગતિ પ્રાયોજ્ય, ત્યાં દેવગતિ પ્રાયોજ્ય ૨૮ ને બંધે આઠ ઉદયસ્થાનક અનેક જીવની અપેક્ષાએ પામીએ અને નરકગતિ પ્રાયોજ્ય ૨૮ ને બંધે બે ઉદયસ્થાનક હોય ૩૦, ૩૧. તથા ૨૮ ના બંધકને સામાન્યપણે ચાર સત્તાસ્થાનક હોય ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬; ત્યાં દેવગતિ પ્રાયોજ્ય ૨૮ ના બંધક સમ્યગ્દ્રષ્ટિ પંચેન્દ્રિય તિર્થંચ મનુષ્યને ૨૧ નો ઉદય અપાંતરાક્ષ ગતિએ વર્તતાં જાણવો, પણ મિથ્યાદ્રષ્ટિને નહિ, જે માટે મિથ્યાદ્રષ્ટિ તો સર્વ પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તો જ દેવપ્રાયોજ્ય ૨૮ બાંધે, અને ૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ને ઉદયે વર્તે તો તે અપર્યાપ્ત જ હોય, તે માટે તે મિથ્યાદ્રષ્ટિ દેવગતિ પ્રાયોજ્ય ૨૮ ન બાંધે. ઇહાં કોઈક કહે-જો એમ કહો છો તો મિથ્યાદ્રષ્ટિ વૈક્રિય તિર્થંચ મનુષ્ય ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ને ઉદયે વર્તે તો દેવગતિ પ્રાયોજ્ય ૨૮ બાંધે છે, તે કેમ ઘટે? તત્તોત્તરં તેણે જીવની આદિમાં પર્યાપ્તિ પૂરી કરી છે, પછી વૈક્રિય શરીર કરતાં ઔદારિકશરીરની નિવૃત્તિએ પર્યાપ્ત પણ ઉદયથી નિવર્તે, પણ તે પર્યાપ્તો જ કહીએ, તે માટે ત્યાં મિથ્યાત્વીને પણ ૨૮ નો બંધ વિરૂદ્ધ નહીં. તે દેવગતિ પ્રાયોજ્ય ૨૮ બંધકને ૨૧ ને ઉદયે વર્તે તો બે સત્તાસ્થાન હોય-૯૨, ૮૮; જિનનામની સત્તા નહીં, તે હોય ત્યારે તો તેના બંધ પણ હોય, તેથી ૨૯ નો બંધક થાય તે માટે નહીં. ૨૫ ને ઉદયે પણ ૨૮ ના બંધક આહારક સંયત વૈક્રિય તિર્થંચ મનુષ્યને સામાન્યપણે બે સત્તાસ્થાન હોય-૯૨, ૮૮; ત્યાં પણ આહારક સંયતને નિશ્ચયે ૯૨, શેષને બે હોય. ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯ ને ઉદયે પણ ૯૨, ૮૮ એ બે સત્તાસ્થાનક સામાન્યપણે જાણવાં. ૩૦ ને ઉદયે દેવ નરકગતિ પ્રાયોજ્ય ૨૮ ના બંધકને સામાન્યપણે ૪ સત્તાસ્થાનક હોય; ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬; ત્યાં ૯૨, ૮૮ પૂર્વવત જાણવાં અને ૮૯ આ પ્રમાણે-કોઈક મનુષ્ય તીર્થંકરનામકર્મની મત્તાવંત વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિ પૂર્વે નરકાય બાંધ્યું હોય તે નરકે જવાને અભિમુખ સમ્યક્ત્વ થકી પડીને ગયો

નામકર્મના સ્વરૂપ

ત્યાં તીર્થકર નામકર્મ બાંધવાનો અભાવ હોવાથી નરક પ્રાપ્તિ
 ૨૮ બાંધતો ૮૯ ની સત્તાવંત હોય, ૮૬ આ પ્રમાણે-તીર્થકર
 ૧૩ ૧, આદ્યારક ચતુષ્ક ૫, દેવક્રિક ૭, નરકક્રિક ૯, વૈકલ્ય ચતુષ્ક
 ૩, એ તેરની સત્તા ૨૦ થી ૮૦ ની સત્તા હોય તે ૮૦ ની સત્તા-
 વાળો પદ્મદ્રિય તિર્થચ અથવા અનુચ્ચ શ્રેયો થકો સ્વર્ગ પર્યામિત્તે
 પર્યાપ્તો એ વિશુદ્ધ પરિણામવંત હોય તો દેવગતિ પ્રાપ્તિ ૨૮
 બાંધે ત્યારે દેવક્રિક અને વૈકલ્યચતુષ્ક સત્તાએ થાય માટે ૮૬ ની
 સત્તા, તથા એ અંકિત પરિણામવંત હોય તો ને નરકગતિ પ્રા-
 પ્તિ ૨૮ બાંધે ત્યારે નરકક્રિક, વૈકલ્યચતુષ્ક સત્તાએ થાય. ત્યાં
 પણ ૮૬ ની સત્તા. ૩૧ ને ઉદ્યે પ્રજા સત્તાગ્રાહક ૮૨, ૮૮, ૮૯,
 એ તિર્થચને જ હોય, ત્યાં તીર્થકરનામની સત્તા ન હોય, તે માટે
 ૮૯ નહીં. ભાવના પૂર્વવત

તથા ૨૯, ૩૦ પ્રકૃતિના બાંધકને નવ ઉચ્ચસ્થાન હોય, તે
 મ્યા ૧, ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, અને માત્ર સત્તા-
 સ્થાન હોય, તે ૧૪ ૧, ૨૩, ૨૪, ૮૬, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩
 લેદ્રિય અને પદ્મદ્રિય તિર્થચ પ્રાપ્તિ ૨૮ બાંધતા પર્યાપ્તો અથવા
 પર્યાપ્તો એન્દ્રિય, વિદ્યેન્દ્રિય, પદ્મદ્રિય તિર્થચને ૨૧ ને ઉદ્યે પાંચ
 સત્તાગ્રાહક હોય, ૮૨, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, એ પ્રમાણે ૪૪, ૧૫,
 ૨૬ ને ઉદ્યે પણ કોષ્ટ અને ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ ના ઉદ્યે
 વિષે ૯૮ વર્ણને ૪ સત્તાગ્રાહક હોય, એની ભાવના તેમ પૂર્વ
 ૨૩ ના બાંધકને ૧૪ ને જ જાણવી અનાયગતિ પ્રાપ્તિ ૨૮ બાંધતા
 એન્દ્રિય, વિદ્યેન્દ્રિય અને પદ્મદ્રિય તિર્થચને તથા તિર્થચને
 અનાયગતિ પ્રાપ્તિ બાંધતા અનાયગતિ પાતપિતાના ઉચ્ચસ્થાનને
 વિષે સ્વર્ગપ્રાપ્તિ વર્ણતાને ૯૮ વર્ણને તેજ ૪ સત્તાગ્રાહક
 જાણવા દેવતા નારીને પદ્મદ્રિય તિર્થચ અનુચ્ચ પ્રાપ્તિ ૨૮
 બાંધતાં સ્વર્ગપ્રાપ્તિ વર્ણતાને ૮૨, ૮૮, એ એ સત્તાગ્રાહક હોય
 તીર્થચની સત્તાવંત સિદ્ધાન્તી નામીને અનુચ્ચ પ્રાપ્તિ ૨૮
 બાંધતા પાંચ ઉદ્યે સ્વર્ગપ્રાપ્તિ વર્ણતાને ૨૧ ને સત્તા ૧૦, ૨૬
 ગતિ પ્રાપ્તિ તિર્થચને નામ અંકિત ૨૧ બાંધતા અનાયગતિ ૨૮
 ૧૦, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ ના ઉદ્યે
 ૧૦, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ ના ઉદ્યે

પણ તે જ બે સત્તાસ્થાનક કહેવાં. આહારક સંયતને તો પોતાને ઉદયે વર્તતાને ૮૩ તું જ સત્તાસ્થાનક કહેવું. એમ સામાન્યપણે ૨૯ ને બંધે ૨૧ ને ઉદયે સાત સત્તાસ્થાનક, ૨૪ ને ઉદયે પાંચ, ૨૫ ને ઉદયે સાત, ૨૬ ને ઉદયે સાત, ૨૭ ને ઉદયે છ, ૨૮ ને ઉદયે છ, ૨૯ ને ઉદયે છ, ૩૦ ને ઉદયે છ અને ૩૧ ને ઉદયે ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. જેમ તિર્થંગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધનાં એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય, તિર્થંચ, મનુષ્ય, દેવતા અને નારકીને ઉદયસ્થાનક કહ્યાં, તેમ તિર્થંગતિ પ્રાયોગ્ય ઉદ્યોત સહિત ૩૦ બાંધતા એકેન્દ્રિયને પણ ઉદયસ્થાન કહેવાં હવે મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય તીર્થંકર સહિત ૩૦ બાંધતા દેવતા નારકીને ઉદયસ્થાનક કહીએ છીએ. ત્યાં દેવતાને યથોક્ત ૩૦ બાંધતાને ૨૧ ને ઉદયે વર્તતાને ૯૩, ૯૪ એ બે સત્તાસ્થાનક હોય. નારકીને ૯૯ તું એક સત્તાસ્થાનક, ૯૩ તું તો તેને ન હોય; તીર્થંકર અને આહારકની ભેળી સત્તા વંત નરકે ન ઉપજે તે માટે. એમ ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ને ઉદયે પણ સત્તા કહેવી. પણ નારકીને ૩૦ નો ઉદય ન હોય, કેમકે ૩૦ નો ઉદય ઉદ્યોત સહિત પામીએ અને તે ઉદ્યોતનો ઉદય નારકીને ન હોય. એમ સામાન્યપણે ૩૦ ના બંધકને ૨૧ ને ઉદયે સાત સત્તાસ્થાનક હોય, ૨૪ ને ઉદયે પાંચ, ૨૫ ને ઉદયે સાત, ૨૬ ને ઉદયે પાંચ, ૨૭ ને ઉદયે છ, ૨૮ ને ઉદયે છ, ૨૯ ને ઉદયે છ, ૩૦ ને ઉદયે છ અને ૩૧ ને ઉદયે ૪ સત્તાસ્થાનક હોય. આહારકદ્વિધ સહિત દેવપ્રાયોગ્ય ત્રીસના બંધક અપ્રમત સંયત અને અપૂર્વકરણવાળાને ત્રીસનો ઉદય અને ૯૨ ની સત્તા હોય. ॥ ૩૩ ॥

एगेगमेगतीसे, एगे एगुदय अट्ट संतंमि;
उवरयबंधे दस दस वेअगसंतंमि ठाणाणि ॥३४॥

एगेग=એક એક ઉદય અને
સત્તાસ્થાન

एगतीसे=એકત્રીસના બંધે.
एगे=એકના બંધે

સત્તાસ્થાનક ૮૦, ૭૬, ૭૬, ૭૫. એ સર્વ તીર્થ કર અને અતીર્થ કર કેવળી આશ્રયી સયોગી શુભકાલે જાણવાં. ૩૦ ને ઉદયે ૮ સત્તાસ્થાનક-૮૩, ૮૨, ૮૬, ૮૮, ૮૦, ૭૬, ૭૬, ૭૫ ત્યાં દુરિલાં ૪ સત્તાસ્થાનક ઉપશાન્તકપાયને અને છેલ્લાં ૪ ક્ષીણકપાયને અને સયોગી કેવલીને હોય. ત્યાં આહારક ચતુષ્કની સત્તા સહિત તીર્થ કરને ૮૦, અને અતીર્થ કરને ૭૬ હોય. આહારક ચતુષ્કની સત્તારહિત તીર્થ કરને ૭૬ અને અતીર્થ કરને ૭૫. ૩૧ ને ઉદયે એ સત્તાસ્થાનક-૮૦, ૭૬, એ તીર્થ કર કેવલીને જ જાણવાં અતીર્થ કર કેવલીને તો ૩૧ નો ઉદય જ ન હોય. નવને ઉદયે ૩ સત્તાસ્થાનક-૮૦, ૭૬, ૮ ત્યાં એ સ્થાનક તે અયોગી કેવલી તીર્થ કરને દ્વિચરમ સમય લગે જાણવાં અને છેલ્લે સમયે ૬-૭ સત્તાસ્થાનક હોય. આઠને ઉદયે ત્રણ સત્તાસ્થાનક ૭૬, ૭૫, ૮, ત્યાં દુરિલાં એ અયોગી કેવલી અતીર્થ કરને દ્વિચરમ સમય લગે જાણવાં અને ચરમ સમયે ૮-૭ સત્તાસ્થાનક હોય. એ નામકર્મના બધોડયસત્તા સંવેધ કહ્યો. ॥ ૩૪ ॥

नाभभनो श्रद्धा

वैद्य स्थान ८	उदय स्थान १२	तन्मंगा उदय ३३९१	सनाम्मानि १२. स्थान नन्वे मेदा
गुण	२३	२१	३२
	२४	२१	११
	२५	२३	२३
	२६	२३	३००
	२७	२२	३३०४
	२८	११	८२
	२९	१३	१३६४
	३०	२२	२२८६
	३१	११	११६४
	३२	११	११६४
गुण	२३	२१	४०
	२४	२१	११
	२५	२३	२३
	२६	२३	३००
	२७	२२	३३०४
	२८	११	८२
	२९	१३	१३६४
	३०	२२	२२८६
	३१	११	११६४
	३२	११	११६४
गुण	२३	२१	४०
	२४	२१	११
	२५	२३	२३
	२६	२३	३००
	२७	२२	३३०४
	२८	११	८२
	२९	१३	१३६४
	३०	२२	२२८६
	३१	११	११६४
	३२	११	११६४

[illegible]

૮	તેદંદ્રિયપર્યાપ્તા	૨૨ ૨૧	૧૦	૮ાદિ ૧૦ જાટાદિ	૬૪	૬૮	૫૪૪	૨૮૧૨૭૧૨૬ ૨૮
૯	ચતરિદ્રિયપ્પ	૨૨	૬	૮ા૧૧૦	૩૨	૩૬	૨૮૮	૨૮૧૨૭૧૨૬
૧૦	ચતરિદ્રિયપર્યાપ્ત	૨૨ ૨૧	૧૦	૮ાદિ ૧૦ જાટાદિ	૬૪	૬૮	૫૪૪	૨૮૧૨૭૧૨૬ ૨૮
૧૧	અસંક્ષીપ્તેચ્છંડપ્પ	૨૨	૬	૮ાદિ ૧૦	૩૨	૩૬	૨૮૮	૨૮૧૨૭૧૨૬
૧૨	અસંક્ષીપ્તેચ્છંડપ્પ	૨૨ ૨૧	૧૦	૮ાદિ ૧૦ જાટાદિ	૬૪	૬૮	૫૪૪	૨૮૧૨૭૧૨૬ ૨૮
૧૩	સંક્ષીપ્તેચ્છંડપ્પ	૨૨	૬	૮ાદિ ૧૦	૩૨	૩૬	૨૮૮	૨૮૧૨૭૧૨૬
૧૪	સંક્ષીપ્તેચ્છંદ્રિયપર્યાપ્તા.	સર્વા ણિ ૨૦	૨૧	૧૦દિ ૮ જાદાપાશ્ચાત્ર	૯૮૩	૨૮૮ *	૬૬૪૭	સર્વાણિ ૧૫

* આ ચોવિશો પદો છે અને બાકીના અષ્ટક પદો છે.

૨૧ ને ઉદયે બે ભાંગા અને ૨૬ ને ઉદયે બે ભાંગા એ ચાર ભાંગે પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય, જે માટે તેઉં વાયુમાંહેથી આગ્યા વિક લેંદ્રિય પર્યાપ્તાને પણ કરણ અપર્યાપ્તપણે ક્રિયત્કાર લગે ૭૮ તું સત્તાસ્થાનક પામીએ. અને શેષ ૧૬ ભાંગે ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. બેઈંદ્રિય, તેઈંદ્રિય અને ચક્રિંદ્રિય એકેકા પર્યાપ્તાને આ પ્રમાણે હોય. તથા અસંજી પચેંદ્રિય પર્યાપ્તાને છ અંધસ્થાનક ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦; અસંજી પચેંદ્રિય પર્યાપ્તા નરક દેવ પ્રાયોગ્ય પણ બાંધે તે માટે તેને ૨૮ તું અંધસ્થાનક પણ હોય; ભાંગા ૧૩૯૨૬. છ ઉદયસ્થાનક-૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧; ભાંગા ૪૯૦૪. પાંચ સત્તાસ્થાનક-૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. ઈહાં ૨૧ ના ઉદયના આઠ ભાંગા અને ૨૬ ના ઉદયના ૨૮૮ ભાંગા એમ ૨૯૬ ને વિષે પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય, શેષ ૪૬૦૮ ભાંગે ૭૮ તું વર્ણને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. ઇહાં પૂર્વલી પેરે શુક્તિ જાણવી

તથા સંજી પચેંદ્રિય પર્યાપ્તાને આઠે અંધસ્થાનક હોય.- ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧; ભાંગા ૧૩૯૪૫ ઉદયસ્થાનક આઠ હોય.- ૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૯, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ભાંગા ૭૬૭૧ હોય. ૨ ચોવોશનું તો એકે દ્રિયને જ હોય અને ૨૦, ૯, ૮ એ ત્રણ તો કેવળીને હોય તે માટે એ ચાર ઇહાં ન કહ્યાં; ઇહાં કેવળી સંજી માંહે વિવક્ષ્યા નથી માટે. અને ૯, ૮ એ બે ટાળીને શેષ ૧૦ સત્તાસ્થાનક હોય ઇહાં પણ ૮, ૯ તું સત્તાસ્થાનક કેવળીને જ હોય, તેથી તે ન ગણ્યા, ઇહાં ૨૧ ના ઉદયના ભાંગા ૮ અને ૨૬ ના ઉદયના ભાંગા ૨૮૮ પર્યાપ્ત પચેંદ્રિય તિર્યચના, એટલાને વિષે ૭૮ તું સત્તાસ્થાનક પામીએ. અન્યત્ર ન પામીએ.*

૧ વૈક્રિય લખિયના અભાવે વૈક્રિયનો આરંભ ન કરે માટે તે સંજોઈ ઉદયભાગ ન હોય.

૨ એકે દ્રિયના ૪૨, વિકલેદ્રિયના ૬૬ અને સર્ગી અપર્યાપ્તાના ૨૧ અને ૨૬ ના ઉદયના બે મનુચના અને બે તિર્યચના, તથા કેવળીના ૮, એમ ૧૨૦ ભાગા ન હોય.

* સ્વેષ આ પ્રમાણે જાણવો-સદ્ગમ એકે દ્રિય અપર્યાપ્તને ત્રીયને બાંધે એકીરૂને ઉદયે પાંચ (૨૨-૮૮-૮૬-૮૦-૭૮) સત્તાસ્થાન હોય

ઓછા હોય મિશ્રગુણહાણે ૧૬ ભાંગા હોય, મિશ્રદ્રષ્ટિ આકૃષ્ટ
 ન બાંધે તે માટે આયુર્બંધ કાળના નારકીના બે ભાંગા, તિર્યંચના
 ૪ ભાંગા, મનુષ્યના ૮ ભાંગા અને દેવતાના ૨ ભાંગા એવં ૧૨
 ભાંગા ન હોય, શેષ ૧૬ ભાંગા હોય. તથા અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટી
 ગુણહાણે ૨૦ ભાંગા હોય, તે આ પ્રમાણે=તિર્યંચના આયુર્બંધ કાળે
 નરક તિર્યંચ મનુષ્યાયુ બંધના ભાંગા ૩, એમ ૩ મનુષ્યના, દેવ-
 તાને આયુર્બંધ કાળે તિર્યંચાયુ બંધના ભાંગા ૧, એમ નારકીને
 ભાંગા ૧, એવં ભાંગા ૮ અવિરતસમ્યગ્દ્રષ્ટીને ન સંભવે, શેષ
 ૧૦ ભાંગા હોય. દેશવિરત ગુણહાણે ૧૨ ભાંગા હોય, તે આ પ્રમાણે
 =દેશવિરતિ મનુષ્ય તિર્યંચ એક દેવતાનું જ આયુ બાંધે તે માટે
 તિર્યંચ અને મનુષ્યને પ્રત્યેકે પરલવાયુર્બંધકાળ થકી પૂર્વે એકેકા
 ભાંગા ૧, પરલવાયુર્બંધકાળે એકેક ભાંગા ૧ અને આયુર્બંધકાળ
 પછી ચારે ભાંગા હોય. જે ભણી કોઈક તિર્યંચ મનુષ્ય ચારે માંહેકે
 એક આયુ બાંધીને પછી દેશવિરતિપણું પામે તે માટે એ ૭ મનુ-
 ષ્યના અને ૭ તિર્યંચના એવં ૧૨ ભાંગા હોય. તથા પ્રમત્ત અને
 અપ્રમત્ત એ બે ગુણહાણે ૭ ૭ ભાંગા હોય. એ ગુણહાણે મનુ-
 ષ્યના ૬ ભાંગા દેશવિરતની પરે જાણવા. આયુર્બંધકાળથી પૂર્વે
 ૧, બંધકાળે ૧, બંધકાળ પછી ૪, એવં ૬, તથા અપૂર્વકરણ ૧,
 અનિવૃત્તિ બાદર ૨, સદ્દમસંપરાય ૩, અને ઉપશાન્તમોહ ૪, એ
 ચાર ગુણહાણે બે બે ભાંગા ઉપશમશ્રેણિ આશ્રયીને હોય. તે કેમ ?
 મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્યઆયુની સત્તા એ ભાંગા આયુર્બંધ કાળ
 થકી પૂર્વે હોય અને મનુષ્યાયુનો ઉદય અને મનુષ્ય દેવાયુની સત્તા
 એ ભાંગા આયુર્બંધ પછી હોય. એ ૪ ગુણહાણાવાળા આયુ તો
 બાંધે નહીં અને પૂર્વે પણ દેવતાનું આયુ બાંધ્યું હોય તે જ ઉપ-
 શમશ્રેણિ કરે પણ શેષ ૩ આયુ બાંધ્યા હોય તે ઉપશમશ્રેણિ
 ન કરે. અને પૂર્વબદ્ધાયુ હોય તે ક્ષપકશ્રેણિ તો ખડિવજે જ
 નહીં તે માટે ક્ષપકશ્રેણિવાળાને તો મનુષ્યાયુનો ઉદય. મનુષ્યાયુની
 સત્તા ૧, એ એકજ ભાંગા આયુઃકર્મના હોય. તથા ક્ષીણમોહ ૧,
 સંયોગી ૨, અયોગી ૩, એ ૩ ગુણહાણે એકેકા ભાંગા હોય, -મનુ-
 ષ્યાયુનો ઉદય, મનુષ્યાયુની સત્તા ૧, એ મિથ્યાત્વાદિક ૧૪ ગુણ-
 હાણે આયુઃકર્મના બંધોદય સત્તા સંવેધે ભાંગા જાણવા, તે સર્વ
 મળી [૧૨૫] એકસો પચીસ થાય. ॥ ૪૭ ॥

ગુણસ્થાને મોહનીયકર્મનાં ઉદયસ્થાન.

સત્તાઈ દસ ડ મિચ્છે, સાસાયળમીસણ નવુકોસા;

છાઈ નવ ડ અવિરણ, દેસે પંચાઈ અદ્દેવ ॥૪૯॥

વિરણ ^{૬-૭}ખઓવસમિણ, ચડરાઈ સત્ત છચ્ચ પુવ્વમિ;

અનિઅટ્ટિવાયરે પુળ, ઇવકો વ દુવે વ ડદયંસા ॥૫૦॥

સત્તાઈદસડ=સાતપ્રકૃતથી માંડીને દશ પર્યંતનાં.

મિચ્છે=મિથ્યાત્વે.

સાસાયળમીસણ=સાસ્વાદન અને મિત્રે.

નવુકોસા=સાતથી માંડીને નવ પર્યંતનાં.

છાઈનવ ડ=છથી માંડીને નવ પર્યંતનાં.

અવિરણ=અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિએ.

દેસે=દેશવિરતે.

પંચાઈઅદ્દેવ=પાંચથી આઠનાં

વિરણખઓવસમિણ=પ્રમત્ત, અપ્રમત્તે.

ચડરાઈસત્ત=ચારથી સાતપર્યંતનાં

છ=ચારથી છ પર્યંતનાં.

પુવ્વમિ=અપૂર્વકરણે.

અનિઅટ્ટિવાયરે=અનિવૃત્તિ બાદર

ગુણઠાણે

પુળ=વળી.

ઈવકો=એક.

વ=અથવા.

દુવે=બે.

ડદયંસા=ઉદયસ્થાને.

અર્થ—મિથ્યાત્વે સાત પ્રકૃતથી માંડીને દિદૃષ્ટ દશ પર્યંત, સાસ્વાદન અને મિત્રે સાતથી નવ પર્યંતના, અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિએ છથી નવ પર્યંતના, દેશવિરતે પાંચથી આઠ પર્યંતના, પ્રમત્તે તથા અપ્રમત્તે ચારથી છ પર્યંતના, અપૂર્વકરણે ચારથી છ પર્યંતના અને અનિવૃત્તિ બાદર ગુણઠાણે વળી એક અથવા બે ઉદયસ્થાને મોહનીયનાં હોય. ॥ ૪૯-૫૦ ॥

વિવેચન—હવે ૧૪ ગુણઠાણે મોહનીય કર્મનાં ઉદયસ્થાનક કહે છે:—

एगं सुहुमसरागो, वेणइ अवेअगा भवे सेसा;
भंगाणं च पमाणं, पुव्वुद्दिट्ठेण नायव्वं ॥५१॥

बगं=એકને.

सुहुमसरागो=सूक्ष्मसंपरायवाणो.

वेणइ=वेदे.

अवेअगा=अवेक.

भवे=હોય.

सेसा=બાકીના [૧૧-૧૨-૧૩-૧૪]

भंगाणं=ભાંગાતું.

पमाणं=પ્રમાણ

पुव्वुद्दिट्ठेण=પૂર્વે કહ્યા મુજબ.

नायव्वं=નણવું.

અર્થ—સૂક્ષ્મસંપરાયવાણો એક પ્રકૃતિ વેદ, બાકીના [૧૧-૧૨-૧૩-૧૪] ગુણસ્થાનવાળા અવેક [ઉદય વિનાના] હોય ભાંગાતું પ્રમાણ પૂર્વે કહ્યા મુજબ નણવું ॥ ૫૧ ॥

વિવેચન—સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણે એક ક્રિટીકૃત સંલવસન લોભ વેદ તે માટે એકતું ઉદયસ્થાનક અને એક ભાંગા હોય. એમ એકોદયના સર્વ મળી ૫ ભાંગા હોય. શેષ ઉપરના ઉપ-શાન્તભોહાદિક ૪ ગુણઠાણાં અવેક હોય એટલે ત્યાં મોહનીયતા ઉદય ન હોય. ઇહાં મિથ્યાત્વાદિક ગુણઠાણે ઉદયસ્થાનકતા ભાંગાતું પ્રમાણ અને ભાંગાતું ઉપનવવું તે પૂર્વે મોહનીયતાં ઉદયસ્થાનકે ભાંગા વિચાર્યા છે તેમ નણવું. ॥ ૫૧ ॥

મોહનીયકર્મના ઉદયસ્થાને ભંજ સંખ્યા.

इकक छडिककारिका-रसेव इक्कारसेव नव तिन्नि;

एए चउवीसगया, वार दुगे पंच इक्कंमि ॥५२॥

इक=એક.

छड=छ.

इक्कार=અભ્યાર.

इक्कारसेव=અભ્યારજ

नव=નવ.

तिन्नि=ત્રણ,

પપ=એ.

ધાર=ખાર ભાંગા.

દુને=એ ઉદયે

પંચ=પાંચ.

દ્વયજંમિ=એકના ઉદયે.

અર્થ — દશાદિ (૧૦-૯-૮-૭-૬-૫-૪) ઉદયસ્થાન આશ્રયો અતુલમે એક, ૭, એક, અગ્યાર, અગ્યાર, નવ અને ત્રણ ચોવીશી ભાંગા હોય. એના ઉદયે બાર ભાંગા અને એકના ઉદયે પાંચ ભાંગા હોય. ॥ ૫૨ ॥

વિવેચન—હવે દશાદિ ઉદયસ્થાનકે ગુણકાણાં આશ્રયીને ભાંગાની સંખ્યા કહે છે.—દશને ઉદયે એક ચોવીશી; નવને ઉદયે ૭ ચોવીશી, આઠને ઉદયે અગ્યાર ચોવીશી અને સાતને ઉદયે અગ્યાર ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. છને ઉદયે પણ અગ્યાર ચોવીશી ઉપજે અને પાંચને ઉદયે નવ ચોવીશી ભાંગા ઉપજે. ચારને ઉદયે ત્રણ ચોવીશી ઉપજે એ સર્વ મળીને આવન (૫૨) ચોવીશી ઉપજે. એને ઉદયે બાર ભાંગા ઉપજે અને એકને ઉદયે પાંચ ભાંગા ઉપજે ॥ ૫૨ ॥

૦૦

૧૨૬૫

વારસપણસદ્વિસયા, ઉદયવિગપ્પેહિં મોહિઆ જીવા;
ચુલસીર્દ સત્તુત્તરિ, પયવિંદસપ્પહિં તવન્નેઆ ॥૫૩॥

વારસપણસદ્વિસયા=ખારશે' પાંસઠ
ઉદયવિગપ્પેહિં=ઉદયના વિકલ્પ
મોહિયા=મોહા-મુઝાયેસા
જીવા=સંસારી જીવો.

ચુલસીર્દ સત્તુત્તરિપયવિંદસપ્પહિં= ૮૪૬૭ પદનાં સમૂહકે કરીને વિન્નેયા=ખાણવા.

અર્થ:—ખારસો અને પાંસઠ ઉદયના વિકલ્પોવડે અને ચોરા-શીસો ને સ્તીત્યોત્તેર પ્રકૃતિના સમૂહકે કરી સંસારી જીવો મુઝાયેસા બાણવા. ॥ ૫૩ ॥

વિવેચન:—હવે એ સર્વ ભાંગાની સરવાળે સંખ્યા કહે છે. બાવન ચોવીશી છે એટલે તે બાવનને ચોવીશ ગુણ કરીને દ્વિકો-
દયના (૧૨) બાર ભાંગા અને એકોદયના પાંચ ભાંગા ભેળવીએ.
ત્યારે બારસો અને પાંચઠ (૧૨૬૫) ભાંગા થાય. એટલા ઉદયને
ભાંગે કરીને સર્વ સંસારી જીવ મોહનીય કર્મમાં મોહા-મુઝાણા
પડયા છે-મુઝાંઈ રહ્યા છે. તેની પદ સંખ્યા કહે છે, એકેકા ભાંગા
માંહે મોહનીયની જેટલી પ્રકૃતિ બોલાય તે ભાંગા માંહે તેટલાં
પદ કહીયે દશને ઉદયે ૧ ચોવીશી, તે માટે દશને એક ગુણ
કરતાં ૧૦, નવને ઉદયે ૭ ચોવીશી તે માટે નવને ૭ ગુણ કરતાં
(૫૪) ચોપન; એમ આઠને અગ્યાર ગુણ કરતાં ૮૮, સાતને
અગ્યાર ગુણ કરતાં ૭૭, છને અગ્યાર ગુણ કરતાં ૬૬, પાંચને
નવ ગુણ કરતાં ૪૫, ચારને ત્રિગુણ કરતાં ૧૨, એ સર્વ મળીને
ઉપર એટલી પદની ચોવીશી થઈ, એકેકી માંહે ૨૪ ભાંગા છે તે
માટે ઉપરને ચોવીશ ગુણ કરીયે ત્યારે ૮૪૪૮ થયા. તે માંહે દ્વિકો-
દયના ૧૨ ભાંગા છે તે માટે તેને બે ગુણ કીધે ૨૪ થયા, અને
એકોદયના પાંચ ભાંગા એવં ૨૬ ભાંગા ભેળવીયે ત્યારે ૮૪૭૭
એટલા મોહનીયના પદવૃંદ થાય. ગુણઠાણની અપેક્ષાએ એટલા
મોહનીય કર્મના પદવૃંદ કરીને સર્વ સંસારી જીવ મુઝાણા
ભણવા. ॥ ૫૩ ॥

ગુણસ્થાને મોહનોયકર્મના ઉદયભાંગા.

૧ ૨ ૩ ૭ ૮
અદ્વગ ચડ ચડ ચડરદ્વગા ય, ચડરો અ હંતિ ચડવીસા;
૯ ૧૦
મિચ્છાઈઅપુવંતા, વારસ પળગં ચ અનિઅટ્ટી ॥૫૪॥

અદ્વગ=આઠ

ચડ=ચાર

ચડર=ચાર ગુણસ્થાને [૪મી૭]

અદ્વગા=આઠ

ચડરો=ચાર

હંતિ=હોય.

ચરવીસા=ચોવીશી ભાંગા

મિચ્છાદ=મિથ્યાત્વ શુભસ્થાનથી

અપૂર્વતા=અપૂર્વકરણ પર્યંત

ચારસ=ચાર ભાંગા

પણગં=પાંચ

ચ=ચ શબ્દે “અનિવૃત્તિઆદરે
ચાર અને સૂક્ષ્મસંપ્રસાયે
એક ” લેવું.

અનિવૃદ્ધે=અનિવૃત્તિ આદરે

અર્થ—આઠ, ચાર, ચાર, ચાર શુભસ્થાને આઠ, આઠ અને
ચાર ચોવીશી ભાંગા મિથ્યાત્વ શુભસ્થાનથી અપૂર્વકરણ પર્યંત
અનુક્રમે હોય છે અનિવૃત્તિઆદરે શુભસ્થાને ચાર અને પાંચ
ભાંગા હોય. ॥ ૫૪ ॥

વિવેચન—હવે મિથ્યાત્વાદિ શુભકાણે પ્રત્યેકે મોહુનીયના
ઉદયના ભાંગા પ્રકૃપવાને અર્થે આ અન્તર્ભાગ્ય ગાથાને ભાવ
કહે છે—મિથ્યાત્વે આઠ ચોવીશી, સાસ્વાદને ચાર ચોવીશી અને
મિત્રે ચાર ચોવીશી ભાંગા હોય અવિરત, કેશવિરત, પ્રમત્ત
અને અપ્રમત્ત એ ચાર શુભકાણે આઠ આઠ ચોવીશી ભાંગા
પ્રત્યેકે હોય. અપૂર્વકરણે ચાર ચોવીશી હોય. મિથ્યાત્વ થકી
માંડીને અપૂર્વકરણ લગે (૫૨) બાવન ચોવીશી થાય. અનિવૃત્તિ
શુભકાણે બેને ઉદયે ૧૨ ભાંગા અને એકને ઉદયે ૪ ભાંગા હોય.
અને એકને ઉદયે એક ભાંગા સૂક્ષ્મસંપ્રસાયે હોય. એવં ૧૭
ભાંગા થાય. બાવનને ચોવીશ શુભા કરી તેમાં સત્તર લેખવીએ
એટલે ૧૨૬૫ ભાંગા થાય. ॥ ૫૪ ॥

શુભસ્થાને ચોગાદિનાં ભાંગા.

જોગોવઓગલેંસા,—इएहिं गुणिआ हवन्ति कांयव्वा
जे जत्थ गुणट्ठाणे, हवन्ति ते तत्थ गुणकाराणापया

જોગોવજોગલેસાદ્ધિ = યોગ,
 ઉપયોગ અને લેશ્યાદિકે
 ગુણિયાકાયવ્વા = ગુણેલા કરવા-
 ગુણવા
 દ્વંતિ = થાય
 જે = જે યોગાદિ

જરણ ગુણઠાણે = જે ગુણસ્થાનકે
 તે = તેટલા
 તરથ = તે ગુણસ્થાનકે
 ગુણકારા = ગુણકાર - ગુણનારા
 જાણવા અર્થાત્ તેટલાએ
 ગુણવા.

અર્થ—યોગ, ઉપયોગ અને લેશ્યાદિકે (એ પૂર્વોક્ત ઉદ્ય
 ભાંગા વગેરેને) ગુણવા જે ગુણસ્થાને જેટલા યોગાદિ હોય તેટલા
 તે ગુણસ્થાને ગુણકાર જાણવા ॥ ૫૫ ॥

વિવેચન—હવે એ ઉદ્યભાંગા તથા પદ્મવૃંદ તે યોગ, ઉપ-
 યોગ અને લેશ્યા સાથે ગુણવા તે કહે છે.—યોગ, ઉપયોગ અને
 લેશ્યાદિકે કરીને ઉદ્યભાંગા તથા પદ્મવૃંદ તે ગુણ કરવા એટલે
 મિથ્યાત્વાદિક ગુણઠાણે જ્યાં યોગ, ઉપયોગ અને લેશ્યા વગેરે
 જેટલા હોય, તેટલા ત્યાં ગુણકાર-ગુણક જાણવા-તેટલા ગુણ કરવા.

ત્યાં પ્રથમ યોગના ગુણકારની ભાવના લખીએ છીએ—ચાર
 મનોયોગ, ચાર વચનયોગ અને ઔદારિક કાયયોગ, એ ત્રણ યોગ
 મિથ્યાત્વથી માંડીને દશ ગુણઠાણે હોય મિથ્યાત્વે એ ત્રણ યોગ
 અને વૈકિંચ કાયયોગ મળી ૧૦ હોય. મિથ્યાત્વે ઉદ્યની આઠ ચોવીશી
 છે તે દશ યોગ ગુણી કરીએ ત્યારે ૮૦ થાય અને વૈકિંચમિથ્ર
 ૧, ઔદારિક મિથ્ર ૨ અને કામજુ ૩ એ ત્રણ યોગે પ્રત્યેકે ચાર
 ચાર ચોવીશી હોય, અનંતાનુબંધિના ઉદ્ય સહિત જે ૪ ચોવીશી
 તે ઈહાં જાણવી, પણ અનંતાનુબંધિ રહિત ૪ ચોવીશી ઈહાં ન
 પામીએ. જે માટે જે વેદક સમ્યક્ત્વવંતે પૂર્વે અનંતાનુબંધિની
 વિસયોજના કરી છે તેને પરિણામની પરાવૃત્તિએ મિથ્યાત્વ પામતાં
 કરી અનંતાનુબંધિ બાંધવા માંડે ત્યારે બંધાવસિકાસગે જ અનં-
 તાનુબંધિનો ઉદ્ય ન પામીએ. તે અનંતાનુબંધિ રહિત મિથ્યાત્વો
 કાળ ન કરે અને એ ૩ યોગ તો અપાંતરાસ ગાંત્રીએ તથા ઉપ-
 જતી વેળાએ હોય તિથિય મનુષ્યને વૈકિંચ કરતાં વૈકિંચમિથ્ર

યોગ હોય તે ધર્મ વિવેચના નથી, તે માટે જો ૩ યોગને વિષે
અનંતાનુષંગિ રાહતની ૪ ચોવીશી ન પામીએ. ત્યારે ચાર જ
ચોવીશી ૩ યોગ શુદ્ધી કરીએ એટલે ૧૨ થાય. તે પૂર્વજી ૮૦
માંહે સેજવોએ ત્યારે મિધ્યાત્વ શુદ્ધિએ ૮૨ ચોવીશી થાય, તેના
સાંગા ૨૨૦૮ થાય. તથા સાસ્વાદને ઉદય ચોવીશી ૪ અને યોગ
૧૩ હોય, ત્યાં ૧૨ ને ચોગુણા કરતા ૪૮ ચોવીશી થાય. અને
સાસ્વાદને વર્તીતો છવ નરકે ન ઉપજે તે માટે સાસ્વાદને વૈક્રિય
મિશ્રયોગે નપુંસક વેદ ન હોય; ત્યારે ૪ ચોવીશીને બદલે ૪ ષોડ-
શક ઉપજે એટલે સર્વ મળીને સાંગા ૧૨૧૬ થાય, તથા મિશ્ર
શુદ્ધિએ ચોવીશી ચાર અને પૂર્વોક્ત નવ યોગ અને વૈક્રિય કાયયોગ
એવં ૧૦ યોગ હોય. તેને ચાર ચોવીશી શુદ્ધા કરવાથી ૪૦ ચોવીશી
થાય, તેના સાંગા ૮૬૦ થાય. તથા અવિરત સમ્યક્ત્વ શુદ્ધિએ
ચોવીશી ૮ અને યોગ ૧૩ હોય. ત્યાં ૧૧ યોગને આઠ શુદ્ધા કર-
વાથી ૮૮ ચોવીશી થાય. અને વૈક્રિયમિશ્રે સ્ત્રીવેદ ન હોય, વૈક્રિય
કાયયોગી અવિરત સમ્યક્દર્શિ સ્ત્રીવેદી દેવો માંહે ન ઉપજે તે
માટે. અને ઔદારિકમિશ્ર કાયયોગે નપુંસક વેદ ન હોય, અવિરત
સમ્યક્દર્શિ હોય તે નપુંસકવેદી ઔદારિક કાયયોગી માંહે ન ઉપજે
તે માટે. જો બે યોગના આઠ આઠ ષોડશક ઉપજે ત્યારે ચોવીશી
૮૮ અને ષોડશક ૧૬ તેના સાંગા સર્વ મળી ૨૩૬૮ થાય ધર્મ
દીક્ષાકારે ઔદારિકમિશ્રયોગોને અને હાર્મજ્ઞકાયયોગોને સ્ત્રીવેદની
પણ ના કહી છે પણ તે તો પ્રત્યક્ષ જ બ્રાહ્મી, મુંદરી, શ્રોમણી-
નાથજી અને રાહમતી પ્રમુખ સમ્યક્દર્શિ થકા ધર્મ સ્ત્રીવેદ
ઉપજ્યાં છે ત્યાં ઉપજતાં હાર્મજ્ઞ અને ઔદારિક મિશ્રયોગ કેમ
નહિ હોય ? તે માટે તે વિચારવા યોગ્ય છે. તથા દેશવિરત શુદ્ધ-
િએ ચોવીશી ૮ અને વૈક્રિય વૈક્રિયમિશ્ર સહિત યોગ ૧૧ હોય,
તેને આઠ શુદ્ધા કરતાં ૮૮ ચોવીશી થાય, તેના સાંગા ૨૧૧૨ થાય
ધર્મ મનુષ્ય તિર્થંચતુ શુદ્ધપ્રત્યાયક વૈક્રિય શરીર વિવેચન દીક્ષે
છે. તથા પ્રમત્તસંયત શુદ્ધિએ ચોવીશી ૮ અને ઔદારિકમિશ્ર
અને હાર્મજ્ઞ વિના યોગ ૧૩ હોય. ત્યાં ૧૧ ને આઠ શુદ્ધા કર-
વાથી ૮૮ ચોવીશી થાય. અને આદ્યાર્કમિશ્ર કાયયોગોને સ્ત્રીવેદ
ન હોય, જે ભણી આદ્યાર્ક શરીર તો ચૈત્ર પૂર્વધર પુરુષ જ કરે
પણ સ્ત્રી ન કરે તે માટે તે બે યોગનાં બે વેદ ષોડશક

એમ સર્વત્ર જાણવું. ત્યાં ૩૨ પદને ૧૨ યોગ સાથે ગુણીએ એટલે ૩૮૪ ચોવીશી પદ થાય અને વૈક્રિયમિત્રે નપુંસકવેદ ન હોય તે માટે ૩૨ ઘોડશક થાય. એવં ૪૧૬ પદ હોય, તે ૩૮૪ ન ચોવીશ ગુણા અને ૩૨ ને સોળ ગુણા કરવાથી ૯૭૨૮ પદવૃંદ થાય.

મિત્રગુણાએ યોગ ૧૦ અને ઉદયપદ ૩૨ હોય માટે ૩૨ ને દશ ગુણા કરવાથી ૩૨૦ ચોવીશી પદ થાય. તે ૨૪ ગુણા કરવાથી ૭૬૮૦ પદવૃંદ થાય. અવિરત ગુણાએ ૧૩ યોગ અને ઉદયપદ ૬૦ હોય, ત્યાં ૧૧ યોગને ૬૦ ગુણા કરવાથી ૬૬૦ ચોવીશી પદ થાય અને વૈક્રિયમિત્રે સ્ત્રીવેદ ન હોય તથા ઔદારિકમિત્રે નપુંસકવેદ ન હોય. તે માટે એ બે યોગને ૬૦ ગુણા કરવાથી ૧૨૦ ઘોડશક પદ થાય ૬૬૦ ને ચોવીશ ગુણા કરવાથી ૧૫૮૪૦ થાય અને ૧૨૦ ને સોળ ગુણા કરવાથી ૧૯૨૦ થાય. બે ભેળા કરવાથી ૧૭૭૬૦ પદવૃંદ થાય. દશવિરતિ ગુણાએ વૈક્રિયદ્વિક સહિત યોગ ૧૧ અને ઉદયપદ (૫૨) બાવન હોય. તેને ૧૧ યોગ ગુણા કરવાથી ૫૭૨ ચોવીશી પદ થાય. તેને ૨૪ ગુણ કરતાં ૧૩૭૨૮ પદવૃંદ થાય. પ્રમત્ત ગુણાએ વૈક્રિયદ્વિક સહિત યોગ ૧ હોય અને ઉદય પદ ૪૪ હોય માટે ૪૪ ને આહારકદ્વિક ટાળી ૧૧ ગુણા કરીએ ત્યાં ૪૮૪ ચોવીશીપદ થાય આહારકદ્વિકે સ્ત્રીવેદ ન હોય, ત્યારે ૮૮ ઘોડશકપદ હોય, ૪૮૪ ને ચોવીશ ગુણા કરીએ અને ૮૮ ને સોળગુણા કરી ભેળા કરીએ એટલે ૧૩૦૨૪ પદવૃંદ થાય અપ્રમત્ત ગુણાએ બે મિત્ર વિના ૧૧ યોગ હોય. ઉદયપદ ૪૪ હોય. તેને આહારક ટાળી ૧૦ ગુણા કરવાથી ૪૪૦ ચોવીશીપદ થાય, અને આહારક સ્ત્રીવેદ ન હોય તે માટે ૪૪ ઘોડશક થાય બંનેનાં મળીને ૧૧૨૬૪ પદવૃંદ થાય. અપૂર્વકરણ ગુણાએ યોગ ૯ અને ઉદયપદ ૨૦ હોય માટે ૨૦ ને નવ યોગ ગુણા કરવાથી ૧૮૦ ચોવીશીપદ હોય. તેને ૨૪ ગુણા કરતાં ૪૩૨૦ પદવૃંદ થાય અનિ-વૃત્તિઆદે યોગ ૯ હોય, ધહાં ઉદયપદ નથી. ભાંગા ૨૮ છે તેને નવ ગુણા કરવાથી ૨૫૨ પદવૃંદ હોય. સ્વદ્વિમપરાયે યોગ ૯ અને ભાંગા ૧ તેથી ૯ પદવૃંદ થાય. એમ સર્વ ગુણાએ મળી યોગ ગુણિત કરતાં ૩૮૨૮ ચોવીશીપદ અને ૨૮૪ ઘોડશકપદ થાય. તેના ૯૬૬૭૭ પદવૃંદ થાય.

હવે ઉપયોગ ગુણિત દિવ્ય ભાંગા ભાષીએ પીએ. મિથ્યાત્વ અને સારવાદને અપમાન કે અને દર્શન જે એવં થાય ઉપયોગ હોય. મિથ્ર અવિરત અને દેશવિરતે જ્ઞાન કે અને દર્શન કે એવં કે ઉપયોગ હોય. પ્રમત્તાદિ જ્ઞાન કે અને દર્શન કે એવં કે ઉપયોગ હોય જે ગુણહાણે જેટલી ચાવીશી તથા ભાંગા હોય તેને પાતપોતાના ઉપયોગ ગુણા કરીએ ત્યાં ઉપયોગ ગુણિત ચાવીશી અને દિવ્ય ભાંગા થાય. તે આ પ્રમાણે—મિથ્યાત્વે ચાવીશી ૪૦ અને ભાંગા ૯૬૦. સારવાદને ચાવીશી ૨૦ ભાંગા ૪૮૦. મિથ્ર ચાવીશી ૨૪ અને ભાંગા ૫૭૬ મત્તાંતે ચાવીશી ૨૦ અને ભાંગા ૪૮૦. અવિરતે ચાવીશી ૪૮ અને ભાંગા ૧૧૫૨. દેશવિરતિએ ચાવીશી ૪૮ અને ભાંગા ૧૧૫૨. પ્રમત્તે ચાવીશી ૫૬ અને ભાંગા ૧૩૪૪. અપ્રમત્તે ચાવીશી ૫૬ અને ભાંગા ૧૩૪૪ અપૂર્વ ચાવીશી ૨૮ અને ભાંગા ૬૭૨. અનિવૃત્તિએ ભાંગા ૧૧૨. સુદમ-સંપરકે ભાંગા ૭. સર્વ મળી ચાવીશી ૩૨૦ અને ભાંગા ૭૪૮૮, મત્તાંતે ૩૧૬ ચાવીશી અને ભાંગા ૭૭૦૩ તથા હવે ઉપયોગ ગુણિત પદવૃંદ ભાષીએ છીએ. મિથ્યાત્વાદિ 'અહીં બતીસ' કથાદિ પદ કહ્યાં તેને પાતપોતાનાં ઉપયોગ સાથે ગુણીએ તે પદ થાય અને તેને ૨૪ ગુણા કરીએ તે પદવૃંદ થાય. મિથ્યાત્વે પદ ૩૮૦ અને પદવૃંદ ૮૧૬૦ સારવાદને ૧૬૦, ૩૮૪૦. મિથ્રે ૧૬૨, ૪૬૦૮ મત્તાંતે ૧૬૦, ૩૮૪૦. અવિરતે ૩૬૦, ૮૬૪૦. દેશવિરતે ૩૧૨, ૭૪૮૮ પ્રમત્તે ૩૦૮, ૭૩૬૨ અપૂર્વે ૧૪૦, ૩૩૬૦. એ પ્રકારે અનુક્રમે પદ અને પદવૃંદ જાણવાં અનિવૃત્તે પદ નહીં અને પદવૃંદ ૧૬૬ સુદમે પદવૃંદ ૭. સર્વ મળી ઉપયોગ ગુણિત પદ ૨૧૨૦ અને પદવૃંદ ૫૧૮૮૩. મત્તાંતે ૨૦૮૬ પદ અને પદવૃંદ ૫૦૩૧૫ હોય.

હવે લેશ્યા ગુણિત દિવ્ય ભાંગા ભાષીએ છીએ—મિથ્યા-ત્વાદિક ૪ ગુણહાણે ૬ ૬ લેશ્યા હોય. દેશવિરત, પ્રમત્ત અને અપ્રમત્તે તેજે, પદ અને શુદ્ધ એ ૩ લેશ્યા હોય. અપૂર્વકરણા

* મિથ્ર ગુણહાણે કોઈ આચાર્ય તથા જ્ઞાન અને જે દર્શન માને છે તે મતે પાંચ ઉપયોગ ગણતાં.

દિકે એક શુદ્ધ લેશ્યા હોય. જ્યાં જોડી ચોવીશી તથા ઉદય ભાંગા હોય તેને પોતાની લેશ્યા ગુણા કરીએ. મિથ્યાત્વે ચોવીશી ૪૮ અને ભાંગા ૧૧૫૨. સાસ્વાદને ૨૪, ૫૭૬, અવિરતે ૪૮, ૧૧૫૨. દેશે ૨૪, ૫૭૬, પ્રમત્તે ૨૪, ૫૭૬. અપ્રમત્તે ૨૪, ૫૭૬. અપૂર્વે ૪, ૬૬. એ પ્રકારે અનુક્રમે ચોવીશી અને ભાંગા હોય. અનિવૃત્તિએ ભાંગા ૧૬. સદ્ભક્ષપરાયે ભાંગા ૧. સર્વ મળી ૨૨૦ ચોવીશી અને ૫૨૬૭ ભાંગા થાય. એમ ૫૬ અને ૫૬૪૬ને પણ પોતપોતાની લેશ્યા ગુણિત કરવા ૧ ॥ ૫૬ ॥

૧ લેશ્યા ગુણિત ભાંગા આ પ્રમાણે જાણવા—મિથ્યાત્વે ઉદયસ્થાનના ભાંગા આઠ, સાસ્વાદને ચાર, મિથ્યે ચાર અને અવિરતે આઠ, એમ સર્વ મળી ચોવીશ ને ૭ લેશ્યા સાથે ગુણતા ૧૪૪ ચોવીશી થાય દેશવિરતાદિ ત્રણ ગુણકોએ પ્રત્યેક ઉદયસ્થાનના ભાંગા આઠ આઠ હોવાથી ચોવીશને ત્રણ લેશ્યા સાથે ગુણતા ૭૨ ચોવીશી થાય કૃષ્ણાદિ ત્રણ લેશ્યાવાળાને દેશવિરતિ ગુણસ્થાનની પ્રાપ્તિ થતી નથી તે અપેક્ષાએ અહીં ત્રણ લેશ્યા ગણી છે, બાકી દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિપણ્ય પામ્યા પછી તો ૭ લેશ્યા પણ હોઈ શકે. અપૂર્વકરણે ચાર ચોવીશીને એક લેશ્યા સાથે ગુણતા ચાર ચોવીશી થાય. સર્વ મળી ૨૨૦ ચોવીશી થઈ. તેથી ૨૨૦ ને ચોવીશી ગુણતા ૫૨૮૦ ભાંગા થાય, તેમાં અનિવૃત્તિના દ્વિકોદયના બાર અને એકોદયના પાંચ ભાંગા મેળવતા ૫૨૬૭ લેશ્યા ગુણિત ઉદય ભાંગા થાય.

૬વે ૫૬૪૬ કહે છે—મિથ્યાત્વે ઉદયસ્થાનપદોની ચોવીશી ૬૮, સાસ્વાદને ૩૨, મિથ્યે ૩૨ અને અવિરતે ૬૦, સર્વ મળી ૧૯૨ ને ૭ લેશ્યાએ ગુણતા ૧૧૫૨ થાય. દેશવિરતે ૫૨, પ્રમત્તે ૪૪ અને અપ્રમત્તે ૪૪ સર્વ મળી ૧૪૦ ને ત્રણ લેશ્યાએ ગુણતા ૪૨૦ થાય અપૂર્વકરણે વીસને એક લેશ્યાએ ગુણતા વીસ થાય, એમ સર્વ મળીને ૧૫૯૨ ને ચોવીશી ગુણતા ૩૮૨૦૮ થાય, તેમાં દ્વિકોદયના ચોવીશ અને એકોદયના પાંચ મળી ૨૯ મેળવતા ૩૮૨૩૭ લેશ્યા ગુણિત ૫૬૪૬ થાય.

ગુણસ્થાને મોહનીયકર્મનાં સત્તાસ્થાન.

તિન્નેગે^૧ ઇમેગં^૨, તિગ^૩ મીસે^૪ પંચ^૫ ચડસુ^૬ +તિગ^૭ પુવ્વે^૮;
 ઇકાર^૯ વાયરંમિ^{૧૦} ડ,^{૧૧} સુહુમે^{૧૨} ચડ^{૧૩} તિન્નિ^{૧૪} ડવસંતે^{૧૫} ॥૫૭॥

તિન્નિ=ત્રણ સત્તાસ્થાનક

પમે=એક મિથ્યાદ્રષ્ટિ ગુણસ્થાનકે

પમે=એક સાસ્વાદને

પગં=એક સત્તાસ્થાન

તિગ=ત્રણ

મીસે=મિથ્ય ગુણસ્થાને

પંચ=પાંચ

ચડસુ=અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિ

આદિ ચાર ગુણસ્થાને

તિગ=ત્રણ

પુવ્વે=અપૂર્વકરણે

ઇકાર=અગ્યાર

વાયરંમિ=અનિવૃત્તિ બાદરે

સુહુમે=સદ્મસંપરાયે

ચડ=ચાર

તિન્નિ=ત્રણ

ડવસંતે=ઉપશાંતમોહે

અર્થ—એક મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને મોહનીય કર્મનાં ત્રણ સત્તાસ્થાનક, એક સાસ્વાદને એક સત્તાસ્થાનક, મિથ્ય ત્રણ સત્તાસ્થાન, અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિ આદિ ચાર ગુણસ્થાને પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાન અને અપૂર્વકરણે ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. બાદર સંપરાયે અગ્યાર, સદ્મસંપરાયે ચાર અને ઉપશાંતમોહે ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. ॥ ૫૭ ॥

વિવેચન—હવે ગુણકણે મોહનીયકર્મનાં સત્તાસ્થાનક કહે છે—એક મિથ્યાત્વ ગુણકણે ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય. તે આ પ્રમાણે—૨૮, ૨૭, ૨૬, એની ભાવના સર્વત્ર પૂર્વે કહી છે તેમ બાણવી, સાસ્વાદને એક ૨૮ તું સત્તાસ્થાનક હોય. મિથ્ય ત્રણ

+ નિપટ્ટિએ તિન્નિ-ષ્ટિ પાઠાન્તરે.

સત્તાસ્થાનક હોય-૨૮, ૨૭, ૨૪. અવિરતાદિક ચાર ગુણુદાણે પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય—૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧. અપૂર્વકરણે ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય ૨૮, ૨૪, ૨૧. ત્યાં ૨૮, ૨૪ નું ઉપશમ સમ્યક્ત્વીને અને ૨૧ નું ક્ષાયિકને હોય અનિવૃત્તિબાદે ૧૨ સત્તાસ્થાનક હોય; તે આ પ્રમાણે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧, ૫, ૪, ૩, ૨, ૧. સૂક્ષ્મસંપરાયે ૪ સત્તાસ્થાનક હોય.—૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧. ત્યાં ત્રણ ઉપશમત્રેણિએ અને એક ક્ષપકત્રેણિએ હોય. ઉપશાન્તમોહ ગુણુદાણે ૨૮, ૨૪, ૨૧. એ ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય. ઈહાં સંવેષ પોતાની મેળે જ વિચારીને કહેવો. *સર્વત્ર ભાવના પૂર્વલી પરે જાણવી ૫૭.

* અહીં સંવેષ આ પ્રમાણે જાણવો—

મિથ્યાત્વે બાવીશના બંધસ્થાને ૭-૮-૯-૧૦ એ ચાર ઉદયસ્થાન હોય. તેમાં સાતના ઉદયે એકજ અઠાવીશની સત્તા હોય. આઠ આદિ ત્રણ ઉદયે ૨૮, ૨૭, ૨૬ એ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાન પ્રત્યેક હોય. એમ સર્વ મળી દશ સત્તાસ્થાનક હોય.

સાસ્વાદને એકવીશના બંધસ્થાને ૭-૮-૯ એ ત્રણ ઉદયસ્થાનકે પ્રત્યેકને ૨૮ ની સત્તા હોય એટલે ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય.

મિથિ સત્તરના બંધસ્થાને ૭-૮-૯ એ ત્રણ ઉદયસ્થાનકે પ્રત્યેકને ૨૮-૨૭-૨૪ એમ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય એટલે નવ સત્તાસ્થાન હોય.

અવિરતે સત્તરના બંધસ્થાને ૬-૭-૮-૯ એ ચાર ઉદયસ્થાન હોય. ત્યાં ૭ ને ઉદયે ૨૮, ૨૪ અને ૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. સાત અને આઠના ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨ અને ૨૧ એ પાંચ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય. નવને ઉદયે ૨૧ વિના બાકીના ચાર સત્તાસ્થાન હોય, એટલે સર્વ મળી ચત્તર સત્તાસ્થાન હોય.

દેશવિરતે તેરના બંધે ૫-૬-૭-૮ એ ચાર ઉદયસ્થાન હોય તેમાં પાંચને ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય, ૭ ને ઉદયે

શુભસ્થાને નામકર્મના બધાદયે સત્તાસ્થાન.

છન્નવ છન્નકં તિગ સત્ત, દુગં દુગ તિગ દુગં તિ અદ્દ ચઝ;
દુગ છન્નવ દુગ પળ ચઝ, ચઝ દુગ ચઝ પળગ ઇગ ચઝ ૫૮

એગમદ્દ એગમદ્દ, છઝમત્થકેવલિજિનાણં;

ઇગ ચઝ ઇગ ચઝ, અદ્દ ચઝ દુ છન્નમુદયંસા ॥૫૧॥

છન્નવછન્નકં ૭, નવ અને ૭ (બ'ધ,
ઉદય અને સત્તાસ્થાનક.)
તિગ સત્ત દુગં=ત્રણ સાત બે
દુગતિગ દુગં=બે, ત્રણ, બે
તિગદ્દ ચઝ=ત્રણ, આઠ, ચાર.
દુગછન્નવ=બે, ૭, ચાર
દુગપળચઝ=બે, પાંચ, ચાર
ચઝદુગચઝ=ચાર, બે, ચાર
પળગપળચઝ=પાંચ, એક, ચાર
એગમદ્દ=એક, એક, આઠ

છઝમત્થકેવલિજિનાણં = છઝસ્થ
જિન (ઉપશાંતમોહ ક્ષીણમોહ),
કેવળીજિન (સયોગિ-અયોગિ)
ને અનુક્રમે.
ઇગચઝ=એક, ચાર, (ઉદય સત્તા-
સ્થાનક)
અદ્દચઝ=આઠ, ચાર
દુછન્નકં=બે, ૭
ઉદયંસા=ઉદય અને સત્તાસ્થાનક

૨૮-૨૪-૨૩-૨૨-૨૧ એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, સાતને ઉદયે પણ પૂર્વેકત
પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, આઠને ઉદયે એકવીસ વિના પૂર્વેકત ચાર સત્તાસ્થાન
હોય, એમ સર્વ મળી સત્તર સત્તાસ્થાન હોય.

પ્રમત્તે નવને બધે ૪-૫-૬-૭ એ ચાર ઉદયસ્થાન હોય, તેમાં
ચારને ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. પાંચને ઉદયે ૨૮,
૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧ એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય. ૭ ને ઉદયે પણ એજ
પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, સાતને ઉદયે ૨૧ વિના ચાર સત્તાસ્થાન હોય. એમ
સર્વ મળી સત્તર સત્તાસ્થાન હોય. અપ્રમત્તે પણ એજ સત્તર સત્તાસ્થાન હોય.

અર્થ—છ, નવ, છ; ત્રણ, સાત, બે; બે, ત્રણ બે; ત્રણ, આઠ, ચાર; બે, છ, ચાર; બે, પાંચ, ચાર; ચાર, બે ચાર; પાંચ, એક, ચાર; એક, એક, આઠ; અને એક, એક, આઠ; એ પ્રકારે અનુક્રમે બંધ, ઉદય અને સત્તાસ્થાનકો પહેલા દશ ગુણસ્થાનોને વિષે અનુક્રમે હોય. છન્નસ્થ જિન (૧૧-૧૨) અને કેવળી જિન (૧૩-૧૪) ને અનુક્રમે એક, ચાર; એક ચાર; આઠ, ચાર અને બે, છ, ઉદય અને સત્તાસ્થાનક હોય. ॥ ૫૮-૫૯ ॥

વિવેચન—હવે ૧૪ ગુણકોએ નામકર્મનાં બંધોદયસત્તા સ્થાનક અને ભાંગા કહે છે.—મિથ્યાત્વ ગુણકોએ નામકર્મનાં છ બંધસ્થાનક; નવ ઉદયસ્થાનક અને છ સત્તાસ્થાનક હોય ત્યાં ૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, એ છ બંધસ્થાનક હોય. અપર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય બાંધતા ૨૩ બાંધે ત્યાં બાહર સૂક્ષ્મ, પ્રત્યેક અને સાધારણ પહે ચાર ભાંગા હોય. પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૫ બાંધતાં ૨૦

અપૂર્વકરણે નવના બંધે ચાર, પાંચ અને છના ઉદયસ્થાનકે ૨૮, ૨૪, ૨૧ એ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાનક પ્રત્યેકે હોય એટલે નવ સત્તાસ્થાન હોય.

અનિવૃત્તિબાદરે પાંચ, ચાર, ત્રણ, બે અને એક એ પાંચ બંધ સ્થાન હોય. ત્યાં પાંચને બંધે બેને ઉદયે ૨૮-૨૪-૨૧-૧૭-૧૨-૧૧ એ છ સત્તાસ્થાન હોય ચારને બંધે એકને ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧૧, ૫, ૪ એ છ સત્તાસ્થાન હોય ત્રણને બંધે એકના ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૪, ૩, એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય. બેને બંધે એકને ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૩, ૨, એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય. એકને બંધે એકને ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૨, ૧. એ પાંચ સત્તાસ્થાન હોય, એમ સર્વ મળી પાંચ બંધસ્થાનકે ૨૭ સત્તાસ્થાનક હોય.

સૂક્ષ્મસંપરાયે બંધના અબાવે એકના ઉદયે ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧, એ ચાર સત્તાસ્થાનક હોય.

ઉપશ્ચાતિમોદે બંધોદય વિના ૨૮, ૨૪, ૨૧ એ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય. એમ ૧૧ ગુણકોએ સર્વ મળી ૧૩૩ મોહનીયકર્મનાં સત્તાસ્થાન હોય. એવું સ્વરૂપ પૂર્વની પેઠે વિચારવું.

ભાંગા, અને અપર્યાપ્ત બેઇદ્રિય, તેઇદ્રિય, ચરિરિદ્રિય, અને પંચે-
દ્રિય તિર્યચ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય રૂપ બાંધતાં એકેકે ભાંગા હોય સર્વ
મળી ૨૫ ભાંગા હોય. પર્યાપ્ત એકેદ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૬ બાંધતાં
ભાંગા ૧૬ હોય. દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધતાં ભાંગા ૮ અને નરક
ગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાંધતાં ભાંગા ૧, એવં ૯ ભાંગા હોય. પર્યાપ્ત
બેઇદ્રિય, તેઇદ્રિય અને ચરિરિદ્રિય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ભાંગા
૮ પ્રત્યેકે હોય પંચેદ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ભાંગા
૪૬૦૮ અને મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં ભાંગા ૪૬૦૮
એમ સર્વ મળીને ૯૨૪૦ ભાંગા થાય. પર્યાપ્ત બેઇદ્રિય, તેઇદ્રિય
અને ચરિરિદ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં પ્રત્યેકે આઠ આઠ ભાંગા
અને પંચેદ્રિય તિર્યચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં ૪૬૦૮ ભાંગા, સર્વ
મળીને ૪૬૩૨ હોય. એવં ૭ બધસ્થાનકે થઇને મિથ્યાત્વ ગુણ-
કાણે ૧૩૯૨૬ ભાંગા હોય ઉદયસ્થાનક નવ હોય, તે આ
પ્રમાણે-૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. ત્યાં આહારક
સંવતના ૭, વૈદ્ય સંવતના ૩* અને કેવડી સંબંધી ૮ ભાંગા ન
કહેવા; તે મિથ્યાત્વે ન હોય તે માટે. શેષ સર્વ કહેવા. ૪૧, ૧૧, ૩૧,
૬૦૦, ૩૧, ૧૧૯૯, ૧૭૮૧, ૨૯૧૪, ૧૨૬૪. એ પ્રમાણે ૯ ઉદય
સ્થાનકે અનુક્રમે ભાંગા હોય. સર્વ મળી મિથ્યાત્વે ઉદયભાંગા
૭૭૭૩ હોય. મિથ્યાત્વે નામકર્મનાં સત્તાસ્થાનકે ૭ હોય. તે આ
પ્રમાણે-૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. એ બધોદય સત્તાનો સંવેદ
પોતે જ વિચારવો.

હવે સાસ્ત્રાદન ગુણકાણે ત્રણ બધસ્થાનક, સાત ઉદય
સ્થાનક અને બે સત્તાસ્થાનક હોય ત્યાં ૨૮, ૨૯, ૩૦. એ ત્રણ

* ઉદ્યોત સહિત ૨૮, ૨૯, અને ૩૦ એ ત્રણ ઉદયના ભાંગા.

૧ સવેષ આ પ્રમાણે—૨૩ ના બધે ૯ ઉદયસ્થાન હોય. ત્યાં દેવ-
તાના ૧૪ અને નારકીના ૫ ભાંગા વિના ૭૭૦૪ ઉદયભાંગા હોય સત્તા-
સ્થાન પ્રથમના ૪ ઉદયસ્થાને પાંચ પાંચ (૯૨, ૮૯, ૮૬, ૮૦, ૭૮) હોય.
તેમાં પછી ૨૧ ના ઉદયે મનુષ્યના ૯ ભાંગે ૭૮, અને ૨૪ ના ઉદયે વૈદ્ય
વાઙ્મયને ૭૮નું તથા ૮૦નું સત્તાસ્થાન ન હોય ૨૫ ને ઉદયે સેદ, વાઙ્મય
ઉદયના (બાદર તથા સુદમ સાથે અવશ કીર્તિના) જે બે ભાંગા છે
ત્યાં ૭૮નું લાભે, શેષ ભાંગે ન લાભે રકને ઉદયે ૨૮૯ ભાંગા મનુષ્યના

અધસ્થાનક હોય, ત્યાં નરકગતિ પ્રાપ્તિ ૨૮ તો સારવાદની ન
બાંધે તેથી દેવગતિ પ્રાપ્તિ ૨૮ બાંધતાં ૮ ભાંગા હોય, પર્યાપ્ત

અને દશ એકેન્દ્રિયના (તેહ, વાહના એ અને વૈક્રિય વાહનો એક વિનાના)
એટલા ભાંગા વજ્રને શેષ ૩૦૦ ભાંગે તેહ અને વાહિર્માંથી આવી ઉત્પન્ન
થયેલાની અપેક્ષાએ પાંચ પાંચ સત્તાર્થાન લાભે. વૈક્રિય વાહને ત્રણ લાભે.
૨૭ થી ૩૧ સુધી પાંચ ઉદયસ્થાને ૭૮ વિના ચાર ચાર સત્તાર્થાન લાભે.
કુલ ૪૦ થાય ૨૫ અને ૨૬ ના અધસ્થાને ૨૩ ના અધની પેઠે સમજવું
પણ અહીં ઉદયભાંગાઓમાં દેવતાના ૬૪ ભાંગા ગણવા એટલે ઉદયભાંગા
૭૭૬૮ થાય કેમકે દેવતા પર્યાપ્ત એકેન્દ્રિયમાં ઉપજે છે અને તત્પ્રાપ્તિ
બાંધતાં તેને સ્થિર અસ્થિર, શુભ અશુભ અને યશઃ અયશઃ યોગે ૮ અધ
ભાંગા હોય છે. ૨૮ ના બધે ૩૦ અને ૩૧ એ બે ઉદયસ્થાન હોય. ૩૦
ના ઉદયે પંચેન્દ્રિય તિર્થંચના ભાંગા ૧૧૫૨ અને મનુષ્યના ૧૧૫૨. ૩૧ના
ઉદયે તિર્થંચના ભાંગા ૧૧૫૨. કુલ ભાંગા ૩૪૫૬. સત્તાર્થાન ૩૦ ના ઉદયે
૯૨, ૮૬, ૮૮, અને ૮૬ એ ચાર હોય. અહીં જે વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિ
તીર્થંકર નામકર્મ બાંધી પરિણામના પરાવર્તથી મિથ્યાત્વી યતાં નરકગતિ
સન્નુભ થઇ નરક પ્રાપ્તિ ૨૮ બાંધે તેને ૮૯ ની સત્તા હોય. શેષ ત્રણ
સામાન્યપણે તિર્થંચ મનુષ્યને હોય. ૩૧નો ઉદય તિર્થંચને હોય તેથી તેને ૮૬
વિના ૩ સત્તાર્થાન હોય. કુલ ૭ થાય. (અહીં વૈક્રિય તિર્થંચ મનુષ્યને
ગણવામાં આવ્યા નથી.) દેવગતિ પ્રાપ્તિ વજ્રને શેષ પ્રાપ્તિ ૨૮ના બધે
નવે ઉદયસ્થાન હોય. ભાંગા ૭૭૭૩. ૨૧ ના ઉદયે ૭ સત્તાર્થાન હોય.
૮૯ ની સત્તા સમ્યક્ત્વ વધી નરકે જતાં વચ્ચે હોય. ૯૨ અને ૮૮ નાં
ચારે ગતિના જીવને, ૮૬ અને ૮૦ નાં દેવ નારકી વિના સર્વ જીવને અને
૭૮ નું દેવ, નારકી તથા મનુષ્ય વિના સર્વ જીવને હોય. સર્વને વિમલગતિ-
એ હોય. ૨૪ ના ઉદયે ૮૯ ના વિના પાંચ એકેન્દ્રિયને હોય ૨૫ ના
ઉદયે ૭, ૨૧ ની પેઠે ૨૬ ના ઉદયે ૮૬ વિના પાંચ; ૮૬ નું નારકીને
હોય, તેને આ ઉદયસ્થાન ન હોય તે માટે. ૨૭ ના ઉદયે ૭૮ વિના પાંચ;
૭૮ નું તેહ વાહને હોય તે અહીં નથી. શેષ એકેન્દ્રિયાદિ મનુષ્યદિક અવશ્ય
બાંધે તેથી તેઓને તથા નારકાદિને પણ ૭૮ નું ન હોય તે માટે ૨૮ ના
ઉદયે એજ પાંચ. અહીં ૮૬ અને ૮૦ નાં વિરોધિય તથા પંચેન્દ્રિય તિર્થંચ
અને મનુષ્યને હોય. બાકીના પૂર્વની પેઠે. ૨૯ ના ઉદયે પણ એજ પાંચ
૩૦ ના ઉદયે ૮૯ વિના ચાર, ૮૯ નું નારકીનું હોય, તેને આ ઉદય ન હોય

પંચેન્દ્રિય તિર્થંચ પ્રાયોગ્ય ૨૬ બાંધતાં ૩૨૦૦ ભાંગા x અને પર્વાસિ મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૬ બાંધતાં ૩૨૦૦ ભાંગા, એવં ૬૪૦૦ ભાંગા હોય. પર્વાસિ પંચેન્દ્રિય તિર્થંચ પ્રાયોગ્ય ૨૦ બાંધતાં ૩૨૦૦ ભાંગા હોય એમ ત્રણે બાંધસ્થાનકે થઇને ૯૬૦૮ ભાંગા હોય ઉદયસ્થાનક ૭ છે, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૯, ૩૦, ૩૧ ત્યાં એકેન્દ્રિયને ૨૧ ઉદયે બાદર પર્વાસિ સાથે યશ અયશના બે ભાંગા જ સારવાદને હોય; સૂક્ષ્મ અપર્વાસિમાંહે સારવાદન ન હોય તે માટે. બેઇન્દ્રિય, તેઇન્દ્રિય અને ચઉરિન્દ્રિયને ૨૧ ના ઉદયે અપર્વાસિના એકેન્દ્રિય ભાંગા ટાળીને શેષ બે બે ભાંગા હોય. પંચેન્દ્રિય તિર્થંચને પણ અપર્વાસિના એકેન્દ્રિય ભાંગા ટાળીને આઠ આઠ ભાંગા હોય દેવતાને ૨૧ ને ઉદયે આઠ ભાંગા હોય. એમ સર્વ મળી ૨૧ ને ઉદયે ૩૨ ભાંગા હોય. ૨૪ ના ઉદયે તે એકેન્દ્રિયને વિષે ઉત્પન્ન માત્રને હોય. અહિં પણ બાદર પર્વાસિને યશ અયશ સાથે જે બે ભાંગા છે તેજ હોય. સૂક્ષ્મ સાધારણ તેઉં અને વાયુ માંહે સારવાદની ન ઉપજે તે માટે. સારવાદનીને ૨૫ ના ઉદયે તે દેવતા માંહે ઉત્પન્ન માત્રનેજ હોય, અન્ય કોઈને ન હોય. ત્યાં ભાંગા ૮ હોય. તે સૂક્ષ્મ, દુર્લભ, આદેય, અનાદેય, યશ અને અયશે ઉપજે. ૨૬ ના ઉદયે વિકલેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય તિર્થંચ અને

તે માટે. શેષની ભાવના પૂર્વ પ્રમાણે. ૩૧ ના ઉદયે પણ એજ પ્રમાણે ચાર. સર્વ મળી ૨૯ ના બધે ૪૫ સત્તાસ્થાન થાય. દેવ તથા મનુષ્ય ગતિ પ્રાયોગ્ય વિના શેષ-વિકલેન્દ્રિય તથા તિર્થંચ પંચેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય ૩૦ના બધે નવે ઉદયસ્થાન હોય ત્યાં ભાંગા ૭૭૭૩ પૂર્વની જેમ હોય. અહીં સત્તાસ્થાન પ્રથમના ચાર ઉદયે પાંચ પાંચ અને પછીના પાંચ ઉદયે ચાર ચાર હોય. સર્વ મળી ૪૦ હોય. ૮૬ નું અહીં ન લાભે; ૮૬ ની સત્તાએ તિર્થંચગતિ પ્રાયોગ્ય બધેનો અસભવ છે તે માટે એ પ્રમાણે મિથ્યાત્વ ગુણુઠાણે સંવેધ વિચારતા સર્વ મળી ૨૧૨ સત્તાસ્થાન થાય.

x પાંચ સંધ્યણુ, પાંચ સંસ્થાન અને સાત યુગલના વિકલ્પ વડે. ઉપરું સંધ્યણુ અને હુંકક સંસ્થાન અહીં ન બાંધાય તે માટે.

મનુષ્ય માંહે ઉત્પન્ન માત્રનેજ હોય. ત્યાં અપર્યાપ્તિનો એકેકો ભાંગો ટાળીને વિકલોદ્રિયના ૬, પચોદ્રિય તિર્યંચના ૨૮૮ અને મનુષ્યના ૨૮૮, એવં ૫૮૨ ભાંગો ૨૬ ને ઉદયે હોય. ૨૮ નો ઉદય તો સાસ્વાદને હોય નહી. એ બે ઉદયસ્થાનક તો ઉપજ્યા પછી અંતર્મુહૂર્ત ગયે હોય અને સાસ્વાદન તો ન્યુન છ આવળી સગે જ હોય, તે માટે તે ન હોય. ૨૯ નો ઉદય તો દેવતા નારકી પર્યાપ્તિને પ્રથમ પ્રાપ્ત સમ્યક્ત્વ થકી પડતાને પામીએ, ત્યાં દેવતાને ભાંગો ૮ અને નારકીને ૧ ભાંગો એવં ૯ ભાંગો હોય. ૨૦ નો ઉદય તિર્યંચ મનુષ્ય પર્યાપ્તિને પ્રથમ પ્રાપ્ત સમ્યક્ત્વથી પડતાને અને ઉત્તરવૈકિયે વર્તતા દેવતાને હોય. ત્યાં તિર્યંચ મનુષ્યને પ્રત્યેકે ૧૧૫૨ ભાંગો અને દેવતાને ૮ ભાંગો, સર્વ મળીને ૨૩૧૨ ભાંગો હોય. ૩૧ નો ઉદય પચોદ્રિય તિર્યંચ પર્યાપ્તિને પ્રથમ પ્રાપ્ત સમ્યક્ત્વથી પડતાને હોય, ત્યાં ભાંગો ૧૧૫૨ હોય એમ સાત ઉદયસ્થાનકે થકને સાસ્વાદન ગુણુકે ૪૦૯૭ ઉદય ભાંગો હોય. સત્તાસ્થાનક ૯૨ અને ૮૮ એ બે હોય. ત્યાં આહારક ચતુષ્ક બાંધીને ઉપશમ શ્રેણિ થકી પડતાં સાસ્વાદન પામે તેને ૯૨ નું સત્તાસ્થાનક હોય. અને ૮૮ નું તો ચારે ગતિના સાસ્વાદનીને હોય. હવે સંવેધ કહે છે. -૨૮ બાંધતા સાસ્વાદનીને બે ઉદયસ્થાનક હોય, ૩૦, ૩૧. કરણ અપર્યાપ્તો સાસ્વાદની દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ ન બાંધે તે માટે શેષ ઉદયસ્થાનક ન હોય ત્યાં મનુષ્ય આશ્રયી ૩૦ ને ઉદયે બે સત્તાસ્થાનક હોય. અને પચોદ્રિય તિર્યંચ આશ્રયી ૩૦ને ઉદયે ૮૮નું એકજ સત્તા* સ્થાનક હોય. ૩૧ ના ઉદયે તિર્યંચને ૮૮ નું સત્તાસ્થાન હોય. પચોદ્રિય-તિર્યંચ-મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં સાસ્વાદનીને સાતે ઉદય સ્થાનક હોય. ત્યાં ૮૮ નું એકેકું જ સત્તાસ્થાનક હોય. ૩૦ ને ઉદયે વર્તતા મનુષ્યને બે સત્તાસ્થાનક હોય. એમ ૨૯ ના બાંધકની પેઠે ૩૦ ના બાંધકનો પણ સંવેધ કહેવો. કુલ સત્તાસ્થાનના ભાંગો ૧૯ થાય.

* ઉપશમશ્રેણિ માંડે નહિ તેથી શ્રેણિથી પડવાનો અભાવ હોવાથી તિર્યંચને ૯૨ ની સત્તા ન હોય.

હવે મિશ્ર ગુણકાણે નામકર્મનાં બે બંધસ્થાનક, ત્રણ ઉદય-
સ્થાનક અને બે સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં બંધસ્થાનક ૨૮, ૨૯
એ બે હોય. ત્યાં દેવગતિ પ્રાપ્તિ બાંધતાં મિશ્રદ્રષ્ટિ મનુષ્ય તિર્થ-
ચને ૨૮ નું બંધસ્થાનક હોય, તેના ભાંગા ૮, અને મનુષ્યગતિ
પ્રાપ્તિ બાંધતા દેવતા નારકીને ૨૯ નું બંધસ્થાનક હોય, ત્યાં
ભાંગા ૮, એવં ભાંગા ૧૬. ઉદયસ્થાનક ૨૯ ૩૦, ૩૧ એ ત્રણ
અને સત્તાસ્થાનક ૬૨, ૮૮, એમ બે હોય. હવે તેના સંવેધ કહે
છે. ૨૮ ના બંધક મિશ્રદ્રષ્ટિને બે ઉદયસ્થાનક હોય-૩૦, ૩૧. એકેકા
ઉદયસ્થાનકને વિષે બે સત્તાસ્થાનક હોય, ૬૨, ૮૮. ૨૯ ના બંધકને
૨૯ નું એક ઉદયસ્થાનક હોય, ત્યાં પણ બે સત્તાસ્થાનક હોય,
કુલ ૬ થાય.

તથા અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિ ગુણકાણે ત્રણ બંધસ્થાનક, આઠ
ઉદયસ્થાનક અને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં ૩ બંધસ્થાનક
આ પ્રમાણે-૨૮, ૨૯, ૩૦. ત્યાં તિર્થંચ મનુષ્ય અવિરતને દેવગતિ
પ્રાપ્તિ બાંધતાને ૨૮, તીર્થંકર સહિત દેવપ્રાપ્તિ બાંધતા મનુ-
ષ્યને ૨૯, મનુષ્ય પ્રાપ્તિ બાંધતા દેવતા નારકીને પણ ૨૯, તેનેજ
તીર્થંકર સહિત મનુષ્ય પ્રાપ્તિ બાંધતાં ૩૦નું બંધસ્થાનક હોય. ઉદય

૧-૨૯ ના ઉદયે દેવતાના ભાંગા ૮ તથા નારકીનો ૧, ૩૦ ના ઉદયે
તિર્થંચ તથા મનુષ્ય પ્રત્યેકના ભાંગા ૧૧૫૨ અને ૩૧ ના ઉદયે તિર્થંચના
ભાંગા ૧૧૫૨ હોય. કુલ ભાંગા ૩૪૬૫ થાય. (૩૦ નો ઉદય સ્વર રહિત
અને ઉચિત સહિત લક્ષ્યે તો અપ્રાપ્તિવસ્થા આવી જાય છે, ત્યાં મિશ્ર
ગુણકાણું ન હોય તેથી તે સંબંધી ૫૭૬ ભાંગા અહીં ગણવામાં આવ્યા નથી.
યંત્રમાં પણ આમજ છે પણ ટીકામાં ગણ્યા છે. તત્ત્વ દેવલિગમ્ય)

૨-૨૮ ના બંધે ભાંગા ૮, ૨૯ ના બંધે ૧૬ અને ૩૦ ના બંધે ૮,
કુલ બંધભાંગા ૩૨ થાય.

સ્થાનક^૧ ૮ હોય, તે આ પ્રમાણે-૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦
 ૩૧. ત્યાં ૨૧ નો ઉદય નારકી, પંચેન્દ્રિય તિર્થ^૨ મનુષ્ય અને દેવ-
 તાને જાણવો. ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વો પૂર્વબદ્ધાય એ સર્વને વિષે
 ઉપજે, પણ તે અપર્યાપ્તાને વિષે ન ઉપજે તે માટે ઇહાં અપર્યા-
 પ્તાના ભાંગા વર્જીને શેષ ૨૫ ભાંગા હોય. ૨૫, ૨૭ નો ઉદય
 દેવતા, નારકી અને વૈક્રિય તિર્થ^૨ મનુષ્યને જાણવો. ત્યાં નારકી
 ક્ષાયિક વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જાણવા, દેવતા ત્રિવિધ સમ્યક્ત્વો
 હોય, ૨૬ નો ઉદય તિર્થ^૨ મનુષ્ય ક્ષાયિક કે વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિને
 હોય, ઉપશમ સમ્યક્ત્વો તિર્થ^૨ મનુષ્યમાં ન ઉપજે, ૨૮, ૨૯ નો
 નારકી, દેવતા, મનુષ્ય, તિર્થ^૨, વૈક્રિય તિર્થ^૨ અને મનુષ્યને જાણવો.
 ૩૦ નો ઉદય વૈક્રિય તથા સહજ પંચેન્દ્રિય તિર્થ^૨, મનુષ્ય અને
 દેવતાને હોય. ૩૧ નો ઉદય પંચેન્દ્રિય તિર્થ^૨ને હોય. સત્તાસ્થાનક
 ૪ હોય, તે આ પ્રમાણે-૯૩, ૯૨, ૯૯, ૯૮. ત્યાં જે અપ્રમત
 સંયત અને અપૂર્વકાણુવાળો તીર્થ^૩ કરાહારકદ્વિધ સહિત ૩૧બાંધીને
 પછી દેવતા થયો હોય તેને ૯૩ની સત્તા અને જે આહારક બાંધીને
 પડે તેને ચારે ગતિએ ૯૨ ની સત્તા હોય. ૯૯ ની સત્તા દેવતા
 નારકી મનુષ્ય અવિરતને તીર્થ^૩ કર સહિત હોય અને ૯૮ની સત્તા

૧-૨૧ ના ઉદયે તિર્થ^૨ મનુષ્ય તથા દેવતાના આઠ આઠ ભાગા અને
 નારકીનો ૧, કુલ ૨૫. ૨૫ના ઉદયે વૈક્રિય મનુષ્ય તિર્થ^૨ના આઠ, આઠ
 દેવતાના ૮ અને નારકીનો ૧, કુલ ૨૫ ૨૬ ના ઉદયે મનુષ્ય તથા તિર્થ^૨
 પ્રત્યેકના ૨૮૮ ગણતાં ૫૭૬, ૨૭ ના ઉદયે ૨૫ ના ઉદયની પેઠે ૨૫. ૨૮
 ના ઉદયે મનુષ્યના ૫૭૬, તિર્થ^૨ના ૫૭૬, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, વૈક્રિય
 તિર્થ^૨ના ૧૬, દેવતાના ૧૬ અને નારકીનો ૧, કુલ ૧૧૬૩. ૨૯ના ઉદયે
 મનુષ્યના ૫૭૬, તિર્થ^૨ના ૧૧૫૨, વૈક્રિય મનુષ્યના ૮, વૈક્રિય તિર્થ^૨ના ૧૬,
 દેવતાના ૧૬ અને નારકીનો ૧, કુલ ૧૭૬૯. ૩૦ ના ઉદયે મનુષ્યના
 ૧૧૫૨ તિર્થ^૨ના ૧૭૨૮. વૈક્રિય તિર્થ^૨ના ૮ અને દેવતાના ૮. કુલ
 ૨૮૬૬. ૩૧ ના ઉદયે તિર્થ^૨ના ૧૧૫૨ કુલ અવિરત ગુણધાણે ઉદય ભાગા
 ૭૬૬૧ થાય.

ચારે ગતિના અવિરત સમ્યક્ત્વને હોય, છતાં સવેધ^૧ સ્વયમેવ વિચારી લેવો.

તથા દેશવિરતિ ગુણઠાણે બે બંધસ્થાનક, છ ઉદયસ્થાનક અને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. બે બંધસ્થાનક^૨ તે ૨૮, ૨૯ નાં હોય, ત્યાં મનુષ્ય, તિર્થંચ પંચેન્દ્રિય દેશવિરતિ દેવગતિ પ્રાયોગ્યે ૨૮ બાંધે. તથા મનુષ્યજ તીર્થંકર સહિત દેવપ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધે. ઉદયસ્થાનક^૩ છ છે તે આ પ્રમાણે-૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. સત્તાસ્થાનક ચાર હોય, તે આ પ્રમાણે-૯૩, ૯૨, ૮૬, ૮૮. ત્યાં બે અપ્રમત્ત અપૂર્વકરણવાળો તીર્થંકર અને આહારકદ્વિક બાંધીને પડે, તે પરિણામે દેશવિરત થાય, ત્યારે ૯૩ ની સત્તા હોય શેષની

૧-૨૮ ના બંધે આઠ ઉદયસ્થાન હોય. તેમાં ૨૫ અને ૨૭ નાં વૈક્રિય તિર્થંચ મનુષ્યને હોય. દરેક ઉદયે સત્તાસ્થાન બે બે હોય (૯૨, ૮૮). કુલ ૧૬ થાય. દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાંધતાં મનુષ્યને ૩૧ વિના છ ઉદયસ્થાનક હોય, તે પ્રત્યેકે ૯૩ અને ૮૬ એ બે બે સત્તાસ્થાનક હોય કુલ ૧૪ થાય મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ ના બંધક દેવતા તથા નારકી હોય દેવતાને પોતાના છબે ઉદયસ્થાન હોય, ત્યાં પ્રત્યેકે ૯૨ અને ૮૮ એ બે બે સત્તાસ્થાન હોય. કુલ ૧૨ થાય. બન્ને મળી ૨૬ થાય. નારકીને ૩૦ નું ઉદયસ્થાન ન હોય. શેષ પાંચ હોય. તેને સત્તાસ્થાનો દેવતાની પેઠે હોય. મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાંધતાં દેવતા તથા નારકીને પોતપોતાના ઉદય સ્થાનો હોય. દેવતાને દરેક ઉદયે ૯૩ અને ૮૬ એ બે બે સત્તાસ્થાન હોય નારકીને એક ૮૬ નું જ હોય જિનનામ અને આહારકચતુષ્ક એ ઉભયની સત્તા નારકીને ન હોય તે માટે. કુલ ૧૨ થાય. સર્વ મળી ૫૪ સત્તાસ્થાન થાય.

૨-૨૮ ના બંધે ૮ ભાંગા અને ૨૯ ના બંધે ૮ ભાંગા. કુલ ૧૬ બંધભાંગા થાય.

૩-પ્રથમના ચાર ઉદય વૈક્રિય તિર્થંચ મનુષ્યને હોય ત્યાં વૈક્રિય તિર્થંચને પહેલાં બે ઉદયના બે ભાંગા અને છેલ્લા બેના ચાર ભાંગા, વૈક્રિય મનુષ્યને એજ ચાર ઉદયના ચાર ભાંગા. અહીં સર્વ પદ શુભ હોય તેથી વિશેષ ભાંગા ન થાય. કુલ ૧૦ થાય. ૩૦ નો ઉદય વૈક્રિય તથા સામાન્ય તિર્થંચ અને મનુષ્યને હોય અહીં એક ભાંગા વૈક્રિય તિર્થંચને હોય અને

ભાવના અવિરતની પેરે જાણવી. ^૧સંવેદ તો સદ્યે પોતાની મેળેજ જાણવો.

તથા પ્રમત્તસંયત ગુણુઠાણે બે બંધસ્થાનક, પાંચ ઉદય-સ્થાનક અને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય. ત્યાં બંધસ્થાનક ૨૮, ૨૯ એ બે દેશવિરતિની પેરે જાણવા. ^૨ ઉદયસ્થાનક ^૩ ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ એ સર્વ આહારક સંયત અને વૈક્રિય સંયતને જાણવાં. સ્વભાવસ્થ સંયતને તો ૩૦ નું જ ઉદયસ્થાનક હોય. સત્તાસ્થાનક ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮ એ ચાર પૂર્વની પેરે જાણવાં. ^૪

તથા અપ્રમત્ત ગુણુઠાણે ચાર બંધસ્થાનક, બે ઉદયસ્થાનક

સામાન્ય તિયંચ તથા મનુષ્યને [૬ સંધ્યો x ૬ સસ્થાન x ૨ વિહાયો. x ૨ સુસ્વર-દુસ્વર] ૧૪૪ ભાગા હોય. દુર્ભાગ, અનાદેય તથા અમશ્નતો અહીં ઉદય ન હોય તેથી વિશેષ ભાગા ન થાય, કુલ ભાગા ૨૮૯ થાય. ૩૧ નો ઉદય તિયંચનેજ હોય, ભાગા ૧૪૪ હોય સર્વ ઉદય ભાગા ૪૪૩ થાય.

૧-૨૮ ના બધે ૭ ઉદયે ૯૨, ૮૮ એ બે સત્તાસ્થાનક હોય અને ૨૯ ના બધે ૩૧ વિના પાંચ ઉદયે ૯૩, ૮૯ એ બે સત્તાસ્થાન હોય ૩૧ નો ઉદય તિયંચને હોય, તેને ૨૯ નું બંધસ્થાનક ન હોય; તેથી કુલ સત્તાસ્થાનક ૨૨ થાય.

૨-દેશવિરતિની પેરે બંને બંધસ્થાનના ભાગા ૧૬ થાય.

૩-પાંચે ઉદયસ્થાન વૈક્રિય અને આહારક સંયતને હોય. તેના દરેકના ભાગા ૭, કુલ ૧૪ ૩૦ નો ઉદય સ્વભાવસ્થ સંયતને પશુ હોય. તેના ભાગા ૧૪૪, કુલ ઉદયભાગા ૧૫૮ થાય.

૪-૨૮ ના બધે પાંચે ઉદયે ૯૨, ૮૮ અને ૨૯ ના બધે પાંચે ઉદયે ૯૩, ૮૯ ગણતી સર્વ મળી સત્તાસ્થાનક ૨૦ થાય. જિનનામની સત્તાવાળો ૨૮ ન બધે તેથી ૨૮ ના બધે ૯૩ અને ૮૯ ના ન હોય. આહારકસંયતને તો ૯૨ અથવા ૯૩ ના જ હોય, ૮૮ અથવા ૮૯ ના સત્તાસ્થાન ન હોય; આહારકની સત્તાવાળો જ આહારક શરીર કરે માટે.

ચડ=ચાર ભાંગા

પળવીસા=૫૨ચીશ.

સોલસ=સોળ.

નવ=નવ.

સત્તાલાસયાય વાળડઈ=૯૨૪૦

વત્તોસુત્તર છાયાલસયા=

૪૬૩૨.

મિચ્છસ્સ=મિથ્યાત્વ ગુણ

સ્થાનના.

વંચવિદ્ધી=બંધના ભાંગા

અર્થ—મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને ૨૩-૨૫-૨૬-૨૮-૨૯ અને ૩૦ ના બંધસ્થાનકને વિષે અનુક્રમે ચાર, ૫૨ચીશ, સોળ, નવ, બાણીશે ચાણીશ અને છેતાણીશસો બત્રીશ બંધના ભાંગા હોય. ॥ ૬૦ ॥

વિવેચન—હવે મિથ્યાત્વ ગુણહાણના જે ત્રેવીશ આદિ ક્ષેત્રે બંધસ્થાનક છે તેને વિષે કેટલા કેટલા બંધના ભાંગા ઉપજે તે પ્રરૂપવાને આ ભાષ્યની ગાથાને ભાવાર્થ કહું છે.—

ત્રેવીશને બંધસ્થાનકે ૪ ભાંગા હોય. ૫૨ચીશને બંધસ્થાનકે ૨૫ ભાંગા ઉપજે. છવીશને બંધસ્થાનકે ૧૬ ભાંગા ઉપજે, અઠાવીશને બંધસ્થાનકે ૯ ભાંગા ઉપજે, આગણત્રીશને બંધસ્થાનકે બાણીશે ચાણીશ (૯૨૪૦) ભાંગા ઉપજે, ત્રીશને બંધસ્થાનકે છેતાણીશશે અને બત્રીશ (૪૬૩૨) ભાંગા હોય, એમ મિથ્યાત્વ ગુણહાણે છ બંધસ્થાનકે થઇને તેર હજાર નવશે છવીશ (૧૩૯૨૬) ભાંગા હોય, એની ભાવના પૂર્વે કહી છે તે પ્રમાણે બાણવી. ॥ ૬૦ ॥

સાસ્વાદને બંધભાંગા.

૨૮ ૨૬ ૩૦
અઠ સયા ચડસટ્ટી, વત્તોસસયાઈ સોસળે મેઆ;

૩ ૯૬૦૮
અટ્ટાવીસાઈસું, સવ્વાળઽટ્ટહિગલુન્નડઈ ॥૬૧॥

સારવાદને નામ્નો બધોદયસત્તાસંવેધ્યંત્રમ્ ૨.

	ભાગા	ઉદય	ભંગ સંખ્યા.		સત્તાસ્થાનાનિ
૨૮	૮	૩૦	૨૩૦૪	૩૪૫૬	૯૨૧૮૮
		૩૧	૧૧૫૨		૮૮
૨૯	૬૪૦૦	૨૧	૩૨		૮૮
		૨૪	૨		૮૮
		૨૫	૮		૮૮
		૨૬	૫૮૨		૮૮
		૨૯	૯	૪૦૬૭	૮૮
		૩૦	૨૩૧૨		૯૨૧૮૮
		૩૧	૧૧૫૨		૮૮
૩૦	૩૨૦૦	૨૧	૩૨		૮૮
		૨૪	૨		૮૮
		૨૫	૮		૮૮
		૨૬	૫૮૨		૮૮
		૨૯	૯	૪૦૬૭	૮૮
		૩૦	૨૩૧૨		૯૨૧૮૮
		૩૧	૧૧૫૨		૮૮
૩	૯૬૦૮	૧૬		૧૧૬૫૦	૧૯

મિત્રે નામ્નો બધોદયસત્તાસંવેધ્ય. ૩

બંધ.	ભાગા.	ઉદય ભંગ સંખ્યા.			સત્તાસ્થાનાનિ
૨૮	૮	૩૦	૨૩૦૪	૩૪૫૬	૯૨૧૮૮
		૩૧	૧૧૫૨		૯૨૧૮૮
૨૯	૮	૨૯	૯	૯	૯૨૧૮૮
૨	૧૬	૩		૩૪૬૫	૬

દેશવિરતે બંધોદયસત્તાસંવેધ. ૫

બંધ.	ભાગા.	ઉદય.	ભગ સંખ્યા.	સત્તાસ્થાનાનિ.
૨૮	૮	૨૫ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧	૨ ૨ ૩ ૩ ૨૮૯ ૧૪૪	૪૪૩ ૯૨૧૮૮ ૯૨૧૮૮ ૯૨૧૮૮ ૯૨૧૮૮ ૯૨૧૮૮ ૯૨૧૮૮
૨૯	૮	૨૫ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦	૧ ૧ ૧ ૧ ૧૪૪	૯૩૧૮૯ ૯૩૧૮૯ ૯૩૧૮૯ ૯૩૧૮૯ ૯૩૧૮૯
૨	૧૬	૧૧		૫૯૧ ૨૨

પ્રમત્તસંયતે બંધોદયસત્તાસંવેધ. ૬

બંધ.	ભાગા.	ઉદય.	ભગ સંખ્યા.	સત્તાસ્થાનાનિ.
૨૮	૮	૨૫ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦	૨ ૨ ૪ ૪ ૧૪૬	૧૫૮ ૯૨૧૮૮ ૯૨૧૮૮ ૯૨૧૮૮ ૯૨૧૮૮
૨૯	૮	૨૫ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦	૨ ૨ ૪ ૪ ૧૪૬	૧૫૮ ૯૩૧૮૯ ૯૩૧૮૯ ૯૩૧૮૯ ૯૩૧૮૯
૨	૧૬	૧૦		૩૧૬ ૨૦

સયોગિનઃ ઉદયસત્તાસ વેધયંત્રં ૧૩

અંધ	ભાગા.	ઉદય	ભાગા.	સત્તાસ્થાનાનિ
		૨૦	૧	૭૯૧૭૫
		૨૧	૧	૮૦૧૭૬
	૦	૨૬	૬	૭૯૧૭૫
		૨૭	૧	૮૦૧૭૬
		૨૮	૧૨	૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫
		૨૯	૧૩	૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫
		૩૦	૨૫	૮૦૧૭૬
		૩૧	૧	
૦	૦	૮	૬૦	૨૦

અયોગિનઃ ઉદયસત્તાસ વેધયંત્ર . ૧૪

અંધ	ભાગા.	ઉદય	ભાગા	સત્તાસ્થાનાનિ.
		૯	૧	૮૦૧૭૬૧૯
૦	૦	૮	૧	૭૯૧૭૫૮
		૨	૨	૬

નામ્ન: ૧૦ ગુણસ્થાનેષુ બંધસ્થાનાનાં ભંગા: ઐક્યે
૨૯ સ્થાનાનિ, ભંગાશ્ચ ૨૩૬૨૫

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
૨૩ ૪	૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮
૨૫ ૨૫	૨૯ ૬૪૦૦	૨૯ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮	૮૨૮ ૮૨૮
૨૬ ૧૬	૩૦ ૩૨૦૦	૩૦ ૮	૩૦ ૮	૩૦ ૮	૩૦ ૮	૩૦ ૮	૩૦ ૮	૩૦ ૮	૩૦ ૮
૨૮ ૬									
૨૯ ૬૨૪૦									
૩૦ ૪૬૩૨									
૬૧૩૬૨૬	૩૬૬૦૮	૨૧૬	૩૩૨	૨૧૬	૨૧૬	૪ ૪	૫ ૫	૧ ૧	૧ ૧

112

113

114

મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને ઉદયભાંગા.

૨૧   ૨૪   ૨૫   ૨૬   ૨૭   ૨૮

૨૯   ૩૦   ૩૧   ૩૨૩૩

ઇગચત્તિગાર વત્તીસ, છસય ઇગતીસિગારનવનડઈ;
સતરિગસિ ગુતીસચડદ; ઇગારચડસોટ્ટ મિચ્છુદયા॥૬૧॥

ઇગચત્ત=એકતાલીશ.

ઇગાર=અગ્રીય.

વત્તીસ=પચીસ.

છસય=છશે

ઇગતીસ=એકત્રીસ

ઇગારનવનડઈ=૧૧૯૯

સતરિગસિ=સતરશે એકાશી

ગુતીસચડદ=૨૨૧૪

ઇગારચડસોટ્ટ=૧૧૬૪

મિચ્છુદયા=મિથ્યાત્વ ગુણસ્થા-
નના ઉદયના ભાંગા

અર્થ--મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાને ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ ના ઉદયસ્થાનોને વિષે અનુક્રમે ૪૧, ૧૧, ૩૨, ૬૦૦, ૩૧, ૧૧૯૯, ૧૭૮૧, ૨૯૧૪, અને ૧૧૬૪ ઉદયના ભાંગા હોય. ॥ ૬૨ ॥

વિવેચન--હવે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાનાં એકવીશ આદિ દષ્ટને નવ ઉદયસ્થાનકને વિષે ભાંગા પ્રશ્નવાની ગાથાનો ભાવ કહે છે. એકવીશને ઉદયસ્થાનકે ૪૧ ભાંગા ઉપજે, ચોવીશને ઉદયસ્થાનકે ૧૧ ભાંગા હોય, પચીશને ઉદયસ્થાનકે ૩૨ ભાંગા હોય, છવીશને ઉદય સ્થાનકે (૬૦૦) છશે ભાંગા હોય, સત્તાવીશને ઉદય સ્થાનકે ૩૧ ભાંગા હોય, અઠ્ઠાવીશને ઉદયસ્થાનકે અગ્રીયશે નવાણું (૧૧૯૯) ભાંગા ઉપજે, આગણત્રીશને ઉદયસ્થાનકે સત્તરશે અને એકાશી (૧૭૮૧) ભાંગા હોય, ત્રીશને ઉદયસ્થાનકે આગણત્રીશશે અને ચઉઠ (૨૯૧૪) ભાંગા ઉપજે અને એકત્રીશને ઉદયસ્થાનકે અગ્રીયશે ચોસઠ (૧૧૬૪) ભાંગા થાય. એ પ્રકારે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે એ નવ ઉદયસ્થાનકે થયેને સર્વ મળીને સત્યોત્તરશે તહેાંતેર (૭૭૭૩) ભાંગા હોય. ॥ ૬૨ ॥

નામકર્મના ઉદ્યસ્થાન તેના ભંગ ને સત્તાસ્થાન.

નામકર્મણુ : ઉદ્યસ્થાનાનિ ૧૨	લક્ષભંગા ૭૭૯૧	નામકર્મણુ: સત્તા- સ્થાનાનિ ૧૨
૯૨૧૧૨૪૧૨૫૧૨૬૧૨૭૧૨૮૧૨૯૧૩૦૩૧	૭૭૭૩	૬ ૯૨૧૮૯૧૮૯૧૮૯ ૧૮૦૧૭૮
૭૨૧૧૨૪૧૨૫૧૨૬૧૩૦૩૧	૪૦૬૭	૨ ૯૨૧૮૮
૩૨૬૧૩૦૩૧	૩૪૬૫	૨ ૯૨૧૮૮
૮૨૧૧૨૫૧૨૬૧૨૭૧૨૮૧૩૦૩૧	૭૬૬૧	૪ ૯૩૧૯૨૧૮૯૧૮૮
૬૨૫૧૨૭૧૨૮૧૩૦૩૧	૪૪૩	૪ ૯૩૧૯૨૧૮૯૧૮૮
૫૨૫ ૨૭૧૨૮૧૩૦	૧૫૮	૪ ૯૩૧૯૨૧૮૯૧૮૮
૨૨૬૧૩૦	૧૪૮	૪ ૯૩૧૯૨૧૮૯૧૮૮
૧૩૦	૭૨	૪ ૯૩૧૯૨૧૮૯૧૮૮
૧૩૦	૮૨	૮ ૯૩૧૯૨૧૮૯૧૮૮ ૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫
૧૩૦	૭૨	૮ ૯૩૧૯૨૧૮૯૧૮૮ ૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫
૧૩૦	૭૨	૪ ૯૩૧૯૨૧૮૯૧૮૮
૧૩૦	૨૪	૪ ૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫
૮૨૦૧૨૧૧૨૬૧૨૭૧૨૮૧૩૦૩૧	૬૦	૪ ૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫
૨૬૧૮	૨	૬ ૮૦૧૭૯૧૭૬૧૭૫ ૬૧૮
૫૫	૨૪૧૧૯	૬૪

સાસ્વાદને ઉદય ભાંગા.

૨૧ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૯
વત્તીસ દુન્નિ અટ્ટય, વાસીહસયાયપંચ નવ ઉદયા;

૨૦ ૩૧ ૪૦૯૭
વારહિઆ તેવીસા, વાવન્નિવ્વકારસ સયા ય ॥૬૩॥

વત્તીસ=અત્રીશ

દુન્નિ=ખે

અટ્ટ=આઠ

વાસીહસયાયપંચ=પાંચશે'આશી

નવ=નવ

ઉદયા=ઉદયના ભાંગા

વારહિયા તેવીસા=૨૩૧૨

વાવન્નિવ્વકારસસયાય=૧૧૫૨

અર્થ.—સાસ્વાદન ગુણસ્થાને ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬ અને ૨૯-૩૦-૩૧ ના ઉદયસ્થાનેને વિષે અતુલ્યે અત્રીશ, ખે, આઠ, પાંચશે' આશી, નવ, ત્રેવીશશે' બાર અને અઘ્યારશે' બાવન ઉદયના ભાંગા હોય. ॥ ૬૩ ॥

વિવેચન:—હવે સાસ્વાદન ગુણહાણનાં એકવીશ આદિ દર્શને સાત ઉદયસ્થાનકને વિષે ભાંગા પ્રકૃપવાની ભાષ્યની ગાથાને ભાવ કહે છે.—

એકવીશને ઉદયસ્થાનકે ૩૨ ભાંગા હોય-૮ અતુલ્યના, ૬ વિકલે'દ્રિયના, ૮ દેવતાના, ૮ તિર્થ'ચના અને ૨ એકે'દ્રિયના, એવીશને ઉદયસ્થાનકે ૨ ભાંગા એકે'દ્રિયના હોય. પચ્ચીશને ઉદયસ્થાનકે આઠ ભાંગા દેવતાના હોય છવીશને ઉદયસ્થાનકે પાંચશે' અને આશી (૫૮૨) ભાંગા હોય-૨૮૮ અતુલ્યના, ૨૮૮ તિર્થ'ચના અને ૬ વિકલે'દ્રિયના એગણત્રીશને ઉદયસ્થાનકે નવ ભાંગા હોય, ૮ દેવતાના અને ૧ નારકીના. ત્રીશને ઉદયસ્થાનકે ત્રેવીશસો અને બાર (૨૩૧૨) ભાંગા ઉપજે-૧૧૫૨ અતુલ્યના, ૧૧૫૨ તિર્થ'ચના અને ૮ દેવતાના. એકત્રીશને ઉદયસ્થાનકે અઘ્યારશે' બાવન (૧૬૫૨) ભાંગા તિર્થ'ચના હોય. સર્વ' મળીને સાસ્વાદન ગુણહાણે સાતે ઉદયસ્થાનકે થકને ચાર હજાર સત્તાણ્ઠ (૪૦૯૭) ઉદય ભાંગા હોય. ભાવના પૂર્વવત્ જણવી. મિત્રાદિક ગુણહાણે ઉદયભાંગા પોતાની મેળે જ વિચારીને કહેવા. ॥ ૬૩ ॥

ગતિ માર્ગણાએ નામકર્મનાં બંધોદયસત્તાસ્થાન.

૧ ૨ ૩ ૪ ૧ ૨ ૩ ૪
 દો છકટ્ટ ચઝકં, પળ નવ ઇકાર છકગં ઉદયા;
 ૧ ૨ ૩ ૪
 નેરહઆહસુ સત્તા, તિ પંચ ઇકારસ ચઝકં ॥૬૪॥

દોછકટ્ટ ચઝકં=બે, છ, આઠ
 અને ચાર બંધસ્થાન
 પળ નવ ઇકારછકગં=પાંચ, નવ,
 અગ્યાર અને છ
 ઉદયા=ઉદયસ્થાને
 નેરહઆહસુ=નારકી આદિ

(નારકી, તિર્યંચ, મનુષ્ય
 અને દેવતા) ને વિષે.
 સત્તા=સત્તાસ્થાને
 તિ પંચ ઇકારસ ચઝકં=ત્રણ
 પાંચ અગ્યાર અને ચાર.

અર્થ—નારકી આદિ (નારક, તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવતા)
 ને વિષે અનુક્રમે બે, છ, આઠ અને ચાર બંધસ્થાન, પાંચ, નવ,
 અગ્યાર અને છ ઉદયસ્થાન અને ત્રણ, પાંચ, અગ્યાર અને ચાર
 સત્તાસ્થાન જાણવાં. ॥ ૬૪ ॥

વિવેચન:—હવે ગત્યાદિક ૬૨ માર્ગણાદ્વારે નામકર્મનાં
 બંધોદયસત્તા સ્થાનક કહે છે; ત્યાં પ્રથમ નરકાદિ ચાર ગતિને
 વિષે અનુક્રમે બંધોદયસત્તાનાં સ્થાનક કહે છે—

નારકીને બે બંધસ્થાનક હોય ૨૯-૩૦ તિર્યંચને છ બંધ-
 સ્થાનક હોય-૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦. મનુષ્યને ૮ બંધસ્થાનક
 હોય તે આ પ્રમાણે-૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧. દેવતાને
 ૨૫ ૨૬, ૨૯, ૩૦ એ ચાર બંધસ્થાન હોય. નારકીને ઉદયસ્થાનક
 પાંચ હોય-૨૧, ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯. તિર્યંચને ઉદયસ્થાન નવ હોય
 ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧ મનુષ્યને ઉદયસ્થાન
 અગ્યાર હોય-૨૦, ૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૯, ૮.
 દેવતાને છ ઉદયસ્થાન હોય-૨૧, ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦. નારકીને
 ત્રણ સત્તાસ્થાનક હોય-૯૨, ૯૯, ૯૯ તિર્યંચને સત્તાસ્થાનક

પાંચ હોય-૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. મનુષ્યને સત્તાસ્થાન અગ્યાર હોય તે આ પ્રમાણે-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૯, ૭૬, ૭૫, ૯, ૮. દેવતાને ચાર સત્તાસ્થાનક હોય-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮. * ૧૧૬૪૧

* ચાર ગતિને વિષે નામકર્મના સંવેધ—

તિર્થ'ચગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાધતા નારકીને પોતાના પાંચે ઉદયસ્થાને ૯૨ અને ૮૮ ની સત્તા હોય. મનુષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાધતા ૮૯ નું વધારે હોય. કુલ ૧૫ થાય તિર્થ'ચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાધતા ૯૨ અને ૮૮ નાં હોય. મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ બાધતા પાંચે ઉદયે ૮૯ નું એકજ હોય. કુલ ૧૫ થાય. સર્વ મળી ૩૦ સત્તાસ્થાનક થાય.

૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૯ અને ૩૦ એ પાંચ બંધસ્થાને તિર્થ'ચને પોતાના નવ ઉદય પૈકી પ્રથમના ચાર ઉદયે ૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦ અને ૭૮ એમ પાંચ પાંચ અને પછીના પાંચ ઉદયે ૭૮ વિના ચાર ચાર સત્તાસ્થાન હોય. પ્રત્યેક બંધે ૪૦, ૪૦ હોય. કુલ ૨૦૦ થાય. અહીં એટલું વિશેષ છે કે મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૨૯ના બંધે ૭૮ ની સત્તા હોય જ નહિ. ૨૮ ના બંધે ૨૪ વિના આઠ ઉદય હોય. ૨૪ નો ઉદય એકેન્દ્રિયને જ હોય અને તે દેવ કે નરક ગતિમાં ન જાય તેથી ૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ ના ઉદયો ક્ષાયિક સમ્યગ્દ્રષ્ટિને અથવા પૂર્વે આયુષ્ય બાધિલા અને મોહનીયની ૨૨ પ્રકૃતિની સત્તાવાળા વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિને હોય. એ દરેક ઉદયે ૯૨ અને ૮૮ એ જે જે સત્તાસ્થાન હોય. ૨૫ અને ૨૭ ના ઉદયો વૈક્રિય તિર્થ'ચને હોય. ત્યાં પણ એ જ જે સત્તાસ્થાન હોય. ૩૦ અને ૩૧ના ઉદયો સર્વ પર્યાપ્તિએ પૂર્ણાપ્તા સમ્યગ્દ્રષ્ટિ તથા મિથ્યાદ્રષ્ટિને હોય ત્યાં પ્રત્યેક ૯૨, ૮૮ અને ૮૬ એ ત્રણ ત્રણ સત્તાસ્થાન હોય, પણ અહીં ૮૬નું તો મિથ્યાદ્રષ્ટિને જ હોય, સમ્યગ્દ્રષ્ટિ તો અવશ્ય દેવદિકાદિ બાધે તેથી તેને તે ન હોય. કુલ ૧૮ સત્તાસ્થાન ૨૮ ના બંધે થાય. સર્વ મળી ૨૧૮ થાય

૨૩, ૨૫, ૨૬, ૨૯ અને ૩૦ એ પાંચ બંધસ્થાને મનુષ્યને ૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ એ સાત ઉદય હોય. અહીં ૨૫ અને ૨૭ ના ઉદયો વૈક્રિય મનુષ્યને હોય. એ જે ઉદયે ૯૨ અને ૮૮ એ જે

અને પાંચ ઉદ્યે ૯૨, ૮૮, ૮૬ અને ૮૦ એ ચાર સત્તાસ્થાનક હોય, સર્વ મળી ફરેક બંધે ૨૪, ૨૪ સત્તાસ્થાન હોય. ૨૮ ના બંધે એજ આત ઉદ્ય હોય. ત્યાં ૨૧ અને ૨૬ ના ઉદ્યો કરણ અપર્યાપ્તા અવિરતિ સમ્યગ્દ્રષ્ટિને હોય. ૨૫ અને ૨૭ ના ઉદ્યો વૈક્રિય તથા આહારક સંયતને હોય, ૨૮ અને ૨૯ ના ઉદ્યો વૈક્રિય તથા આહારક સંયત અને અવિરતિ સમ્યગ્દ્રષ્ટિને હોય અને ૩૦ નો ઉદ્ય સમ્યગ્દ્રષ્ટિ તથા મિથ્યાદ્રષ્ટિને હોય ૩૦ વિના પ્રત્યેક ઉદ્યસ્થાને ૯૨ અને ૮૮ એ બે સત્તાસ્થાન હોય. આહારકને ૯૨ ની જ સત્તા હોય. ૩૦ ના ઉદ્યે ૯૨, ૮૯, ૮૮ અને ૮૬ એ ચાર સત્તાસ્થાન હોય. ૮૯ નું નરકગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૮ બાધતા મિથ્યાદ્રષ્ટિને હોય. સર્વ સંખ્યાએ ૨૮ ના બંધે ૧૬ સત્તાસ્થાન થાય. ૨૯ બાધતા વિશેષ છે તે કહે છે. દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાધતા પૂર્વોક્ત આતે ઉદ્યે ૯૩ અને ૮૯ એ બે સત્તાસ્થાન હોય પણ અહીં ૩૦ નો ઉદ્ય સમ્યગ્દ્રષ્ટિને જ હોય. આહારકને ૯૩ નું જ હોય. સર્વ થઇને ૧૪ સત્તાસ્થાન થાય. આહારકદિક સહિત ૩૦ બાધતા ૨૯ અને ૩૦ એ બે ઉદ્યસ્થાન હોય. ૨૯ નું આહારક સરીર કરી વ્યજાકાલે અપ્રમત્ત થાય તેને હોય. બન્ને ઉદ્યે ૯૨ ની સત્તા હોય ૩૧ ના બંધે એક ઉદ્યસ્થાન (૩૦ નું) અને એક સત્તાસ્થાન (૯૩ નું) હોય. (અહીં ૨૯ નું ઉદ્યસ્થાન પણ પૂર્વે કહ્યું છે પણ અહીં તેની વિવક્ષા કરેલી નથી તેનું કારણ તેઓ બંને) એકના બંધે ૩૦ નો ઉદ્ય હોય ત્યાં ૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૦, ૭૬, ૭૬ અને ૭૫ એ આઠ સત્તાસ્થાન હોય. સર્વ બધસ્થાન તથા ઉદ્યસ્થાનની અપેક્ષાએ સત્તાસ્થાન ૧૫૯ થાય. તે આ પ્રમાણે:-૨૩ ના બંધે ૨૪, ૨૫ ના બંધે ૨૪, ૨૬ ના બંધે ૨૪, ૨૮ ના બંધે ૧૬, ૨૯ અને ૩૦ ના બંધે મનુષ્ય અને તિર્યંચગતિ પ્રાયોગ્ય બાધતા ૨૪, ૨૪, અને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય ૨૯ બાધતા ૧૪, ૩૧ ના બંધે ૧ અને ૧ ના બંધે ૮. બંધના અભાવે ઉદ્યસ્થાન તથા સત્તાસ્થાનનો પરસ્પર સંવેધ પૂર્વે સામાન્ય સંવેધે નિચાર્યો છે તે અનુસાર જણવો.

દેવતાને ૨૫, ૨૬ અને ૨૯ એ ત્રણ બધસ્થાને પોતાના છે ઉદ્યે ૯૨ અને ૮૮ એ બે સત્તાસ્થાન હોય. તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય ૩૦ ના બંધે પણ એજ મુજબ બે સત્તાસ્થાન હોય અને મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય ૩૦ ના બંધે પ્રત્યેક ઉદ્યે ૯૩ અને ૮૯ એ બે સત્તાસ્થાન હોય. સર્વ મળી સત્તાસ્થાનક ૬૦ થાય.

નતિ માર્ગશિસ્થાને બંધાયેલસત્તાસ્થાન,

૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩
 ઇગ વિગલિંદિઅ સગલે, પળ પંચ ય અટ્ટ વંધઠાણાણિ;
 ૧ ૨ ૩ ૧ ૨ ૩
 પળ છવ્વિકવ્વકારુદયા, પળ પળ વારસ ય સંતાણિ ॥૬૫॥

ઇગવિગલિંદિઅ સગલે=એકે-
 દ્રિય, વિકલેદ્રિય અને અ-
 કલેદ્રિય (પંચેદ્રિય) ને
 વિષે (અનુક્રમે).
 પળ પંચ ય અટ્ટ=પાંચ, પાંચ
 અને આઠ.
 વંધઠાણાણિ=બંધસ્થાનો.

પળ છવ્વિકાર=પાંચ, છ અને
 અગ્યાર.
 ઉદયા=ઉદયસ્થાનો.
 પળ પળ વારસ ય=પાંચ પાંચ
 અને બાર.
 સંતાણિ=જાતાસ્થાનો.

અર્થ—એકેદ્રિય અને વિકલેદ્રિય અને પંચેદ્રિયને વિષે
 અનુક્રમે પાંચ, પાંચ અને આઠ બંધસ્થાનો; પાંચ, છ અને
 અગ્યાર ઉદયસ્થાનો અને પાંચ, પાંચ અને બાર જાતાસ્થાનો
 બંધવાં. ॥ ૬૫ ॥

વિવેચન:—હવે ઈંદ્રિય આશ્રયીને નામકર્મના બંધાયેલ
 સત્તાસ્થાનક કહે છે—

એકેદ્રિયને, વિકલેદ્રિયને અને સકલ તે પંચેદ્રિયને અનુક્રમે
 બંધસ્થાનક કહે છે—એકેદ્રિયને બંધસ્થાનક પાંચ હોય—૨૩, ૨૫,
 ૨૬, ૨૯, ૩૦. ત્રણ વિકલેદ્રિયને એજ પાંચ બંધસ્થાનક હોય ૨૩,
 ૨૫, ૨૬, ૨૯, ૩૦. પંચેદ્રિયને આઠ બંધસ્થાનક હોય—૨૩, ૨૫,
 ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૧. એકેદ્રિયને પાંચ ઉદયસ્થાન હોય—૨૧,
 ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭. વિકલેદ્રિયને છ ઉદયસ્થાન હોય—૨૧,
 ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧. પંચેદ્રિયને અગ્યાર ઉદયસ્થાનક હોય
 ૨૦, ૨૧, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૯, ૮. તથા એકેદ્રિ-
 યને પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય—૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. વિકલેદ્રિયને

પાંચ સત્તાસ્થાનક હોય-૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮. પંચેન્દ્રિયને આર
સત્તાસ્થાનક હોય-૯૩, ૯૨, ૮૯, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૬, ૭૮, ૭૬,
૭૫, ૯, ૮ * ॥ ૬૫ ॥

* એકેન્દ્રિયને પાંચ બંધસ્થાને પ્રથમના ચાર ઉદ્યે પાંચ પાંચ સત્તા-
સ્થાન હોય અને ૨૭ના ઉદ્યે ૭૮ વિના ચાર હોય, કુલ ૧૨૦ સત્તાસ્થાન
થયાં વિક્ષેપેન્દ્રિયને પાંચ બંધસ્થાને પ્રથમના બે ઉદ્યે પાંચ પાંચ અને
પૃષ્ઠીના ચાર ઉદ્યે ૭૮ વિના ચાર ચાર સત્તાસ્થાન હોય. કુલ ૧૩૦ થાય.

પંચેન્દ્રિયને ૨૩ના બધે ૨૧, ૨૬, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ એ ૭
ઉદ્યસ્થાન હોય પહેલાં બે ઉદ્યે પાંચ પાંચ અને પૃષ્ઠીના ચાર ઉદ્યે ૭૮
વિના ચાર ચાર સત્તાસ્થાન હોય. સર્વ મળી ૨૬ થાય. ૨૫ અને ૨૬ ના
બધે ૨૫ અને ૨૭ સહિત આઠે ઉદ્યસ્થાન હોય. ૭ ઉદ્યે હમણાં ગણ્યા
પ્રમાણે ૨૬ અને ૨૫, અને ૨૭ના ઉદ્યે પ્રત્યેકે ૯૨ અને ૮૮ એ બે
સત્તાસ્થાન ગણુતાં સર્વ થઇને ૩૦. ૩૦ સત્તાસ્થાન થાય. ૨૮ ના બધે
આઠે ઉદ્ય હોય. તે તિયંચ પંચેન્દ્રિય અને મનુષ્યને હોય ત્યાં ૨૧ થી ૨૯
પર્યંત ૭ ઉદ્યસ્થાને પ્રત્યેકે ૯૨ અને ૮૮ એ બે સત્તાસ્થાન હોય. ૩૦ના
ઉદ્યે ૯૨, ૮૯, ૮૮, અને ૮૬ એ ચાર હોય ૩૧ના ઉદ્યે ૮૯ વિના ત્રણ
હોય. સર્વ થઇને ૧૯ સત્તાસ્થાન થાય ૨૯ ના બધે આઠે ઉદ્યસ્થાન
હોય. ૨૧ અને ૨૬ ના ઉદ્યે ૯૨, ૮૮, ૮૬, ૮૦, ૭૮, ૯૩ અને ૮૯
એ સાત સત્તાસ્થાન હોય. તિયંચગતિ પ્રાયોગ્ય બાધતાં પહેલાં પાંચ, મનુ
ષ્યગતિ પ્રાયોગ્ય બાધતાં ૭૮ વિના તેજ ચાર અને દેવગતિ પ્રાયોગ્ય
બાધતાં છેલ્લાં બે હોય ૨૮, ૨૯ અને ૩૦ના ઉદ્યે તેજ ૭ ૭ હોય. ૩૧ના
ઉદ્યે પહેલાં ચાર હોય. ૨૫ અને ૨૭ ના ઉદ્યે ૯૨, ૮૮, ૯૩ અને ૮૯
એ ચાર હોય. સર્વ થઇને ૨૯ના બધે સત્તાસ્થાન ૪૪ થાય. ૩૦ના બધે
૨૯ ના બંધની પેઠે સમજવું ફેર એટલો જ કે ૨૧ ના ઉદ્યે પહેલાં પાંચ
તિયંચગતિપ્રાયોગ્ય બાધતાં હોય અને છેલ્લાં બે મનુષ્યગતિપ્રાયોગ્ય બાધતાં
દેવતાને હોય. ૨૬ના ઉદ્યે ૯૩ અને ૮૯નાં ન હોય ૨૬નો ઉદ્ય તિયંચ
અથવા મનુષ્ય અપર્યામાને હોય. તેઆને દેવગતિપ્રાયોગ્ય કે મનુષ્યગતિપ્રા
યોગ્ય બંધ ન હોય તેથી એટલે અહીં ૨૬ ના ઉદ્યમાં બે ઘટે, બાકી
પૂર્વની પેઠે હોય સર્વ થઇને ૪૨ થાય ૩૧ અને ૧ ના બધે ઉદ્ય અને
સત્તાને સંવેષ જેમ પ્રથમ મનુષ્યગતિમાં કહ્યો છે તેમ જ કહેવો.

इअ कम्मपगइठाणाणि, सुट्ठु वंधुदयसंतकम्माणं;

૧૪

गइआइएहि अट्टसु, चउप्पयारेण नेयाणि ॥ ६६ ॥

इय=એ પૂર્વોક્ત પ્રકારે
बंधुदयसंतकम्माणं=બંધ ઉદય
અને સત્તાસંબંધી,
कम्मपगइठाणाणि=કર્મપ્રકૃતિ-
નાં સ્થાનોને
सुट्ठु=અત્યંત ઉપયોગ રાખીને
गइआइएहि=ગતિ આદિ (મા-

ર્ગણસ્થાનો) વડે
अट्टसु=આઠ અનુયોગ દ્વારેને
વિષે
चउप्पयारेण=ચાર (પ્રકૃતિ,
स्थिति, अनुसाग અને प्रदेश
इप) પ્રકારે
नेयाणि=જાણવા

અર્થ:—એ પૂર્વોક્ત પ્રકારે બંધ, ઉદય અને સત્તા સંબંધી કર્મપ્રકૃતિનાં સ્થાનોને અત્યંત ઉપયોગ રાખીને ગતિ આદિ માર્ગણસ્થાનોવડે આઠ અનુયોગ દ્વારેને વિષે ચાર (પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, રસ અને પ્રદેશ) પ્રકારે જાણવા. ॥ ૬૬ ॥

विवेचन — એમ એ રીતે ઉક્ત પ્રકારે સુ-અત્યંત ઉપયોગ રાખીને આઠ કર્મપ્રકૃતિના બંધ, ઉદય સત્તા સંબંધી સ્થાનક ગત્યાદિક ચઉદ માર્ગણસ્થાનકે-ગતિ ૧, ઇન્દ્રિય ૨, કાય ૩, યોગ ૪, વેદ ૫, કપાય ૬, જ્ઞાન ૭, સંયમ ૮, દર્શન ૯, લેશ્યા ૧૦, ભવ્ય ૧૧, સમ્યક્ત્વ ૧૨, સંજ્ઞા ૧૩, અને આહારી ૧૪, એ ચૌદ સ્થાનકે અને એના ઉત્તર લેદ બાસઠ માર્ગણસ્થાનકે કહેવાં તેમજ આઠ અનુયોગદ્વારેને વિષે કહેવા.

संतपयपदवणया १, दच्चपमाणं च २ चित्त ३ फुलणाय ४।

કાલો ૫ અંતર ૬ માવો ૭, અપ્પાવહુયં ચ ૮ દારાદ* ॥૧॥

* છતાપદની પ્રરૂપણા, દ્રવ્યનું પ્રમાણ, ક્ષેત્ર, સ્પર્શના, કાળ, અંતર ભાવ અને અદ્યમહુત્ત્વ, એ આઠ દારો જાણવા. આનું વિશેષ સ્વરૂપ નવ તત્ત્વ પ્રકરણથી જાણવું. ત્યાં એક ભાગ દાર વિશેષ છે એટલે નવ અનુયોગ છે. તત્ત્વાર્થ સૂત્રમાં ઉપરોક્ત આઠ અનુયોગ છે. અનુ-પશ્ચાત્ત યોગ-જોડાવું. સૂત્ર સાથે અર્થનું જોડવું તેને અનુયોગ કહીએ.

એ આઠ અનુયોગ દ્વાર જાણવાં. ત્યાં સત્પદપ્રરૂપ-
જ્ઞાને કરીને શુદ્ધજ્ઞાને વિષે અને ગતિ ઇન્દ્રિય માર્ગજ્ઞાને
વિષે બંધાદયસત્તાના સર્વે જોમ દેહો છે તે અનુસારે
કાયયોગાદિક માર્ગજ્ઞાને વિષે પણ કહેવો. અને જે
શેષ દ્રવ્યપ્રમાણાદિક ૭ અનુયોગ દ્વાર તે કર્મપ્રકૃતિ, કર્મપ્રાભૂત
પ્રમુખ પ્રથમ સમ્યક્ પ્રકારે જોઈને કહેવા પણ આજે તે પ્રથમના
અભાવ થકી લેશ માત્ર પણ કહી ન શકીએ, તે માટે ચાર
પ્રકારે—પ્રકૃતિ ૧, સ્થિતિ ૨, અનુભાગ ૩ અને પ્રદેશ ૪ એ
પ્રકારે કહેવા ત્યાં પ્રકૃતિ આશ્રયી બંધાદયસત્તાનાં સ્થાનક પૂર્વે
કહ્યાં છે, તે અનુસારે સ્થિતિ, અનુભાગ, પ્રદેશ આશ્રયી પણ
કહેવાં. ૬૬

૬૨ માર્ગશ્રાવણ સૂત્રોત્તરમકૃતીનાં બધોદયસત્તા-
સંવેધભાગ્યનકમ્.

૬૨	માર્ગશ્રાવણ	મુક્ષમ ભાં.	સા. ભાં.	દક્ષિ ભાં.	વે ભાં.	આયુ. ભાં.	ગોત્ર. ભાં.	અત ભાં.
		૭	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૧	નરકં	૨	૧	૪	૪	૫	૨	૧
૨	તિથં	૨	૧	૪	૪	૬	૩	૧
૩	મનું	૭	૨	૧૧	૮	૬	૬	૨
૪	દેવં	૨	૧	૪	૪	૫	૪	૧
૫	એકં	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૬	બેઘદિં	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૭	તેઘદિં	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૮	ચક્રં	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૯	પચેં	૭	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૧૦	પૃથ્વીં	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૧૧	અપ્	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૧૨	તેજં	૨	૧	૨	૪	૩	૨	૧
૧૩	વાયું	૨	૧	૨	૪	૩	૨	૧
૧૪	વનં	૨	૧	૨	૪	૫	૩	૧
૧૫	નક્ષં	૭	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૧૬	મનોં	૬	૨	૧૧	૪	૨૮	૫	૨
૧૭	વચનં	૬	૨	૧૧	૪	૨૮	૫	૨
૧૮	કાપં	૬	૨	૧૧	૪	૨૮	૬	૨
૧૯	શ્રીવેદં	૨	૧	૭	૪	૨૩	૫	૧
૨૦	પ્રકં	૨	૧	૭	૪	૨૩	૫	૧

૨૧	નષ્ટ૦	૨	૧	૭	૪	૨૩	૫	૧
૨૨	ક્રોધ૦	૨	૧	૭	૪	૨૮	૫	૧
૨૩	માન૦	૨	૧	૭	૪	૨૮	૫	૧
૨૪	માયા૦	૨	૧	૭	૪	૨૮	૫	૧
૨૫	લોભ૦	૩	૧	૭	૪	૨૮	૫	૧
૨૬	મતિ૦	૫	૨	૯	૪	૨૦	૩	૨
૨૭	શ્રુત૦	૫	૨	૯	૪	૨૦	૩	૨
૨૮	અવધિ૦	૫	૨	૯	૪	૨૦	૩	૨
૨૯	મન૦	૫	૨	૯	૪	૧	૨	૨
૩૦	કેવલ૦	૩ ૨	૦	૦	૧	૧	૨	૦
૩૧	મત્ય૦	૨	૧	૨	૪	૨૮	૫	૧
૩૨	શ્રુતઅ૦	૨	૧	૨	૪	૨૮	૫	૧
૩૩	વિભાંગ૦	૨	૧	૨	૪	૨૮	૪	૧
૩૪	સામાયિક૦	૨	૧	૫	૪	૧	૧	૧
૩૫	છેદાપ૦	૨	૧	૫	૪	૧	૧	૧
૩૬	પરિહાર૦	૨	૧	૨	૪	૧	૧	૧
૩૭	સદ્ગતિ૦	૧	૧	૩	૨	૨	૧	૧
૩૮	યથાખ્યા૦	૩ ૪	૧	૪	૧	૨	૨	૧
૩૯	દેશવિર૦	૨	૧	૨	૪	૧૨	૨	૧
૪૦	અવિરત	૨	૧	૪	૪	૨૮	૫	૧
૪૧	ચક્ષુદર્શ૦	૫	૨	૧૧	૪	૨૮	૫	૨
૪૨	અચક્ષુ૦	૫	૨	૧૧	૪	૨૮	૧	૨
૪૩	અવધિ૦	૫	૨	૯	૪	૨૦	૩	૨
૪૪	કેવલ૦	૩ ૨	૦	૦	૧	૧	૨	૦
૪૫	કૃષ્ણલે૦	૨	૧	૪	૪	૨૮	૫	૧
૪૬	નીલલે૦	૨	૧	૪	૪	૨૮	૫	૧

૪૭	કાપી૦	૨	૧	૪	૪	૨૮	૫	૧
૪૮	તેળે૦	૨	૧	૪	૪	૨૧	૪	૧
૪૯	પદ્મલે૦	૨	૧	૪	૪	૨૧	૪	૧.
૫૦	શુકલે૦	૬	૨	૧૧	૪	૧૬	૫	૨
૫૧	ભાંગ૦	૭	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૫૨	અભાંગ૦	૨	૧	૨	૪	૨૮	૫	૧
૫૩	ઉપક૦	૩	૨	૬	૪	૧૬	૩	૨
૫૪	ક્ષાયિક૦	૭	૨	૯	૮	૧૫	૪	૨
૫૫	ક્ષાયોપ૦	૨	૧	૨	૪	૨૦	૨	૧
૫૬	મિશ્ર	૧	૧	૨	૪	૧૬	૨	૧
૫૭	સાસ્વા૦	૨	૧	૨	૪	૨૬	૪	૧
૫૮	મિથ્યા૦	૨	૧	૨	૪	૨૮	૫	૧
૫૯	સંસી૦	૫	૨	૧૧	૮	૨૮	૭	૨
૬૦	અસંસી૦	૨	૧	૨	૪	૧૪	૩	૧
૬૧	આહારી૦	૬	૨	૧૧	૪	૨૮	૬	૨
૬૨	અઆહારી૦	૩	૧	૪	૮	૪	૭	૧

ઉદયસ્સુદોરણાણ, સામિત્તાઓ ન વિજ્જઙ્ગ વિસેસો;

૪૧

૮૧

મુત્તૂણ ય ઇગયાલં, સેસાણં સવ્વપયડીણં ॥ ૬૭ ॥

ઉદયસ્સ=ઉદયના.

ઉદોરણાણ=ઉદીરણાના.

સામિત્તાઓ=સ્વામીપણાને

આશ્રયીને.

ન વિજ્જઙ્ગ=નથી.

વિસેસો=વિશેષ-ફેરફાર

મુત્તૂણ=મૂઢીને.

ઇગયાલં=એકતાળીસ પ્રકૃતિને

સેસાણ=બાઢીની (૮૧)

સવ્વપયડીણં=સર્વ પ્રકૃતિનો.

અર્થ:—ઉદય અને ઉદીરણાના સ્વામીપણાને આશ્રયીને એક તાળીસ પ્રકૃતિને મૂઢીને (વજીરે) બાઢીની સર્વ (૮૧) પ્રકૃતિનો ફેરફાર નથી [અર્થાત્ ૮૧ પ્રકૃતિ જ્યારે જ્યારે ઉદયમાં હોય ત્યારે ત્યારે ઉદીરણામાં પણ હોય.] ॥ ૬૭ ॥

વિવેચન:—મહાં બંધાવ્યસત્તાના સંવેધ કહ્યો ત્યાં ઉદય કહ્યો પણ ઉદીરણા કહી નથી તે કહે છે. મહાં કાળપ્રાપ્ત કર્મ-પરમાણુઓનું અનુભવવું તે ઉદય કહ્યો અને અકાલપ્રાપ્ત ઉદય-વાવલિદા થકી બાહિર રહ્યા તેનું કષાય સહિત અથવા કષાય રહિત યોગરૂપ વીર્યવિશેષ કરીને આકર્ષાને ઉદયપ્રાપ્ત કર્મપરમાણુઓ સાથે અનુભવવું તે ઉદીરણા કહ્યો એ-એ ઉદય ઉદીરણાના સ્વામીપણા આશ્રયીને વિશેષ નથી, તે ઉદય જો અવશ્ય ઉદીરણા પણ હોય, તે માટે વિશેષ નથી. કેટલી પ્રકૃતિમાં? એકતાળીસ પ્રકૃતિ ટાળીને શેષ એકાશી પ્રકૃતિના ઉદય ઉદીરણા માંહે વિશેષ નથી. તેની ઉદય ઉદીરણા સાથે હોય, અમકાળે પ્રવર્તે તે માટે. ॥ ૬૭ ॥

એકચત્તારિંશત્પ્રકૃતીરાહ-

નાનંતરાયદસગં, દંસણનવ વેઅણિજ્જમિચ્છતં;
સમ્મત્ત લોભ વેઆ-ઉઆણિ નવનામ ઉચ્ચં ચ ॥૬૮॥

નાનંતરાયદસગં=જ્ઞાનાવરણ
અને અંતરાય મળી ૬૧.
દંસણનવ=દર્શનાવરણની નવ
વેયણિજ્જ=બે વેદનીય
મિચ્છતં=મિથ્યાત્વ મોહનીય
સમ્મત્ત=સમ્યક્ત્વ મોહનીય

લોભ=સંનવસન લોભ.
વેયાઉઆણિ=ત્રણ વેદ, ચાર
આયુષ્ય,
નવનામ=નામકર્મની નવપ્રકૃતિ
ઉચ્ચં ચ=અને ઉચ્ચ ગોત્ર.

અર્થ—જ્ઞાનાવરણ અને અંતરાય મળીને ૬૧, દર્શનાવરણની નવ, બે વેદનીય, મિથ્યાત્વ મોહનીય, સમ્યક્ત્વ મોહનીય સંનવસન લોભ, ત્રણ વેદ, ચાર આયુષ્ય, નામકર્મની નવ પ્રકૃતિ અને ઉચ્ચ ગોત્ર (એ એકતાણીશ પ્રકૃતિની ઉદય ઉદીરણા સમઘણે ન હોય.) ॥ ૬૮ ॥

વિવેચન.—હવે જે ૪૧ પ્રકૃતિને ઉદય ઉદીરણાએ ફેર છે-વિશેષ છે, તે ૪૧ પ્રકૃતિ કહે છે.—

પાંચ જ્ઞાનાવરણીય ૫, પાંચ અંતરાય ૫, એવં ૧૦, નવ દર્શનાવરણીય એવં ૧૯, બે વેદનીય એવં ૨૧, મિથ્યાત્વ મોહનીય ૨૨, સમ્યક્ત્વ મોહનીય ૨૩, સંનવસન લોભ ૨૪, ત્રણ વેદ ૨૭, ચાર આયુષ્ય ૩૧, નવ નામકર્મની પ્રકૃતિ જે ચૌદમે ગુણઘણે રહે છે તે ૪૦, ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૪૧, એ એકતાલીશ પ્રકૃતિ જાણવી. એની ઉદય અને ઉદીરણા સમઘણે ન હોય. ॥ ૬૮ ॥

ત્યાં પાંચ જ્ઞાનાવરણીય, ચાર દર્શનાવરણીય અને પાંચ અંતરાય, એ ૧૪ પ્રકૃતિનો ઉદય અને ઉદીરણા સર્વ જીવને સમઘણે જ બારમા ગુણઘણાની એક આવસિકા થાકતી (બાકી) હોય ત્યાં જો પ્રવર્તે. એક આવસિકા થાકતે એ ૧૪ પ્રકૃતિનો ઉદય જ હોય પણ ઉદીરણા ન હોય. તથા નિદ્રા પંચકનો શરીરપર્યાપ્તિએ

પર્યાપ્તા થયા પછી જ્યાં લગે ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તિ પૂરી ન થાય ત્યાં લગે ઉદય જ હોય પણ ઉદીરણા ન હોય. અને શેષ કાળે તો ઉદય ઉદીરણા સમકાળે જ પ્રવર્તે અને નિવર્તે. તથા બે વેદનીયની ઉદીરણા પ્રમત્ત ગુણકાણા લગે ઉદય સાથે જ પ્રવર્તે અને તે ઉપરાંત તો ઉદય જ હોય પણ ઉદીરણા ન હોય. તથા પ્રથમ સમ્યક્ત્વ પામતાં અંતરકરણ કીધે થકે પ્રથમ સ્થિતિ આવલિકા થાકતે મિથ્યાત્વનો ઉદય જ હોય પણ ઉદીરણા ન હોય. તથા વેદ સમ્યગ્દષ્ટિ ક્ષાયિક પામતાં મિથ્યાત્વમોહનીય અને મિશ્રમોહનીય ખપાવ્યા પછી સમ્યક્ત્વમોહનીય સર્વ અપવર્તનાએ અપવર્તને અંતર્મુહૂર્તની સ્થિતિનું કરેલ હોય તે ઉદયઉદીરણાએ અનુભવાતું આવલિકાશેષ જ્યારે રહે ત્યારે સમ્યક્ત્વમોહનીયનો ઉદય જ હોય પણ ઉદીરણા ન હોય. તથા સંજવલન લોભની ઉદય ઉદીરણા સ્ફુલ્ભસંપરાયની એક આવલિકા થાકતી હોય ત્યાં લગે સામટી (સાથે) જ પ્રવર્તે અને છેલ્લી આવલિકાએ ઉદય જ હોય પણ ઉદીરણા ન હોય, તથા ત્રણ વેદ માંહેલા બે વેદ શ્રેણિ પડિવળે ત્યાં અંતરકરણ કીધે થકે તે વેદની પ્રથમ સ્થિતિ આવલિકા થાકતે ઉદય જ હોય પણ ઉદીરણા ન હોય. તથા ચાર આયુષ્યને પોતપોતાના ભવનો છેલ્લી આવલિકાએ ઉદય જ હોય પણ ઉદીરણા ન હોય અને મનુષ્યાયુની પ્રમત્ત ગુણકાણા ઉપરાંત ઉદીરણા ન હોય ઉદય જ હોય, તથા મનુષ્યગતિ ૧, પંચેન્દ્રિય જાતિ ૨, ત્રસ ૩, બાહર ૪, પર્યાપ્ત ૫, સુભગ ૬, આદેય ૭, યશઃકીર્તિ ૮, અને તીર્થંકર ૯. એ નવ નામકર્મની પ્રકૃતિ અને ઉચ્ચેર્ગોત્ર ૧૦ એ દશ પ્રકૃતિની સયોગી કેવલી ગુણકાણા લગે ઉદયઉદીરણા સમકાળે પ્રવર્તે. પછી અયોગી અવસ્થાએ તો ઉદય જ હોય, પણ ઉદીરણા ન હોય. શેષ ૮૨ પ્રકૃતિની ઉદય ઉદીરણા તો સમકાળે પ્રવર્તે અને સમકાળે નિવર્તે. ॥ ૬૮ ॥

* આ નવ પ્રકૃતિ માટે મણુચગદ્ધ ઇત્યાદિ માયા બીજા દયાઓમાં જે પશુ તે માયા પાછગ પશુ આવતી હોવાથી-અદ્વી'લીધેમ'નથી.

મોહનીયકર્મણુઃ અધોહયસત્તાસંવેષભંગાનાં યંત્રકં માર્મણસુ ॥

ક્રમ	માર્મણસુ	મોહનીયકર્મ અધોહયસત્તાનાં	ભા. મા.	મોહનીયકર્મ ઉદયસ્થાન.	ઉદય મા. ૪૦ ભા. ૨૩	ઉદયભા. ૯૮૩	ઉદય પદ ૨૮૮	પદવૃદ્ધ ૬૯૪૭	મોહનીયકર્મ સ્થાનાં ૧૫
૧	નરક	૩૨૨૨૨૧૧૭	૧૨	૧૦૮૮ ૭૧૬	૬૨૬ ૨૪	૧૯૨	૧૯૨	૧૫૩૬	૬ ૨૮૨૭૨૬૨૪૨૨૨૧
૨	તિર્થંગુ	૪૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૧	૧૪	૧૦૮૮ ૭૧૬	૬૦૧૦ ૨૩	૭૬૮	૨૪૪	૫૮૫૬	૬ ૨૮૨૭૨૬૨૪૨૨૨૧
૩	મનુષ્ય	૧૦૨૨૨૧૧૭ ૧૩૮૧૫૪૧	૨૧	૧૦૮૮ ૬૧૫૪૧૨૧ ૧૧૦	૬૦૪૦ ભા. ૨૩	૯૮૩	૨૮૮	૬૯૪૭	૧૫ ૨૮૨૭૨૬૨૪૨૨૩૨૨૧ ૨૧૧૩૧૨૧૧૫૪૧૩૧ ૨૧
૪	દેવગં	૩૨૨૨૨૧૧૭	૧૨	૧૦૮૮ ૧૬	૬૦૧૦ ૨૪	૩૮૪	૧૯૨	૩૦૭૨	૬ ૨૮૨૭૨૬૨૪૨૨૨૧
૫	એકદિન	૨ ૨૨૨૨૧	૧૦	૧૦૮૮ ૧૭	૬૨૬ ૮	૬૪	૬૮	૫૪૪	૩ ૨૮૨૭૨૬
૬	બેઘદિન	૨ ૨૨૨૨૧	૧૦	૧૦૮૮ ૧૭	૬૨૬ ૮	૬૪	૬૮	૫૪૪	૩ ૨૮૨૭૨૬
૭	તેઘદિન	૨ ૨૨૨૨૧	૧૦	૧૦૮૮ ૧૭	૬૨૬ ૮	૬૪	૬૮	૫૪૪	૩ ૨૮૨૭૨૬
૮	ચતુર્દિન	૨ ૨૨૨૨૧	૧૦	૧૦૮૮ ૧૭	૬૨૬ ૮	૬૪	૬૮	૫૪૪	૩ ૨૮૨૭૨૬

૯	પ યોદ્ધિ	૧૦	૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૮૫૫ ૧૩૨૧૧૦	૨૧	૯	૧૦૮૮૮ ૧૦૮૧૧૦	ગ્રાં ૪૦ બી ૨૩	૯૮૩	૨૮૮૬૯૪૭	૧૫	૨૮૨૭૨૬૧૨૪ ૨૪૨૨૨૧૧૩૧૨ ૧૧૫૫૪૩૨૧૧૦
૧૦	પૃથ્વી	૨	૨૨૨૨૧૧	૧૦	૪	૧૦૮૮૮૭	ડિ ૮૮	૬૪	૬૮ ૫૪૪	૩	૨૮૨૭૨૬
૧૧	અપ્સર	૨	૨૨૨૨૧૧	૧૦	૪	૧૦૮૮૮૭	ડિ ૮૮	૬૪	૬૮ ૫૪૪	૩	૨૮૨૭૨૬
૧૨	રેણુકા	૧	૨૨૨	૧૦	૩	૧૦૮૮૮	ડિ ૮૪	૩૨	૩૬ ૨૮૮	૩	૨૮૨૭૨૬
૧૩	વાસુકી	૧	૨૨	૬	૩	૧૦૮૮૮	ડિ ૮૪	૩૨	૩૬ ૨૮૮	૩	૨૮૨૭૨૬
૧૪	વનરપુ	૨	૨૨૨૧	૬	૪	૧૦૮૮૮૭	ડિ ૮૮	૬૪	૬૮ ૫૪૪	૩	૨૮૨૭૨૬
૧૫	નસામ	૧૦	૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૮૫૫ ૧૩૨૧૧૦	૨૧	૯	૧૦૮૮૮ ૧૦૮૧૧૦	ગ્રાં ૪૦ બી ૨૩	૯૮૩	૨૮૮૬૯૪૭	૧૫	૨૮૨૭૨૬૧૨૪૨૩૨૨ ૨૧૧૩૧૨૧૧૫૫૪૩ ૨૧૧૦
૧૬	મત્રોયોગ	૧૦	૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૮૫૫ ૧૩૨૧૧૦	૨૧	૯	૧૦૮૮૮૭ ૧૦૮૧૧૦	ગ્રાં ૪૦ બી ૨૩	૯૮૩	૨૮૮૬૯૪૭	૧૫	૨૮૨૭૨૬૧૨૪૨૩૨૨ ૨૧૧૩૧૨૧૧૫૫૪૩ ૨૧૧૦
૧૭	વચન	૧૦	૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૮૫૫ ૧૩૨૧૧૦	૨૧	૯	૧૦૮૮૮૭ ૧૦૮૧૧૦	ગ્રાં ૪૦ બી ૨૩	૯૮૩	૨૮૮૬૯૪૭	૧૫	૨૮૨૭૨૬૧૨૪૨૩ ૨૨૨૨૧૧૩૧૨૧૧ ૫૫૪૩૨૧૧૦

૪૫	મૃચ્છકે.	૫	૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૬	૧૬	૭	૧૦૮૮૮૭ ૬૧૫૪	૮૬૦	૨૮૮	૬૯૧૨	૭	૨૨૨૭૨૬૧૨૨૨૩ ૨૨૨૨૧
૪૬	નીલસે.	૫	૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૬	૧૬	૭	૧૦૮૮૮૭ ૬૧૫૪	૮૬૦	૨૮૮	૬૯૧૨	૭	૨૮૨૭૨૬૧૨૨૨૩ ૨૨૨૨૧
૪૭	કાપોત.	૫	૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૬	૧૬	૭	૧૦૮૮૮૭ ૬૧૫૪	૮૬૦	૨૮૮	૬૯૧૨	૭	૨૮૨૭૨૬૧૨૨૨૩ ૨૨૨૨૧
૪૮	તેભેલે.	૫	૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૬	૧૬	૭	૧૦૮૮૮૭ ૬૧૫૪	૮૬૦	૨૮૮	૬૯૧૨	૭	૨૮૨૭૨૬૧૨૨૨૩ ૨૨૨૨૧
૪૯	પદ્મકે.	૫	૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૬	૧૬	૭	૧૦૮૮૮૭ ૬૧૫૪	૮૬૦	૨૮૮	૬૯૧૨	૭	૨૮૨૭૨૬૧૨૨૨૩ ૨૨૨૨૧
૫૦	શુક્રકે.	૧૦	૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૬ ૩૨૨૧૧૦	૨૧	૯	૧૦૮૮૮૭ ૬૧૫૪૨૧ ૧૧૦	૯૮૩	૨૮૮	૬૯૪૭	૧૫	૨૮૨૭૨૬૧૨૨૨૩ ૨૨૨૨૧૧૩૧૨૧૧૧૫ ૪૩૨૧૧૦
૫૧	ભાગ્ય.	૧૦	૨૨૨૨૧૧૭ ૧૩૬ ૩૨૨૧૧૦	૨૧	૯	૧૦૮૮૮૭ ૬૧૫૪૨૧ ૧૧૦	૯૮૩	૨૮૮	૬૯૪૭	૧૫	૨૮૨૭૨૬૧૨૨૨૩ ૨૨૨૨૧૧૩૧૨૧૧૧૫ ૪૩૨૧૧૦
૫૨	અભાગ્ય	૧	૨૨	૬	૩	૧૦૮૮	૮૬	૩૬	૮૬૪	૧	૨૬
૫૩	ઉપશમ.	૮	૧૭૧૩૬૧૫ ૪૩૨૧૧૦	૧૧	૭	૮૭૬૧૫૪ ૩૨૧૧૦	૩૧૧	૭૨	૧૭૬૩	૨	૨૮૨૨

૬૨ આર્જ્યાસુ નામકર્મણ્યઃ બંધોદયસત્તાસ્થાનાનિ તદ્ભંગાશ્ચ તેષાં ચંત્રકમ્.

૬૨	આર્જ્યા દ્વારે	નામકર્મણ્યો બંધસ્થાન ૮	તદ્ભંગાઃ ૧૩૯૪૫	નામકર્મણ્યઃ ક્રિયસ્થાન ૧૨	તદ્ભંગા ૭૭૯૧	નામકર્મણ્યઃ સત્તાસ્થા- નાનિ ૧૨
૧	નરકઅતિ	૨ ૨૯૧૩૦	૧૩૮૩૨	૫ ૨૧૧૨પારજા ૨૮૧૨૯	૫	૬૨૧૮૯૧૮
૨	તિર્થંચ ગતિ	૬ ૨૩૨૨પાર૬૧૨૮૧ ૨૯૧૩૦	૧૩૯૨૬	૯ ૨૧૧૨પાર૬૧૨૬૧ ૨૭૧૨૮૧૨૯૧ ૩૦૩૧	૫ ૫૦૫૦	૬૨૧૮૯૧૮૬૧૮૦૭૮
૩	મનુષ્ય ગતિ	૮ ૨૩૨૨પાર૬૧૨૮૧ ૨૯૧૩૦૧૩૧૧૧૦	૧૩૯૩૭	૧૧ ૨૦૧૧૧૨પાર૬૧ ૨૭૧૨૮૧૨૯૧૩૦૧ ૩૧૧૨૮	૧૧ ૨૬૫૨	૬૩૨૯૧૮૯૧૮૬૧૮૦૧ ૭૯૧૭૬૧૭૫૧૮
૪	દેવગતિ	૪ ૨૩૨૨પાર૬૧૨૩૦	૧૩૮૫૬	૬ ૨૧૧૨પાર૭૧૨૮૧ ૨૯૧૩૦	૬ ૪	૬૩૨૯૧૮૯૧૮
૫	એકદ્વિપ	૫ ૨૩૨૨પાર૬૧ ૨૯૧૩૦	૧૨૯૧૭	૫ ૨૧૧૨પાર૭૧ ૨૬૧૨૭	૫ ૪૨	૬૨૧૮૯૧૮૬૧૮૦૭૮
૬	એકદ્વિપ	૫ ૨૩૨૨પાર૬૧ ૨૯૧૩૦	૧૩૯૧૭	૬ ૨૧૧૨પાર૬૧૨૯૧ ૩૦૩૧	૬ ૨૨	૬૨૧૮૯૧૮૬૧૮૦૭૮

૧૫	નમકાપ	૮	રઝારપારફારટા રલાકનાક૩૧૧૧૦	૧૩૯૪૫	૧૧	રનારપારફારફા રજારટારલાકના ક૩૧૧૧૮	૭૭૪૯	૧૨	લગાલગાલગાલગાલગા ૭૯૧૭૮૧૭૬૧૭૫૧૮૧
૧૬	મતોયોગ	૮	રઝારપારફારટા રલાકનાક૩૧૧૧૦	૧૩૯૪૫	૬	રપારજારટારલા ક૩૦૧૩૧	૩૫૭૨	૯	લગાલગાલગાલગાલગા ૭૯૧૭૬૧૭૫
૧૭	વચનયોગ	૮	રઝારપારફારટા રલાકનાક૩૧૧૧૦	૧૩૯૪૫	૬	રપારજારટારલા ક૩૦૧૩૧	૩૫૯૬	૯	લગાલગાલગાલગાલગા ૭૯૧૭૬૧૭૫
૧૮	કાપયોગ	૮	રઝારપારફારટા રલાકનાક૩૧૧૧૦	૧૩૯૪૫	૧૦	રનારપારફારપા રફારજારટારલા ક૩૦૧૩૧	૭૭૮૯	૧૦	લગાલગાલગાલગાલગા ૭૯૧૭૮૧૭૬૧૭૫
૧૯	પુસ્તકવેદી	૮	રઝારપારફારટા રલાકનાક૩૧૧૧૦	૧૩૯૪૫	૮	રપારપારફારજા રટારલાકનાક૩૧	૭૬૭૦	૧૦	લગાલગાલગાલગાલગા ૭૯૧૭૮૧૭૬૧૭૫
૨૦	આવેદી	૮	રઝારપારફારટા રલાકનાક૩૧૧૧૦	૧૩૯૪૫	૮	રપારપારફારજા રટારલાકનાક૩૧	૭૬૬૩	૧૦	લગાલગાલગાલગાલગા ૭૯૧૭૮૧૭૬૧૭૫
૨૧	નપ્રસન્ન	૮	રઝારપારફારટા રલાકનાક૩૧૧૧૦	૧૩૯૪૫	૯	રપારપારફારફા રજારટારલા ક૩૦૧૩૧	૭૭૧૯	૧૦	લગાલગાલગાલગાલગા ૭૯૧૭૮૧૭૬૧૭૫

ક્ર. સં.	અવધાન	ક	રકારખારફાર	૧૩૬૨૬	૯	ર૧૨૪૨ખારફ	૧૩૨	૫	૯૨૧૮૮૧૮૬૧૮૦૭૮
૬૧	આહારી	૮	રકારખારફાર	૧૩૬૪૫	૮	ર૧૨૪૨ખારફાર	૭૭૪૬	૧૦	૯૩૬૨૧૮૮૧૮૮૬૧૮૦૧
૬૨	અવધાન	૬	રકારખારફાર	૧૩૬૪૧	૪	ર૧૨૪૨ખારફાર	૪૫	૧૨	૯૩૬૨૧૮૮૧૮૮૬૧૮૦૧

ગુણસ્થાને બંધ પ્રકૃતિ.

૧ ૨ ૧૧૭
તિત્થયરાહારગવિરહિઆડ, અજ્જેહ સવ્વપયહીઓ;

૧૦૧
મિચ્છત્તવેઅગો સા-સળોવિ ગુણવીસસેસાઓ ॥૬૯॥

તિત્થયરાહારગ=તીર્થંકરનામ
અને આહારકદ્દિક
વિરહિયાડ=વિના
અજ્જેહ=ઉપાર્જે, બાંધે.
સવ્વપયહીઓ=સર્વ પ્રકૃતિઓ
(૧૧૭).

મિચ્છત્તવેઅગો=મિથ્યાદ્રષ્ટિ.
સાસળોવિ=સાસ્વાદન ગુણ
સ્થાનવાળો પણ.
ગુણવીસસેસાઓ=ઓગણીશ
વર્ણને બાકીની (૧૦૧).

અર્થ—મિથ્યાદ્રષ્ટિ તીર્થંકર નામકર્મ અને આહારકદ્દિક વિના
સર્વ (૧૧૭) પ્રકૃતિઓ બાંધે. સાસ્વાદન ગુણસ્થાનવાળો ઓગ-
ણીશ વર્ણને બાકીની (એકસો એક) પ્રકૃતિ બાંધે. ॥ ૬૯ ॥

વિવેચન:—હવે કયા કયા ગુણોએ કય કય અને કેટલી
પ્રકૃતિ બાંધે એવો સર્વ ગુણોએ બંધ વિશેષ કહે છે.—

તીર્થંકર નામ ૧, આહારકદ્દિક તે આહાર: શરીર ૨, આ-
હારકોપાંગ ૩, એ ત્રણ વર્ણને ૧૨૦ માંહેથી બાકી સર્વ
(૧૧૭) પ્રકૃતિ ઉપાર્જે, મિથ્યાત્વનો વેદક તે મિથ્યાદ્રષ્ટિ
છવ મિથ્યાત્વ ગુણોએ રહ્યો થકો બાંધે. સાસ્વાદન ગુણોવાળો
નરકત્રિક ૩, જાતિચતુષ્ક ૭, સ્થાવર ચતુષ્ક ૧૧, હુંડ
સંસ્થાન ૧૨, આતપ ૧૩, છેવડું સંઘયણ ૧૪, નપુંસક વેદ ૧૫,
મિથ્યાત્વ મોહનીય ૧૬ અને પૂર્વેલી ત્રણ પ્રકૃતિ ૧૯, એ ઓગ-
ણીશ વર્ણને શેષ ૧૦૧ પ્રકૃતિ બાંધે. ॥ ૬૯ ॥

છાયાલસેસ મોસો, અવિરયસન્મો તિઆલપરિસેસા;

૧૩ ૧૩
તેવન્ન દેસવિરઓ, વિરઓ સગવન્નસેસાઓ ॥૭૦॥

હાયાલસેસ=છંતાળીશ વર્ણને
બાકીની (૭૪).

મીસો=મિશ્ર ગુણસ્થાનવાળો.

અવિરયસમો=અવિરત સમ્ય
ગદ્ગદિ.

તિયાલપરિસેસા=તેંતાળીશ
વર્ણને બાકીની (૭૭)

તેવજ્ઞ=ત્રેપન વર્ણને બાકીની
(૬૭).

દેસવિરઓ=દેશવિરત.

વિગઓ=વિરત-પ્રમત્ત સાધુ.

સગવજ્ઞસેસાઓ=સત્તાવન વ
ર્ણને બાકીની (૬૩).

અર્થ:—મિશ્રગદ્ગદિ છંતાળીશ વર્ણને બાકીની, અવિરત સમ્યગ્દ્ગદિ તેંતાળીશ વર્ણને બાકીની, દેશવિરત ત્રેપન વર્ણને બાકીની અને પ્રમત્ત સાધુ સત્તાવન વર્ણને બાકીની પ્રકૃતિઓ બાંધે. ॥ ૭૦ ॥

વિવેચન—તિર્થંચત્રિક ૩, શીલ્પદ્વિત્રિક ૬, દુર્ભંગત્રિક ૯, અનંતાનુબંધી ચતુષ્ક ૧૩, મધ્ય સંસ્થાન ચાર ૧૭, મધ્ય સંધ-યજ્ઞ ચાર ૨૨, નીચેગોત્રિ ૨૨, ઉદ્યોતનામ ૨૩, અશુભવિહ્વાયોગતિ ૨૪, સ્ત્રીવેદ ૨૫ અને ૧૯ પૂર્વની મળી ૪૪ અને મનુષ્યાયુ ૪૫ અને દેવાયુ ૪૬ પ્રકૃતિ એકસોવીશ માંહેથી કાઢીએ એટલે શેષ ૭૪ પ્રકૃતિ મિશ્ર ગુણધાણવાળો બાંધે અવિરતસમ્યગ્દ્ગદિ છંતાળીશ માંહેથી તીર્થંકર નામ ૧, મનુષ્યાયુ ૨ અને દેવાયુ ૩, એ ત્રણ બાંધે, તે માટે તેંતાળીશ વર્ણને શેષ ૭૭ પ્રકૃતિ બાંધે. વજ્રઋષભનારાય સંઘયજ્ઞ ૧, મનુષ્યત્રિક ૪, અપ્રત્યાખ્યાની કષાય ચાર ૮, ઔદારિકદ્વિક ૧૦ અને તેંતાળીશ પૂર્વની એમ ૫૩ ત્રેપન વર્ણને શેષ ૬૭ સડસઠ પ્રકૃતિ દેશવિરતિ બાંધે. ત્રીજા પ્રત્યાખ્યાનીય ચાર કષાય અને ૫૩ પૂર્વની એવં ૫૭ વર્ણને શેષ (૬૩) ત્રેસઠ પ્રકૃતિ સર્વાવિરતિ પ્રમત્ત સાધુ બાંધે ॥ ૭૦ ॥

૫૯

000

૫૮

*ઇગુણટ્ટિમપ્પમત્તો, વંધઈ દેવાઉઅસ્સ ઇઅરોવિ;

૫૮

૫૯

૨૬

અટ્ટાવન્નમપુવ્વો, છપ્પન્નં વાવિ છવ્વીસં ॥૭૧॥

* ઇગુણટ્ટી ઇતિ પાઠાન્તર.

દ્વગુણદ્વિ=ઓગણસાઠ પ્રકૃતિને.

અપ્પમત્તો=અપ્રમત્ત સંયત

વધદ્=બાંધે.

દેવાડયસ્ત=દેવાયુનો બંધક.

દ્યરોચિ=અપ્રમત્ત પણુ.

અઢાવન્ન=અઢાવનને.

અપુવ્વો=અપૂર્વકરણ વાળો.

છપન્ન વાધિ=અથવા છપ્પન

પણુ

છવ્વોસં=છવીશ

અર્થ:—અપ્રમત્તસંયત ઓગણસાઠ પ્રકૃતિ બાંધે, અપ્રમત્ત પણુ દેવાયુનો બંધક છે. અપૂર્વકરણ ગુણસ્થાનવાળો અઢાવન, છપ્પન અથવા છવીસ પ્રકૃતિ બાંધે. ॥ ૭૧ ॥

વિવેચન:—શોક ૧, અરતિ ૨, અસ્થિર ૩, અશુભ ૪, અ-
યશ ૫, અને અસાતા ૬, એ ૭ પ્રકૃતિ ત્રેસઠ માંહેથી કાઢીએ
અને આહારકદ્વિ લેખવીએ એટલે (૫૯) ઓગણસાઠ પ્રકૃતિ
અપ્રમત્ત ગુણહાણી સાધુ બાંધે, દેવાયુ પ્રમત્તે બાંધવા માંડે અને
તે બાંધતો થકો જ અપ્રમત્તે આવે તો ત્યાં તે બંધ પૂરો કરે પણુ
અપ્રમત્ત થકો દેવાયુ બાંધવા ન માંડે તેથી દેવાયુવિના ૫૮ અઢા-
વન પણુ બાંધે. અપૂર્વકરણ ગુણહાણના સાત ભાગ કદપીએ ત્યાં
પહેલે ભાગે એ જ પૂર્વોક્તિ ૫૮ પ્રકૃતિ બાંધે. બીજે ત્રીજે, ચોથે,
પાંચમે અને છઠ્ઠે એ પાંચ ભાગે એ નિદ્રા ન બાંધે, તે માટે
છપ્પન બાંધે. છેલ્લે ભાગે દ્વવદ્વિ ૨, ૫ ચૈદ્રિય ભતિ ૩, શુભ-
ભગતિ ૪, ત્રસાદિ નવ ૧૩, ઔદારિક વિના ૪ શરીર ૧૭, બે
ઉપાંગ ૧૯, સમયતુરંત સંસ્થાન ૨૦, નિર્માણ નામ ૨૧, તીર્થકર
નામ ૨૨, વર્ણદિક ચાર ૨૬ અને અગુણધુ ચતુષ્ક ૩૦, એ
ત્રીશ પણુ ન બાંધે તેથી ત્યાં ૨૬ નો બંધ હોય. ॥ ૭૧ ॥

વાવીસા ઇગૂળં, વંધદ્ અઢારસંતમનિઅદ્વિ;

સતરસ^{૧૭} સુહુમસરાગો,^૧ સાયમમોહો^૧ સજોગુત્તિ ॥૭૨॥

વાવીસા=બાવીશ.

ઇગૂળં=એક એક ઓછી.

અઢારસંતં=અઢાર પર્થત

અનિયદ્વી=અનિવૃત્તિબાદરવાળો.

સત્તરસ=સત્તર.

સુહુમસરાગો=સુદ્ધમસંપરાગ
વાળો.

સાય=સાતાવેદનીયને

અમોહો=ઉપશાંતમોહ ક્ષીણમોહ
સજોગુત્તિ=સયોગિકેવળી એમ

અર્થ:—અનિવૃત્તિ આદરવાળો બાવીશ અથવા એકેક ઓછી
અઢાર પદ્યંત (૨૧-૨૦-૧૯-૧૮) પ્રકૃતિ બાંધે, સુદ્ધમસંપરાયવાળો
સત્તર પ્રકૃતિ બાંધે. 'મોહરહિત (ઉપશાંતમોહ, ક્ષીણમોહ) અને
શ્વયોગી કેવળી સાતા વેદનીય બાંધે. ॥ ૭૨ ॥

વિવેચન:—નવમા અનિવૃત્તિઆદર ગુણહાણના પાંચ ભાગ
કદપીએ ત્યાં પહેલે ભાગે હાસ્ય ૧, રતિ ૨, ક્રુદ્ધા ૩ અને ભય
૪ એ ચાર પણ ન બાંધે ત્યારે ૨૨ નો બંધ હોય બીજે ભાગે
પુરુષ વેદ ન બાંધે ત્યારે ૨૧ નો બંધ, ત્રીજે ભાગે સંનવલન
કોષ ૮૭થે ૨૦ નો બંધ, ચોથે ભાગે સંનવલન માન ૮૭થે ૧૯ નો
બંધ, અને પાંચમે ભાગે સંનવલની માયા ૮૭થે ૧૮ નો બંધ,
સુદ્ધમસંપરાય ગુણહાણે સંનવલન લોભ પણ ન બાંધે ત્યારે ૧૭
નો બંધ હોય. ત્યાર પછી જ્ઞાનાવરણીય પાંચ, દર્શનાવરણીય
૪, અંતરાય ૫, ઉચ્ચૈર્ગત્રિ ૧ અને યશનામ ૧ એવં (૧૬) મોળ
પ્રકૃતિ પણ ન બાંધે ત્યારે ઉપશાંતમોહ ક્ષીણમોહ અને સયોગી
કેવળી એ ત્રણ ગુણહાણે એક સાતાવેદનીય પ્રકૃતિ બાંધે. અયોગી
કેવલી તો અબંધક હોય એકે પ્રકૃતિ ન બાંધે. ॥ ૭૨ ॥

एसो उ बंधसामित्त,—ओहो गइआइएसु वि तहेव;
ओहाओ साहिज्जइ^१, जत्थ जहा पगइसब्भावो ॥७३॥

एसो=એ પૂર્વેક્ત ગુણસ્થાનનો
બંધભેદबंधसामित्तओहो=બંધ સ્વામિ-
ત્વનો ઓહ (બાણવો.)गइआइएसुवि=ગત્યાદિ (બાસઃ
માર્ગણ)ને વિષે પણ

तहेव=તેમજ.

ओहाओ=ઓહ કહ્યો તે પ્રમાણે

સાહિજ્જદ=કહેવું.

જત્ય=જે માર્ગીષ્ઠાસ્થાને.

જદા=જે પ્રકારે.

પગદસમાવો=પ્રકૃતિનો સદસાવ

અર્થ:—એ પૂર્વોક્ત ગુણસ્થાનનો બંધણે બંધસ્વામિત્વનો ઓથ જાણવો. ગતિ આદિ માર્ગીષ્ઠાને વિષે પણ તેમજ-ઓથ કહ્યો તે પ્રમાણે (ત્રીજા કર્મઅથ મુજબ) જે માર્ગીષ્ઠાસ્થાને જે પ્રકારે પ્રકૃતિનો સદસાવ છે તે પ્રકારે કહેવું. ॥ ૭૩ ॥

વિવેચન:—એ ઓથપણે ચઉદે ગુણમાં બંધસ્વામિત્વ કહ્યું. ખીજે કર્મસ્તવે કહ્યું છે તેમ આ પણ જાણવું. ગત્યાદિક માર્ગીષ્ઠાએ પણ તેમજ ઓથ થકી પ્રકૃતિ કહેવી. ત્રીજે કર્મઅથે ૬૨ માર્ગીષ્ઠાએ બંધ કહ્યો છે તેમ ઇહાં જાણવો. જ્યાં જેટલાં ગુણ-માં હોય અને જેને જેટલી પ્રકૃતિ સદસાવે હોય-જેને જેટલી પ્રકૃતિ બાંધવી ઘટે, ત્યાં તેટલી વિચારીને કહેવી. ॥ ૭૩ ॥

૧ ૧ ૩
તિત્થયરદેવનિરયા-ઉઅં ચ તિસુ તિસુ ગર્હસુ વોધવ્વં;

૧૧૭

અવસેસા પયહીઓ, હવંતિ સવ્વાસુ વિ ગર્હસુ ॥૭૪॥

તિત્થયરદેવનિરયાઉઅંચ=તીર્થ.

૬૨ નામ, દેવાયુ અને નરકાયુ

તિસુ=ત્રણ.

ગર્હસુ=ગતિને વિષે.

વોધવ્વં=જાણવી.

અવસેસા=બાકીની.

પયહીઓ=પ્રકૃતિઓ.

હવંતિ=હોય છે.

સવ્વાસુ=સર્વ.

ગર્હસુ=ગતિને વિષે.

અર્થ:—તીર્થ ૬૨ નામ, દેવાયુ અને નરકાયુ ત્રણ ત્રણ ગતિને વિષે જાણવી બાકીની પ્રકૃતિઓ સર્વ ગતિને વિષે હોય છે. ॥૭૪॥

વિવેચન:—હવે જે જે ગતિને વિષે જેટલી પ્રકૃતિ સ્થિતિએ પામીએ તે કહે છે-તીર્થ ૬૨ નામ ૧, દેવાયુ ૨, અને નરકા ૩, એ ત્રણ પ્રકૃતિ ત્રણ ત્રણ ગતિને વિષે હોય. ત્યાં તીર્થ ૬

નામ નારકી દેવતા અને મનુષ્યને વિષે હોય પણ તિર્થંકર માંહે ન હોય; તીર્થંકર સત્કર્મા તિર્થંકર માંહે જાય નહીં તે માટે. દેવાયુ મનુષ્ય, તિર્થંકર અને દેવતા માંહે સત્તાએ હોય પણ નરકમાંહે ન હોય. નરકાયુ મનુષ્ય, તિર્થંકર અને નારકી માંહે સત્તાએ હોય પણ દેવતામાંહે ન હોય. અને અવશેષ સર્વ પ્રકૃતિઓ ચારે ગતિને વિષે હોય. તિર્થંકર ગતિ માંહે તીર્થંકર નામ વિના સર્વ પ્રકૃતિ સત્તાએ હોય, નરકગતિ માંહે દેવાયુ વિના સર્વ પ્રકૃતિ સત્તાએ હોય, દેવગતિ માંહે નરકાયુ વિના સર્વ પ્રકૃતિ સત્તાએ હોય, અને મનુષ્યગતિ માંહે સર્વ પ્રકૃતિ સત્તાએ હોય. ॥ ૭૪ ॥

ઉપશમશ્રેણિનું સ્વરૂપ.

પદમકસાયચ્ચઙ્કરં, દંસણતિગ સત્તગા વિ ઉવસંતા;
અવિરયસમ્મત્તાઓ, જાવ નિઅટ્ટિત્તિ નાયવ્વા ॥૭૫॥

પદમકસાયચ્ચઙ્કરં=પહેલા કપાયનું ચતુષ્ક.

દંસણતિગ=દર્શનમોહનીયત્રણ.

સત્તગાવિ=સાતે પ્રકૃતિઓ.

ઉવસંતા=ઉપશાંત થયેલી.

અવિરયસમ્મત્તાઓ=અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિ શુભસ્થાનથી માંડીને.

જાવનિયટ્ટિ=અપૂર્વકરણ પર્યંત.

નાયવ્વા=જાણવી.

અર્થ:—પહેલા કપાયનું ચતુષ્ક, દર્શનમોહનું ત્રિષ્ટ એ સાતે પ્રકૃતિઓ અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિથી માંડીને અપૂર્વકરણ પર્યંત ઉપશાંત થયેલી જાણવી. ॥ ૭૫ ॥

વિવેચન—ઈહાં શુભઠાણાને વિષે પૂર્વે જે બધોદયસત્તા સ્થાનકનો સંવેધ કહ્યો તે શુભઠાણાં તો પ્રાયઃ ઉપશમશ્રેણિએ કે ક્ષપકશ્રેણિએ હોય, તે માટે તે શ્રેણિ કહીએ છીએ. ત્યાં પ્રથમ ઉપશમશ્રેણિ કહે છે.—

પહેલા ચાર કપાય તે અનંતાનુબંધિ ચાર કપાય અને દર્શનત્રિષ્ટ તે મિથ્યાત્વમોહનીય ૧, મિશ્ર મોહનીય ૨ અને અમ્યક્ત્વ મોહનીય ૩, એ સાતે પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય. ક્યાં ?

અવિરત સમ્યક્ત્વ ગુણઠાણા થકી માંડીને નિવૃત્તિ નામે આઠમા ગુણઠાણા લગે જાણવી, ત્યાં સાતમા લગે યથાયોગ્યપણે ઉપશાન્ત હોય અને અપૂર્વકરણે તેા નિશ્ચયે જ એ સાતે ઉપશાન્ત હોય.

ત્યાં પ્રથમ અનંતાનુવંચિનો ઉપશમના કહીએ છીએ,—
અવિરત સમ્યક્દષ્ટિ, દેશવિરતિ અને વિરત (પ્રમત્ત અને અપ્ર-
મત્ત) માંહેલો કોઈ પણ જીવ કોઈ પણ યોગે વર્તેલો, તેણે પદ્મ
શુક્લ માંહેલી એક લેશ્યાવંત, *સાકારોપયોગવંત એક કોડાકોડિ
સાગરોપમ કરતાં ન્યૂન સ્થિતિનાં કર્મવંત, કરણકાલથકી પૂર્વે પણ
અંતર્મુહૂર્ત્ત લગે અવદાયમાન (વિશુદ્ધ) ચિત્તવૃત્તિવંત થકો રહે,
તેવો થકો તે પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ સર્વ શુભ જ બાંધે પણ અશુભ
ન બાંધે, અને અશુભ પ્રકૃતિનો અનુભાગ ચઠઠાણીયો હોય
તે બેઠાણીયો કરે અને શુભ પ્રકૃતિનો બેઠાણીયો હોય તે ચઠઠા-
ણીયો કરે અને સ્થિતિબંધ પૂર્ણ થયે થકે અન્ય સ્થિતિબંધ પૂર્વસા
સ્થિતિબંધની અપેક્ષાએ પદ્યોપમને સંજ્યાતમે ભાગે હીન હીન
કરે, એમ અંતર્મુહૂર્ત્ત કાળ લગે રહીને ત્યારપછી યથાક્રમે
પ્રત્યેક અંતર્મુહૂર્ત્તનાં ત્રણ કરણ કરે. તે આ પ્રમાણે—યથા-
પ્રવૃત્તકરણ ૧, અપૂર્વકરણ ૨, અને અનિવૃત્તિકરણ ૩, ચોથી
ઉપશાંતાદ્વા. ત્યાં યથાપ્રવૃત્તકરણે પેસતો થકો પ્રતિ સમયે અનંત-
ગુણ વધતી વિશુદ્ધિએ પેસે. ત્યાં પૂર્વોક્ત શુભ પ્રકૃતિનો બંધા-
દિક તેમજ કરે પણ સ્થિતિ*ધાતાદિક ત્યાં ન કરે, તત્પ્રાયોગ્ય
વિશુદ્ધિનો અભાવ મારે. ત્યાં પ્રતિસમયે નાના જીવની અપેક્ષાએ
અસંજ્યાત લોકાકાશ પ્રદેશપ્રમાણ અધ્યવસાયનાં સ્થાનક હોય,
તે ષડ્સ્થાનપતિત હોય. ષડ્સ્થાનતું સ્વરૂપ કહે છે—જે હીન હોય
તો અનંતભાગહીન ૧, અસંજ્યાતભાગ હીન ૨, સંજ્યાતભાગ
હીન ૩, સંજ્યાતગુણ હીન ૪, અસંજ્યાતગુણ હીન ૫, અને
અનંતગુણ હીન ૬; અને જે અધિક હોય તો અનંત-
ભાગ અધિક ૧, અસંજ્યાતભાગ અધિક ૨, સંજ્યાતભાગ
અધિક ૩, સંજ્યાતગુણ અધિક ૪, અસંજ્યાતગુણ અધિક
૫ અને અનંતગુણ અધિક ૬, એ છઠાણવડીયા કહીએ, અને

,ચાનોપયોગવાળો *સ્થિતિધાત, રસધાત, ગુણચેષ્ટિ ગુણસક્રમ.

નામ નારહી દેવતા અને મનુષ્યને વિષે હોય પણ તિર્થંચ માં
 ન હોય; તીર્થંકર સત્કર્મા તિર્થંચ માંહે જાય નહીં તે માટે. દેવાય
 મનુષ્ય, તિર્થંચ અને દેવતા માંહે સત્તાએ હોય પણ નરકમાંહે
 ન હોય. નરકાય મનુષ્ય, તિર્થંચ અને નારહી માંહે સત્તાએ
 હોય પણ દેવતામાંહે ન હોય. અને અવશેષ સર્વ પ્રકૃતિઓ
 ચારે ગતિને વિષે હોય, તિર્થંચ ગતિ માંહે તીર્થંકર નામ વિના
 સર્વ પ્રકૃતિ સત્તાએ હોય, નરકગતિ માંહે દેવાય વિના સર્વ પ્રકૃતિ
 સત્તાએ હોય, દેવગતિ માંહે નરકાય વિના સર્વ પ્રકૃતિ સત્તાએ
 હોય, અને મનુષ્યગતિ માંહે સર્વ પ્રકૃતિ સત્તાએ હોય. ॥ ૭૪ ॥

ઉપશમશ્રેણિનું સ્વરૂપ.

પદમકસાયચ્ચઉવકં, દંસણતિગ સત્તગા વિ ઉવસંતા;
 અવિરયસમ્મત્તાઓ, જાવ નિઅદિત્તિ નાયવ્વા ॥૭૫॥

પદમકસાયચ્ચઉવકં=પહેલા ક્ષાયનું ચતુષ્ક.

દંસણતિગ=દર્શનમોહનીયત્રણ.

સત્તગાવિ=સાતે પ્રકૃતિઓ.

ઉવસંતા=ઉપશાંત થયેલી.

અવિરયસમ્મત્તાઓ=અવિરત સ-
 મ્યગ્દ્રષ્ટિ ગુણસ્થાનથી
 માંડીને.

જાવનિયદિ=અપૂર્વકરણ પર્થત.
 નાયવ્વા=જાણવી.

અર્થ:—પહેલા ક્ષાયનું ચતુષ્ક, દર્શનમોહનું ત્રણ એ સાતે
 પ્રકૃતિઓ અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિથી માંડીને અપૂર્વકરણ પર્થત ઉપ-
 શાંત થયેલી જાણવી. ॥ ૭૫ ॥

વિવેચન.—ઈહાં ગુણઠાણાને વિષે પૂર્વે જે બધોદયસત્તા સ્થા
 નકનેા સંવેધ કહીો તે ગુણઠાણાં તો પ્રાયઃ ઉપશમશ્રેણિએ કે
 કષપકશ્રેણિએ હોય, તે માટે તે શ્રેણિ કહીએ છીએ. ત્યાં પ્રથમ
 ઉપશમશ્રેણિ કહે છે.—

પહેલા ચાર ક્ષાય તે અનંતાનુબંધિ ચાર ક્ષાય અને
 દર્શનત્રિક તે મિથ્યાત્વમોહનીય ૧, મિશ્ર મોહનીય ૨ અને
 અમ્યક્ત્વ મોહનીય ૩, એ સાતે પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય. ક્યાં ?

અવિરત સમ્યક્ત્વ ગુણઠાણા થકી માંડીને નિવૃત્તિ નામે આઠમા ગુણઠાણા લગે જાણવી, ત્યાં સાતમા લગે યથાચોગ્યપણે ઉપશાન્ત હોય અને અપૂર્વકરણે તેા નિશ્ચયે જ એ સાતે ઉપશાન્ત હોય.

ત્યાં પ્રથમ અનંતાનુવંધિનો ઉપશમના કહીએ છીએ,—
અવિરત સમ્યગ્દ્રષ્ટિ, દેશવિરતિ અને વિરત (પ્રમત્ત અને અપ્ર-
મત્ત) માંહેલો કોઈ પણ જીવ કોઈ પણ યોગે વર્તતો, તેજે પદ્મ
શુક્લ માંહેલી એક લેશ્યાવંત, *સાકારોપયોગવંત એક કોડાકોડિ
સાગરોપમ કરતાં ન્યૂન સ્થિતિનાં કર્મવંત, કરણકાલથકી પૂર્વે પણ
અંતર્મુહૂર્ત્ત લગે અવદાયમાન (વિશુદ્ધ) ચિત્તવૃત્તિવંત થકો રહે,
તેવો થકો તે પરાવર્તમાન પ્રકૃતિ સર્વ શુભ જ બાંધે પણ અશુભ
ન બાંધે, અને અશુભ પ્રકૃતિનો અનુભાગ ચઠઠાણીયો હોય
તે બેઠાણીયો કરે અને શુભ પ્રકૃતિનો બેઠાણીયો હોય તે ચઠઠા-
ણીયો કરે અને સ્થિતિબંધ પૂર્ણ થયે થકે અન્ય સ્થિતિબંધ પૂર્વેલા
સ્થિતિબંધની અપેક્ષાએ પદ્યોપમને સંજ્યાતમે ભાગે હીન હીન
કરે, એમ અંતર્મુહૂર્ત્ત કાળ લગે રહીને ત્યારપછી યથાક્રમે
પ્રત્યેક અંતર્મુહૂર્ત્તનાં ત્રણ કરણ કરે. તે આ પ્રમાણે—યથા-
પ્રવૃત્તકરણ ૧, અપૂર્વકરણ ૨, અને અનિવૃત્તિકરણ ૩, ચોથી
ઉપશાંતાદ્વા. ત્યાં યથાપ્રવૃત્તકરણે પેસતો થકો પ્રતિ સમયે અનંત-
ગુણ વધતી વિશુદ્ધિએ પેસે. ત્યાં પૂર્વોક્ત શુભ પ્રકૃતિનો બંધા-
દિક તેમજ કરે પણ સ્થિતિ*ધાતાદિક ત્યાં ન કરે, તત્પ્રાચોગ્ય
વિશુદ્ધિનો અભાવ માટે. ત્યાં પ્રતિસમયે નાના જીવની અપેક્ષાએ
અસંજ્યાત લોકાકાશ પ્રદેશપ્રમાણ અધ્યવસાયનાં સ્થાનક હોય,
તે વદસ્થાનપતિત હોય. વદસ્થાનનું સ્વરૂપ કહે છે—જે હીન હોય
તેા અનંતભાગહીન ૧, અસંજ્યાતભાગ હીન ૨, સંજ્યાતભાગ
હીન ૩, સંજ્યાતગુણ હીન ૪, અસંજ્યાતગુણ હીન ૫, અને
અનંતગુણ હીન ૬; અને જે અધિક હોય તેા અનંત-
ભાગ અધિક ૧, અસંજ્યાતભાગ અધિક ૨, સંજ્યાતભાગ
અધિક ૩, સંજ્યાતગુણ અધિક ૪, અસંજ્યાતગુણ અધિક
૫ અને અનંતગુણ અધિક ૬, એ જાણવડીયા કહીએ, અને

,*સારોપયોગવાળો *સ્થિતિધાત, રસધાત, ગુણદ્રેણિ ગુણસમ્બંધ.

તે પ્રથમ સમયના અધ્યવસાયસ્થાનકની અપેક્ષાએ બીજે સમયે અધ્યવસાયસ્થાનક વિશેષાધિક હોય. બીજા સમયની અપેક્ષાએ ત્રીજે સમયે અધ્યવસાય સ્થાનક વિશેષાધિક હોય. એમ ઉત્તરોત્તર યથાપ્રવૃત્તકરણના ચરમ સમય લગે 'કહેવું'. ત્યાં પ્રથમ સમયે જઘન્ય વિશુદ્ધિ સર્વ થકી થોડી હોય. બીજે સમયે વિશુદ્ધિ તે થકી અનંતગુણ હોય, તે થકી ત્રીજે સમયે જઘન્ય વિશુદ્ધિ અનંતગુણ હોય, એમ ત્યાં લગે કહેવું કે જ્યાં લગે યથાપ્રવૃત્ત કરણના કાળનો સંખ્યાતમો ભાગ જાય ત્યારપછી પ્રથમ સમયે ઉત્કૃષ્ટી વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય તે થકી પણ જે જઘન્ય સ્થાનથી નિવૃત્તિ કરી હતી તેના ઉપરલી જઘન્ય વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય. તે થકી હેઠલી બીજા સમયની ઉત્કૃષ્ટ વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય તે થકી ઉક્ત જઘન્યથી ઉપરની જઘન્ય વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય, એમ ઉપર અને હેઠે એકેકું વિશુદ્ધિ સ્થાનક અનંતગુણું ત્યાં લગે કહેવું કે જ્યાં લગે યથાપ્રવૃત્તકરણને ચરમ સમયે જઘન્ય વિશુદ્ધિસ્થાનક અનંતગુણ વિશુદ્ધ હોય ત્યારપછી જે ઉપરલાં જઘન્ય સ્થાનક રહ્યાં તેના ઉત્કૃષ્ટ વિશુદ્ધિસ્થાનક નિરંતર અનંતગુણી વૃદ્ધિએ યાવત્ ચરમ સમયત્ ઉત્કૃષ્ટ વિશુદ્ધિસ્થાનક હોય ત્યાં સુધી કહેવું. એ યથાપ્રવૃત્ત કરણ કહ્યું. હવે અપૂર્વકરણ કહે છે-ત્યાં અપૂર્વકરણે પ્રતિસમયે અસંખ્યાતા લોકાકાશ પ્રદેશ પ્રમાણુ અધ્યવસાય સ્થાનક હોય. તે પ્રતિસમયે છાણુવડિયાં હોય. ત્યાં પ્રથમ સમયે જઘન્ય વિશુદ્ધિ સર્વ થકી થોડી હોય પણ તે યથાપ્રવૃત્ત કરણના ચરમ સમયની ઉત્કૃષ્ટી વિશુદ્ધિ થકી અનંતગુણી જાણવી. તે થકી પ્રથમ સમયે જ ઉત્કૃષ્ટી વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય. તે થકી બીજે સમયે જઘન્ય વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય તે થકી તેજ બીજે સમયે ઉત્કૃષ્ટી વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય એમ પ્રતિ સમયે અનંતગુણી વધતી વિશુદ્ધિ અપૂર્વકરણના છેલ્લા સમય લગે કહેવી, યાવત્ ચરમ સમયે ઉત્કૃષ્ટી વિશુદ્ધિ અનંતગુણી હોય. એ અપૂર્વકરણને વિષે પ્રથમ સમયે જ સ્થિતિઘાત ૧, રસઘાત ૨, ગુણુત્રેણિ ૩, ગુણુસંક્રમ ૪ અને અન્ય

૧ એટલા માટે તેની રચાપના કરતાં વિષમચતુરત્ર ક્ષેત્રને રૂંધે છે.

(અપૂર્વ) સ્થિતિખંડ ૫, એ પાંચ પદાર્થ સમકાળે પ્રવર્તે. ત્યાં 'સ્થિતિઘાત' તે સ્થિતિખંડ કર્મના અધિમ ભાગ થકી ઉત્કૃષ્ટપણે ઘણાં સાગરોપમનાં શત પ્રમાણુ અને જલન્યથી પદ્યોપમના સંખ્યા-તમા ભાગ માત્ર સ્થિતિખંડ ઉકેરે-ખંડ, તે ઉકેરીને જે સ્થિતિ હેઠે નહીં ખંડ તે માંહે તે દલિયું નાંખે. અંતર્મુદ્ધૂર્ત કાળે તે સ્થિતિ ખંડ ઉકેરે. ત્યાર પછી વળી ફરીને પણ હેઠલો પદ્યોપમ સંખ્યેય ભાગ માત્ર સ્થિતિ ખંડ અંતર્મુદ્ધૂર્ત કાળે ઉકેરે, પૂર્વોક્ત પ્રકારે જ નાંખે. એમ અપૂર્વકરણના કાળ માંહે ઘણાં સ્થિતિખંડનાં સહસ્ર વ્યતિક્રમે, એમ કયે થકે અપૂર્વકરણને પ્રથમ સમયે જેટલી સ્થિતિયું કર્મ હવું તે તેને જ ચરમ સમયે સંખ્યાતગુણ હોન થાય. 'સ્થિતિઘાત' તે અશુભ પ્રકૃતિના જે અનુભાગ, તેના અનંતમે ભાગ મૂકીને શેષ સર્વ અનુભાગના ભાગ અંતર્મુદ્ધૂર્ત વિનાશે. ત્યાર પછી વળી જે અનંતમે ભાગ રહ્યો છે, તેના વળી અનંતમે ભાગ મૂકીને શેષ અનુભાગના ભાગ અંતર્મુદ્ધૂર્ત વિનાશે. ત્યારપછી વળી જે પૂર્વે મૂકેલો અનંતમે ભાગ છે તેના વળી અનંતમે ભાગ મૂકીને શેષ અનુભાગના ભાગ અંતર્મુદ્ધૂર્ત વિનાશે. એમ અનેક અનુભાગ ખંડનાં સહસ્ર એક સ્થિતિખંડને વિષે વ્યતિક્રમે અને તે સ્થિતિખંડને અનેક સહસ્રે અપૂર્વકરણ સંખ્યું થાય. હવે 'ગુણત્રેણી' તે અંતર્મુદ્ધૂર્ત પ્રમાણુ સ્થિતિની ઉપર જે સ્થિતિઓ છે તે માંહેથી દલિઈ લખને ઉદ્યાવલિકાની* ઉપરની સ્થિતિને વિષે પ્રતિસમયે અસંખ્યાતગુણપણે નાંખે, તે આ પ્રમાણે-પ્રથમ સમયે સ્તોત્ર, બીજે સમયે અસંખ્યાતગુણ, એમ યાવત અંતર્મુદ્ધૂર્તના ચરમ સમય લગે કહેવું. એ અંતર્મુદ્ધૂર્ત અપૂર્વકરણ અને અનિવૃત્તિકરણના કાળ થકી લગારેક અધિક્ જાણવું, એ પ્રથમસમયગૃહિત દલિકનો નિક્ષેપ વિધિ જાણવો. એમ દ્વિતીયાદિક સમયે ગૃહિત દલિયાનો પણ નિક્ષેપ કહેવો. વળી અનેક ગુણત્રેણી રચવાને પ્રથમ સમયે જે દલિઈ ગ્રહે તે સ્તોત્ર હોય, તે થકી બીજે સમયે અસંખ્યાતગુણ, તે થકી ત્રીજે સમયે અસંખ્યાતગુણ, એમ યાવત ગુણત્રેણી કરણના

* જેનો ઉદ્ય હોય તેની ઉદ્ય સમયથી આરંભી અને ઉદ્ય ન હોય તેની ઉદ્યાવલિકા છોડી દલિક રચના થાય.

ચરમ સમય લગે જાણવું. અપૂર્વકરણના સમયો અને અનિવૃત્તિ-
કરણના સમયોને વિષે અનુક્રમે ઘટતે થકે ગુણત્રેણિ દલિકનો
નિક્ષેપ શેષ શેષને વિષે હોય, પણ ઉપર ન વધે, હવે 'ગુણસંક્રમ'
તે અપૂર્વકરણને પ્રથમ સમયે અનંતાનુષંગ્યાદિક અશુભ પ્રકૃતિનું
દલિઉં અપર પ્રકૃતિને વિષે જે સંક્રમે તે સ્તોક હોય, તે થકી
બીજે સમયે અપર પ્રકૃતિને વિષે સંક્રમતું દલિક અસંખ્યાતગુણ
હોય, એમ તૃતીયાદિક સમયને વિષે પણ કહેવું. હવે 'અન્ય
સ્થિતિવંચ' એ અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયે અન્ય જ (અપૂર્વ)
નવો-સ્તોક સ્થિતિખંધ આરંભે. સ્થિતિખંધ અને સ્થિતિ (ખંડ)
ઘાત તે સમકાળે આરંભે અને સમકાળે પૂરા કરે. એમ એ પાંચ
પદાર્થ અપૂર્વકરણે પ્રવર્તે.

હવે અનિવૃત્તિ કરણ કહે છે-અનિવૃત્તિકરણે સમકાળે પેઠેલા
સર્વ જીવને એકજ અધ્યવસાયસ્થાનક હોય પણ પહેલા સમયના
વિશુદ્ધિસ્થાનકની અપેક્ષાએ બીજા સમયનું વિશુદ્ધિસ્થાનક
અનંતગણું હોય, એમ યાવત અનિવૃત્તિકરણના ચરમ સમય લગે
કહેવું. તે માટે જ એ કરણે પેઠા તુલ્યકાળના જીવો સંખ્યાથી
અધ્યવસાયસ્થાનોને પરસ્પરે નિવૃત્તિ-વ્યાવૃત્તિ (ફેરફાર) નથી તે
માટે અનિવૃત્તિકરણ નામ કહીએ. એ અનિવૃત્તિબાદર કરણને
વિષે જોડેલા સમય તેટલાં અધ્યવસાયસ્થાનક હોય. તે પૂર્વ
પૂર્વ થકી અનંતગુણ વૃદ્ધ હોય છતાં પણ પહેલા સમયથી જ
માંડીને પૂર્વોક્ત પાંચ પદાર્થ સમકાળે પ્રવર્તે તે અનિવૃત્તિકરણના
કાળના ઘણા સંખ્યાતા ભાગ ગયે અને એક ભાગ રહે
થકે અનંતાનુષંગિની હેઠલી આવલિકા માત્ર મુકોને અંતર્મુદ્ધર્ત
પ્રમાણ અંતરકરણ, અભિનવ સ્થિતિખંધના કાળ પ્રમાણ અંત-
ર્મુદ્ધર્ત કરે. અંતરકરણનું દલિઉં ઉકેરાતું બધ્યમાન પર પ્રકૃતિને
વિષે નાંખે, અને પ્રથમ સ્થિતિનું દલિઉં આવલિકા માત્ર હોય,
તે વેદમાન પરપ્રકૃતિને વિષે સ્તિબુક્કસંક્રમે કરીને સંક્રમાવે, તે
અંતરકરણ કીધે થકે બીજે સમયે અનંતાનુષંગિનું ઉપરની
સ્થિતિનું દલિઉં ઉપશમાવવા માંડે. તે આ રીતે કે-પ્રથમ સમયે
સ્તોક ઉપશમાવે, બીજે સમયે અસંખ્યાત ગણું ઉપશમાવે, એમ
યાવત અંતર્મુદ્ધર્ત લગે ઉપશમાવે, એટલે કાળે સમસ્તપણે અનં-

તાનુબંધી ઉપશમિત થાય. ઉપશમિત તે શું? જેમ રેણુનો નિકર (સમૂહ) પાણીના બિંદુના સમૂહે સિંચી સિંચીને દુધણાદિવડે નિઃકૃદિત થકો નિરુપંદ થાય તેમ કર્મરેણુનો નિકર પણ વિશુદ્ધિ જલે કરી સિંચી સિંચીને અનિવૃત્તિકરણરૂપ દુધણાદિકે કરીને નિઃકૃદિત થકો સંક્રમણ, ઉદય ઉદીરણ, નિષ્પત્ત અને નિકાચના કરવાને અયોગ્ય થાય; તેને ઉપશમના કહીએ. કેટલાએક આચાર્ય કહે છે કે અનંતાનુબંધીની ઉપશમના ન હોય, પણ વિસંયોજના-ક્ષેપણ જ હોય, તે આવી રીતે કે-કહ્યાં શ્રેષ્ઠ અષ્ટ-પદિવજ્રતા પણ અવિરત ચારે ગતિના પણ વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિ અથવા દેશાવરત તિર્યચ અને મનુષ્ય અથવા સર્વાવિરત મનુષ્ય જ, એ સર્વે સર્વે પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તિ અનંતાનુબંધી કાય કરવાને અર્થે યથાપ્રવૃત્તાદિક વ્રણ કરણ કરે, એ કરણની વક્ત-વ્યતા જેમ પૂર્વે કહી તેમજ નિરવશેષપણે જાણવી, પણ એટલું વિશેષ જ કહ્યાં અનિવૃત્તિ કરણે પેઠો થકો અંતરકરણ ન કરે પણ કર્મપ્રકૃત્યુક્ત સ્વરૂપ ઉદ્વેગના સંક્રમે કરીને અધસ્તન આવ-લિકા માત્ર મૂકીને ઉપરના નિરવશેષપણે-સમસ્ત અનંતાનુબંધીને વિનાશે. આવલિકા માત્ર છે તે સ્તિબુદ્ધસંક્રમે કરીને વેદમાન પ્રકૃતિને વિષે સંક્રમાવે. તે અંતર્મુદૂર્ત પછી અનિવૃત્તિ કરણને છેડે શેષકર્મના સ્થિતિઘાત, રસઘાત અને ગુણશ્રેણી ન હોય; પણ તે છવ સ્વભાવસ્થ જ હોય એ અનંતાનુબંધીની વિસં-યોજના કહી.

હવે દર્શનત્રિકનો ઉપશમના કહીએ છીએ. ત્યાં મિથ્યાત્વની ઉપશમના મિથ્યાદ્રષ્ટિને તથા વેદકસમ્યગ્દ્રષ્ટિને હોય, અને સમ્યક્-ત્વની તથા મિથ્યની ઉપશમના તો વેદક સમ્યગ્દ્રષ્ટિને જ હોય. ત્યાં મિથ્યાદ્રષ્ટિને મિથ્યાત્વની ઉપશમના પ્રથમ સમ્યક્ત્વ પામતાં હોય, તે આ પ્રમાણે-સંજીવચેદિય સર્વે પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તો, કરણકાળ થકી પૂર્વે અંતર્મુદૂર્ત સગે સમયે સમયે અનંતગુણ વધતી વિશુદ્ધિએ પ્રવર્ત્તો, અસાધ્યસિદ્ધિકની વિશુદ્ધિની અપેક્ષાએ અનંતગુણ વિશુદ્ધિવંત, મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન અને વિભંગ

જ્ઞાન એ માંહેલા અનેરે કોઇ પણ સાકારોપયોગે ઉપયુક્ત થકો, અનેરે યોગે વર્તેતો, જઘન્ય પરિણામે તેજોલેશ્યાએ, મધ્યમ પરિણામે પદ્મલેશ્યાએ અને ઉત્કૃષ્ટ પરિણામે શુક્લ લેશ્યાએ વર્તેતો મિથ્યાદ્રષ્ટિ ચારે ગતિના જીવ કોડાકોડિ સાગરોપમ માંહેલી સ્થિતિનાં કર્મવંત, ઇત્યાદિક સર્વ પૂર્વોક્ત રીતે યથાપ્રવૃત્તકરણ, અપૂર્વકરણ પરિપૂર્ણ થાય ત્યાં લગે કહેવું. એટલું વિશેષ જે અહીં અપૂર્વકરણે ગુણસંક્રમ ન કહેવો પણ સ્થિતિઘાત, રસઘાત, ગુણશ્રેણિ અને અન્ય સ્થિતિભંધ એ ચાર જ કહેવા. ગુણશ્રેણિ-હલિક રચના પણ ઉદય સમયથી માંડીને જાણવી. ત્યારપછી અનિવૃત્તિ કરણે પણ એમજ કહેવું. અનિવૃત્તિકરણ કાળના ઘણા સંખ્યાતમા ભાગ ગયે થકે અને એક સંખ્યાતમે ભાગ થાકતે છતે અંતર્મુદ્ધર્તમાન હેઠું સુકીને મિથ્યાત્વનું અંતરકરણ અંતર્મુદ્ધર્ત પ્રમાણ પ્રથમ સ્થિતિ થકો કાંઈક અધિક અલિનવ સ્થિતિભંધના કાળ સરખા અંતર્મુદ્ધર્ત કાળે કરે, અને અંતરકરણનું હલિક ઉકેરીને પ્રથમ તથા દ્વિતીય સ્થિતિ માંહે નાંખે, અને પ્રથમ સ્થિતિએ વર્તેતો ઉદીરણા પ્રયોગે કરીને જે પ્રથમસ્થિતિગત હલિક આકર્ષીને ઉદય માંહે નાંખે તે ઉદીરણા, અને જે વળી બીજી સ્થિતિના સમીપ થકો ઉદીરણા પ્રયોગે જ કરીને હલિક આકર્ષીને ઉદય માંહે નાંખે તે આગાસ કહીએ. ઉદીરણાનું જ વિશેષ પ્રતિપત્તિને અર્થે આગાસ એવું બીજું નામ કહીએ. ઉદય ઉદીરણાએ કરીને પ્રથમ સ્થિતિ અનુભવતો જે આવલિકા શેષ રહે ત્યાં લગે જાય જે આવલિકા થાકતે આગાસ વિચ્છેદ પામે ત્યારપછી ઉદીરણા જ કેવળ પ્રવર્તે તે પણ આવલિકા શેષ રહે ત્યાં લગે હોય. તે પછી એક આવલિકા માત્ર કેવળ ઉદયે કરીને જ અનુભવે. તે આવલિકા માત્રને ચરમ સમયે દ્વિતીય સ્થિતિગત હલિકના અનુભાગ ભેદે કરીને ત્રિષા પુર્ણ કરે, તે આ પ્રમાણે-સમ્યક્ત્વ ૧, મિશ્ર ૨, અને મિથ્યાત્વ ૩; તે પછી અનંતર સમયે મિથ્યાત્વહલિકના ઉદયના અભાવ થકો ઔપશમિક સમ્યક્ત્વ પામે. એ મિથ્યાત્વની સર્વ પ્રકારે ઉપશમના થકો પ્રથમ વાર સમ્યક્ત્વનો લાભ હોય. એ સમ્યક્ત્વ પામતો કોઈક દેશવિરતિ સહિત અને કોઈક સર્વવિરતિ સહિત પણ પડિવળે તે મારે દેશવિરત, પ્રમત્ત અને

અપ્રમત સંયતને વિષે પણ મિથ્યાત્વ ઉપશાન્ત પામીએ. હવે સંયમને વિષે વર્તમાન વેદક સમ્યગ્દર્શને ત્રણ દર્શન ઉપશમાવતાં ત્રણ કરણનો વિધિ પૂર્વલીપરે ત્યાં સુધી કહેવો, જ્યાં સુધી અનિવૃત્તિ કરણકાળના સંખ્યાત ભાગ ગયે થકે અંતરકરણ કરે. તે કરતો થકો સમ્યક્ત્વની પ્રથમ સ્થિતિ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ સ્થાપે અને મિથ્યાત્વ તથા મિશ્રની સ્થિતિ આવલિષ્ઠ માત્ર સ્થાપે અને ઉકેરાતું દલિઉં ત્રણેનું સમ્યક્ત્વની પ્રથમ સ્થિતિ માંહે નાંખે. મિથ્યાત્વ તથા મિશ્રનો પ્રથમ-સ્થિતિનાં દલિયાં સમ્યક્ત્વની પ્રથમ સ્થિતિનાં દલિયાં માંહે સ્તિબુદ્ધસંક્રમે કરીને સંક્રમાવે. સમ્યક્ત્વનો પ્રથમ-સ્થિતિ વિપાકના અનુભવવા થકી અનુક્રમે ક્ષીણ થયે થકે ઔપશમિક સમ્યગ્દર્શિ જીવ થાય. અને તે ત્રણે મિથ્યાત્વાદિકના ઉપરના દલિયાની ઉપશમના અનંતાનુબંધોના ઉપરિતન દલિયાની પરે જાણવી. એજ પ્રકારે કરીને અનેરોનાં પણ ઉપશમના જાણવી. એનો વિસ્તાર અંથાન્તર* થકી જાણવો. ॥ ૭૫ ॥

* એ પ્રકારે ઉપશાન્ત થયાં છે ત્રણ દર્શનમોહનીયને જોણે એવો પુરુષ ચારિત્રમોહનીયને ઉપશમાવવાને ઇચ્છતો કરી પણ મયાપ્રવૃત્તાદિ ત્રણ કરણ કરે છે. કરણોનું સ્વરૂપ અગાઉ કહ્યા મુજબ જાણવું, પણ અહીં મયાપ્રવૃત્તકરણ અપ્રમત ગુણસ્થાને, અપૂર્વકરણ અપૂર્વકરણે અને અનિવૃત્તિ કરણ અનિવૃત્તિઆદમંપરાયે જાણવું ત્યાં અપૂર્વકરણે સ્થિતિધાતાદિ પૂર્વની પેઠે પ્રવર્તે છે પણ એટલું વિશેષ છે કે-નંદિ બધાતી એવી સર્વ અશુભ પ્રકૃતિનો ગુણસંક્રમ અહીં પ્રવર્તે છે. અપૂર્વકરણાદનો સંખ્યાતમો ભાગ ગયે છતે નિદ્રા પ્રવલ્લનો બંધવ્યવચ્છેદ થાય તે પછી હજારો સ્થિતિખંડ ગયે છતે અપૂર્વકરણાદના સંખ્યાતા ભાગ જાય અને એક ભાગ બાકી રહે તેની વચ્ચે દેવગતિ, દેવાનુપૂર્વી, પચ્ચેદિય જાતિ, વૈકિયદિક, આહારક દિક, તૈજસ-કાર્મણનામ, સમચતુરસ સંરથાન, વણ્યચતુષ્ક, અગુરુધણુ, ઉપ-પાત, પરાપાત, ઉચ્ચવાસ, તસ, બાદર, પર્યાપ્તિ, પ્રત્યેક નામ, પ્રશસ્ત-વિદાયોગતિ, સિશ્વર નામ, શુભ નામ, સુભગ નામ, સુસ્વર નામ, આદેય નામ, નિર્માણ નામ અને તીર્થંકર નામ એ ત્રીશ પ્રકૃતિનો બંધવ્યવચ્છેદ થાય. ત્યારપછી સ્થિતિખંડ પૃથક્ત્વ ગયે છતે અપૂર્વકરણાદના છેલ્લે સમયે હાસ્ય, રતિ, ભય અને જુગુપ્સાનો બંધવ્યવચ્છેદ થાય. હાસ્ય, રતિ અરતિ શોક ભય તથા જુગુપ્સાનો હિંસ્ય વિચ્છેદ હોય, અને સર્વ-કર્મનાં દેશ

હોય તે પછી સંજ્વલનની માયા ઉપશમે પચ્ચીશ પ્રકૃતિ ઉપશાન્તઃ
હોય એ અનિવૃત્તિબાદર ગુણકાણે ઉપશમેન પ્રકૃતિ જાણવી. ॥ ૭૬ ॥

× તે પછી અનિવૃત્તિકરણાદના સંખ્યાતા લાગ ગયે છતે દર્શન સમક સિવાયની મોહનીય કર્મની એકવીશ પ્રકૃતિનું અંતરકરણકરે, ત્યાંવેદમાન સંજ્વલન ચાર કષાય મોહિનો કાઈ પણ એક કષાય અને ત્રણ વેદ મોહિનો કાઈપણ વેદમાન એક વેદની પ્રથમ સ્થિતિ પોતાના ઉદય કાળ પ્રમાણુ હોય. બાકીના ૧૧ કષાય અને ૮ નોકષાયની પ્રથમ સ્થિતિ આવલિકા માત્ર હોય. અહીં સ્ત્રીવેદ અને નપુંસક વેદનો ઉદયકાળ સંખ્યાત ગુણુ હોય. તે થકી સંજ્વલન કોધનો વિશેષાધિક, તે થકી સંજ્વલન માન, માયા અને લોભનો અનુક્રમે વિશેષાધિક હોય, ત્યાં સંજ્વલન કોધનો ઉદયે ઉપશમ શ્રેષ્ઠિ પ્રારંભે તેને અપ્રત્યાખ્યાન તથા પ્રત્યાખ્યાન કોધનો ઉપશમ ન થાય ત્યાં સુધી સંજ્વલન કોધનો ઉદય હોય. સંજ્વલન માનના ઉદયે શ્રેષ્ઠિ પ્રારંભકને અપ્રત્યાખ્યાન તથા પ્રત્યાખ્યાન માનનો ઉપશમ ન થાય ત્યાં સુધી સંજ્વલન માનનો ઉદય હોય સંજ્વલન માયાના ઉદયે શ્રેષ્ઠિ પ્રારંભકને અપ્રત્યાખ્યાન તથા પ્રત્યાખ્યાન માયાનો ઉપશમ ન થાય ત્યાં સુધી સંજ્વલન માયાનો ઉદય હોય. સંજ્વલન લોભનો ઉદયે શ્રેષ્ઠિ પ્રારંભકને અપ્રત્યાખ્યાન તથા પ્રત્યાખ્યાન લોભનો ઉપશમ ન થાય ત્યાં સુધી સંજ્વલન લોભ (બાદર) નો ઉદય હોય. એ પ્રકારે તે અંતરકરણ ઉપરના ભાગોની અપેક્ષાએ સમ અને નીચેના ભાગની અપેક્ષાએ પૂર્વોક્ત રીતે વિષમ હોય. અહીં જટલા કાળે સ્થિતિનું ડોહાત કરે અથવા અન્ય સ્થિતિનું ડોહાત કરે તેટલા કાળે અંતરકરણ પણુ કરે. એ ત્રણે એક સાથે આરંભે અને સાથેજ પૂર્ણ કરે.

અંતરકરણ સંબંધિ દલિકનો પ્રણેપવિધિ આ પ્રમાણે જાણવો—

જે કર્મેણા તે વખતે બંધ અને ઉદય વર્તેલા હોય તે કર્મના અંતરકરણ સંબંધિ દલિક પહેલી અને બીજી સ્થિતિમાં નાખે છે જેમકે પુરુષ વેદોદયે શ્રેષ્ઠિ પ્રારંભકને પુરુષવેદનો બંધ અને ઉદય હોવાથી પુરુષ વેદના અંતરકરણ સંબંધિ દલિક પ્રથમ અને દ્વિતીય સ્થિતિમાં નાખે. વળી જે કર્મનો એકલો ઉદયજ હોય પણ બંધ ન હોય તેના અંતરકરણ સંબંધિ દલિક પ્રથમસ્થિતિમાંજ નાખે, જેમકે સ્ત્રી વેદોદયે શ્રેષ્ઠિ પ્રારંભકને સ્ત્રીવેદનો ઉદયજ હોવાથી સ્ત્રીવેદના અંતરકરણ સંબંધિ દલિક પ્રથમ સ્થિતિમાં નાખે. વળી જે કર્મનો ઉદય નથી પણ ફક્ત બંધ છે તેના અંતરકરણ

દલિક દ્વિતીય સ્થિતિમાં નાંખે, જેમકે સંનવલન કોષાદયે શ્રેણિ પ્રારંભકને આક્રીના ત્રણ કષાયનો ઉદય વિના બંધ હોવાથી તેના અંતરકરણ દલિક દ્વિતીય સ્થિતિમાં નાંખે વળી જે કર્મનો બંધ અને ઉદય નથી તેનાં અંતરકરણ દલિક પરપ્રકૃતિમાં નાંખે, જેમકે બીજા અને ત્રીજા કષાયના દલ, તેના, બંધોદય ન હોવાથી સંનવલન કષાયમાં નાંખે અહીં અનિવૃત્તિ કરણમાં બહુ વકતવ્ય છે તે વિશેષાર્થાએ કર્મ પ્રકૃતિસંગ્રહણીની ટીકા જોવી. અંતરકરણ કર્યા પછી નપુંસક વેદને ઉપશમાવે તે આ પ્રમાણે-પ્રથમ સમયે થોડું ઉપશમાવે, બીજે સમયે અસંખ્યેય ગુણ, ત્રીજે સમયે તેથી પણ અસંખ્યેય ગુણ; એ પ્રમાણે સમયે સમયે અસંખ્યાત ગુણ (વધારે) હેલા સમય સુધી ઉપશમાવે અને સમયે સમયે ઉપશમેલ દલિકની અપેક્ષાએ અસંખ્યાત ગુણ દલિક દ્વિચરમ સમય સુધી પર પ્રકૃતિમાં નાંખે. છેલ્લે સમયે પર પ્રકૃતિમાં સંક્રમણ થતા દલિકની અપેક્ષાએ ઉપશમ પામતું દલિક સંખ્યાત ગુણ બહુવું.

એમ નપુંસક વેદ ઉપશ્ચાત થયે છતે મોહનીય કર્મની આઠ પ્રકૃતિ ઉપશ્ચાત હોય. ત્યારપછી ઉક્ત પ્રકારે અંતર્મુહર્ત કાળે સ્ત્રીવેદને ઉપશમાવે, ત્યારપછી અંતર્મુહર્ત કાળે હાસ્યાદિ પદકને ઉપશમાવે, ત્યારે મોહનીયની પંદર પ્રકૃતિ ઉપશ્ચાત હોય. તેજ સમયે વળી પુરુષવેદનો બંધ, ઉદય અને ઉદીરણનો બ્યવચ્છેદ અને પ્રથમ સ્થિતિનો બ્યવચ્છેદ થાય પુરુષવેદની પ્રથમ સ્થિતિની જે આવલિકા આક્રી રહે ત્યારે પૂર્વોક્ત પ્રકારે આગાલન હોય, તેજ સમયથી માંડીને છ (હાસ્યાદિ) નોકષાયનું દલિક પુરુષવેદમાં ન નાંખે પરંતુ સંનવલન કોષાદિને વિષે નાંખે. કર્મપયડીમાં કહ્યું છે કે પ્રથમ સ્થિતિની જે આવલિકા શેષ રહે ત્યારે વેદ પતદ્વગ્રહ ન થાય હાસ્યાદિ પદક ઉપશમાવ્યા પછી એક સમય ન્યૂન જે આવલિકા માત્ર કાળે પુરુષવેદસંપૂર્ણ ઉપશમાવે, બીજે સમયે અસંખ્યાત ગુણ, ત્રીજે સમયે તેથી પણ અસંખ્યાત ગુણ એમ જે સમય ન્યૂન જે આવલિકાના ચરમ સમય સુધી સમયે સમયે અસંખ્યાતગુણ અધિક દલ ઉપશમાવે, અને જે સમય ન્યૂન જે આવલિકા કાળે પર્યાંત યથાપ્રવૃત્ત સંક્રમવટે, સમયે સમયે પરપ્રકૃતિને રિષે દલ સંક્રમાવે. તે પ્રથમ સમયે થણું સંક્રમાવે, બીજે સમયે વિશેષ હીન, ત્રીજે સમયે વિશેષ હીન એમ ચરમ સમય સુધી સમયે સમયે વિશેષહીન સંક્રમાવે એ પ્રકારે પુરુષવેદ ઉપશ્ચાત થયે છતે સોળ પ્રકૃતિ ઉપશ્ચાત હોય, તે પછી જે સમયે હાસ્યાદિ પદક ઉપશ્ચાત થાય તે સમયે પુરુષવેદની પ્રથમ સ્થિતિ ક્ષીણ થયેલી હોય. તે પછી અપ્રત્યાખ્યાનીય, પ્રત્યાખ્યાનીય અને સંનવલન

ક્રોધને એક સાથે ઉપશમાવવા માંડે. સંજ્વલન ક્રોધની પ્રથમસ્થિતિ સમય-
 ન્યૂન ત્રણ આવલિકા શેષ રહે છે તે અપ્રત્યાખ્યાનીય અને પ્રત્યાખ્યાનીય
 ક્રોધનું દલિક સંજ્વલન ક્રોધમાં ન નાખે પરંતુ સંજ્વલન માનાદિકમાં નાખે,
 કેમકે કહ્યું છે કે-તિસ્તુ આવલિયાસુ સમઝણિયાસુ અપહિગ્ગદ્વાડ
 સંજલણા અર્થાત્ સમય ઊણુ ત્રણ આવલિકા શેષ છે તે સંજ્વલન ક્રોધ
 પતદ્મક ન થાય (એટલે તેમાં બીજી પ્રકૃતિનું દલસંક્રમણ ન થાય) બે
 આવલિકા શેષ રહે છે તે આગાલ પણ ન હોય પરંતુ એકલી ઉદીરણાજ હોય.
 એક આવલિકા શેષ રહે છે તે સંજ્વલન ક્રોધના બંધ ઉદય અને ઉદીરણાનો
 વ્યવચ્છેદ થાય અને અપ્રત્યાખ્યાનીય તથા પ્રત્યાખ્યાનીય ક્રોધ ઉપશાંત
 થયેલા હોય. તે બંને ઉપશાંત થયે છે તે ૧૮ પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય. ત્યારે
 સંજ્વલન ક્રોધની પ્રથમ સ્થિતિની એક આવલિકા અને સમય ન્યૂન બે આવ-
 લિકા કાળે બાધિલ ઉપરની સ્થિતિનું દલિક વર્ણને બાકીનું સર્વ ઉપશાંત
 થયેલ હોય, તે પછી પ્રથમસ્થિતિગત એક આવલિકાને સ્તિષ્ઠક સંક્રમવડે
 સંજ્વલન માનને વિષે નાખે અને સમયન્યૂન બે આવલિકાનું બાધિલ દલિક,
 પુરૂષવેદ ઉપશમાવવા વખતે કહેલ પ્રકારે ઉપશમાવે અને પર પ્રકૃતિને વિષે
 સંક્રમાવે. એ રીતે સમય ન્યૂન બે આવલિકા પ્રમાણુ કાળે સંજ્વલન ક્રોધ
 ઉપશાંત થાય. તે ઉપશાંત થયે છે તે ૧૯ પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય વળી જ્યારે
 સંજ્વલન ક્રોધના બંધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો વ્યવચ્છેદ થાય તે પછી
 તરતના સમયથી આરંભીને સંજ્વલન માનની બીજી સ્થિતિ સબંધી દલિકને
 આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને વેદે ત્યાં ઉદય સમયે થોડું નાખે, બીજો
 સમયે અસંખ્યેયગુણુ, ત્રીજો સમયે તેથી અસંખ્યેયગુણુ એમ સમયે સમયે
 અસંખ્યેય ગુણુ અધિક દલિક પ્રથમ સ્થિતિના છેલ્લા સમય પર્યંત નાખે.
 પ્રથમ સ્થિતિ કરણના પ્રથમ સમયથીજ માંડીને અપ્રત્યાખ્યાન, પ્રત્યાખ્યાન
 અને સંજ્વલન એ ત્રણે માનને સમકાળે ઉપશમાવવા માંડે, સંજ્વલન
 માનની પ્રથમ સ્થિતિ સમયન્યૂન ત્રણ આવલિકા શેષ રહે છે તે અપ્રત્યા-
 ખ્યાન અને પ્રત્યાખ્યાન માનનું દલિક સંજ્વલન માનમાં ન નાખે પરંતુ
 સંજ્વલન માયા વગેરેમાં નાખે, બે આવલિકા બાકી રહે ત્યારે તે આગાલ
 વિચ્છેદ થાય. તે પછી એકલી ઉદીરણાજ હોય, આવલિકા શેષ રહે છે તે
 સંજ્વલન માનના બંધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો વ્યવચ્છેદ થાય અને અપ્ર-
 ત્યાખ્યાન—પ્રત્યાખ્યાન માન ઉપશાંત થયેલા હોય. તે ઉપશાંત થયે છે તે ૨૧
 પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય. તે વખતે સંજ્વલન માનની પ્રથમ સ્થિતિની એક
 આવલિકા અને સમય ન્યૂન બે આવલિકાનું બાધિલ ઉપરની સ્થિતિનું દલિક

વળીને બાકીનું સર્વ ઉપશાંત હોય. તે પછી પ્રથમ સ્થિતિગત એક આવ-
લિકાને રિતશુકસંક્રમવડે સંજવલન માયામાં નાખે અને સમયન્યૂન બે આવ-
લિકાનું બાધેલ દલિક, પુરૂષવેદ ઉપશમાવવા વખતે કહેલ પ્રકારે ઉપશમાવે
અને સંક્રમાવે. તે પછી સમયન્યૂન બે આવલિકા પ્રમાણ કાળે સંજવલન માન
ઉપશાંત થાય. તે ઉપશાંત થયે છતે ૨૨ પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય, જ્યારે
સંજવલન માનના બધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો બ્યવચ્છેદ થાય તે પછી
તરતના સમયથી માંડીને સંજવલનમાયાની બીજી સ્થિતિમાંથી દલિકને
આકર્ષીને પૂર્વોક્ત પ્રકારે પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને વેદે વળી તેજ સમયથી
માંડીને ત્રણે માયાને સમકાળે ઉપશમાવવા માંડે, સંજવલન માયાની પ્રથમ
સ્થિતિ સમયન્યૂન ત્રણ આવલિકા શેષ રહે છતે અપ્રત્યાખ્યાન અને પ્રત્યા-
ખ્યાન માયાનું દલિક સંજવલન માયામાં ન નાખે પરંતુ સંજવલન લોભમાં
નાખે. બે આવલિકા શેષ રહે ત્યારે તો આગાલ ન હોય પરંતુ એકલી
ઉદીરણા હોય. આવલિકા શેષ રહે છતે સંજવલન માયાના બધ, ઉદય
અને ઉદીરણાનો બ્યવચ્છેદ થાય અને અપ્રત્યાખ્યાન પ્રત્યાખ્યાન માયા ઉપશાંત
હોય. તે ઉપશાંત થયે ૨૪ પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય તે સમયે સંજવલન માયાની
પ્રથમ સ્થિતિગત એક આવલિકા અને સમયન્યૂન બે આવલિકાએ બાધેલ
દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિક વળીને બાકીનું સર્વ ઉપશાંત હોય. તે પછી તે
પ્રથમ સ્થિતિગત એક આવલિકાને રિતશુક સંક્રમણ વડે સંજવલન લોભમાં
સંક્રમાવે અને સમય ન્યૂન આવલિકાદ્વિક બાધેલ દલિકને પુરૂષવેદ ઉપશ-
માવવા વખતે કહેલ પ્રકારે ઉપશમાવે અને સંક્રમાવે. તે પછી સમયન્યૂન
બે આવલિકા પ્રમાણ કાળે સંજવલન માયા ઉપશાંત થાય. તે ઉપશાંત થયે
૨૫ પ્રકૃતિ ઉપશાંત હોય, વળી જ્યારે સંજવલન માયાના બધ, ઉદય અને
ઉદીરણાનો બ્યવચ્છેદ થાય તે પછી તરતના સમયથી માંડીને સંજવલન
લોભની બીજી સ્થિતિમાંથી દલિક આકર્ષીને લોભવેદકાલ (લોભ વેદવાનો
કાળ) ના રૂ લોભ પ્રમાણ પ્રથમ સ્થિતિ પૂર્વોક્ત પ્રકારે કરે અને વેદે. તે
પ્રથમ ત્રિભાગ (૩) નું નામ અશ્વકર્ણકરણાદા અને બીજા ત્રિભાગનું નામ
કિરીકરણાદા.. અહીં અશ્વકર્ણકરણાદા નામે પ્રથમ ત્રિભાગે વર્તે તો જીવ
પૂર્વ સ્પર્ધક થકી દલિક લઈને અપૂર્વ સ્પર્ધકા કરે. હવે એ સ્પર્ધક શું ?
તે કહે છે-અહીં અનંતાનંત પરમાણુએ નિષ્પન્ન રકષોને જીવ ક્રમપણે
મદણ કરે છે. તેમાં એક એક રકષમાં જે સર્વથી જઘન્ય રસ (પરમાણુનો
પણ રસ) કેવળીની શુદ્ધિ વડે હેદાતો સર્વ જીવ થકી અનંતશુદ્ધ
રસાવિભાગ (સના અણુ) ને આપે તેવા જઘન્ય રસવાળા દેહલાક પર-

માણ્યોનો સમુદાય, સમાન જાતિ હોવાથી ઘર્મણા કહેવાય. જ્યન્ય રસ કરતાં એક રસ વિભાગે અધિક પરમાણ્યોનો સમુદાય તે બીજી વર્ગણા, તે થકી પણ એક રસ વિભાગે અધિક પરમાણ્યોનો સમુદાય તે ત્રીજી વર્ગણા, એમ ઉત્તરોત્તર એક એક રસાવિભાગે અધિક પરમાણ્યોના સમુદાયરૂપ વર્ગણા ગણતાં સિદ્ધને અનંતમે ભાગે અને અભવ્યથી અનંતગુણ વર્ગણાનો સમુદાય તે સ્પર્ધક ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ વડે જાણે સ્પર્ધા કરતી હોય તેવી પરમાણ્યની વર્ગણા તે અહીં સ્પર્ધક કહેવાય છે. પ્રથમ સ્પર્ધકની છેલ્લી વર્ગણાના રસાવિભાગ કરતાં આગળ ઉત્તરોત્તર એક એક રસાવિભાગવાળા પરમાણ્ય ન પામીએ પરંતુ સર્વ જીવ કરતાં અનંતગુણ રસાવિભાગવાળા પરમાણ્ય પામીએ. તેવા રસવાળા પરમાણ્યોનો સમુદાય તે બીજા સ્પર્ધકની પહેલી વર્ગણા. તે પછી પૂર્વોક્ત રીતે એક એક પરમાણ્યે અધિક રસાવિભાગવાળા પરમાણ્યોની વર્ગણા કરતાં બીજું સ્પર્ધક ગણવું એમ અનંતા સ્પર્ધકો હોય. એવા અનંતા સ્પર્ધકો જીવે પૂર્વે કરેલા છે તેથી તે પૂર્વ સ્પર્ધક કહેવાય છે. અહીં તે સ્પર્ધકો મધ્યેથી જ સમયે સમયે દલિત ગ્રહણ કરી તેને અત્યંત રસહીન કરીને અપૂર્વ સ્પર્ધકો કરે. સંસારમાં ભ્રમણ કરતાં જીવે બંધ આશ્રયી આવા સ્પર્ધકો કોઈ પણ વખત કયાં નથી પરંતુ હ્રમણાજ વિશુદ્ધિના પ્રકર્ષવશે કરે છે તેથી તે અપૂર્વ કહેવાય છે. અશ્વ-કર્ણકરણાદિ ગયે જતે કિટ્ટીકરણાદિમાં પ્રવેશ કરે ત્યાં પૂર્વ સ્પર્ધક અને અપૂર્વ સ્પર્ધક થકી દલિત ગ્રહણ કરીને સમયે સમયે અનંત કિટ્ટી એટલે પૂર્વ સ્પર્ધક અને અપૂર્વ સ્પર્ધક થકી વર્ગણા ગ્રહણ કરીને તેને અનંત-ગુણ રસહીનતા પમાડીને મ્હોટે અંતરે જે રથાપવું તે. જેમકે અનંતાનંત રસાવિભાગને અસત્કલ્પના વડે એકસો એક અથવા એકસો બે કલ્પીએ અને તેના પાંચ, પંદર, પચીસ રસાવિભાગ રાખીએ તે કિટ્ટીકરણાદિના છેલ્લે સમયે અપ્રત્યાખ્યાન લોભ સમકાળે ઉપશાત થાય, તે સમયે જ સંજવલન લોભનો બધવ્યવચ્છેદ, આદર સંજવલન લોભના ઉદય ઉદીરણાનો વ્યવચ્છેદ અને અનિવૃત્તિ આદર સંપરાય ગુણુચ્ચાનનો વ્યવચ્છેદ થાય. એ પ્રકારે અનિવૃત્તિ આદર સંપરાયે સાતથી માંડીને પચ્ચીસ પર્યંત મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિઓ ઉપશાત પામીએ.

સત્તાવીસં સુદુમે, અદ્વાવીસં ચ મોહપયડીઓ ।
 ઉવસંતવીઅરાણ, ઉવસંતા હુંતિ નાયઘ્વા ॥૭૭॥

સત્તાવીસં=સત્યાવીશ.
 સુદુમે=અક્ષમ સંપરાયે.
 અદ્વાવીસં=અઘ્વાવીશ.
 મોહપયડીઓ=મોહનીય કર્મની
 પ્રકૃતિ.

ઉવસંતવીઅરાણ=ઉપશાંત કષાય
 વીતરાગ (૧૧) મા ગુણસ્થાને.
 ઉવસંતા=ઉપશાંત થયેલી.
 હુંતિ=હોય છે.
 નાયઘ્વા=ઝાણવી.

અર્થ —અક્ષમસંપરાયે મોહનીય કર્મની સત્તાવીશ પ્રકૃતિઓ
 અને ઉપશાંતકષાય વીતરાગ ગુણસ્થાને અઘ્વાવીશ પ્રકૃતિઓ
 ઉપશાંત થયેલી હોય છે એમ જાણવું. ॥ ૭૭ ॥

વિવેચન:—તે પછી અપ્રત્યાખ્યાન તથા પ્રત્યાખ્યાન લોભ
 સમકાળે ઉપશમતાં અક્ષમસંપરાય ગુણહાણે સત્તાવીશ પ્રકૃતિઉપશાન્ત
 હોય. તે અક્ષમસંપરાયનો કાળ અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણે હોય તેને
 વિષે યેઠા થકો ઉપરલો સ્થિતિના સમીપ થકો ફેરવીક કિટિઓ
 આકષીને તેની પ્રથમ સ્થિતિ અક્ષમસંપરાયના કાળ જોડલી કરે-
 કરીને વેદ. શેષ અક્ષમકિટ્ટીકૃત દલિઉં અને સમયે ઉણી બે આવ-
 લિધાનું બાંધેલ તે ઉપશમાવે. તે અક્ષમસંપરાયને છેલ્લે સમયે
 સંલપક્ષન લોભ ઉપશમે તે સમયેજ જ્ઞાનાવરણ ૫, દર્શનાવરણ
 ૪, અંતરાય ૫, યશઃકીર્તિ ૧ અને ઉચ્ચૈર્ગોત્રિ ૧, એ સોળ પ્રકૃ-
 તિનો બંધ છે. તે થકો અનંતર સમયે ઉપશાન્ત કષાય વીતરાગ
 કષાય ત્યાં મોહનીયની (૨૮) અઘ્વાવીશે પ્રકૃતિ ઉપશાન્ત જાણવી.
 તે ઉપશાન્ત કષાય જન્યથી એક સમય અને ઉકૃષ્ટપણે અંત-
 મુહૂર્ત સંગે હોય. તે પછી તે નિશ્ચયેજ ભવક્ષયે અથવા અદ્વાક્ષયે
 પડે. ત્યાં xઅદ્વાક્ષયે પડતો થકો જેમ ચકષી હતો તેમજ પડે.
 ત્યાં ત્યાં જે પ્રકૃતિની બંધોદય ઉદીરણા છેદી હતી ત્યાં ત્યાં

x ચક્રચાનનો કાળ પૂર્ણ થયે.

પડતો થકો તે પ્રકૃતિની બંધાદિય ઉદીરણા પ્રારંભે. એમ પડતો થકો યાવત પ્રમત્ત ગુણદાણે રહે. કોઇક વળી તેથી હેઠા પડતો દેશવિરતે રહે. કોઇક અવિરતે રહે. કોઇ સાસ્વાદને પણ આવે. અને જે ભવશ્ચયે પડે તે પહેલે સમયે જ અવિરત સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણદાણાનાં સર્વે બંધાદિક કરણ પ્રવર્તિવે. ઉત્કૃષ્ટપણે એક ભવે બે વાર ઉપશમ શ્રેણિ પડિવળે, તેને નિશ્ચયે તે ભવે ક્ષપકશ્રેણિ ન હોય, અને જે એક વાર ઉપશમશ્રેણિ પડિવળે તેને ક્ષાયિત ક્ષપકશ્રેણિ પણ હોય. એ કર્મશ્રીયેક મત છે. આગમને અભિપ્રાયે તો એક ભવે એક જ શ્રેણિ હોય. ॥ ૭૭ ॥

॥ इति उपशमश्रेणिविचार ॥

ક્ષપકશ્રેણિ સ્વરૂપ.

પદમકસાયચઝકકં, ઇત્તો મિચ્છત્તમીસસમ્મત્તં;
અવિરયસમ્મે દેસે, પમત્તિ અપમત્તિ સ્વીઅંતિ ॥૭૮॥

પદમકસાયચઝકકં=પહેલા.

ચાર કપાય.

ઇત્તો=પછી.

મિચ્છત્તમીસસમ્મત્તં=મિથ્યાત્વ.

મિશ્ર અને સમ્યક્ત્વ મોહનીય.

અવિરયસમ્મે=અવિરતસમ્યગ્દૃષ્ટિએ

દેસે=દેશવિરતે

પમત્તિ=પ્રમત્ત ગુણદાણે.

અપમત્તિ=અપ્રમત્ત ગુણસ્થાને

સ્વીઅંતિ=ક્ષય થાય છે.

અર્થ—પહેલા કપાયતું ચતુષ્ક, એ પછી મિથ્યાત્વ મોહનીય, મિશ્ર મોહનીય અને સમ્યક્ત્વ મોહનીય સમઘણે ક્ષય પામે છે. આ સાત પ્રકૃતિ અવિરતસમ્યગ્દૃષ્ટિ, દેશવિરતિ, પ્રમત્ત અથવા અપ્રમત્તે ક્ષય પામે છે ॥ ૭૮ ॥

* મરણ પામતો.

* અનુતર વિમાનમાં ઉપજે તેથી ત્યાં ચોથું ગુણસ્થાન હોય તેથી.

વિવેચન:—હવે ક્ષપકશ્રેણિ કહે છે.—અહીં જે ક્ષપકશ્રેણિ પ્રારંભે તે મનુષ્ય અવસ્થા આઠ વર્ષ ઉપરની ઉમ્મરનો હોય. તે પ્રથમ તો અનંતાનુષંગિ ચાર કપાય હશે—વિસંયોજના કરે. તે વિસંયોજનાનું સ્વરૂપ પૂર્વે કહ્યું છે તેમ કહેવું. ત્યારપછી મિથ્યાત્વ મોહનીય ૧. મિશ્રમોહનીય ૨, અને સમ્યક્ત્વ મોહનીય ૩, એ ત્રણેનો સમકાળે નક્કય કરે. તે અવિરત સમ્યક્ત્વ ગુણહારે તથા દેશવિરતિએ તથા પ્રમત્ત ગુણહારે તથા અપ્રમત્ત ગુણહારે નક્કય કરે—સત્તાથી ટાળે.

* મિથ્યાત્વ મોહનીયાદિને ખપાવતો યથાપ્રવૃત્તાદિ ત્રણ કરણ પૂર્વોક્ત (ઉપશમ શ્રેણિના અધિકારે કલા મુજબ) રીતે કરે પણ એટલું વિશેષ કે અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયે અનુદિત મિથ્યાત્વ અને મિશ્ર મોહનીયના દલિતને ઉદિત સમ્યક્ત્વમોહનીયને વિષે ગુણ્ય ક્રમ વડે નાળે અને તે બંનેનો જ ઉદ્ધવના સક્રમ પણ કરે. તે આ પ્રમાણે—પહેલો સ્થિતિખંડ મોટો ઉવેલે, બીજો તેથી વિશેષ હીન, ત્રીજો તેથી પણ વિશેષ હીન, એમ અપૂર્વકરણના છેલ્લા સમય પર્યંત અનુક્રમે વિશેષ હીન હીન ઉવેલે અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયે જે સ્થિતિની સત્તાવાળો હતો તે તેના જ ચરમ સમયે સંખ્યાતગુણ હીન સ્થિતિની સત્તાવાળો થાય તે પછી અનિવૃત્તિકરણમાં પ્રવેશ કરે ત્યાં પણ સ્થિતિધાતાદિ સર્વે તેમજ કરે. અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયે વળી ત્રણે દર્શમોહનીયની દેશ ઉપશમના, નિષ્પત્તિ અને નિકાચના વ્યવસ્થા પામે અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયથીમાંડીને દર્શન મોહનીયત્રિકની નિયતિસત્તાનો સ્થિતિ-ધાતાદિ વડે ધાત કરતો કરતો દળારો સ્થિતિ ખંડ ગયે છતે અસંદિ પચેદ્રિયની જેટલા નિયતિસત્તાવાળો થાય. તે પછી સદૃશ પૃથક્ત્વ સ્થિતિખંડ ગયે છતે ચૌદ્રિય સમાન નિયતિસત્તાવાળો થાય તે પછી પણ તેટલા જ નિયતિખંડ ગયે છતે તેષ્ઠન્દ્રિય સમાન નિયતિસત્તાવાળો થાય તે પછી તેટલા નિયતિખંડ ગયે છતે એકન્દ્રિય સમાન નિયતિસત્તાવાળો થાય તે પછી પણ તેટલા નિયતિખંડ ગયે છતે એકેન્દ્રિય સમાન નિયતિવાળો થાય તે પછી પણ તેટલા નિયતિખંડ ગયે છતે પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા લગ પ્રમાણ નિયતિવાળો હોય. તે પછી ત્રણ દર્શનમોહનીય પ્રત્યેકનો પણ એક એક સંખ્યાતમો લગ મૂકીને બાકીની સર્વે સ્થિતિનો ધાત કરે—ખપાવે, તે પછી પૂર્વે બાકી ગણેલ સંખ્યાતમા લગનો એક સંખ્યાતમો લગ. મૂકીને બાકીની સર્વ

દહ્યાં જે પૂર્વબદ્ધાય થકો ક્ષપકશ્રેણિ પ્રારભે અને અનંતાનુ-
બધિના ક્ષયથી અનંતર મરણના સંભવ થકો જે શ્રેણિ થકો
વિરમે તો કદાચિત્ મિથ્યાત્વના ઉદય થકો ફરીને પણ અનંતાનુબધી

સ્થિતિનો વિનાશ કરે, એ પ્રકારે દબારો સ્થિતિધાત અતિક્રમે. તે પછી વળી
મિથ્યાત્વના અસંખ્યાતા ભાગને અને સમ્યક્ત્વ તથા મિશ્રના સંખ્યાતા
ભાગને ખ'ડે. તે પછી એ રીતે ધણી સ્થિતિખંડ ગયે છતે મિથ્યાત્વનું દલિક
આવલિકા માત્ર રહે અને સમ્યક્ત્વ તથા મિશ્રનું તો પર્યોપમના અસંખ્યાતમા
ભાગ પ્રમાણુ રહે અહીં ખંડન કરાતા મિથ્યાત્વ સંબંધી સ્થિતિખંડોને
સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રમાં નાંખે, મિશ્રના સમ્યક્ત્વમાં અને સમ્યક્ત્વના પોતાની
નીચલી સ્થિતિમાં નાંખે હવે આવલિકા માત્ર રહેલું મિથ્યાત્વ દલિક તેને
પણુ સ્થિત્યુક સંક્રમ વડે સમ્યક્ત્વમાં નાંખે, તે પછી સમ્યક્ત્વ અને મિશ્રના
અસંખ્યાતા ભાગ ખ'ડે અને એક ભાગ બાકી રહે, તે પછી તેના પણ
અસંખ્યાતા ભાગ ખ'ડે અને એક બાકી રાખે, એ રીતે કુટલાએક સ્થિતિ
ખંડ ગયે છતે મિશ્ર આવલિકા માત્ર રહે અને તે વખતે સમ્યક્ત્વની
સ્થિતિસત્તા આઠ વર્ષ પ્રમાણુ હોય તે જ કાળે વળી નિશ્ચયનયમતે સવળા
વિનના નાશથી તે દર્શનમોહનીયક્ષપક કહેવાય તે પછી આગળ
સમ્યક્ત્વના અંતર્મૂહર્ત પ્રમાણુ સ્થિતિ ખંડને ઉકેરે અને તેના દલિકને
ઉદય સમયથી માંડીને સંક્રમાવે, તે આ પ્રમાણુ-ઉદય સમયે થોડું, બીજે
સમયે તેથી અસંખ્યેય ગુણ, ત્રીજે સમયે તેથી પણ અસંખ્ય ગુણ, એમ
ગુણશ્રેણિના મસ્તક (ટોચ-અંત) પર્યંત અનુક્રમે અસંખ્યેય ગુણ અધિક
સંક્રમાવે તે પછી તો વિશેષ હીન હીન સ્થિતિના દલિકને ચરમ સમય
સુધી સંક્રમાવે એ પ્રકારે અંતર્મૂહર્ત પ્રમાણુ અનેક ખંડો દ્વિચરમ સ્થિતિ
ખંડ પર્યંત ઉકેરે અને ખપાવે દ્વિચરમ સ્થિતિખંડ કરતાં ચરમ સ્થિતિ
ખંડ અસંખ્યેય ગુણ હોય. છેલ્લો સ્થિતિખંડ ઉકેરાયે છતે આ ક્ષપક
કૃતકરણ કહેવાય આ કૃતકરણાદ્ધામાં વર્તતો કોઈ જીવ કાળ પણ કરીને
ચાર માહેની કોઈ પણ એક ગતિમાં ઉત્પન્ન થાય, અને લેશ્યામાં પણ
પૂર્વે શુદ્ધ લેશ્યાએ હતો તે હવે તે કોઈ પણ લેશ્યામાં જાય. એ પ્રકારે
સાત પ્રકૃતિના ક્ષયનો પ્રસ્થાપક (આરંભ કરનાર) મનુષ્ય હોય અને
નિષ્ઠાપક (પૂર્ણ કરનાર) ચારે ગતિને વિષે પામીએ. કથું છે કે-પટ્ટવગો
અ મણુસો, નિદ્ધવગો ચડહુવિ ગદ્ધુ.

બાંધે; તે અનંતાનુભવિતું બીજ મિથ્યાત્વ છે તે માટે. પણ મિથ્યાત્વ ક્ષય ગયે અનંતાનુભવિ જાગે નહિ, બીજ ગયું માટે અને સાતને ક્ષયે તો અપતિત પરિણામવંત થકો અવશ્ય દેવલોકે જ ઉપજે અને પતિત પરિણામવંત હોય તો તે અનેક પરિણામના સંભવ થકો જેવી પરિણામની વિશુદ્ધિ તેવી અનેરી ગતિએ ઉપજે. અને બદ્ધાય પણ જો ત્યારે કાળ ન કરે તો પણ સાતને ક્ષયે નિશ્ચયે વિરમે પણ આગળ ચારિત્ર મોહનીય અપાવવા ન માંડે. તે મરીને જો દેવગતિએ અથવા નરક ગતિએ જાય તો તે ત્રીજે ભવે મોક્ષે જાય. અને જો તિર્થંચ મનુષ્ય માંહે ઉપજે તો તે અવશ્ય અસંખ્યાત વર્ષાયુ માંહેજ ઉપજે. ત્યાંથી દેવલોકના ભવ કરીને ચોથે* ભવે મોક્ષે જાય. એ સાત પ્રકૃતિનો ક્ષય આવરત સમ્યગ્દર્શિ, દશવિરતિ, પ્રમત્ત અને અપ્રમત્તને વિષે જ પામીએ. હવે જો અબદ્ધાય થકો ક્ષપકશ્રેણિ પ્રારંભે તો સાત પ્રકૃતિને ક્ષયે નિશ્ચયે અનુપરત પરિણામવંત થકો ચારિત્ર મોહનીય અપાવવાનો ઉદ્યમ કરે. તે સકલક્ષપક નરક ૧, તિર્થંચ ૨, અને દેવ ૩, એ ત્રણનાં આયુ ક્ષય કરે. હવે ચારિત્રમોહનીય અપાવવાને ઉદ્યમ કરના થકો યથા-પ્રવૃત્તાદિક ત્રણ કરણ કરે, તેનું સ્વરૂપ સર્વ પૂર્વસી પરેષ કહેવું; પણ એટલું વિશેષ જે યથાપ્રવૃત્ત કરણ તે અપ્રમત્ત ગુણહાણે જાણવું; અપૂર્વકરણ તે અપૂર્વકરણ ગુણહાણે જાણવું અને અનિવૃત્તિ કરણ તે અનિવૃત્તિમાદર ગુણહાણે જાણવું. ત્યાં અપૂર્વકરણે અપ્રત્યાખ્યાન ચતુષ્ક અને પ્રત્યાખ્યાનચતુષ્ક એ આઠ

* આ પ્રાયિક વચન સંભવે છે, જે દારણ માટે ક્ષાયિક સમ્યગ્દર્શિ શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવનું પાંચમે ભવે પણ મોક્ષગમન સંભળાય છે.

उक्तं च-नरयाउ नरभवम्मि, देवो होऊण पञ्चमे कप्पे ।

तत्तो चुमो समानो, धारस्वमो अममतिट्ययरो ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—નરક યદી નીકળી મનુષ્ય ભવમા ઉત્પન્ન થયે, ત્યાંથી પાંચમા ભવમા દેવ થઈને ત્યાંથી અવતા બારમા અમમ નામા તીર્થંકર થઈ.

કપાય અપાતવા^૧ માંડે, તેના અંતરે અનિવૃત્તિ બાદરે શું હશે ?
તે કહે છે ॥ ૭૮ ॥

૧૩

અનિવૃત્તિવાયરે થીળ-ગિદ્ધિતિગનિરગતિરિઅનામાઓ;
સંખિજ્જહમે સેસે, તપ્પાઝગ્ગાઓ સ્વીઅંતિ ॥૭૯॥

અનિવૃત્તિવાયરે=અનિવૃત્તિ
બાદરે
થીળગિદ્ધિતિગ=સ્થાનચુદ્ધિ
(થીળુદ્ધિ) ત્રિક,
નિરચતિરિઅનામાઓ=નરક ગતિ
અને તિર્યંચગતિ નામ

કર્મની (તેર) પ્રકૃતિઓ
સંખિજ્જહમે=સંખ્યાતમે ભાગ
સેસે=આકી રહે છે.
તપ્પાઝગ્ગાઓ=તત્પ્રાયોગ્ય,
સ્વીઅંતિ=ક્ષય થાય છે.

અર્થ:—અનિવૃત્તિબાદરે ગુણસ્થાનનો સંખ્યાતમે ભાગ આકી રહે છે સ્થાનચુદ્ધિત્રિક, નરકગતિ અને તિર્યંચગતિ નામ કર્મની તત્પ્રાયોગ્ય (તેર) પ્રકૃતિઓ ક્ષય પામે છે. ॥ ૭૮ ॥

વિવેચન:—અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમ સમયે આઠ કપાય પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા ભાગની સ્થિતિના થાય ત્યાર પછી થીળુદ્ધિત્રિક ૩ અને નરકગતિ ૧, નરકાનુપૂર્વી ૨, તિર્યંચગતિ ૩, તિર્મંગાનુપૂર્વી ૪, એકેદ્રિય ૫, બેદ્રિય ૬, તેદ્રિય ૭, ચતુર્દ્રિય જાતિ ૮, સ્થાવર ૯, આતપ ૧૦, ઉદ્યોત ૧૧, સૂક્ષ્મ ૧૨ અને સાધારણ ૧૩, એ નરક તિર્યંચ પ્રાયોગ્ય નામકર્મની ૧૩ પ્રકૃતિ-એવં સોળ પ્રકૃતિ* અનિવૃત્તિબાદરના સંખ્યાતા ભાગ ગયે થકે અને એક સંખ્યાતમે ભાગ થાકતે થકે ક્ષય કરે. ॥ ૭૮ ॥

૧-સ્થિતિધાતાદિ વડે એવા અપાવે કે અનિવૃત્તિકરણાદ્વાના પ્રથમ સમયે તે પદ્યોપમના અસંખ્યેય ભાગ માત્ર સ્થિતિપ્રમાણ થાય.

* ઉદ્ધવના સંક્રમે હિવેલી હિવેલીને તેની પદ્યોપમના અસંખ્યેય ભાગ પ્રમાણ સ્થિતિ થાય ત્યારે અધાતી પ્રકૃતિયાં તે સોળ પ્રકૃતિને ગુણસંક્રમ વડે સમયે સમયે સંક્રમાવી સંક્રમાવીને.

इत्तो हणइ कसाय—द्वगंपि पच्छा नपुंसगं इत्थी;
तो नोकसायछक्कं, छुहइ संजलणकोहंमि ॥८०॥

इत्तो=એ પછી.

हणइ=હણે છે.

कसायद्वगंपि=કંપાયાબદ્ધને

पच्छा=પછી.

नपुंसगं=નપુ'સકવેદને.

इत्थी=इत्थી વેદને

तो=તે પછી.

नोकसायछक्कं=છ નોકપાયને

छुहइ=નાંખે-સંક્રમાવે છે.

संजलणकोहंमि=સંજલન

કોથ માંહે

અર્થ—એ પછી આઠ કપાયને ક્ષય કરે. પછી નપુ'સક વેદ, શ્રીવેદનો ક્ષય કરે. તે પછી છ નોકપાય સંજલન કોથને વિષે સંક્રમાવે છે. ॥ ૮૦ ॥

विवेचन—ते साण १६ प्रकृतिना क्षय इयां पछी आठ कपाय नि शेषपणुे लुण्णे. छहुं अन्य आचार्य इहे छे हे—“ १६ प्रकृति न प्रथम अपाववा भांडे, तेनी वच्चे ८ कपाय अपावे अने पछी १६ प्रकृति नि शेषपणुे क्षय करे.” त्पार पछी अंतर्भुद्धत् मांहे नव नोकपायतुं अने चार संजलनतुं अंतरकरण करे. ते करीने नपु'सक वेदतुं उपरनी स्थिततुं इलितं उद्धसन विद्विअे करीने क्षय करवा भांडे. ते अंतर्भुद्धत् लगे वेदवे करीने पदयोपमना अमृ'ज्यातमा साग मात्रतुं थयुं, त्यांधी भांडीने अधाती प्रकृतिने विषे शुल्लसंक्रमे करीने नांणे. अम न'भातुं थकुं ते अंतर्भुद्धत्ते नि.शेषपणुे क्षीलु थाय, अने छेठुं इलितं ने नपु'सकवेदी कषकश्रेणिअे अउयो होय तो बोगवतो क्षय करे, अन्यथा तो ते आवलिका मात्र होय, तेने वणी वेधमान प्रकृतिने विषे स्तिष्ठु संक्रमे करीने संक्रमावे. अम नपु'सक वेदना क्षय करीने तेवीज रीते अंतर्भुद्धत्ते श्रिवेदना क्षय करे. त्पारपछी छ नोकपायना पल्लु समझणे क्षय करवा भांडे. त्यांधी भांडी तेतुं उपरनी स्थिततुं इलितं पुइपवेद मांहे न संक्रमावे, किंतु संजलन कोध मांहे संक्रमावे. अम अंतर्भुद्धत्ते छ नोकपायतुं

ઉપરનું દલિઉં નિ:શેષપણે ક્ષીણ થાય, તે સમયેજ પુરૂષવેદના બંધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો છેદ થાય અને સમયે ઊણી બે આવિલિહાનું બાંધ્યું વછીને શેષ દલિયાનો પણ ક્ષય થાય, એ પુરૂષવેદી પ્રારંભકને જાણવું. જ્યારે નપુંસકવેદી પ્રારંભક હોય ત્યારે પ્રથમ સ્ત્રીવેદ અને નપુંસકવેદનો સમકાળે ક્ષય કરે, તે ક્ષયને સમયે જ પુરૂષવેદના બંધાદય ઉદીરણાનો છેદ થાય. ત્યાર પછી અવેદક થયો છતો પુરૂષવેદ અને હાસ્યપદકનો સમકાળે ક્ષય કરે. અને જ્યારે સ્ત્રીવેદી શ્રેણિ પ્રારંભે ત્યારે પ્રથમ નપુંસકવેદનો ક્ષય કરે, પછી સ્ત્રીવેદનો ક્ષય કરે, તે ક્ષયને સમયે જ પુરૂષવેદના બંધ ઉદય, ઉદીરણાનો છેદ થાય. ત્યારપછી પુરૂષવેદ અને હાસ્ય પદકનો સમકાળે ક્ષય કરે. હવે પુરૂષવેદીને આશ્રયીને કહે છે— કોધ વેદતાં પુરૂષવેદીને કોષાદ્વાના ત્રણ ભાગ હોય, તે આ પ્રમાણે— અધ્યક્ષકરણાદ્વા ૧, કિટ્ટકરણાદ્વા ૨, અને કિટ્ટવેદનાદ્વા ૩. ત્યાં અધ્યક્ષકરણાદ્વાએ વર્તીતો પ્રતિસમયે અનંતા અપૂર્વ સ્પર્શક સંજવસન ચતુષ્કના અંતરકરણ થકી ઉપરની સ્થિતિને વિષે કરે અને એ અદ્વાએ વર્તીતો પુરૂષલેદ પણ સમયે ઊણી બે આવ-લિહા રૂપ કાળે કોધને વિષે ગુણસંક્રમે કરીને સંક્રમાવતો થકો ચરમ સમયે સર્વસંક્રમે કરીને સંક્રમાવે. એમ પુરૂષવેદ ક્ષય પામે. તદનંતર કિટ્ટકરણ અદ્વાએ પેઠા થકો સંજવસન ચતુષ્કની ઉપ-રની સ્થિતિના દલિયાની કિટ્ટ કરે. તે કિટ્ટ પરમાર્થે તો અનંતી છે પણ સ્થૂલ લેહની અપેક્ષાએ બાર કદપીએ—એકેકા કપાયની ત્રણ ત્રણ. એ કોધે ક્ષયકશ્રેણિ પ્રપન્નને માટે જાણવું. માને કરીને પડિવજતાને તો પૂર્વોક્ત ઉદ્વસન વિનિએ કરીને કોધ અપાળ્યે થકે શેષ ત્રણ કપાયનો કિટ્ટ પૂર્વલી પરે દ થાય. માયાએ કરી પ્રતિ-પન્નને પૂર્વોક્ત ઉદ્વસન વિધિએ કરીને કોધ માનનો ક્ષય થયે થકે શેષ બે કપાયનો કિટ્ટ ૬ પૂર્વવત્ હોય. લોભે કરીને પ્રતિપન્નને પૂર્વોક્ત ઉદ્વસન વિધિએ કરીને ક્રોધાદિક ત્રણને ક્ષયે લોભની કિટ્ટ ૩ હોય. ત્યારપછી કિટ્ટવેદનાદ્વાને વિષે પેઠા થકો કોધે પ્રતિપત્ત થકો કોધનુ પ્રથમ કિટ્ટનું બીજી સ્થિતિનું દલિઉં આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિનું કરે અને વેદે, ત્યાં લગે કે જ્યાં લગે સમયાધિક આવલિહા માત્ર શેષ હોય. તદનંતર સમયે બીજી સ્થિતિગત બીજી કિટ્ટનું દલિઉં આકર્ષાને પ્રથમ સ્થિતિનું કરે અને વેદે, ત્યાં

લગે કે જ્યાં લગે સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ હોય, એમ
*આગળ પણ કહેવું. ઇત્યાદિક ઇહાં ઘણું વક્તવ્ય છે પણ વિસ્તારના
ભય થકી કહેતા નથી. ॥ ૮૦ ॥

* તે પછી અનંતર સમયે ત્રીજી કિટિનું દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિક
આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે ત્યાં
સુધી વેદે આ ત્રણે કિટિ વેદનાદ્વાને વિષે ઉપરની સ્થિતિનું દલિક ગુણ-
સંક્રમે કરીને પણ સમયે સમયે અસંખ્યેયગુણ વૃદ્ધિએ સંજ્વલન માનમાં
નાખે. ત્રીજી કિટિ વેદનાદ્વાના ચરમ સમયે સંજ્વલન કોષનાં બધ, ઉદય
અને ઉદીરણનો સમકાળે વ્યવચ્છેદ થાય. તેની સત્તા પણ સમય ન્યૂન બે
આવલિકાએ બાધેલ દલિક વર્ણને બીજી શેષ રહી નથી કેમકે સર્વ માનમાં
સંક્રમાવેલ છે. તે પછી અનંતર સમયે માનની પ્રથમ કિટિનું દ્વિતીય સ્થિ-
તિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને અંતર્મુહૂર્ત પર્વત વેદે.
કોષના પણ બધાં વ્યવચ્છેદ થયે છતાં તે સર્વથી દલિક સમય ન્યૂન બે
આવલિકા માત્ર કાળે ગુણસંક્રમે સંક્રમાવતો ચરમ સમયે સર્વસંક્રમે સંક્ર-
માવે. અહીં કોષનો ક્ષય થાય, માનનું પણ પ્રથમ કિટિનું પ્રથમસ્થિતિગત
કરેલું દલિક વેદાનું સમયાધિક આવલિકાનું બાકી રહે. તે પછી અનંતર
સમયે માનની બીજી કિટિનું દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ
કરે અને સમયાધિક આવલિકા માત્ર બાકી રહે ત્યાં સુધી વેદે. તે પછી
અનંતર સમયે માનની ત્રીજી કિટિનું દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ
સ્થિતિ કરે અને સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે ત્યાં સુધી વેદે. તેજ
સમયે માનના બધ, ઉદય અને ઉદીરણનો એક સાથે વ્યવચ્છેદ થાય અને
તેની સત્તા પણ સમય ન્યૂન બે આવલિકાએ બાધેલ દલિક પૂતલી જ બાકી
હોય. કેમકે બાકીનું માયામા સંક્રમાવેલ છે. તે પછી માયાની પ્રથમ કિટિનું
દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને અંતર્મુહૂર્ત પર્વત
વેદે. માનનો પણ બધાં વ્યવચ્છેદ થયે તે સર્વથી દલિક સમય ન્યૂન
બે આવલિકા માત્ર કાળે ગુણસંક્રમે વડે માયામા નાખે, માયાનું પણ પ્રથમ
કિટિનું દ્વિતીય સ્થિતિનું પ્રથમસ્થિતિગત કરેલું દલિક વેદાનું સમયાધિક
આવલિકા માત્ર શેષ રહે. તે પછી અનંતર સમયે માયાની બીજી કિટિનું
દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને સમયાધિક આવ-
લિકા માત્ર બાકી રહે ત્યાં સુધી વેદે, તે પછી અનંતર સમયે ત્રીજી કિટિનું
દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક આકર્ષીને પ્રથમ સ્થિતિગત કરે અને સમયાધિક

આવલિકા માત્ર બાકી રહે ત્યાં સુધી વેદે. તેજ સમયે માયાના બંધ, ઉદય અને ઉદીરણાનો સમકાળે વ્યવચ્છેદ થાય અને તેની સત્તા પણ સમય ન્યૂન બે આવલિકાએ બાધેલ દલિક માત્ર જ બાકી રહે, કેમકે બાકીનું ગુણસંક્રમ વડે લોભમાં નાંખેલ છે તે પછી અનંતર સમયે લોભની પ્રથમ કિદ્દિનું દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિક આકર્ષાને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને અતર્મુહર્ત પર્ષત વેદે-સંન્વલન માયાના પણ બાધાદિ વ્યવચ્છેદ થયે છતે તે સંખ્યાધી સર્વ દલિકને સમય ન્યૂન બે આવલિકા માત્ર કાળે ગુણસંક્રમ વડે લોભમાં સંક્રમાવે. ત્યારે લોભનું પ્રથમ કિદ્દિનું પ્રથમ સ્થિતિગત કરેલ દલિક વેદાતુ સમયાધિક આવલિકા માત્ર બાકી રહે તે પછી અનંતર સમયે લોભની બીજી કિદ્દિનું દ્વિતીય સ્થિતિગત દલિક આકર્ષાને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને વેદે અને તેને વેદતો ત્રીજી કિદ્દિનું દલિક ગ્રહણ કરીને સમયાધિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે ત્યાં સુધી સૂક્ષ્મ કિદ્દિઓ કરે. તેજ સમયે વળી સંન્વલન લોભનો બંધ વ્યવચ્છેદ, બાદર કપાય (લોભ)નાં ઉદય ઉદીરણાનો વિચ્છેદ અને અનિવૃત્તિ બાદર સંપરાય ગુણરચાનનો વ્યવચ્છેદ સમકાળે થાય. તે પછી અનંતર સમયે બીજી સ્થિતિનું સૂક્ષ્મકિદ્દિનું દલિક આકર્ષાને પ્રથમ સ્થિતિ કરે અને વેદે. ત્યારે તે જ સૂક્ષ્મસંપરાય કહેવાય પૂર્વોક્ત ત્રીજી કિદ્દિની બાકી રહેલી સંપૂર્ણ આવલિકા વેદાતી પર પ્રકૃતિને વિષે સ્તિશુક સંક્રમવડે સંક્રમાવે અને પહેલી બીજી કિદ્દિગત આવલિકા અનુક્રમે બીજી ત્રીજી કિદ્દિની અંતર્ગત સંક્રમાવીને વેદે; લોભની સૂક્ષ્મ કિદ્દિઓને વેદનારો સૂક્ષ્મસંપરાયગુણરચાનવર્તી જીવ સૂક્ષ્મ કિદ્દિનું દલિક અને સમય ન્યૂન બે આવલિકાએ બાધેલ દલ સમયે સમયે સ્થિતિધાતાદિ વડે સૂક્ષ્મસંપરાયાદાના સંખ્યાતા ભાગ જાય અને એક ભાગ બાકી રહે ત્યાં સુધી અપાવે તે પછી તે બાકી રહેલ સંખ્યાતા ભાગમાં સંન્વલન લોભ સર્વ અપવર્તના વડે ઘટાડીને સૂક્ષ્મસંપરાય અદ્વા હજી પણ અંતર્મુહર્ત પ્રમાણુ બાકી હોય ત્યાંથી માંડીને મોહનીય કર્મના સ્થિતિધાતાદિ વિરમે પણ શેષ કર્મના તો પ્રવર્તે. લોભની તે ઘટાડેલી સ્થિતિને ઉદય ઉદીરણા વડે વેદતો સમયાધિક આવલિકા માત્ર બાકી રહે ત્યાં સુધી જાય. તેને અનંતર સમયે ઉદીરણા વિચ્છેદ જાય તેથી ફક્ત ઉદય વડે જ હજી સમય સુધી તેને વેદે. તે ચરમ સમયે પાંચ માનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ, યશઃકીર્તિ, ઉચ્ચ ગોત્ર અને પાંચ અંતરાય એ સોળ પ્રકૃતિનો બંધ વ્યવચ્છેદ થાય અને મોહનીય કર્મની ઉદય સત્તાનો વ્યવચ્છેદ થાય.

પુરિસં કોહે કોહં, માણે માણં ચ લુહૃદ માયાણ;
માયં ચ લુહૃદ લોહે, લોહં સુહુમંપિ તો હણૃદ ॥૮૧॥

પુરિસં=પુરૂષવેદને.

કોહે=સંજવલન કોધમાં

કોહં=કોધને

માણે=સંજવલન માનમાં

માણં=માનને.

લુહૃદ=સંક્રમાવે,

માયાણ=સંજવલન માયામાં.

માયં=માયાને.

લોહે=સંજવલન લોહમાં

લોહં=લોહને,

સુહુમંપિ=સૂક્ષ્મ પણ,

તો=તે પછી.

હણૃદ=હુણે છે.

અર્થ — પુરૂષવેદને સંજવલન કોધમાં, કોધને સંજવલન માનમાં
અને માનને સંજવલન માયામાં સંક્રમાવે. માયાને સંજવલન
લોહમાં સંક્રમાવે તે પછી સૂક્ષ્મ લોહને પણ હુણે છે. ॥૮૧॥

વિવેચન—પુરૂષવેદને પ્રથમ બંધ ઉદ્ય ઉદીરણાદિ છઠ્ઠ થયે
થકે શુદ્ધસંક્રમે કરીને સંજવલન કોધ માંહે સંક્રમાવે કોધને પણ
બંધાદિને વ્યુત્ક્રેદે સંજવલન માન માંહે સંક્રમાવે માનને પણ
બંધાદિને વ્યુત્ક્રેદે સંજવલન માયા માંહે તે લુહૃદ સંક્રમાવે—નાંખે.
માયાને પણ બંધાદિને વ્યુત્ક્રેદે સંજવલન લોહ માંહે સંક્રમાવે—
નાંખે. ત્યારપછી તે લોહને બંધ ઉદ્ય ઉદીરણાને વ્યુત્ક્રેદે અતિ
સૂક્ષ્મ થયેલો સત્તારૂપ જે લોહ તેને પણ હુણે સત્તાથી ટાળે.
સૂક્ષ્મસંપ્રસાયને અંતે મોહનીયને મુળથી ટાળે ॥ ૮૧ ॥

સ્ત્રીણકસાયદુચરિમે, નિદ્રં પયલં ચ હણઙ્ છઠમત્થો;

આવરણમંતરાણ, છઠમત્થો ચરમસમયંમિ ॥૮૨॥

સ્ત્રીણ કસાયદુચરિમે=ક્ષીણમોહ
ગુણસ્થાનના દ્વિચરમ સમયે.
નિદ્રંપયલં ચ=નિદ્રા અને પ્રય-
જ્ઞાને.

હણઙ્=નાશ કરે છે

છઠમત્થો=છઠ્ઠમસ્થ.

આવરણં=પાંચ જ્ઞાનાવરણ અને
ચાર દર્શનાવરણને

અંતરાણ=પાંચ અંતરાયને.

ચરમ સમયંમિ=ચરમ (છેલ્લા)
સમયે.

અર્થ—છઠ્ઠમસ્થ ક્ષીણમોહ ગુણસ્થાનના દ્વિચરમ (ઉપાન્ત્ય)
સમયે નિદ્રા અને પ્રયજ્ઞાને ક્ષય કરે અને છેલ્લે સમયે નવ આવ-
રણ અને પાંચ અંતરાયને ક્ષય કરે છે. ॥ ૮૨ ॥

વિવેચન:—એમ જે ક્ષીણકપાય થયો તેને મોહનીય ટાળી
શેષ કર્મના સ્થિતિઘાતાદિક પૂર્વજી પરે ક્ષીણમોહના સંજ્યાતા
ભાગ જાય ત્યાં લગે પ્રવર્તે. એક સંજ્યાતમો ભાગ બાકી રહે
ત્યારે પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ, પાંચ અંતરાય અને
નિદ્રાદિક, એ સોળ પ્રકૃતિની સ્થિતિ સર્વઅપવર્તનાએ અપવ-
ર્તાને ક્ષીણકપાયના અદ્રા સરખી કરે. નિદ્રાદિકની સ્થિતિ સમયે
ઊભી કરે. તે ક્ષીણમોહનો કાળ હજી અંતમુંડૂતનો છે, ત્યાંથી
માંડોને તે પ્રકૃતિના સ્થિતિઘાતાદિક વિરામ પામે; શેષ પ્રકૃતિના
હોય. નિદ્રાદિક હીન એ સોળ (૧૬) પ્રકૃતિ ઉદય ઉદીરણાએ
કરીને સમયાનિક આવલિકા માત્ર શેષ રહે ત્યાં લગે વેદે, તે પછી
ઉદીરણા નિવર્તે. ત્યારે આવલિકા માત્ર કેવળ ઉદયે જ કરીને

૧. રૂપકપક્ષતાની-અપેક્ષાએ-સમય-ન્યૂન અને કર્મપણાની અપેક્ષાએ
તો પ્રત્ય.

ક્ષીણકપાયના દ્વિચરમ સમય લગે વેદે છેલ્લા સમય થકી અગાઉનો સમય તે દ્વિચરમ સમય કહીએ તે દ્વિચરમ સમયે નિદ્રાદિક સ્વરૂપસ્થિતિપેક્ષાએ ક્ષય થાય અને ચરમ સમયે પાંચ જ્ઞાનાવરણ, ચાર દર્શનાવરણ અને પાંચ અંતરાય, એ ૧૪ પ્રકૃતિના ક્ષય કરે. તદનંતર સમયે જ કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન પામે. સયોગિ કેવલી થાય. ત્યાં જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત અને દિગ્દૃષ્ટપણે નવ વરસે ઉણી પૂર્વ કોડિ રહે. ત્યારપછી જે કેવળીને વેદનીયાદિ અને આયુઃ કર્મની વર્ણના અધિકી ઝાઝી-વિષમ હોય તે સમ કરવાને કાળે સમુદ્ઘાત કરે, તે સમુદ્ઘાત આઠ સમયનો હોય. પ્રથમ સમયે આત્મપ્રદેશનો અષ્ટ ઉર્વ લોકાન્ત લગે દંડ કરે ૧, બીજે સમયે પૂર્વપર લોકાન્ત લગે કપાટ કરે ૨, ત્રીજે સમયે દક્ષિણેત્તર લોકાન્ત લગે આત્મપ્રદેશ વિસ્તારીને મંથાનરૂપ કરે ૩, ચોથે સમયે અંતર પૂરીને સમગ્ર લોકાધ્યાપી થાય ૪, પાંચમે સમયે આંતર સંહરે ૫, છઠ્ઠે સમયે મંથાન સંહરે ૬, સાતમે સમયે કપાટ સંહરે ૭, અને આઠમે સમયે દંડ પણ સંહરીને શરીરસ્થ થાય ૮, ત્યાં પહેલે અને આઠમે સમયે ઔદારિક કાયથોગી હોય બીજે છઠ્ઠે અને સાતમે સમયે ઔદારિકમિશ્ર કાયથોગી હોય. ત્રીજે, ચોથે અને પાંચમે સમયે કેવળ કાર્મણ કાયથોગી હોય: એ ત્રણ સમય અણાદુર્ગી હોય. કત્યાદિક ઈદ્રાં ઘણા વિચાર છે, તે વિસ્તારના ભય થકી લખ્યા નથી. એ કેવલી સમુદ્ઘાત સર્વ કેવળી ન કરે, કેટલાક કરે

યત-ય ધર્માસ્તાધિકાનુષ્કો, લખને કેવલ ધ્રુવ ।

કરોત્યસૌ સમુદ્ઘાતમન્યે કુર્વન્તિ યા નવાઃ ॥ ૬ ॥

અંતર્મુહૂર્તાયુ થાકને જ કેવલી સમુદ્ઘાત કરે હવે તે સયોગી કેવળી ભવોપમાહી કર્મ ક્ષય કરવાને માટે લેદ્યાતીન

*જે ૭ માસથી અધિક ગેષ આરુપ્પનાળા કેવળતા ન ગ્રામ કરે તે સમુદ્ઘાત નિઃશ્ચે કરે, બીજા કરે અથવા ન પણ કરે

દેવગદ્સહગયાઓ, દુચરમસમયમવિઅંમિ સ્વીઅંતિ;
સવિવાગેઅરનામા, નીઆગોઅંપિ તત્થેવ ॥૮૩॥

દેવગદ્સહગયાઓ=દેવ ગતિ સાથે બંધ છે જેના એવી (દશ પ્રકૃતિ).	સવિવાગેઅરનામા=વિપાકીના પ્ર- તિપક્ષી નામ કર્મની (૪૫) પ્રકૃતિઓ.
દુચરમસમયમવિઅંમિ=એ છેદલા સમય છે જેના એવા ભવ્ય જીવને વિષે.	નીઆગોઅંપિ=નીચ ગાત્ર અને વેદનીય તત્થેવ=ત્યાંજ.
સ્વીઅંતિ=ક્ષય પામે છે.	

અર્થ:—એ છેદલા સમય છે (બાકી) જેને એવા (દ્વિચરમ) ભવ્ય જીવને વિષે દેવગતિ સાથે બંધ છે જેના એવી દશ પ્રકૃતિ ક્ષય પામે છે. વિપાકરહિત નામ કર્મની (૪૫) પ્રકૃતિ, નીચગાત્ર તથા એક વેદનીય ત્યાં જ ક્ષય પામે છે. ॥ ૮૩ ॥

વિવેચન:—દેવગતિ સંઘાતે એકાંતે જ બંધ છે જેના તે દેવ-ગતિ સહગત પ્રકૃતિ ૧૦ છે, તે આ પ્રમાણે—વૈદ્ય ૧, આહારક શરીર ૨, વૈદ્ય ૩, આહારક બંધન ૪, વૈદ્ય ૫, આહારક સંઘાતન ૬, વૈદ્ય ૭, આહારકોપાંગ ૮, દેવગતિ ૯ અને દેવાનુ-પૂર્વો એ દશ પ્રકૃતિ ભવ્ય મોક્ષગામીને દ્વિચરમ સમયે ક્ષય જાય. તથા તેજ સમયે જે નવ પ્રકૃતિ વિપાકે વર્તે છે તે ટાળી બાકી નામકર્મની અનુદયવંત ૪૫ પ્રકૃતિ છે, તે આ પ્રમાણે—ઓદારિક ૧, તૈજસ ૨, કાર્મણ શરીર ૩, એ જ ત્રણનાં બંધન ૬, એ જ ત્રણનાં સંઘાતન ૯. છ સંસ્થાન ૧૫, છ સંઘયણ ૨૧, ઓદારિકોપાંગ ૨૨, વર્ણ ચતુષ્ક ૨૬, અનુધ્યાનુપૂર્વો ૨૭, પરાઘાત ૨૮, ઉપઘાત ૨૯. અગુરુસંધુ ૩૦, એ વિહારોગતિ ૩૨. પ્રત્યેક ૩૩, પર્યાપ્તિ ૩૪, ઉન્નિવાસ ૩૫. સ્થિર ૩૬, અસ્થિર ૩૭, શુભ ૩૮, અશુભ ૩૯, ગુરુવર ૪૦, દુઃસ્વર ૪૧, દુર્ભાગ ૪૨, અનાદિય ૪૩, અયશકીર્તિ ૪૪ અને નિર્માણ ૪૫, એવં (૪૫) પીસ્તાળીશ

ક્ષય પામે. તથા નીચૈર્ગોત્ર ૧ અને અપિ શબ્દ થકી અનેર્નં જે માંહેહું એક વેદનીય ૨. એ ૧૦, ૪૫ અને ૨ એમ સર્વ મળી (૫૭) સત્તાપન પ્રકૃતિ દ્વિચરમ સમયે ક્ષય જાય-તેની સત્તા ૮૭૦ ॥ ૮૩ ॥

અન્નયર વૈયળીઅં, મણુઆઝઅમુચ્ચગોઅનવનામે;
વેણ્ઙ અજોગિજિળો, ઉક્કોસજહન્નસિક્કારા ॥૮૪॥

મણ્ણયરવૈયળીઅં=એમાંથી એક
વેદનીય.
મણુઆઝઅં=મનુષ્યાયુ.
ઉચ્ચ ગોમ=ઉચ્ચ ગોત્ર.
નવ નામે=નામ કર્મની નવ
પ્રકૃતિઓ.

વેણ્ઙ=વેદ.
અજોગિજિળો=અયોગિ કેવળી
ઉક્કોસ=ઉત્કૃષ્ટ.
જહન્ન=જઘન્ય.
સિક્કારા=અગ્યાર પ્રકૃતિ

અર્થ—બાકી રહેલ એક વેદનીય, મનુષ્યાયુ, ઉચ્ચગોત્ર અને નામ કર્મની નવ પ્રકૃતિ અયોગિ જિન ઉત્કૃષ્ટપણે વેદ અને જઘન્ય અગ્યાર પ્રકૃતિ વેદ. ॥ ૮૪ ॥

વિવેચન:—હવે દ્વિચરમ સમયે ક્ષય ગયું જે વેદનીય તે થકી અનેર્નં એક વેદનીય ૧, મનુષ્યાયુ: ૨, ઉચ્ચૈર્ગોત્ર ૩ અને નામકર્મની નવ પ્રકૃતિ ૧૨, એ ૧૨ બાર પ્રકૃતિ અયોગિ કેવળી ઉત્કૃષ્ટપણે તીર્થંકર હોય તે વેદ. જઘન્ય થકી સામાન્ય કેવળી હોય તે તીર્થંકર નામ વિના અગ્યાર વેદ. ॥ ૮૪ ॥

મણુઅગઙ્ગાજાઙ્ગતસવાયરં ચ, પજ્જત્તસુભગમાઙ્ગજ્ઞં:

જસક્કિત્તી તિત્થયરં, નામસ્ત્ત હવંતિ નવ ણઆ ॥૮૫॥

મણુયગદ્ જાદ્=મનુષ્ય ગતિ,
 પંચેદ્રિય જાતિ.
 તસલાયરં=ત્રસનામ, આદરનામ
 પજ્જત સુભગં=પર્યાપ્તનામ,
 સુભગ નામ.
 આદજ્ઞં=આદેય નામ.

જસકિત્તી=યશઃકીર્તિ નામ.
 તિત્થયર=તીર્થંકર નામ
 નામસ્સ=નામ કર્મની.
 હવંતિ=હોય છે.
 નવ=નવ પ્રકૃતિઓ.
 યયા=એ.

અર્થ:—મનુષ્યગતિ, પંચેદ્રિયજાતિ, ત્રસનામ, આદરનામ, પર્યાપ્ત નામ, સુભગનામ, આદેયનામ, યશઃકીર્તિ નામ અને તીર્થંકર નામ એ નવ પ્રકૃતિઓ નામકર્મની હોય છે. ॥ ૮૫ ॥

વિવેચન:—નામકર્મની નવ પ્રકૃતિ તે કઈ? તે કહે છે—
 મનુષ્ય ગતિ ૧, પંચેદ્રિય જાતિ ૨, ત્રસનામ ૩, આદર નામ ૪,
 પર્યાપ્ત નામ ૫, સુભગ નામ ૬, આદેય નામ ૭, યશઃકીર્તિ
 નામ ૮, અને તીર્થંકર નામ ૯, એ નામ કર્મની નવ પ્રકૃતિ
 હોય. ॥ ૮૫ ॥

મતાંતર ગાથા.

સચ્ચાણુપુવ્વિસહિઆ, તેરસ ભવસિદ્ધિઅસ્સ ચરમંમિ;
 સંતંસગમુક્કોસં, જહન્નયં વારસ હવંતિ ॥૮૬॥

સચ્ચાણુપુવ્વિસહિઆ=ત્રીણ(મનુ-
 ષ્યની) આનુપૂર્વી સહિત.
 તેરસ=તેર પ્રકૃતિઓ.
 ભવસિદ્ધિઅસ્સ=તદ્ભવ ભોક્ષ
 ગામીને.

સંતંસગં=સત્તા કર્મ પ્રકૃતિ.
 ઉક્કોસં=ઉત્કૃષ્ટ.
 જહન્નયં=જઘન્ય
 વારસ=બાર.
 હવંતિ=હોય છે.

અર્થ:—મનુષ્યાનુપૂર્વી સહિત તેર સત્તા કર્મ પ્રકૃતિઓ
 તદ્ભવ ભોક્ષગામીને અથોગિને છેલ્લે સમયે ઉત્કૃષ્ટ હોય અને
 જઘન્ય બાર હોય. ॥ ૮૬ ॥

વિવેચન.—હવે છટ્ટાં વળી મતાન્તર છે તે કહે છે.—ત્રીજી આનુપૂર્વી તે મનુષ્યાનુપૂર્વી તેણે સહિત પૂર્વોક્તિ બાર પ્રકૃતિ એટલે એ ચરમ મળી ૧૩ પ્રકૃતિ બાવસિદ્ધિ-તદ્વસવમુક્તિગામી અયોગિને ચરમ સમયે ઉત્કૃષ્ટપણે સત્તા કર્મ હોય અને જ્યન્ય થકી તીર્થંકર નામ વિના બાર હોય. ॥ ૮૬ ॥

મણુઅગદ્સહગયાઓ, મવલિત્તવિવાગજિઅવિવાગાઓ;

વેઅણિઅન્નયરુચ્ચં ચરમં સમયંમિ સ્ત્રીઅંતિ ॥૮૭॥

મણુઅગદ્સહગયાઓ=મનુષ્યગતિ
સાથે ઉદય છે જેનો એવી
મવલિત્તવિવાગ=ભવવિપાદી,
ક્ષેત્ર વિપાદી,
જિમવિવાગાઓ=ભવવિપાદી.

વેઅણિઅન્નયર=એક વેદનીય,
રુચ્ચં=ઉચ્ચ ગોત્ર.
ચરમસમયંમિ=છેલ્લા સમયે.
[ચરમ મવિયસ્સ=ચરમ સમયે
ભવ્ય સિદ્ધિની.]
સ્ત્રીઅંતિ=ક્ષય પામે છે.

સર્થ:—મનુષ્યગતિ સાથે ઉદય છે જેનો એવી અગ્રાર પ્રકૃતિ તે-ભવવિપાદી (મનુષ્યાયુ), ક્ષેત્રવિપાદી (મનુષ્યાનુપૂર્વી) અને ભવવિપાદી (નામકર્મની નવ) પ્રકૃતિઓ તથા એક વેદનીય અને ઉચ્ચગોત્ર ભવ્યસિદ્ધિને છેલ્લા સમયે ક્ષય પામે છે.

વિવેચન.—તે એમ શા માટે કહે છે તેનો હેતુ કહે છે—મનુષ્ય ગતિ સાથે જ જેનો ઉદય છે તે મનુષ્ય ગતિ સદગતા ૧૧ પ્રકૃતિ જે, તે આ પ્રમાણે—ભવવિપાદી તે મનુષ્યાયુ: ૧, ક્ષેત્ર વિપાદી તે મનુષ્યાનુપૂર્વી ૨ અને ભવવિપાદી તે નામ કર્મની નવ પૂર્વે કહી તે એવં ૧૬, બે માંહેણું અને ૩ એક વેદનીય ૧૨ અને ઉચ્ચગોત્ર ૧૩, ઉત્કૃષ્ટ પદે એ ૧૩ પ્રકૃતિ અને જ્યન્ય તીર્થંકર નામ વિના ૧૨ પ્રકૃતિ ચરમ સમયે ક્ષય જાય, કદાં મનુષ્યાનુપૂર્વી

તે મનુષ્ય ગતિ સહગત છે તે માટે ૧૩ પ્રકૃત સાથે ક્ષય જાય એમ મતાંતરે કહ્યું અને અનેરા કહે છે કે, મનુષ્યાપૂર્વની ઉદયના અભાવ થઈ દ્વિચરમ સમયે જ સત્તા બુદ્ધિ થાય. ઉદય-વતીને સ્તિબુદ્ધસંક્રમ ન હોય તે માટે સ્વસ્વરૂપે ચરમ સમયે જ સત્તા બુદ્ધિ હોય. અને આતુપૂર્વની ૪ ક્ષેત્ર વિપાદી માટે ભવાંતરાક્ષયગતિએ જ તેનો ઉદય હોય તે માટે ભવસ્થ જીવને આતુપૂર્વની ઉદય ન હોય અને ઉદય વિના તો અયોગ્યવસ્થાને દ્વિચરમ સમયે જ બુદ્ધિ થાય અયોગિ અવસ્થાએ જેનો ઉદય હોય તેનો જ ચરમ સમયે સત્તાથી વિદ્યુદ થાય. અને જેનો ઉદય ન હોય તે દ્વિચરમ સમયે જ ક્ષય જાય. ઈતિ રહસ્યં. ॥ ૮૭ ॥

અહસુદ્ધઅસયલજગસિહર મરુઅનિરુવમસહાવસિદ્ધિસુદ્ધં;
અનિહળમવાવાહં, તિરયણસારં અણુહવંતિ ॥૮૮॥

અહ=હવે કર્મ ક્ષય થયા પછી
સુદ્ધ અસયલ જગસિહર=એકાંત
શુદ્ધ, સંપૂર્ણ અને સાંસા-
રિક સુખના શિખર તુલ્ય.
અરુઅ નિરુવમ=રોગરહિત, ઉપમા
રહિત.

સહાવ સિદ્ધિસુદ્ધં=સ્વાભાવિક

મોક્ષ સુખ.

અનિહળં=અનંત-નાશરહિત.

મવાવાહં=આધારહિત.

તિરયણસારં=જ્ઞાન, દર્શન અને
આરિત્રરૂપ ત્રણ રત્નના સારભૂત

અણુહવંતિ=અનુભવે છે

મર્થ—કર્મ ક્ષય થયા પછી એકાંત શુદ્ધ, સંપૂર્ણ, સાંસારિક સુખના શિખર તુલ્ય, રોગરહિત, ઉપમારહિત, સ્વાભાવિક, નાશરહિત, આવા (પીડા) રહિત અને ત્રણ રત્નના સારભૂત મોક્ષ સુખને અનુભવે છે. ॥ ૮૮ ॥

વિવેચન:—હવે તે સકલ કર્મક્ષયના અનંતર સમયે જ શુદ્ધિ તે એકાંત શુદ્ધ રાગ દ્વેષાદિ દોષ રહિત માટે, સકલ-સંપૂર્ણ, સાંસારિક સુખના શિખરભૂત-સર્વોત્તમ-સર્વથી અધિક માટે, રોગ રહિત

-રોગ તો શરીરને હુાય તે શરીર જ ત્યાં નથી તે માટે, તેના શરણું સંસાર માંહે કાંઈ નથી કે જેનો ઉપમા દહએ તે માટે (નરૂપમ, તે પણ સ્વભાવ જ-સહજનું છે, પણ સાંસારિક સુખની પરે કૃત્રિમ નહીં એવું, અનિવૃત્ત તે જેનો છેડા નથી એવું, રાગ દ્વેષાદિક જે સુખના બાધક છે તેનો સર્વથા ક્ષય થવા થકી અબ્યા-બાધ અને ત્રણ રત્ન જે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર તેના આરાધનનું સાર-ફળભૂત એવું સિદ્ધિ સુખ તે પ્રત્યે તે સિદ્ધ ભગવંત અનુભવે છે. ॥ ૮૮ ॥

ઉપસંહાર

દુરહિગમ-નિરુણ-પરમત્થ-રુદ્ધવદ્ધુમંગદિદ્ધિવાયાઓ;
અથા અણુસરિઅવ્વા, વંધોદયસંતકમ્માણં ॥૮૯॥

દુરહિગમ=દુઃખે જાણી શકાય
એવા.

નિરુણ=સૂક્ષ્મબુદ્ધિને ગમ્ય,
પરમત્થ=યથાસ્થિત અર્થવાળા.
રુદ્ધ=આનંદહારી,
વદ્ધુમંગદિદ્ધિવાયાઓ=બહુ ભાંગા

છે જેને વિષે એવા
દ્રષ્ટિવાદ સૂત્ર થકી.

સત્થા=વિશેષ અર્થ
અણુસરિઅવ્વા=જાણવા.
વંધોદયસંતકમ્માણં=અંધ. ઉદય
અને સત્તા કર્મના.

અર્થ:-દુઃખે જાણી શકાય એવા, સૂક્ષ્મબુદ્ધિને ગમ્ય, યથા-સ્થિત અર્થવાળા, આનંદહારી અને બહુ ભાંગા છે જેને વિષે એવા દ્રષ્ટિવાદ સૂત્ર થકી અંધ, ઉદય અને સત્તાકર્મના વિશેષ અર્થ જાણવા ॥ ૮૯ ॥

વિવેચન—વિશેષ જાણવા વાંછતાને આચાર્ય ભગવાન હાલે છે-દુરહિગમ તે ગંભીરાર્થ, નિરૂણ-સૂક્ષ્મબુદ્ધિને ગમ્ય, પરમ-ઉદ્ધૃત યથાસ્થિત અર્થ છે બધાં, રુદ્ધિરુદ્ધમ સૂક્ષ્મનરાર્થ જાણ-વામાં મુક્ત પડિતજનોને આહુસાધારી, બહુ-ઘણા ભાંગા-વિસ્ફુ

છે જેને વિષે તે બહુ ભંગ એવું જે દ્રષ્ટિવાદનામા બારમું
અંગ તે થકી-છહાં જે અર્થ ન કહ્યા હોય તે ત્યાંથી વિસ્તારે
બંધ ઉદય સત્તાવંત કર્મપ્રકૃતિના હોય તે અનુસરવા-જાણવા. ॥૮૯॥

જો જત્ય અપહિપુત્રો, અત્યો અપ્પાગમેણ વદ્ધોત્તિ;
તં સ્વમિકુળં બહુસુઆ, પૂરેક્કણં પરિકહંતુ ॥૯૦॥

જો=જે.

જત્ય=જ્યાં.

અપહિપુત્રો=અપૂર્ણ.

અત્યો=અર્થ.

અપ્પાગમેણ=અદપશ્રુત એવા મેં.

વદ્ધો=રચ્યા.

તં=તે.

સ્વમિકુળ=ખમીને.

બહુસુઆ=બહુશ્રુતો-દ્રષ્ટિવાદને
જાણનારા.

પૂરેક્કણં=તે તે અર્થની ગાથા)
મેળવીને.

પરિકહંતુ=રૂડે પ્રકારે પ્રતિપા
દન કરે.

અર્થ.—અદપશ્રુત એવા મેં જ્યાં જે અપૂર્ણ અર્થ રચ્યા
હોય તે ક્ષમા કરીને બહુશ્રુતો (તે તે અર્થની ગાથા) મેળવીને
રૂડે પ્રકારે પ્રતિપાદન કરે. ॥ ૯૦ ॥

વિવેચના—હવે આચાર્ય પોતાનું માન રહિતપણું દેખાડે છે
એ સમતિકા ગ્રંથને વિષે જે જ્યાં બંધ ઉદય સત્તાને વિષે અર્થ
અપરિપૂર્ણ-અધૂરો અદપ આગમવંત-અદપશાસ્ત્રના જાણુ એવા
મેં રચ્યા હોય તે મારા અપરિપૂર્ણ અર્થ કહેવારૂપ અપરાધને
ખમીને બહુશ્રુત-બહુ સિદ્ધાન્તના જાણુ ગીતાર્થ હોય તેણે ઉલ્લે
ખાધૂરો અર્થ પૂરીને (છહાં કવીન્દ્રે પોતાનો ગર્વ દાખ્યો.) તત્પ્ર-
પાદિકા ગાથા ગ્રંથ માંહે પ્રક્ષેપીને શિષ્ય આગળ-શ્રોતાજન
આગળ પરિ-સામસ્ત્યપણે-પૂર્ણ અર્થ કહેવો ॥ ૯૦ ॥

ગાહગં સયરીણ, ચંદમહત્તરમયાણુસારીણ;
ટીગાહ નિઅમિઆણં, ઇગૂણા હોહ નડઈઓ ॥૧૧॥

ગાહગં સયરીણ=સીતેર ગાથા	ટીગાહ=ટીકાએ.
વડે.	નિઅમિઆણં=રચેલી.
ચંદમહત્તરમયાણુસારીણ=ચંદ્રમ	ઇગૂણાનડઈઓ=નેવાશી
તરાચાર્યના મતને અનુસરવા	હોહ=હોય.
વાળી.	

અર્થ:—ચંદ્રમહત્તરાચાર્યના મતને અનુસરવાવાળી સિતેર ગાથાવડે આ અંથ રચાયેલ છે (તેમાં) ટીકાકારે રચેલી નવી ગાથાઓ ઉમેરતાં નેવાશી થાય છે. ॥ ૯૧ ॥

વિવેચન:—એ સપ્તતિકા અંથકર્તા ચંદ્રમહત્તર (?)આચાર્ય તો પૂર્વે (૭૦) સિતેર જ ગાથા કરી હતી, તે માટે જ સપ્તતિકા એવું અંથનું નામ થયું ત્યાર પછી ટીકાકર્તાએ અથ દુર્બોધ અણીને જે જત્યં ઇત્યાદિ ગાથામાં જણાવ્યા મુજબ અંથકર્તાની આજ્ઞા થકી જ જ્યાં જેમએ ત્યાં તેટલી લાખ્યની ગાથાઓ લેખ-વીને મુખોધ કીધો, ત્યારે તે ટીકાએ નિયંત્રી-સાંકસી ગાથાઓ મળીને એ સપ્તતિકાની ગાથા એક ઊણા નેહી-નેવ્યાસી (૮૯) છે. ઇત્યર્થ. ॥ ૯૧ ॥

इति भीसप्ततिकाख्यः दष्ट. कर्मग्रंथ संपूर्ण । तत्समाप्तौ च समाप्तं कर्मग्रंथपट्कं महार्घ । पूर्वगताम्नायनिर्द्ध ॥

इति परिसमाप्तौ । अष्टले ए सप्ततिका नात्र षडौ हर्मग्रंथ संपूर्णं धरो, ते संपूर्णं धरो षडे ए ह हर्मग्रंथ भद्रा अर्धपंत

સંપૂર્ણ થયા. ત્યાં હુરિડા પાંચ કર્મગ્રંથ તપા
શ્રીદેવેદ્રસૂરીશ્વરે રચ્યા છે, બને છટ્ટો સપ્તતિ
પૂર્વધર પૂર્વાચાર્ય કીધો છે.

ઇતિ શ્રી કર્મગ્રંથસ્તબ્ધકાર્થઃ સંપૂર્ણઃ
વિશ્રુતઃ ॥ ૮૫૦, સૂત્ર સર્વ મળી ગ્રંથાગ્રં

અથ સ્તવુકાર્થકર્તા ગ્રંથપ્રશસ્તિમ

મંદધિયાં દુર્બોધો, જિનમતવિદુષાં સુદ્ધ
અતિગદ્દનાર્થો જીયાત્, કર્મગ્રંથાભિ

શ્રીમત્તપગણનાયક, - પૂજ્યશ્રીવિજયદેવ
પટ્ટપાગિરિરવય આસં - શ્રીવિજયરિ

તેષાં મુખ્યા. શિષ્યાઃ, પંડિતગજવિજ
પંડિતગુણવિજયાદ્યાસ્તેષાં શિષ્યા. ૬

તેષાં સતીર્થ્યમાજો, બુદ્ધદિતવિજયારિ
તત્પદ્મકજમ્બુકુ-ન્નિમા બુદ્ધજ્ઞાનવિ

તચ્છિષ્યેણ સ્વપરાવવોદ્યકૃતયે વિનિ
બુદ્ધજીવવિજયનામ્ના, કર્મગ્રંથાભિધન

શ્રીમદ્વિક્રમનૃપતઃ, સંવતિ ગુણગગન
વિજયદશમ્યાં જાતા કર્મગ્રંથસ્તવુક

ગંભીરાર્થે ગ્રંથે, મતિમાંદ્યાદ્વા પ્રમાદત
યદલીકમત્ર લિખિતં, સંશોધ્યં તત્

ઇતિ શ્રીપ્રશસ્તિ લેક્ષકપાઠકયો. ૬
શ્રીજીવવિજયગણિવિનેય પં૦ શ્રી મોહનદિ
જય-નેમિવિજયાભ્યાં લિખિતઃ ॥

